

FEHÉR TIBOR

NYUGTALAN VÉR

NNCL1980-61Bv1.0

Fehér Tibor
Nyugtalan vér

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ
DELFIN KÖNYVEK

© Fehér Tibor, 1981

Máriusznak szeretettel

I.

ANDRÁS HERCEG KIRÁLY LESZ

A hóvíz már régen lefolyt a Körösön, az áradások helyén is friss-zölden ragyogott a fű. Tavaszi, langyos sugarakban sorakoztak a kupolás, bordás szerkezetű, nyári sátrak. Vata úr törzse is elhagyta a téli szállást, Békést, ahol volt már néhány kőház, de inkább nád-, sár- és faházak alkották az állandó települést.

Levente herceg a legdíszesebb sátor előtt feküdt, nem messze a folyótól, a kiterített medvebőrön. Láz marta arca tüzelt, fogai vacogtak, és a hideg rázta a vastag nemeztakaró alatt is. Kívánságára vitték ki a napra.

Vata úr szálás alakja úgy állt a sebesen rohanó víz partján, mint egy kőbálvány. Manga, a vén javasasszony, enyves szemmé pislogott, ahogy mondogatta:

– A rontás, a betegség mindig élő vagy holt embertől jön, uram. Vazul legkisebb fiát, Levente urat én nem tudom megmenteni. A rontás erősebb nálam ...

Vata úr nem válaszolt. Jobb kezében süvegét tartotta, tar koponyáján fénylett a bőr; az ősi vallás híveként kopasz fejéről három befont, már ősülő üstök kígyózott lefelé, kettő a halántékaról, egy a tarkójáról. Izzadó homlokát köntöse ujjába törölte. Szélben barnult bőre veresedett az orcáján. Büszke, nagy szál ember volt, magasabb törzsének tagjainál. Az indulattól kiszáradt a torka, mintha őt is láz marná. Átborzongott rajta a félelem: „Ha Levente úr meghal, bátyja, a király, András úr, a keresztre feszített isten papjaira hallgat majd, és akkor...” Nem is merte végiggondolni.

– Hívd a táltos sámánt! – parancsolta.

Manga engedelmesen hajlongott. Minden mozdulatára ide-oda hintázott az övére kötött bőrzacskó, amelyben varázsszereit tartogatta. Meglódult, a lábát szaporán szedte.

Vata közben András királyra gondolt. Keserű mosoly játszadozott az ajka körül. Magát látta a sokaság élén, amikor tavaly ősszel Abaúj várnál fogadta a hazahívott hercegfiúkat. Oroszországból tértek meg, hogy a németbarát, gyilkos Péter királyt letaszítsák a trónról. Mindazok, akik ott, Abaújban a hercegekben bíztak, az ősi hitet akarták visszaállítani. Ő, a békési Vata állt fehér András elé. A honfoglaló és letelepült magyarok két

csoportra oszlottak, fehér és fekete magyarokra. Az előkelőbbeket nevezték fehér magyaroknak. Vata úr akkor így beszélt:

– Péter király gyilkos, herceg úr! Az erdélyi Gyula fiait, Bajját és Bajnát felakasztatta, sok derék magyarnak a szemét kitolatta. De most legyőzhetjük a németjeivel együtt. A nép veled és öcséddel, Levente úrral lesz, harcol értetek mindhalálig, ha visszatérhet atyái hitére. Meg kell engednetek a püspökök, a papok, a dézsmaszedők megölését, és a keresztén csüngő, szomorú isten templomainak lerombolását!

Látja önmagát, ahogy a mögötte sűrűsödő, nagy tömegre mutat. Hallja a régen lappangó gyűlölet kitörését, amely vad üvöltésben tört fel szavai nypmán az újhítűek ellen.

– Én veletek vagyok! – kiáltotta akkor a fiatalabb herceg, Levente úr, és széttárta karját feléje.

Most világosan emlékszik rá, hogy az idősebb, talán negyvenöt éves herceg, András úr arcán árnyék futott keresztül. Most is látja maga előtt a herceget, akinek hosszú, barna hajában már ezüstös szálak csillannak meg az őszi napfényben. András herceg erős, vállas, de már hasasodó férfi, akinek elsápadó arcáról hirtelen tűnik tova a nemtetszés árnyéka, aztán felemeli jobbját, és megadóan int bele a semmibe, mintha azt jelentette volna ez az intés: „Csináljatok, amit akartok, csak én legyek a király!”

Akkor azt hitte, győznek. Rohanó áradatként hömpölygött előre a sereg. Nyomában felgyújtott templomok üszkös falai feketedtek, tövükben leolt keresztény papok holttesteit, dézsmaszedők iszonyúan szétroncsolt hullái heverték. Látta a harcban megölt németeket, aztán a vakon támo­lygó Péter királyt, akit véresen hurcoltak András úr elé. Vata úr szája megvonaglott a belső kintől. Az új hírekre gondolt, amelyektől a gyűlölet és a rémület szötte pókhálós redőit veresedő orcájára: „András úr körül ott sündörögnek a megmaradt püspökök, akik naponta misét mondanak a királynak, István király székesegyházában Fejérvárott.” Ilyen hírek jöttek nyugatról.

Távolabb, a mocsár felett már sárgás, nyárias gőzök gomolyogtak. Arról közeledett az öreg táltos sámán, Jürgücsé. Szikár, csontos, csaknem szíjas testű vénember, barázdált homlokú, sűrű szemöldökű. Szeme úgy csillogott, mint a vadmadaré, ahogy Vata úr arcába meredt a tekintete, léleknézőn, feketén bogározva.

– Ha Levente úr meghal, András úr végez velünk! –fogadta suttogó hangon a vén sámánt.

– Tudom, Vata... – dörmögte a vénség. – Mit telt Manga?

– Megmosta a herceget, megfüstölte, ráolvasott, aztán a kérésére kivitette a sátor elé.

– A mi istenünk fénylő orcája itt ragyog felettünk. Levente herceg az ő tekintetét keresi testében a láz rémével.

– Mit tudsz tenni, Jürgücese? – kérdezte Vata.

– Megnézem a herceg urat, aztán mutass be áldozatot Atyaistennek, hogy szabadítsa meg a rontástól!

– Válaszd ki a hófehér kancát a méneseimből!

– Úgy lesz, ahogy kívánod – válaszolta Jürgücese, és imbolygó járásával megindult a beteg herceg felé. Letérdelt előtte, és a kezét rátette Levente úr tüzelő homlokára, majd sokáig hallgatta a beteg ziháló lélegzetét.

A herceg szinte fuldokolva kapkodta már a levegőt. Jürgücese arcán megnőtt az árnyék. Kajmós orra alatt meddő szavakat motyogott, tudta már, a halál itt leskelődik a sátor körül, az ő révedező tekintete hiába mered majd a szent láng lobogásába, a gonosz fog győzni, Öregisten nem akar segíteni.

Levente úr kinyitotta izzó, szürke szemét. Fejfájósan barázdált homlokáról gyenge mozdulattal űzte tova a sámán széles tenyerét. Barnára aszott arcából okos szemének éles tekintete meredt a vénemberre.

– Küldd ide Vatát! – suttogta lihegve.

Jürgücese engedelmeskedett. Feltápázkodott, azután kiáltotta Vatának:

– A herceg úr téged hív, uram!

Vata ugrott. Szattyáncsizmáján meg-megcsörrentek a rézpitykék. Térdre hullt a beteg mellé, és félrefordított fejjel a bal fülét tartotta a herceg szája elé. A bal fülével jobban hallott. Ziháló, mély hangon, szaggatottan törtek elő a beteg szavai:

– Érzem, meghalok, Vata! Dédapám, Taksony fejedelem mellé temesetek el a Dunánál! Ha meghaltam, küldj egy lovast Andráshoz! Az ősi hit szerint temesetek, de a lovamat ne öljétek meg! Legyen a tiéd! Szerettem ...

Elhallgatott. A beszéd kimerítette. Lehunyta szemét, nem bírt szembenézni az alkonyi sugarakkal sem. Ajkára picike mosoly költözött. Arcán megfeszült a bőr, de pillái most mégis résre húzódtak, és engedett egymásra feszült ajkának zártsága.

– Ültess fel, Vata! – rebbent erőtlen hangja.

Vata úr izmos keze óvatosan csúszott a herceg háta alá.

– A folyót, a mezőt... – suttogta a herceg.

Vata érezte: haldoklót tart a kezében, aki búcsúzni akar a világtól.

Alkonyszellők fésülték a rét fűszálait. Távolabb, a rózsaszínű sugarakban vadrécék úsztak a folyó hátán, türkiznyakuk villogott a csillogó habok felett. A fűzfák őrt álltak a parton, hosszú karjaikat mélán lógatták a

folyó apró hullámaiba. A kecskefűz már hányta a barkáját. A herceg meredt szemmel bámult a távoli mocsár felé, de nem láthatta a vízi csorbókának arany csillagú virágát, sem az ingoványi lila menta bársonyos, jó szagú szirmai. Az alkonyszellő azonban megkönyörült a haldoklón, a menta illatát kendőként terítette az arcára. Még láthatta a kéken mosolygó ég alatt a fehéren tündöklő kócsagpár alkonyi röptét, azután becsukta a szemét...

Vata úr lassan engedte le a nehezülő testet a medvebőrre.

Most jött vissza Jürgücese, és leszúrta a sátor mellé az égszínkéek zászlós kopját. Mindenki tudta ebből a jelből, hogy közeleg a vég, nincs senki, aki vissza tudná tartani a távozót.

Mire a nap leáldozott, Levente úr holtan hevert a Körös partján, a legdíszesebb sátor előtt. Vata már nem mutatott be áldozatot Öregistennek.

A halottat a tűzhely mellé fektették, nyírfakéregre. Reggel megmosdatták és felöltöztették, majd tiszta vászonba csavarták. Mielőtt kívánsága szerint elindultak volna Taksony úr sírjához, Jürgücese elvégezte a tisztító szertartást, friss kancatejjel locsolta meg a vászonba csavart testet. Amikor aztán a koporsó is elkészült, kámfort és fűszereket raktak a test köré, majd illatos olajjal vegyített balzsammal telítették a testet befedő vásznat.

Vata úr gyászolt. Levágatta haját, orcáját felsebezte, és hangos szóval siratta Leventét, az utolsó királyi herceget, aki a régi vallást akarta visszaállítani magyar földön.

A koporsót szántalpas szekérre rakták, amelyet két ló húzott. A szán lassan csúszott a földön nyugat felé. Csak napok múltán értek a Dunához, Taksony helységbe, amely az ott nyugvó fejedelemtől kapta a nevét. A koporsót Vata úr és leghűségesebb legényei kísérték Levente úr orosz testőreivel együtt.

Taksony fejedelem sírja mellett ásták meg Levente herceg sírját. Vata úr is ásott ősi szokás szerint. Amikor elkészültek, a nyírfa koporsót leengedték a sírba, de előbb a fehér nemeztakaróval borított nyeret Levente úr feje alá tették. Melléje rakták a fegyvereit, kardját, íját a puzdrában és a tegezét a nyílvevőkkel. Űtravalót is helyeztek a halott mellé, sült húst és bőrtömlőben kumiszt.

András király, hiába várták, nem jött el a testvére temetésére, ezért Vata úr a temetés után nyomban lóra ült, és sietett vissza Békésbe, ahol kevésbé kellett félnie a keresztény király támadásától.

Benedek püspök mély hangja betöltötte a tróntermet:

– Keresztény király nem mehet pogány temetésre, uram! Te, aki Oroszország védszentjétől kaptad az András nevet a keresztségben, és Nagy Jaroszláv leánya, az ájtatos Anasztázia a feleséged, nem mehetsz el Taksonyba, a testvéred temetésére ...

A sovány főpap az egyik oszlophoz támaszkodva beszélt. Fejét sötétszőke, erős hajkorona borította. Magas homlokából kissé előreívelt a szemöldökcsontja, mintegy beárnyékolva sötétkék szemét.

– Levente úr pogány maradt. Neki nem adott az Úristen buzgó, keresztény feleséget. Váratlan halála intó jel mindnyájunk számára, elsősorban a te számodra, király úr.

– Mit tegyek, Benedek úr? – kérdezte András király.

– Őszinte vagyok, király úr. Bűnös vagy te is! Hagytad, hogy a békési Vata pogány csordája legázolja István király gyenge vetését.

– Mit tehettem volna, püspök? – hangzott a király tétova kérdése.

– Az én életemet te mentetted meg, uram. Társaim: Gellért, Bőd és Beszteréd püspökök meghaltak a Kelen hegyénél Krisztusért. Az Úr akarta, hogy tovább éljek, talán célja van velem, király úr ...

Elhallgatott. Szeme megtelt könnyel. Talán éppen Gellért püspököt látta, akinek a fejét Vata legényei zúzták össze a Duna partjának egyik kövén.

– Talán másokat is megmenthettél volna. Ezt te tudod, uram.

– Mit tegyek, Benedek püspök? – kérdezte ismét a király.

– A meghalt keresztényeket ember nem támaszthatja fel többé soha, király úr, de a lerombolt templomokat neked kell felépíttetned!

A püspök most egy lépést tett előre. Arca megkeményedett, a hangja is érdesebben hangzott:

– Országod, Magyarország, keresztény ország! Péter király bűnei és idegen kiszolgálói, akik tapostak a magyaron, méltán váltottak ki ellenszegülést mindenkiből, de akik érted küldtek, András úr, nem akarták a régi pogányságot. Sem István úr vagy Sámuel király, de még Péter király régi magyar hívei sem a kereszténység ellen lázadtak, hanem azért, mert Péter király hűbéresküt tett a német királynak. Békési Vata népének véres lázadása miatt ellenünk fordulhat a keresztény világ. Az új pápa öszentsége, II. Kelemen, tavaly karácsonykor császárrá koronázta a német királyt. III. Henrik császár ma a világ ura. Péter királyon nem tudott segíteni, mert akkor már útban volt Itália felé. Nem hiszem azonban, hogy lemond majd Magyarországról. A Péter királyt ért sérelem az ő sérelme is, király úr.

– Mondd hát, mit tegyek! – hangzott András király most már izgatott

hangja.

– Meg kell koronáztatnod magadat! Harcot kell indítanod a pogányok ellen! össze kell töretned a bálványokat és az áldozati köveket! Halállal kell lakolniuk mindazoknak, akik a pogányságot hirdetik: az eszelős sámánoknak, a gonosz, varázslóknak, boszorkányoknak és garaboncoknak! Meg kell büntetned a keresztény vallás kigúnyolóit, a papok bántalmazott és gyilkosait a régi törvények szerint! Mi pedig, Isten szolgálói, hírül adjuk majd a világnak, hogy András király keresztény Magyarországon uralkodik.

– Gondolod, Benedek úr, hogy Henrik császár, akinek hatalma az itáliai normann októl a csehekekig és a lengyelekig terjed, szövetségesei a dánok, a norvégok, valamint az orosz fejedelmek, békében fogja hagyni azt a királyt, aki elűzte hűbéresét, Pétert?

Benedek püspök lehajtotta fejét. Néhány pillanatig a saruja orrát vizsgálgatta, majd így felelt:

– Magad is tudod, uram, királyom, Henrik császár nem fogja elfelejteni hűbéresének megvakítását.

– Nem én vakítottam meg! – kiáltotta a király.

– Én elhiszem, András úr – válaszolta csöndesen. – A császár azonban nem fogja elhinni, mert a te híveid tették.

– Mit tegyek, Benedek?

– Egyelőre azt tedd, amit tanácsoltam! Ne menj el a testvéred temetésére, hogy lássák, végképpen szakítottál a pogányokkal! Koronáztasd meg magadat, és megkoronázt, keresztény királyként állítsd helyre a rendet, Krisztus országának, egyházának rendjét!

– Úgy cselekszem majd, ahogy tanácsoltad ...

* * *

Keleten lassan emelte fel arányló arcát a nap. Az 1047. esztendő pünkösdi havának közepe volt. Fejérvár körül tolongott a nép. Alig telt el néhány hét a koronázás meghirdetése óta, mégis annyian jöttek Fejérvárra, hogy nemcsak a város telt meg, hanem a város körül is sátrak látszottak, vagy szekereken tanyáztak a kíváncsiak. Napok óta jöttek a megyék ispánjai fegyveres kíséretükkel, ajándékot hozva. Megérkezett Pécsről a szent életű Maurus és Győrből Miklós püspök. Ők és Benedek püspök koronázzák meg majd a királyt. Kisebb urak, szegény szabadok és félszabadok együtt nyüzsögtek a kézművesekkel, bognárokkal, tímárokkal, vargákkal, kovácsokkal, szücsökkel, mészárosokkal, kenyérsütőkkel és

más városi néppel. A vásárosok húst sütöttek, köleslepényt árultak, és nagy hordókat vertek csapra.

A koronázás napján tiszta égbolt ragyogott a város felett. A palota körül, Zách nádorral az élükön, az előkelők gyülekeztek. Arannyal és ezüsttel kivarrott bársonyköntösök, csillogó brokátmenték, szikrázó, drágaköves ékszerek, selyempalástok látszottak Gutkeled Vid ifjú úron, Jak Márton úron, Ákos Ernye úron és a többi előkelőn. A tisztségeket még nem osztotta ki András úr a harcok miatt. Az ispánok és a későbbi tisztségviselők, Fancsal, Hetey, Gilco, Lutonic, Koppány és Nána nevű urak meg a többiek most mind megindultak a palotától a székesegyház felé. Ezt a székesegyházat még István király építtette; száz lépésnél is hosszabb volt, szélessége pedig ötvenlépésnyi. Négy sarkán négy torony tört a magasba. A templom belsejét mozaikképek díszítették. A mellékhajókat a főhajótól oszloprendek választották el. A szentély íve négyszögletes pillérekön nyugodott. Az árkádivet gránitoszlopok tartották, és a párkányokat levélindák díszítették. Az építtető István király sírja a mellékhajóban volt.

András király és Anasztázia királyné bársonyruhát viselt. A sokaság éljenzett. Mindenkinek tetszett az erős, vállas, komoly király és az aranyzőke Anasztázia királyné. A királyi pár híveiktől körülvéve foglalta el a templomban a számukra épített emelvényen lévő székeket. A főoltár előtt már ott imádkozott a három püspök, Benedek, Maurus és Miklós. Nem volt esztergomi érsek, ezért az érsek szerepét András úr kedveltje, Benedek püspök vállalta, akinek díszes mitra ragyogott a fején. Amikor a királyi pár és kísérete elhelyezkedett, a három püspök letérdelt, és úgy imádkozta el a mindenszentek litániáját. Az ima után Maurus püspök elkezdte a koronázási szertartást Benedek úrhoz szólva:

– Főtisztelendő atya, az anyaszentegyház kívánja, hogy a jelenlévő jeles vitéz a királyi méltóság magaslatára emeltessék.

– Tudod-e, hogy ő méltó, és alkalmas erre a méltóságra? – hangzott Benedek úr hangja, betöltve a templomot.

– Tudjuk és hisszük, hogy ő méltó erre, hasznos az egyházra és az ország kormányzására – felelte a pécsi püspök.

– Deo gratias! Istennek hála! – válaszolta Benedek úr, majd megemelve hangját, olvasni kezdte az Intelmet: – „Minthogy ma, kiváló fejedelem, a mi kezünk által, kik az isteni Üdvözítő helyett – bár méltatlanul – eljárunk, a szent kenetet és a királyi jelvényeket felveszed, szükséges, hogy téged a nagy felelősségre, amely reád várakozik, figyelmeztessünk. Ma a királyi méltóságot veszed fel, és azt a gondot, hogy hű népedet kormányozzad. Az

első helyre jutsz az emberek között, amely azonban gonddal, munkával és veszedelmekkel teljes. Vedd figyelembe, hogy minden hatalom Istentől van, aki által a királyok uralkodnak, és a törvényhozók igazságos törvényeiket meghozzák. Te is számot fogsz adni Istennek a rád bízott nyájról. Mindenekelőtt légy jámbor, szívvel-lélekkel imádd az Istent, a keresztény hitet sértetlenül őrizd meg, és ellenségeivel szemben oltalmazd meg! Tiszteld az egyház papjait! Az egyház szabadságát őrizd meg! Légy igazságos, mert nélkül semmiféle nemzet nem marad fenn! Jutalmazd a jókat, büntesd a bűnösöket! Védd meg az özvegyeket, árvákat, szegényeiket és gyengéket! Mindazok iránt, akik hozzád járulnak, légy kegyes! Úgy viseld magadat, hogy ne a te javadat szeressed, hanem a híveidét, és jutalmadat ne a földön, hanem az égben várjad! Ezt adja meg néked az örök Isten! Ámen.”

András úr lehajtott fejjel, mozdulatlanul hallgatta végig az Intelmet. Ezután Maurus és Miklós püspök a királyt az oltár legfelső lépcsőjére vezette, ahol egy vánkosra térdelve, jobbját az Evangéliumra helyezve erős hangon esküdött:

– Isten egyházára és népem számára a törvényt, az igazságot és a békét megtartom, ahogy híveim segítségével és tanácsával tehetem, a papságot tisztelem, és az egyháznak birtokait megvédelmezem. Ugyanerre bírom rá a tisztségeket viselőket...

Benedek úr rövid imát mondott, majd püspöktársaival az oltár mögé ment, ahonnan illatos olajjal, a krizmával tért vissza, és a térdeplő király jobb karját és vállát felkenve olajjal, majd társainak segítségével ráterítette az első királynak, Istvánnak, gyönyörű palástját. András úron ragyogott az égszínkéék palást, amelynek alakjait aranyfonállal hímezték, feliratát pedig zöld selyemfonállal varrták ki. István király felesége, Gizella királyné, éppen tizenhat esztendeje ajándékozta ezt a palástot a fejevári egyháznak.

András úr mosolygott. Most érezte igazán, mi történik vele. Vataék papokat öldöstek, és ő mégis keresztény király lehet, miként az az István király, aki elől mindhármuknak menekülniük kellett idegen földre.

A püspökök a koronát és az első király kardját helyezték az oltárra, ugyanekkor megharsantak a harsonák, majd a papok éneke zendült, mire Benedek úr elkezdte mondani a nagymisét.

Az Epistola, vagyis a Lecke után azonban félbeszakította a szertartást.

– Fogadd el a mi méltatlanul felszentelt kezünkől az oltárról levett kardot, mely Isten rendeléséből az egyház védelmére van rendelve, övezd fel derekadat e karddal, hatalmas úr, és gyakorold általa a méltányosságot, tipord el vele a gonoszságot, védd meg híveidet, szórd széjjel az ellenséget,

véd meg a gyámoltalanokat, légy győzedelmes az erények gyakorlásában is, hogy üdvözülhess!

András úr átvette a meztelen kardot, és visszadugta hüvelyébe, Benedek püspök pedig tovább mondta a szertartás szövegét:

– *Accipe gladium per manus episcoporum!* Vedd át a kardot a püspökök kezéből! Kösd fel oldaladra, leghatalmasabb, de gondold meg, hogy a szentek nem karddal, hanem hitükkel győzedelmeskedtek királyságokon!

A király derekára övezte a kardot, majd kivonta hüvelyéből, és a sokaság felé fordulva háromszor suhintott vele, előre, jobbra és balra, majd az acélt visszacsúsztatta hüvelyébe.

Most Benedek és Maurus együtt fogták meg azt az aranytálcát, amelyen a korona ragyogott. Halálos csönd támadt. A tömeg áhítattal figyelte, miképpen lebeg a korona a püspökök kezében, majd rákerül a király fejére, ahogy mindnyájan hitték, Isten világmórányzó rendeléséből, a nemzet akarataként. A püspökök földig hajoltak a koronázott király előtt, majd egyszerre mondták az áldást:

– *Accipe coronam regni...* Fogadd a királyság koronáját!

Benedek püspök ezután a király kezébe adta a jogart, és András urat I. István király trónusáig kísérte, amelyet most már elfoglalhatott. Ez a trónus állandóan ott állt a fejevári bazilikában, de csak megkoronázott király ülhetett rá. Amikor a király helyet foglalt, Zách nádor háromszor kiáltotta:

– *Vivat rex dominus noster!* Éljen a mi urunk királyunk!

A szerzetesek kara felelt rá:

– *Te Deum laudamus...* Téged, Isten, dicsérünk.

A király koronázása után a kijelölt veszprémi püspök megkoronázta Anasztázia királynét.

* * *

Anasztázia királyné kék bársonyköntöst viselt. Aranysárga haja megmegcsillant a gyertyafényben, ahogy ide-oda sétált szobájában a szőnyeggel takart kőpadlón. András király magába roskadtan ült karosszékében, és le nem vette szemét asszonyáról. A király nagyon szerette ezt a sudár termetű, fehér bőrű, okos asszonyt, aki királyi vérből származott, Nagy Jaroszláv orosz fejedelem volt az apja, és anyai nagyapja, Olaf, a svédek királya. A királyné árnyékát a gyertyalángok nagyítva vetítették a fehérre meszelt falra. András úr tudta, nagyon komolyan akar vele beszélni Anasztázia. A gyenge fényben is látta fehér

arcán az izgalom rózsáit.

– Tudom jól, ma fáradt vagy – szólalt meg, amikor megállt a királlyal szemben –, mégis beszélnem kell veled, azért üzentem érted – mondta telt, mély árnyalatú hangján, és az arcán gond sötétlett.

– Hallgatlak, Anasztázia – válaszolta a király.

– Atyám, aki barátságban van Henrik császárral, üzent nekem!

– Mit üzent? – élénkült fel András úr, és csaknem felugrott a székből.

– Küldj követeket a császárhoz! Ezt üzenté. Békére van szükségünk mindenképpen! A császári hazatért Itáliából, ahol mind a három pápát letette, és saját jelöltjét nevezte ki pápának. Ma Henrik a világ ura. Meg kell engesztelned! Ha támad, elvesztünk.

– Mit tegyek? – kérdezte András király. Anasztázia komolyan válaszolta:

– Mindent meg kell tenned, amíg nem vagy erősebb, és a császár nem lesz gyengébb! Még azt is meg kell ígérened neki, hogy adófizetője és hűbérese leszel!

– Hűbérese?! – kiáltotta a király, és most már felugrott. – Pétert ezért taszították le a trónról...

– Tudom – válaszolta nyugodtan, majd a férjéhez lépett, és szinte anyásán simogatta meg a homlokát. – Minálunk a hűbéri ígéretet szükséges rossznak tartják, amelyet később meg lehet szegni. Ezt még atyámtól hallottam. Olyan követeket kell küldened Henrikhez, akik hallgatnak! Itthon ne tudják meg, mit ígértél!

– Mi lesz, ha Henrik császár mégis megtámad? – kérdezte aggódva.

– Bizonyosan meg fog támadni – válaszolta, és az arcán még jobban kiszélesedett az árnyék –, csak nem most, hanem később. Erről Anna húgom gondoskodik. Addig felkészülhetünk.

András király ebben a pillanatban egy idegen szemében nevetséges, nagydarab embernek látszott volna. Szája tátva maradt a csodálkozástól, és olyan bamba tekintettel meredt a királyasszonyra, hogy Anasztázia akarata ellenére hangosan felnevetett.

– Hogy monddod? – dadogta a király.

– Én már üzentem Annának, még a koronázás előtt. Éppen jó három esztendeje, hogy férjhez ment Henrik francia királyhoz. A francia király segíthet rajtunk.

– Megkéri a császárt? – kérdezte ostobán.

– A francia király tudja, Henrik császár fűtülne az ilyen kérésre.

– Hát akkor? Nem hiszem, hogy a hűgöd kedvéért a francia Henrik megtámadná Henriket, a német-római császárt.

– Ezt én sem hiszem. De Gottfried, lotharingiai herceg és Balduin, flandriai gróf máris fellázadt Henrik császár ellen. Mit gondolsz, titokban ki van mögöttük?

– Henrik király? – kérdezte, és most már mosolygott.

– Elsősorban Anna, a húgom! – kiáltotta diadalmasan Anasztázia, és csengő nevetése betöltötte a szobát.

* * *

Naponta jelentek meg András király követei a speyeri császári palota előtt, de mindig ezt a választ kapták:

– Várjatok! Henrik császár még nem ér rá fogadni benneteket.

Tibold ispán, akinek a régi neve Tietbald volt, és apja István király idejében jött Magyarországra, vezette a követséget. Benne bízott meg a legjobban András király. A követség tagjai között főképpen papok voltak: Miklós, királyi nótárius, György, a kijelölt kalocsai érsek és Kelemen, a kijelölt veszprémi püspök. Rajtuk kívül három előkelő úr, Fancsal, Márton és Ernye. Tibold ispán végül is megjelent Ottó palotagróf előtt, aki András úr öccsével, Béla herceggel volt rokonságban, Riksza hercegnőnek, Béla herceg feleségének volt a nagybátyja.

– Mi a békét akarjuk, gróf úr – hangoztatta az ispán. – Ha nem jutunk a császár elé, haza kell mennünk, éhen nem halhatunk Speyer városában. Tíz napja várjuk, hogy fogadjon bennünket.

A palotagróf rávette a császárt a követség fogadására. Másnap bejutottak a palotába, de csak négyen léphettek a császár trónja elé, Tibold ispán és a papok.

Henrik császár magas trónusán ült. Testén bíborszínű bársonypalást omlott végig. A harmincéves császár kőarcán egyetlen vonás sem mozdult, amikor Tibold ispán földig hajolt előtte, és a papok is meghajlással köszöntötték. Gyér szakálla volt, bajusza a szája két csücskén konyult lefelé. Zöldessárga szeme villogott, de a pillája alig rezzent. A trónus jobb oldalának a tövében, faragott székben terpeszkedett a császár nagybátyja, Gebhardt, a regensburgi püspök, balján pedig Ottó palotagróf ült. A teremben a falak mellett szoborként álltak a súlyos alabárdot tartó testőrök.

Sokáig csönd volt. A kínos csöndet Tibold ispán halk, köszöntő szavai törték meg:

– Felséges császár! Az én uram, a magyarok keresztény királya, hódolattal köszönt téged ...

Henrik császár megmozdult. Hirtelen hajolt előre, úgy mondta:

– A magyarok királyát, az én hűbéresemet, Pétert, akit a lándzsának átadásával Fejérvárott én tettem királlyá, gazul megvakítottatok, megöltétek német és magyar keresztény híveivel együtt. A megölt püspökök, papok és világi keresztények kiontott vére bosszút kíván. A te urad, akit te királynak merészelsz nevezni, pogány csorda élén tiporta le Krisztus híveit, felgyújtva a templomokat is.

Érces, erős hangját megemelve kiáltotta:

– El foglak taposni benneteket!

Tibold ispán kiegyenesedett, és nyugodt hangon válaszolta :

– András urat keresztény püspökök koronázták királlyá, mint István urat, akinek a vére András király ereiben is folyik. Felsőleges uram! András úr nem bántotta Péter királyt, a trónt is azért foglalta el, mert kényszerítették erre. Az összeesküvő pogányokat és Péter király bántalmazóit kivégeztette, hajlandó a még élő bűnösöket neked kiszolgáltatni. Hajlandó meghódolni, adót fizetni és segítséget adni harcaidhoz, ha meghagyod békességben a trónját.

Gebhardt püspök arcát elfutotta a pulykaméreg. Felállt a karosszékből, úgy hajolt unokaöccséhez, és ezt súgta neki:

– Ne higgy András követének, még akkor se, ha elfajzott német! Ha engedsz, vége a tekintélyednek. A magyarok lázadását mások lázadása fogja követni. Szerezd vissza fegyverrel Magyarországot, amelyet személyes beneficiuraként [*Javadalom, ajándék*] adtál Péternek! Akkor aztán akár ennek az Andrásnak is adományozhatod, ha letette a hűbéresküt.

A püspök izalmában nem ült vissza a székébe, hanem nyugtalanul toporgott a császár mellett.

Ottó palotagróf csöndesen mondta:

– A béke mindig jobb, mint a háború ...

Henrik császár bosszúsan legyintett. Már tudott a lotharingiai lázadásról. Ha azt leveri, mindenképpen megindul majd Magyarország ellen. A hangja felharsant:

– Mondd meg bitorló uradnak, nem tárgyalok vele, csak ha legyőztem.

Megvetően intett, jelezve, hogy vége a fogadásnak; Felpattant a trónról, és kisetett. Gebhardt püspök, arcán győztes mosollyal követte császári rokonát.

Ottó gróf Tibold ispánhoz lépett, és csak ennyit mondott:

– Sajnálom, ispán úr. A császár nem énrám hallgat.

II. BÉLA HERCEG HAZATÉR

– Ne áltassuk magunkat, király úr! Ha a császár leveri lázadó alattvalóit, a birodalom egész erejével megindulhat ellenünk – mondta komoran Tibold ispán.

– Szembe kell szállnunk vele! – szólalt meg a Vencellin-től származott Ják nemzetség megmagyarosodott feje, Márton úr.

– Szembe bizony! – hangoskodott Zách nádor, és a kardjára ütött.

A palota kisebbik termében ültek András úrral együtt. A király töprengve hallgatta a főemberek tanácskozását Szúrós tekintettel vizsgálgatta a megjelenteket.

– Ki lenne közületek a hadak vezére? Tudjátok jól, én nem értek nagyobb seregek vezetéséhez. Az évek is elszálltak felettem.

A király szavait csend követte. Az urak kíváncsian fürkészték egymást, vajon ki jelentkezik majd ...

Senki sem jelentkezett. Ekkor azonban megszólalt az eddig hallgató Fancsal ispán.

– A németek sokan vannak, király úr. Jó lenne, ha apósdtól, Jarosláv nagyfejedelemtől kérnél segítséget!

András úr a fejét rázta.

– Apósom most barátságban van a császárral. Talán később segítene.

Szavait csend követte, majd a király hirtelen elmosolyodott, úgy mondta:

– Hazahívom az öcsémet, Bélát. Beszélnek, híres vitéz lett a lengyelek országában. Legyőzte a pomeránokat, mondják, párbajban végzett a vezérével. A lengyel herceg a leányát, Rikszát adta hozzá nőül. Ha hazajön, lengyel segítséget is kaphatunk.

– Keresztény? – kérdezte Benedek úr, az új esztergomi érsek, Leventére gondolva.

– Nálam jobb keresztény! – felelte a király nevetve. – Igaz, hogy kopasz, de nem a pogányság miatt. Már kora ifjúságában kihullt a haja.

Zách nádor krárogott egyet, jelezve, hogy beszélni akar.

– Beszélj, nádor! – biztatta a király.

– Hallottam én is Béla úrról. Tekintélyes, megbecsült herceg a lengyelek földjén. Felesége, Riksza hercegnő pedig unokatestvére az új bajor

hercegnek, Konrádnak, aki szemben áll a mi legnagyobb ellenségünkkel, Henrik császár nagybátyjával, Gebehardt püspökkel.

– Gebehardt püspök az, aki ellenünk ingerii a császárt! – kiáltotta Tibold ispán. – Az ő szavára akar bennünket eltaposni.

– Mit tanácsoltok? – kérdezte a király.

Az urak csak hümmögtek. Egymásra néztek, tanakodtak. Végre Jak nembeli Márton úr válaszolt a királynak:

– Ne haragudj, király úr, mi nem ismerjük az öcsédet. De ha olyan nagy hírű vitéz a lengyelek országában, nem bizonyos, hogy hazajön. Adnod kell neki! Én így gondolom...

– Márton úr helyettünk is szólott, úgy vélem – mondta az érsek. – A testvéredet te ismered, király úr. Mi csak örülhetünk, ha jó hadvezérünk lesz a németek ellen.

A tanácskozás véget ért. Az urak távoztak. András úr intett Miklós püspöknek, a királyi jegyzőnek, aki nyomban megértette az intést, és ott maradt a teremben.

– Parancsolj, király úr!

– Levelet írunk az öcsémnek. Hozd, Miklós úr, az írószerszámodat! Szeretném, ha még a tél beállta előtt útnak indulhatna követem a levéllel!

Miklós úr csakhamar visszajött, és elhelyezkedett az asztalnál. A király pedig tollba mondta a levelet. A nótárius hollótolla sercegve szántotta a sorokat. Amikor a címezéssel és a bevezetéssel elkészült, a király így folytatta:

Hajdan a nyomorúságban és a bujdosásban osztoztunk, édes öcsém, Béla. Most nagyon kérlek, ne késlekedjél hozzám jönni, hogy együtt részesülhessünk az örömben és az ország javaiban. Nekem sem örökösöm, sem testvérem nincs már rajtad kívül. Légy te az örökösöm, te kövess a trónon, ha az Úr elszólít...!

Miklós úr szorgalmasan írt. Amikor készen lett, felolvasta a levelet.

– Holnap elküldöm! – mondta András úr, és ragyogott az arca, amikor pecsétjét ráütötte a levélre.

Miklós nótárius sokáig nézett töprengve a távozó király után, még akkor is, amikor András úr alakja beleveszett a folyosó homályába. A gondolatait azonban nem közölte senkivel.

Tavasszal megjött Eéla herceg családostul. András király az esztergomi palotában fogadta öccsét. Szép volt ez a palota. A terem padlóját vörösmárvány borította. Béla herceg bámulta a fűrészfogas ajtóívet, a lombard fonatú, faragott oszlopokat és a színes falfestményeket, amelyek az Árpádok zöld oroszlános címerét ábrázolták az ajtótól jobbra és balra. Ebben a teremben ismerkedett meg egymással a két testvér családja, Anasztázia és Riksza; Béla fiai: Géza és László, és Adelheid, András és Anasztázia leánya. Az ismerkedés után a két testvér a fő emberek előtt orosz módra megosztozott a királyságon. Az ország negyvenöt vármegyéjéből tizenötöt a herceg kapott az ország keleti részén, amelynek legfőbb megyéje Bihar volt. Ez a rész lett a hercegi terület, amelyben Béla királyként uralkodott, bíró és hadvezér volt egyszerre. Még pénzt is verethetett, és birtokot adományozhatott, csak az egyház nem ismerte el saját ügyében illetékesnek, a papok csak a királlyal voltak kapcsolatban. A megegyezés után András úr így búcsúzott öccsétől:

– Csinálj rendet! Szervezz erős hadsereget! Ha a császár megtámadja országunkat, siess a segítségemre!

– Bízatsz bennem! – válaszolta Béla herceg komolyan. Még nem volt negyvenéves, és jó tíz évvel látszott fiatalabbnak Andrásnál, noha hat év sem volt köztük. A király térdeit egyre gyakrabban szorították a fájdalom abroncsai. Sápadt arcán mindig több lett a szarkaláb és a szenvedés pókhálója. András király mogyoróbarna szemében mosoly fényesedett, ahogy délceg öccsét nézte, akinek nagy csontjain még friss izmok duzzadtak. Szikár, fél fejvel magasabb ember volt Andrásnál, a halántékán melegbarna hajjal, kemény vonalú szája felett ugyanilyen színű bajusszal. Barnapiros arcának furcsa ellentétéként fehéredett kopasz fejbőre, ezért a homloka magasnak látszott. Hiúságát elárulta azzal, hogy ha tehetne, nem vette le süvegét tar fejéről.

András királyt a bizonytalanság és a félelem tette eddig tétova uralkodóvá. Talán Vata nélkül is győzött volna Péter ellen orosz katonáival, de nem merte vállalni a kockázatot, ezért engedett a régi vallás híveinek, elnézve gyilkos dűlásukat. Igaz, a győzelem után nem habozott megsemmisíteni volt szövetségeseit, ezért a megmaradtak álnok és ravasz embernek mondták. Eleinte a keresztények sem bíztak benne a pogány szövetség miatt, és ez a bizalmatlanság még a koronázás után is ott élt egyesekben, néha még Benedek érsekben is. Henrik császár elutasító válasza után sok álmatlan éjszakája volt. A német támadás réme állandóan nyugtalanította, hiszen Anasztázia is csak a támadás elodázásában bízott.

Most végre megnyugodott. A többieket elbocsátotta. Ketten maradtak a

teremben, Béla és ő. Régen nem látták egymást. András büszke volt, hogy híres öccsének most ő adhat fele királyságot. Érezte, ez a kemény ember megmenti mindkettőjük trónját.

Béla búcsúzott. András karja ölelésre tárult. Béla viszonzta az ölelést.
– Ha hívlak, ne feledd!

– Légy nyugodt! A császár nem fog győzni! – válaszolta az ifjabb király magabiztosan.

* * *

A császár három évig küzdött lázadó alattvalóival, és csak a rend helyreállítása után akart Magyarországra törni. Gebhardt nem tudta kívárni Henrik császár felkészülését, ezért az 1050. év tavaszán betört a magyar földre. Váratlan támadásával sikert ért el, és gazdag zsákmánnyal megrakodva tért haza. Viszonzásul a nyugati részek hadai támadtak az osztrák örgrófságra, és éppen úgy pusztítottak, mint a német püspök, még Hainburg várát is felégették. Ez a visszacsapás bőszítette fel a császárt. Parancsot adott Hainburg felépítésére. A birodalom nagyjai pedig a császár kívánságára elhatározták a nürnbergi tanácskozáson, hogy a következő évben megtámadják Magyarországot. Hainburg felépítését egy magyar sereg meg akarta akadályozni, de Gebhardt püspök, Konrád bajor herceg és Adalbert örgróf katonái a magyar hadat visszaűzték.

A harcias császár öröme az 1051. esztendő augusztus havára hatalmas birodalmi sereg gyűlt össze Passau városának közelében. Voltak ebben a seregben burgundok, lombardok, karantánok, szászok, frankok, svábok, bajorok, de eljöttek a császár szláv hűbéresei is: a csehek és azok a lengyelek, akiknek Bresztiszláv cseh herceg parancsolt. Béla herceg már előbb a nyugati országrészben volt, és készült a védelemre. Amikor a császári sereg gyülekezését jelentették neki, végigjárta a határt.

– Hol akarsz velük szembeszállni? – kérdezte András király az öccsétől, amikor visszajött a határról Fejérvárra.

– Az lesz a legjobb, ha nem bocsátkozunk velük nyílt csatába – felelte Béla herceg. – Sokan vannak, és jobbak a páncéljaik, nem akarok kockáztatni.

– Hát mit akarsz tenni? – kérdezte a király meglepetten.

– Elmondom. Egész nyáron szakadt az eső. A Lajta és a Rába árterületén, vagyis a mosoni kapun, csak akkor jöhet keresztül a császár serege, ha repülni tud. Ott feneketlen sártenger lepte el az utakat. Sok helyen a földeket és az erdőket is víz borítja. A császár csak északon vagy

délen támadhat. Északon a Duna bal partján, délen a Zala folyónál.

– Hol akarod feltartani? – kérdezte most már izgatottan András király.

– Sehol – válaszolta a herceg.

– Akkor elpusztítanak mindent.

– Mi is azt tesszük! – szolt közbe mosolyogva. – Már kiadtam a parancsot: a gabonát vermeljék el, az állatokat hajtásák keletre, amit nem tudnak megmenteni, égessék el! Mire a németek Fejérvárra érnek, kiéhezett, tántorgó hadat vezet majd a császár. Mi pedig követjük seregét, és megtámadjuk oldalról is. A lengyelek már többször végeztek így a német páncélos lovasokkal. Én is így akarok végezni velük, de úgy, hogy ne veszítsek katonát.

Augusztus közepe volt. A német sereg megindult. A hajóhad a Dunán úszott Pozsony felé. Amikor a kémek jelentették a császárnak, hogy az utak járhatatlanok, megváltoztatta haditervét. Gebehardt püspököt, Welf karantán herceget és Bresztiszlávot a Duna bal partján küldte előre, hogy seregükkel pusztítsanak, maga pedig az élelmet lovakra rakatta, és a derékhadal, elkerülve a mocsaras területeket, délre fordult, majd a régi, római úton haladva a Zala folyó forrásvidékein tört be az országba szeptember elején.

A németek vad dühvel nyomultak előre, Keresve a magyar sereget, de nyomát sem találták. Eleinte mindent elpusztítottak, amit találtak, csak a templomokat hagyták épen. A császár serege mind lassabban haladt előre Zalaegerszegtől, Tapolcán, Veszprémen át Fejérvár felé. Tapolca után már nem vonulhattak nyugodtan, hol a hátukat, hol az oldalukat támadták meg a nyilazó, könnyű lovasok, akik egy-egy váratlan rajtaütés után eltűntek a hajnali derengésben vagy az esti homályban. Mire a német sereg Fejérvár közelébe ért, már elfogyott a lovakon szállított élelem. Henrik parancsára rohammal akarták katonái elfoglalni Fejérvárt, de a védők visszaverték a támadókat.

Béla herceg vágatva érkezett a királyhoz.

– Győztünk, bátyám! – kiáltotta. – Fekete Henrik nyugat felé fordította a lova orrát. Győr felé akar kimenekülni az éhség csapdájából. Harcosai közül sokan összeroskadtak a fáradtságtól, az éhségtől és a betegségektől, másokat nyilaink tesznek harcképtelenné. A császár most azon az úton menekül, amelyen hat esztendővel ezelőtt Pétert kísérte győztesen Fejérvárra.

– Fekete Henrik menekül! – örvendezett András király. A császárt sötétbarna arcbőréről nevezték feketének. András úr Miklós nótáriushoz fordult.

– Olvasd fel öcsémnek Gebehardt püspök levelét! A császári sereget kerülgető portyázóink fogták el a levél vivőjét.

Miklós úr lefordítva közölte a levél tartalmát Bélával. A német püspök a levélben arról értesítette a császárt, hogy ők végrehajtották, amit parancsolt. „Mit tegyünk, Henrik, ezután?” – kérdezte levelében Gebehardt.

– Mi már tudjuk! – kiáltotta nevetve a király.

Béla herceg kérdően nézett a bátyjára, aki így folytatta:

– Miklós püspök válaszolt a császár nevében. Már el is küldtük egy hozzánk hű német vendégünkkel a válaszlevelet.

– Mit írtatok? – kérdezte Béla herceg.

– Csak azt, rongtsa el a hajókat, és siessen haza, mert újabb lázadás tört ki. A császár is hazaindult.

Béla nevetve mondta:

– Ha elhiszi, hogy a császár írta a levelet, akkor bizonyosan győzünk. Hiába ér Henrik a Dunához, ha ugyan elér odáig, nem egyesülhet dunai seregével. Én pedig a győri síkságon már elállattam minden gázlót, minden átjárót. A császár megfogyott sereggel ér majd haza ...

Így is történt. Henrik császár serege kétségbeesetten jutott el a Rábca folyóig. Abdánál vad harcban törtek át a burgundok és a szászok a hídon, majd a hidat felgyújtották, nem tudva, hogy seregük egy része csak ezután ér majd a folyóhoz. A lemaradottakat az üldöző magyarok vágták le vagy ejtették fogságba. Henrik császár október végén ért Hamburgba serege romjaival. [A németek eldobált vértjeiről nevezte el később a nép azt a hegységet Vértesnek, amely Székesfehérvártól északnyugatra húzódik]

András király nem üldözte a nemeteket a határon túl, hanem fegyverszünetet kötött Adalbert osztrák gróffal, akinek Péter magyar király nővére volt a második felesége, és a háborúnál jobban szerette a békét. A gróf közvetítette az új magyar békeajánlatot a császárhoz. – Még a speyeri sikertelen békekísérlet után történt, hogy András király György kalocsai érseket küldte az új pápához, IX. Leóhoz. Az új pápa német püspök volt, grófi család sarja. Megválasztása előtt Eggisheim Brúnónak hívták, és annak ellenére, hogy a wormszi birodalmi gyűlés Henrik császár akaratából választotta meg pápának, a pápai trónon az egyház egyetemes világi hatalmát hirdette, azt, hogy Krisztus földi helytartója minden uralkodó felett áll, s amiképpen Krisztus a békét akarta, ezt kell tennie a pápának is. György érsek ezért talált meghallgatásra a pápánál, aki azonban azt kívánta, hogy a magyarok fizessenek adót a császárnak.

A császár kudarcba fulladt hadjárata után Leó pápa elküldte követét,

Hugót, a cluny kolostor francia apátját, András királyhoz. A király örömmel fogadta a pápa követét, aki aztán a magyar udvarból a császárhoz ment a béke megkötésének előkészítésére. A császári udvarban azonban nem talált meghallgatásra sem Adalbert osztrák gróf, sem pedig a cluny apát. A császár elutasított minden tárgyalást, és újabb harcra készült. Hiába küldte András király György érseket ismét a pápához. Mire a pápa Dél-Itáliából Németországba utazott a béke megteremtése végett, Henrik császár hajói már a Dunán úsztak lefelé, serege pedig a bal parton elérte Pozsonyt, amelynek várát a nyár elején ostromolni kezdte.

A pozsonyi vár dombon épült, erős bástyák övezték, és a falak lehúzódtak egészen, a folyó partjára, hogy a védők vízi úton kaphassanak erősítést, ha a szárazföldi utakat az ellenség elvágna. Henrik császár ezt az erős várat akarta mindenáron elfoglalni. Ostromgépei köveket szórtak a falakra, és ha sikerült rést ütni rajtuk, pajzsos katonái rohamra indultak; A vár védői azonban minden rohamot visszavertek. Különösen kiváltak a védők közül vitézségükkel: Vojtek, Endre, Uros és Márton nevű harcosok, akik párviadalban is győztek a német lovagok ellen.

A császár hajói elvágták a várat a Dunától is, de a nyolc hétig tartó ostrom hiábavaló volt. Lassan elmúlt a nyár. A vár védői között akadt egy jól úszó ember, Zotmund, aki arról volt híres, hogy a Duna fenekéről is felhozta a bedobott baltát. Egyik este így szólt Uroshoz:

– Uram, a németeket a hajók táplálják. Rajtuk van a liszt és a füstölt hús. Azt gondoltam, ha megfúrom a hajókat, nem lesz ennivalójuk.

– Meg tudnád tenni, Zotmund? – kérdezte Uros örvendezve.

– Az éj csendjében, uram, megpróbálnám.

– Tedd meg, Zotmund! Leó pápa tegnap érkezett meg a császár táborába. A pápa békét akar, mondják az elfogott németek. Ha a hajók elsüllyednek, a császárnak abba kell hagynia az ostromot. A bajorok már lázonganak, a császár nem tudja fizetni a zsoldosait, a kenyérük is kevés. Ha te a Duna fenekére küldöd a hajókat, győztünk.

– Ma éjjel, uram! – ígerte Zotmund. – Az ég felhős, a hold is elbújik, én pedig látok a sötétben is.

Meleg este volt. Zotmund zsírral kente be a testét. Szerszámaint bőrzacskóba kötve a nyakába akasztotta, azután lassan ereszkedett bele a csillogó folyóba. Mire megvirradt, Henrik császár hajói a Duna fenekén, pihentek. Az éjszaka csendjét egymás után verték fel a német hajósok ordításai, akiket álmukból zavart fel a megfűrt hajófenékbe betörő víz. A sötétben el sem tudták képzelni, hogy mi történt velük. Hanyatt-homlok menekültek a süllyedő szállítóhajókról, és úszva igyekeztek partra

vergődni.

Virradatkor a császár is látta, mi történt az éjjel, azt is megtudhatta, hogy hajóit Pozsony védői süllyesztették el, mert a védők a bástyákon álltak, örvendezve kiáltoztak, és . öklüket rázva, gúnyosan fenyegették az élelem nélkül maradt ostromlókat.

– Uram, fogadd el a magyar király békejobbját! – kezdte Leó pápa. amikor a császár sátrába lépett. – A harcot nem folytathatod, seregedben megkezdődött a bomlás ...

Henrik császár arca még sötétebb lett, amikor Leó pápa szavait hallgatta. Elkeseredésében nem tudott megszólalni. Emberei jelentették, hogy a zsoldosok már meg is indultak hazafelé.

– Konrád herceg elárult! – tört ki belőle az első mondat. – Tudom már, a bajor herceg Potho grófot küldte az én hátam mögött a bitorló magyar királyhoz.

A pápa igyekezett csillapítani a császár haragját.

– András király nekem megígérte, hogy adót fizet neked, uram. Követeit majd elküldi udvarodba. A békét még megnyerheted, ha az ostromot nem folytathatod is.

– Jövőre visszatérek! – kiáltotta eltorzult arccal a császár, és dühében a fogait csikorgatta. Tudta már, a tekintélye magyar földön rendült meg. Lappangó ellenségei majd vérszemet kapnak, mert győzhetetlenségének a híre elenyészett. Tudta azt is, a pápa beavatkozása szertefoszlatta azt a látszatot, hogy keresztény uralkodóként harcol a pogány magyarok ellen, ugyanis a pápát németországi útján egy magyar érsek kísérte, pogány országban pedig nem tevékenykedhetnek keresztény érsekek.

– Ne feledd, Henrik úr, hogy András király keresztény uralkodó, aki hozzám fordult segítségért! Ha visszatérsz, akkor egy keresztény országot akarsz leigázni.

A császár fáradtan legyintett, másról kezdett beszélni, mintha csak a gondolatait akarná hallani.

– Most haza kell mennem a bajorok miatt. Rendet kell csinálnom ...

Aztán mégis hallgatott. Arra gondolt, jövőre összehívja a birodalmi gyűlést Triburba, hogy a német fejedelmekkel elismertesse fiát, a kis Henriket, német királynak. Amikor a fiára gondolt, megfélemedezett a pápáról és a magyarokról is.

A Duna bal partján hosszú sorban másodsor vonultak hazafelé Henrik császár megvert seregének katonái. Az éhség, az idő és a magyar harcmodor győzte le őket.

A pozsonyi vártorony tetején ketten álltak. A tájon a verőfényben szeptember aranya tündökölt. A Duna mentén nyugat felé vonult a lovassereg fekete-szürkén, mintha hamuba esett kígyó vonaglott volna a part bókoló fűzfái és a reves törzsű tölgyerdő között. A földi bodzás, varjútövises, bojtortjános bozót hervadástól pirosodó leveleivel a német sereg mellett széles vérfoltnak tetszett a vár tornyából.

– Kitakarodnak végre! – szólalt meg András király.

– Mondtam, legyőzzük őket! – válaszolta Béla herceg, és a szeme zöld fénnel villogott.

– A pápa is békét akar, de nagy árat szabott, ígértem, azonban nem adom meg. Győztünk! A bajor herceg üzent, ne engedjek, ő fellázad a császár ellen.

– Eleget pusztítottak, és nekünk is pusztítanunk kellett, hogy győzhessünk. Drága volt ez a győzelem, de legalább nem vesztettünk sok embert, csak tavaly Abdánál. Mit akar a bajor herceg? – kérdezte Béla herceg.

– A régi magyar-bajor szövetség felújítását. Miklós püspök magyarázta meg, hogy miről van szó. A bajor szent Henrik és a mi István királyunk szövetségben voltak egymással. Konrád herceg talán a császári trónra vágyik ...

– A szövetség jobb a háborúnál – mondta Béla herceg, és a hazatakarodó német sereget kísérte tekintetével.

A testvérek másnap búcsúztak. A herceg a bal parton maradt, hogy ne kelljen átkelnie a Dunán seregével, bihari és békési legényeivel.

– Sohasem felejttem el, amit értem és az országért tettél, Béla! – hálálkodott a király. – Ha meghalok, téged illet a trón, vagy a fiaidat.

A két testvér megölelte egymást. Béla a folyó bal partján lovagolt hazafelé éneklő legényeivel. A király átkelt a Dunán, és kíséretével Győr felé indult. Amikor a város határába ért, a királyné testőrei jöttek vele szemben. Böngér hadnagy mosolyogva hajolt meg, és lelkendezve kiáltotta

– Uram, jó királyom, örvendezz! Amíg Pozsonynál harcoltál, a királynénak fia született. A királyasszony kéri, siess” Fejérvárra, a keresztelőre...

III.

A KIRÁLY ELÁRULJA SZÁNDÉKÁT

Gsak állt megbűvölten, és nézte a bölcsőben alvó csecsemőt, a fiát, akit ilyen későn, majdnem vénsége küszöbén, küldött az ég. Arcán szinte lángot vetett az öröm; Homályosan érezte, ez a gyermek megváltoztatja egész valóját. A szemét szerette volna látni, de nem merte felkelteni, a gyermek olyan jóízűen aludt, egy csöpp nyál is kicsordult piros szája szélére.

– Gyönyörű gyermek! – suttogta a dajka. – Szép, mint egy angyal.

– Szép! – szólalt meg végre András király, és a boldogságtól reszketett a hangja. Sokáig várt még, hátha felébred a kisded, majd a szobájába ment, és Miklós püspököt hívatta.

A szikár nótárius a küszöbön hajlongott. Tekintete elárulta kíváncsiságát: ugyan mit akarhat a király. András úr a közeledő alkonyatot figyelhette, és csak a püspök száraz hangjára fordult meg az ablaktól.

– Ül le, Miklós úr! – hangzott szokatlanul lágyan.

– Parancsolj, király úr! – mondta, amikor elhelyezkedett a karosszékekben.

A király nem felelt nyomban. Felhevültnek látszott, ahogy nyugtalanul lépkedett faltól falig. Végre megállt a püspökkel szemben, és így szólt:

– Te, Miklós úr, nagy tudományú férfiú vagy, jól forogtad a tollat, és olvasod a szent könyveket. Én úgy tudom, a legszentebb könyv az Evangélium, a Biblia, mert isteni sugallatra írták. Mondd meg nekem, hogy ebben a szent könyvben szereplő királyok közül ki volt a legnagyobb!

Miklós úrnak csaknem a szája is tátva maradt a csodálkozástól. Mindenre számított, csak erre a kérdésre nem. Láta András király arcán az öröm szokatlan pirosságát, a szája körül az elégedett mosolygást, mintha az ezüst szálakkal érezett szakállában is a vidámság bújócskázott volna. Nyugtalanította azonban a király enyhén düllelt szemének éles tekintete és reszelős hangja, amelyből ismeretlen nyugtalanságot vélt kireszketni.

– Parancsodra, király úr – szólalt meg néhány pillanatig tartó töprengés után. – A szentírás Királyok könyve című részében olvastam a legnagyobb királyról, Salamonról. Ez a király bölcs volt, de az Úristen adott neki gazdagságot és dicsőséget is.

– Kik voltak a szülei? – kérdezte mohón András úr.

– Minden meg vagyon írva róla. Apja Dávid király volt, anyja Betsabe,

a király egyik felesége.

– A királynak több felesége volt? – kérdezte csodálkozva.

– A bibliai királyoknak több feleségük volt, uram.

– Azt mondd, hogy Salamonnál nem volt nagyobb király?

– A Biblia szerint ő volt a legnagyobb, nagyobb, mint az apja, Dávid, pedig nagy királynak írták őt is.

– Mikor élt ez a király?

– Nagyon régen, uram. Az esztendők számát nálam okosabb emberek sem tudják megmondani. Olvastam, hogy nehezen jutott a trónra.

– Miért?

– Amikor Dávid király haldoklott, másik fia, Salamon féltestvére, a bátyja, Adonia, akinek Haggit volt az anyja, már-már elfoglalta a trónt, ezért aztán Salamon, mert az Úristen őt akarta a trónon látni, megölette Adoniát, Bénéjának, Jojada fiának a keze által.

– Az Úristen akarta? – kérdezte András király mellkasba rekedő hangon, és az arcára mély redők gyűrődtek.

– Úgy olvastam – felelte kissé kényszeredetten.

– Beszélj még! Miért nevezték bölcsnek?

Miklós úr harákkolt egyet, nagy kezének ujjai beletúrtak a hajába. Nem tetszett neki a király tudásvágya, sunyi alakoskodásnak érezte, csak nem tudta még, mi lappang a szavak mögött. Lassan beszélt tovább, úgy próbált válaszolni.

– Bölcsnek hívták, mert belelátott az emberekbe. Történt egyszer, hogy két együtt lakó asszony ment hozzá panasszal. Egyszerre született gyermekük, de az egyik gyermek meghalt az éjjel. Mindkét asszony azt állította: övé az eleven gyermek, és a másiké halt meg. A király ekkor így ítélkezett: „Vágjátok ketté a gyermeket! Fele legyen az egyiké, fele a másiké!” Az egyik testőr teljesíteni akarta a király parancsát, ezért megragadta a csecsemőt, hogy kardjával kettévágja. Az igazi anya ekkor kétségbeesetten felsikoltott, majd ezt kiáltotta: „Király úr! Add neki a gyermeket, csakhogy éljen!” A hazug asszony beleegyezett a gyermek kettévágásába. Salamon király ekkor így ítelt: „Azé a gyermek, aki nem akarta, hogy megöljék!” Ez volt a híres salamoni ítélet, uram.

– Miért nevezték gazdagnak? – faggatta tovább a püspököt a király.

– Mert gazdag földön uralkodott. Olvastam, hogy negyvenezer szekere és ezekhez való lova volt. A trónszéke elefántcsontból és aranyból készült. Ő építtette fel Jeruzsálemben a legszebb templomot Hiramnak, Tirus királyának a segítségével, aki cédrusfát adott az építkezéshez, amiért Salamon király ennivalóval fizetett.

Miklós úr elhallgatott, majd újult erővel mondta tovább, amit Salamon királyról tudott.

– Egyiptom nagy fáraója, Szusszakim neki adta a leányát, Asztiszt, feleségül. A király lelkiekben is gazdag volt. Az uralkodás gondjai mellett arra is ráért, hogy bölcs gondolatokat írjon, és énekeket találjon ki Isten dicsőítésére. Hire, neve messze földön ismert volt. Kíváncsi lett Salamonra egy gazdag asszony, Sába királynője, aki fényes kíséretével látogatta meg, aranyat, fűszereket és drágaköveket hozva neki, csak azért, hogy láthassa a legszebb templomot, és hallhassa a bölcs király szavait. Másra nem emlékszem már, király úr – fejezte be elbeszélését a tudós püspök, és mozdulatlan arccal várta a király újabb kérdését. András úr azonban hallgatva állt az ablaknál, és kinézett az alkonyi tájra, mintha kerülni akarta volna Miklós püspök tekintetét, vagy elrejtteni izgalmát, amely arcának vonásain reszketett.

A püspök nem merte megzavarni, csak ült mozdulatlanul a karosszékeiben, és a beszélgetésükön töprengett.

A király hirtelen fordult meg. Az alkonyi fényben alig látszott az arca, mert háttal állt a világosságnak. A hangja erősen és parancsolóan hallatszott:

– Holnap akarom megkereszteltem a fiamat. A szertartást te fogod elvégezni, Miklós úr! A fiamat Salomonnak kereszteld meg, a bibliai nagy király emlékére! Szeretném, ha ő is bölcs, gazdag és híres lenne!

Miklós úrnak torkán akadt a válasz. Azt akarta mondani: „Király úr, te Béla hercegnek ígérted a trónt!” Nagyot nyelt, majd legyőzve felindulását, ezt válaszolta:

– Legyen a kívánságod szerint, király úr!

Felállt, meghajolt, köszönt, és elhagyta a király szobáját. András király mondani akart még valamit, de azután csak legyintett egyet a püspök háta mögött.

* * *

Miklós püspöknek igaza volt, amikor Konrád bajor hercegről úgy vélekedett, hogy az talán a császári trónra vágyik. Potho gróf követjárása óta sok minden történt német földön.

Konrád herceg még 1049-ben kapta hűbérül a bajor hercegséget, hogy védelmezze a délkeleti határvidéket. A herceg éppen olyan erőszakos és indulatos volt, mint a császár nagybátyja, Gebhardt, a regensburgi püspök. A két ember meggyűlölte egymást, és fegyverrel próbálták vitájukat

elintézni. Konrád herceg gyorsabb volt, 1052-ben rátört Gebehardt Felső-Pfalzban levő várára, Parkensteinre, és az erősséget felgyújtotta. Ez az erőszakos fellépés sokat ártott Konrádnak, mert Gebehardt a birodalmi gyűlésen bevádolta a bajor herceget. A császár és a birodalmi gyűlés megfosztotta Konrádot hercegségétől az 1053. esztendő április 11. napján.

Konrád herceg ezek után nem maradhatott bajor földön, hiszen az élete is veszélyben forgott. Először Karintiába futott, majd innen hamarosan továbbmenekült Magyarországra, András király udvarába. Menekülését az a Potho gróf segítette elő, aki a pozsonyi harc idején a herceg követeként járt András király udvarában, ahol a régi bajormagyar szövetség felújításának lehetőségéről beszélt.

A bajor herceg menekülése riadalmat keltett a császári udvarban. Gebehardt püspök a hír hallatára nyomban a császárhoz sietett. – Henrik császár arcán megszaporodtak a ráncok.

– Igaz a hír? – ez volt az első kérdése.

– Igaz! Konrád von Zütphen valóban a magyar királyhoz futott Karintiából. A bajoroknak sem tetszik a birodalmi gyűlés határozata. Belátom, én is hibáztam ...

– Miben hibáztál, Gebehardt? – hangzott a kíváncsi kérdés, és Henrik császár tekintete nyugtalanul követte a püspök járkálását.

– A magyar háború szításában. Most már bevallhatjuk, hogy az első hadjáratunk fáradtságos és terhes volt, a második pedig dicsőség és haszon nélkül való.

Amíg beszélt, fejét lehajtotta, mintha a kőpadlón keresne választ az új kérdésre, amelyek a belsejét tépték. Máskor vörös arca most megsápadt, mert a harag helyett az aggodás és a félelem tükröződött rajta.

– Másban is hibáztam, Henrik – mondta váratlanul, és ridegszürke, tétova tekintetű szemét az unokaöccsére emelte.

Fekete Henrik arca még jobban megsötétedett erre a szokatlan beismerésre, hiszen eddig Gebehardt csalhatatlannak látszott, amikor tanáccsal szolgált.

– Konrád ügyében.

– Nem értem! – kiáltott fel a császár. – Konrád erőszakos ember! Téged is megtámadott! Áruló is!

– De most a magyarokhoz futott. Erre nem számítottam. András király most szövetségesre tett szert az én hibámból. Nem szabad folytatnunk a harcot a magyarok ellen. Ha lehet, köss békét velük, császárom! Akkor a bajor herceget nem fogják támogatni ellenünk.

– Megalázó békét nem köthet a német-római császár, ezt tudod magad

is. Te elfelejtetted, hogy én ki vagyok?

– Nem felejtettem el! – válaszolta, és izgatott mozdulattal dörzsölte meg kék eres halántékát.

– Az sem bizonyos, hogy a magyarok békülni szeretnének.

– De bizonyos! – felelte, és arcára futott régi, győztes mosolyának az árnyéka, majd leült a császárral szemben.

– Honnan tudod? – kérdezte a császár, és kissé előrehajolt, mintha fel akart volna állni.

– Megérkezett András király követsége. Ugyanaz a Tibold ispán vezeti a követséget, aki már járt nálunk. Az apja még István magyar királyhoz pártolt, ő pedig András király egyik bizalmasa. Fogadd a követséget, császárom! Még mindig jobb a magyarokkal békében élni, inint velük és Konrád herceggel egyszerre hadakoznunk.

– Azt hiszem, mást nem tehetünk. Sok az ellenségem, Gebehardt – tette még hozzá, és fanyar mosoly ült ki a szája csücskére.

Nemsokára Tibold ispán és a követség tagjai, Kelemen veszprémi püspök, Nána lovászmester, Fancsal ispán és Koppány ispán ott álltak Henrik császár előtt.

Ez a fogadás merőben különbözött a régebbi követjárástól. A követeknek nem kellett várakozniuk, Gebehardt püspök most nem ingerelte császári urát a magyarok ellen, és Henrik császár ajkáról sem a bosszút lihegő harag szavai fröcskölték a követekre. Nem volt szó hűberről sem.

A császár nyugodtan végighallgatta az ispán üdvözlő szavait, helyeslően bólintott, amikor Tibold úr hangsúlyozta, hogy András király hajlandó egyszer és mindenkorra nagyobb összeget fizetni, véglegesen lemond a Lajta és a Fischa folyók közti területről, amelyet még Aba Sámuel király vesztett el. A követ ezután megemelt hangon folytatta:

– Az én uram, András, a magyarok királya, avval is ki akarja mutatni békevágyát és hűségét, hogy részt kíván venni és támogatni felségedet minden hadjáratában, Italian kívül.

Gebehardt mosolygott. Henrik császár nyugtalan kézzel simogatta meg a szája csücskén lekonyuló bajuszát, majd így szólt:

– Meg is esküdtök arra, hogy királyotok elfogadja ezeket a feltételeket?

– Megesküszünk, felség! – válaszolta Tibold úr, aki majdnem elmosolyodott, látva a rengensburgi püspök felragyogó ábrázatát, mert eszébe jutott, Gebehardt milyen ádázul acsarkodott a múltban András király ellen.

Henrik császár is, Gebehardt is elégedetten mosolyogtak egymásra,

amikor a magyar követek elhagyták a tróntermet.

– Íme, császári öcsém – mondta diadallal a püspök –, a két hadjáratban nem tudtunk győzni, most mégis olyan békét nyertünk, amilyenre nem számítottunk.

Fekete Henrik mosolya azonban hamarosan leolvadt a bajusza mellől, és ezt válaszolta:

– Sohasem vagyok bizonyos más győzelemben, csak olyanban, amelyet karddal értem el.

* * *

Harmatos májusi hajnal volt. Az esztergomi palotakertben először a fülemülék, azután a pintyőkék, majd a rigók szólaltak meg. A Duna párás kékjében a túlsó parton a fák koronája áttetsző lombfátyolként lebegett az ébredésben.

A palotában már ilyen korán nagy volt a sürgés-forgás. A királyi szolgák együtt jöttek-mentek a vendégek szolgálival. Reggelit készítettek, a trónterem vörös márványpadlóját mosták fel, székeket hordtak, a lovászok a lovakat gondozták.

Konrád bajor herceg ott állt az egyik ablakban, nézte a sürgés-forgást, majd a távot kutatta, a vízen túli aranyzöld mezők reggeli ragyogását, rajtuk a fehérén gomolygó juhnyájakat és a felhők gyöngyszürke fényeit a mélykék égi tengeren.

Ha valaki ránézett volna, ilyen embernek találja: alakja magas, vállas és erős; barnába olvadó, fekete haja a válláig ér; bálványszerű arcából a dús bajusz felett előremeredő sashorra az egész arcnak sovány, ragadozó jellegű kifejezést adott, annál is inkább, mert a szája két sarkában keserű ráncok látszanak. Szeme úgy csillog, olyan fényesen és feketén, mint a prédára leső állaté. A herceg arca szigorú és zárkózott, de most az édes napsugarak simogatására meglágyult, és a ráncai mosolyba olvadtak.

– Jó reggelt, herceg! – hallatszott mögötte Potho gróf hangja.

– Milyen híreid vannak? – kérdezte Konrád herceg főemberétől.

– A lehető legjobbak. Tegnap megjött Béla herceg, aki nem akar a megvert császárral békét kötni.

– A felesége is vele jött?

– Miért fontos ez? – kérdezte csodálkozva a gróf.

– Ha nem tudnád, Béla úr felesége, Riksza, a rajnai palotagrófnak, Ezzónak az unokája, és így az unokatestvérem. De még nem láttam soha, mert ő második Miszciszló lengyel herceg leányaként az apja udvarában

nőtt fel. Béla herceg akkor kapta feleségül Rikszát, amikor legyőzte a pomeránok vezérét. Riksz hercegnőnek Hermann kölni érsek és Ottó palotagróf a nagybátyja, ezért mondták őket is magyarbarátnak. Ottó palotagróf mindig is ellene volt a magyar háborúnak.

– Akkor Riksz hercegnő még nagy segítségedre lehet András király udvarában.

– Remélem, Béla herceg magával hozta. Ha nincs Béla herceg, András király nem tudott volna ellenállni a császárnak.

Néhány nap múlva megkezdődtek a tanácskozások. Addigra Konrád herceg találkozott Riksz hercegnővel, és ketten könnyen meggyőzték Béla herceget a császárelles harc szükségességéről. Abban is megállapodtak, Konrád herceg adja elő kérését, és Béla herceg a két győztes hadjárat vezéréként támogatja majd a herceg visszasegítését a bajor hercegségbe.

András király szívesen fogadta Konrádot, Henrik császár ellenségét. A tanácskozás előtt öccsét, Bélát még meg is ölte, noha a kis Salamon megszületése óta a lelkében lappangott már öccse elleni, majd később nyíltan megmutatózó fondorlata.

– Uram, jó királyom – kezdte Konrád herceg –, kétszer győzted le öcséd segítségével a dölyfös Henrik császárt, azt az uralkodót, aki el akart taposni téged. A császár nagybátyja, a regensburgi püspök az, aki ellened ingerelte a császárt, és ennek az erőszakos, gonosz papnak lettem én is az áldozata. A bajorok engem visszakívánnak, király úr, mert nem tűrhetik, hogy helyettem egy hároméves kisgyermeknek, a császár fiának engedelmesskedjenek. Hajdan volt már bajor-magyar szövetség, hiszen a ti nagy királyotok, István úr, Henrik bajor herceg leányát, Gizellát vette feleségül.

A herceg beszédének az volt a veleje, hogy győztes harcok után nem szabad semmiféle engedményt tenni a legyőzötteknek. Amikor a herceg befejezte beszédét, András király kérdően nézett öccsére. Béla herceg nyugodtan csak ennyit mondott:

– Konrádnak igazsága van. Nem azért harcoltunk, hogy békét esedezzünk.

– De én már elküldtem követeimet a császárhoz! – próbált ellenkezni András király.

Konrád herceg a fejét csóválta erre a beszédre.

– Henrik császár bajban van. A te győzelmed, uram, megrendítette hatalmát, ezért birodalma egész erejét sohasem tudja többé ellened egyesíteni. A bajorok napról napra többen menekülnek vendégszerető országodba. Kis segítséggel betörhettek a császár tartományaiba. Sokan

állnak majd mellém...

IV. AZ ÖSSZEESKÜVŐK

Az 1054. évben kiújult a magyar-német háború. Konrád herceg magyar sereggel tört Karintiába és Bajorországba. A harcok egy esztendeig váltakozó szerencsével folytak, de aztán megszűntek, mivel sem Konrád herceg, sem pedig Henrik császár nem folytatták. A bajorok azért folyton lázongtak, mert nem tudtak abba beletörődni, hogy a császár gyermeke legyen a bajor herceg.

Az udvarban is változás következett be. Henrik császár megelégtelt nagybátyjának, Gebehardtnak, a kormányzását. Ez az erőszakos ember fiatalkorában a würzburgi kolostorban nevelkedett, innen azonban megszökött, mert világi úr akart lenni. Az egyházi zsinat mégis visszakényszerítette a kolostorba, de jó pap nem vált belőle soha, még akkor sem, amikor Regensburg püspöke lett. Püspökként is világi életet élt, az egyházi fegyelemmel nem törődött, sőt az egyházak birtokait is fosztogatta.

A kegyvesztett Gebehardt bezárkózott regensburgi püspöki palotájába, és miként egy pók, szőni kezdte hálóját, miképpen állhatna bosszút unokaöccsén, a császáron. Bukásának híre hamarosan elterjedt a birodalomban, és sokan örültek neki. Ő pedig bukásában sem nyugodott, hanem nyomban terveket szőtt, hogy letaszíthassa meggyűlölt unokaöccsét a császári trónról. Titkos tárgyalásra meghívta Konrád herceg két leghűségesebb hívét, a visszatért Potho grófot, és Aribót, Pfalz grófját.

Felső-Pfalz bajor fővárosa, Regensburg a Duna jobb partján fekszik, azon a síkságon, ahol a Regen folyó torkollik a Dunába. Gebehardt püspök ezen az őszi napon egész délután a Mindenszentek kápolnájában imádkozott, hogy Isten segítségét kérje terve megvalósulásához. Régen nem imádkozott, most mégis buzgón kérte az Urat, bocsássa meg neki elkövetett bűneit, segítsen rajta, hogy ellenségei ne kerülhessenek fölébe. Alkonyodott, amikor visszatért palotájába, és szolgálóinak meghagyta, hogy két szerzetest vár, bencés barátokat, akiket, ha megérkeznek, azon nyomban vezessék be szobájába.

A két szerzetesnek öltözött gróf még a sötétedés előtt megérkezett. Gebehardt ridegszürke szemében most az öröm fényesedéit, arcán nyájas mosolygás ült, úgy mondta:

– Foglaljatok helyet! Köszönöm, hogy eljöttetek.

A teremben alkonyi homály fojtogatta a gyertyák lángocskái körül terjengő világosságot. A két gróf, esetlenül mozogva a barátsuhában, kíváncsian telepedett le a karosszékbe. Potho gróf, ez a magas, lomha mozgású férfi, mosolygott, fehér fogai kivillantak, fényes, fekete szeme ragyogott, ahogy a kegyvesztett püspököt, régi ellenségüket udvariaskodni látta. Aribo gróf hórihorgas alakja szinte magasodott a karosszékben is. Kampós orra alatt tüskés bajusza csaknem a szájába lógott. Bozontos szemöldöke alatt érdeklődve villogott szemének zöldes szélű, fekete pupillája. Komoly arcán éppen csak el-elharapott félmosoly válaszolt a püspök köszöntő szavaira.

Gebehardt nem ült le. Izgalmában ide-oda lépkedett. Nem tudta, hogyan kezdje mondanivalóját, ezért kissé sokáig hallgatott a két gróf kíváncsi tekintetének kereszttüzében. Végre megszólalt:

– Töredelmes'en bevallom tinéktek, eddig rossz úton jártam. Császári öcsém tanácsom ellenére tette bajor herceggé fiát, a gyermek Henriket. Hibáztam abban is, hogy Konrád herceg ellen voltam.

A szeme most vadul felvillant, a gyűlölet sárgán feszült a bőrén, szavaiból égető keserűség áradt:

– Szembe akarok szállni a sorssal! – emelte meg a hangját. – Azt akarom, hogy Konrád herceg legyen a császár, hiszen Henrik is bajor herceg volt, mielőtt a trónra lépett. Ezért hívtalak benneteket. Nektek kell kibékítenetek engem Konrád herceg úrral! Ő bizonyára el fogja fogadni feléje nyújtott békejobbomat. Mondjátok meg a herceg úrnak, én itt mindent megteszek érte, ő pedig magyar segítséggel, ha elérkezik a cselekvés órája, elfoglalhatja nemcsak a bajor hercegséget, hanem a császári trónt is! Ez az én szándékom, és ezt akarom megvalósítani. Feleljetek! Azt is mondjátok meg, kikre számíthatunk! Ki lesz velünk? Ki lesz ellenünk?

Csontos, büszke keze feléjük nyúlt, majd lehanyatlott, mint egy segélykérő, esengő kéz, azután maga is, mintha elfáradt volna, szembe velük letelepedett az asztal mellé, belenézve a gyertyák lángjába.

Potho gróf még jobban mosolygott, amikor ezt válaszolta:

– Hiszek neked, püspök, mert tudom, mit érez olyankor az ember, amikor megalázták. Benned ég, látom jól, ha nem is mondod, a sérelemből fakadó harag. Rajta leszek, hogy Konrád herceget kibékítsem veled. Bizalmas emberemet már holnap elküldöm Magyarországra. András király jól fogadott bennünket, sereget is kaptunk tőle, de ez mind kevés, idebent kell erősnek lennünk, ha győzni akarunk! A magyar segítség kezdetnek

nagyon jó, de csak kezdetnek, mert a császár erős. Gerold gróf bizonyosan velünk lesz. Te, Aribo, kikre gondolsz, kikre számíthatunk?

A hórihorgas ember most előrehajolt. Arca megpirosodott, úgy válaszolta:

– Welf karintiai herceget kell először megnyernünk! Azután a bajor urakat, Richwin grófot és a többieket. Ha Konrád Karintián szabadon átjuthat, félig nyert az ügyünk. A magyarok nélkül azonban semmit sem tehetünk.

A három úr megegyezett. Gebehardt valósággal újjászületett, annyira bízott ügye sikerében. A tanácskozás végén vacsorára hívta új szövetségeseit, majd a legjobb szállással kedveskedett összeesküvő társainak.

Hamarosan megérkezett Konrád herceg beleegyezése.

Gebehardtnak is sikerült maga mellé állítania Welf herceget és a bajor urakat. Minden elő volt készítve, és Konrád herceg is szervezte új magyar seregét, amikor Welf herceg váratlanul súlyosan megbetegedett. Láz marta a testét, és napról napra jobban érezte, hogy nem lesz már sokáig az élők sorában. Egy szerzetest hívtak betegágyához, mert a herceg gyónni kívánt. Halálfélelmében meggyónta, hogy részt vesz egy összeesküvésben, amely a császárt akarja letaszítani trónjáról. A szerzetes a császár híve volt, ezért rábírta a beteget, üzenjen a császárnak, és tegyen neki vallomást, mert csak így oldozhatja fel bűnei alól! A haláltól reszkető ember hívatta a császárt, hogy egy súlyos titkot akar neki elmondani.

Fekete Henrik sietett a betegágyhoz, annál is inkább, mert már jelentették neki, hogy titokzatos erők felkelésre biztatják alattvalóit,

A császár, amikor a betegszobába ért, keresztet vetett, majd a kínok közt vergődő herceg ágyához lépett. Arcán már megsűrűsödtek a ráncok, pedig még negyvenéves sem volt, de máris szürkült a szakála és a bajusza. A szerzetes kiment, a herceg és a császár egyedül maradt.

– Miért hívtátál, herceg? – szólalt meg érces hangján, majd mohón figyelte a nagybeteg lázas suttogását.

– Nem akarok úgy meghalni, hogy ne bánjam meg bűneimet. Vetkeztem ellened, császárom. Gebehardt nagybátyád le akar taszítani trónodról, Konrádot akarja a magyarok segítségével a császári trónra segíteni. Bocsáss meg nekem! – esdekelte.

A császár sötétedő arcán megmerevedtek a ráncok. Az indulattól hirtelen meg sem tudott szólalni, de aztán megértette, hogy haldokló ember ágya előtt áll, aki ezzel a vallomásával nemcsak a trónját, hanem talán az életét is megmentette.

– Bocsáss meg, Henrik! – suttogta Welf herceg, és megtörő sugarú tekintetét le nem vette a császárról.

– Megbocsátok! – mondta, azután búcsú nélkül kirohant a betegszobából. Ismét a régi Henrik volt, aki azonnal cselekedni akart.

A szerzetes mosolygó arccal tért vissza. A kis asztalon két gyertya között ezüstfeszület fénylett. A barát letérdelt, és a római Rituáléból kezdte mondani az egyház imádságát a haldoklóért:

– „Költözzél ki hát e világból, keresztény lélek! Költözzél ki a mindenható Atyaistennek nevében, aki teremtett; Jézus Krisztusnak, az élő Isten fiának nevében, aki szenvedett és meghalt érted; a Szentlélek nevében, aki kiáradt reád a szent keresztségben; az angyalok és arkangyalok nevében és Isten minden szentjének nevében. Az örök békeesség hónapában legyen ma nyugvóhelyed és lakásod Sionban, Isten szent városában ...”

Idáig jutott, amikor Welf herceg hörgött egyet, és kiszenvedett.

Másnap hajnalban elindultak a császár katonái. Gebehardt püspök került először a börtönbe. Henrik a bajor urak közül sokat kivégeztetett, száműzetésbe kergetett, vagy menekülésre kényszerített. Pothót vagyonekobjással büntette Gerold gróffal együtt, mert nekik sikerült Magyarországra szökniük. Aribót megfosztotta méltóságától.

A császár mégsem nyugodott meg. Egész nap Konrád hercegre és a magyarokra gondolt. Potho és Gerold grófok, ha ismét Magyarországra jutnak, újabb harc törhet ki, akkor pedig a bajorok ... Nem is akarta végiggondolni.

Az este már éjbe hajlott, a palotában csönd honolt. Johann, az inas, nesztelenül suhant be, mosolyogva hajlongott ura előtt, mint minden este, ha Henrik császár fekvőhelyét elkészítette.

– Miről beszélnek a városban, fiam? – kérdezte Johann-tól, akitől lefekvés előtt sokszor érdeklődött a pletykákról.

Az inas apró termetű öregebb legény volt, arcán mulatságosan ugráltak a ráncok. Ravasz tekintetét urára meresztette, úgy válaszolta:

– Most győztél, uram. Az árulók meglakoltak, de igazi győzelmet nem arattál, így beszélnek ...

– Miért nem, Johann? – kérdezte Henrik császár, miközben levetette nehéz bársonyruháját.

– Mert a fő ellenségedet nem tudod legyőzni. Messze él, a magyarok földjén. A két gróf is odaszokik, ha utol nem érik katonáid.

Henrik császár lefekvés előtt mindig megivott egy kupa bort, most is megitta borát, azután sokáig nézte hű inasát, majd váratlanul ezt kérdezte:

– Mit csinálnál te, ha a helyemben volnál?

Johann arcán most még jobban ugráltak a ráncok, és komolyan válaszolta:

– Nem tudom, megmondhatom-e. Nem szeretném, ha megharagudnál reám, felséges uram.

– Mondd meg már! Igazán nem haragszom meg, bármit is mondasz.

– Csak a halott ellenségtől nem kell félnünk – válaszolta Johann, és a földre meresztette tekintetét.

– De hát hogyan gondolod ezt? Konrád herceget nem tudom elfogatni és kivégeztetni...

– Nem is kell, felséges uram. Én a te helyedben megvesztegetném a szakácsát. Vannak lassan ölő mérgek, az olasz orvosok ismerik ezeknek a titkát. Giovanni mester bizonyosan tud ilyet kotyvasztani. Néhány arányért talán nekem is ad. Aztán nem fecsegő ember, és én is tudok úgy hallgatni, miként a halottak. Ha pedig Konrád herceg elköltözik ebből a világból, te, uram, nyugodtan alhatsz a bajorok és a magyarok miatt.

Henrik császár nem nézett Johannra, úgy kérdezte:

– Mennyi arany kell?

– Giovanni mesternek elég lesz tíz arany, de a szakácsnak több kell, mert ő az életével játszik. A herceg szakácsa, Károly, falumbeli – tette hozzá furcsán vigyorogva.

– Ismered? – kérdezte a császár.

– Ismerem. Ha Giovanni elkészíti kotyvalékát, magam is elvihetem Konrád herceg szakácsának. A bajor menekülteket szívesen fogadják a magyarok. Lovagi öltözékről és lóról majd gondoskodik felséges uram ...

* * *

Tavasszal akart Konrád herceg magyar sereggel és a menekült bajor lovagokkal visszatérni. Már csaknem összegyűlt a serege, amikor váratlanul megbetegedett, majd néhány napi szenvedés után meghalt. Potho gróf és a bajor lovagok döbbenetben álltak a halott mellett. Pannonhalmáról későn érkezett Paulus, az orvos fráter. Akkor már a herceg holttestét felravatalozták, és három napja siratták. Az öreg orvos fráter megnézte és megvizsgálta a holttestet, azután ezt kérdezte:

– Ki volt a herce'g betegágya mellett? Ki tudja elmondani, hogyan támadta meg a betegség? Mire panaszkodott halálos ágyán?

– Vele voltam, az ápoló nővérekkel, fráter – válaszolta Potho gróf. – A beteg herceg mindig arra panaszkodott, hogy szárazság tikkasztja a testét.

Zsibbadás gyötörte egyre jobban a kezét és a lábát. Úgy érezte, hogy a lábában tüzes bogarak mászkálnak, égetve a vérét. Később megdagadt a bokája, mintha víz szorult volna a bőre alá. Sárgásán, puhán puffedt fel a lába a térdéig. Néhány nap múlva görcsökben vonaglott egész teste, időnként el is áléit, ha pedig magához tért, nyomban vizet kért, szinte elepedt az állandó szomjúságtól.

Paulus fráter csöndesen mondta:

– A herceg urat megmérgezték. Ha nem hiszitek el, ne temessétek el néhány napig! Teste nem romlik el, hanem csak aszalódik, mint a napon száradó gyümölcs. A méreg sokáig megőrzi a test eredeti alakját.

– Ki mérgezte meg? – kérdezte Potho gróf.

– Aki enni adott neki – válaszolta Paulus fráter.

– Hol a szakácsa?! – kiáltotta haraggal Potho gróf, mire a bajorok mindnyájan a szakács keresésére indultak. A szakácsot nem találták. A szolgák úgy tudták, hogy már régen elhagyta a várost. Annyit tudtak meg még róla, hogy egy apró termetű, ráncos arcú lovaggal távozott.

V.

MINDENT SALAMONÉRT

Anasztázia királyné még mindig szép volt. Viruló fiatalságát és sudár termetét nem törte meg második fiának, Dávid hercegnek a születése sem. András király öreg embernek látszott mellette. Most is ernyedten ült hódprémes palástjában a vadbőrrel takart karosszékben, és kezét melengette a tölgyparázzsal telt vasserpenyő felett.

A királyné fel-alá járkált a teremben, könnyű léptei hangtalanul suhantak a vörösmárvány padlón. Időként megállt Andrással szemben, és akkor mélyen csengő hangján mondta el gondolatait.

– Hidd el, András, ellenkezik az emberi természettel, ha egy király másra hagyja a koronáját; amikor fia van. Teneked pedig most már két fiad is született. Amikor öcsédnek ígérted a koronát, akkor még egyetlen fiad sem volt. Ilyen ígéretet nem tettél volna, ha Salamon már él.

– Nem tettem volna – válaszolta András úr rekedt hangon, mert most is meghülés gyengítette amúgy is erőtlen testét. – Jól tudod, hogy én is Salamonra akarom hagyni a koronámat. Ez a szándékom azonban csak akkor sikerülhet, ha megerősödöm a trónomon.

– Hát nem vagy erős? – kiáltott fel a királyné kissé haragos csodálkozással.

– Nem vagyok elég erős – felelte a király, és fáradtan legyintett. – Ahhoz, hogy igazán erős legyek, először is meg kell nyernem végképpen az egyházi férfiakat, főleg a főpapokat.

– Hiszen veled vannak. Megkoronáztak! Két esztendeje beleegyeztél, hogy a vértanúhalált halt Gellért püspök hamvait Csanádra vigyék nagy diadallal és dicsőséggel.

– Mégis gyanakodnak rám. Azt hiszik, a lelkemben pogány maradtam. Benedek úr, Miklós úr is úgy néz rám néha, mintha az maradtam volna, aki Abaújnánál voltam. Őket kell először igazi híveimmé tennem!

– Mit akarsz cselekedni?

– Még ebben az évben apátságot alapítok Tihanyban, amelynek falai nemsokára elkészülnek. Ellátom majd mindennel. A templomában pedig sírhelyem lesz nekem és egész családomnak. Ha meglesz az apátság, akkor a papok nem kételkedhetnek többé bennem, sem a hitemben.

Az asszony ellágyult. Odalépett a gyötrődő emberhez, és homlokon

csókolta.

– Okos vagy, András! – suttogta. – Mit teszel még? – faggatta most már duruzsoló hangon.

– Külső szövetségeseket is kell keresnem, hogy idebent az országban békesség legyen, mert igazi békesség kell, csak akkor cselekedhetem akaratom szerint.

– Most kaptuk a hírt, hogy a hozzánk menekült Vratiszláv morva hercegnek meghalt a felesége, akit Arabonának hívtak. Én hozzáadnám a leányomat, Adelheidet. Akkor pedig a morvák és a csehek nem lesznek ellenségeink, mint Vratiszláv apjának, Besztiszlávnak az idejében. Vratiszláv a vejed lesz, a bátyja, Spytinev, vissza fogja adni neki országát, ha megtudja, hogy öccsének a magyar király lett az apósa.

– Mindent Salamonért! – kiáltott fel rekedten András király, és hálásan ölelte meg a feleségét.

– Jól mondtad, András! – bontakozott ki Anasztázia férje öleléséből. – De én még tovább mennék.

– Mit tegyek még? – kérdezte András úr, és dülledt szemérik vallató tekintetét a királynéra szegezte.

– Meg kell engesztelned a görög császárt, hogy az országot délről se fenyegetse veszély! De nem ez a legfontosabb ...

– Hát micsoda?

– Henrik császár! – felelte a királyné, és sudár alakja most diadalmasan magasodott.

– Hogyan gondolod? – hebegte elképedve.

– Még csak gondolom, hogy miképpen, az majd elvállik. Később! Konrád herceg meghalt. Te nem akarsz megtámadni a császárt.

– Nem! Én igazán nem! Mindig ő támadott. Én csak védekeztem.

– Mondják, nem egészséges. A sok baj és gond megtörte. Van egy Judit nevű leánya, nekünk meg egy Salamon nevű fiunk – mondta mosolyogva.

A király megértette. Sápadt arca kipirult, szeme felragyogott. Mintha megfiatalodott volna, olyan fűgén ugrott fel prémjei közül.

– Csodálatos asszony vagy! – kiáltotta örvendezve. – Ha a németekkel is rokonságba kerülünk, semmi sem akadályozhatja meg a mi Salamonunk trónra jutását...

* * *

Mindszent havának Salamon napján még szokatlan melegezt sugárzott az őszi nap. A nagy tó vizén és a kékellő halmokon könnyű szellő hordozta a

hervadás borillatát. Már napok óta sereglett a nép az új apátság monostorának és templomának felavatására.

A királyi pár mosolyogva érkezett Tihanyba. Fényes kíséretükben volt Benedek esztergomi, György kalocsai érsek, Kelemen veszprémi, Miklós győri, Maurus pécsi és Leodvin bihari püspök, valamint a világi urak: Zách nádorispán, Koppány udvarbíró, Nána lovászmester, a Ják nembeli Márton, az Ákos nembeli Ernye, Fancsal, Wojtek, Gilco és még más ispánok.

A monostor téglából rakott és kövekkel ékesített falai friss mész- és habarcsszagot izzadtak a meleg őszi sugarakban. Először a világi beiktatás történt meg, amelyen a király tisztségviselő kísérete szerepelt tanúként, az elfogadók pedig Benedek érsek és Lázár, a monostor első apátja voltak. A latin nyelvű alapítólevelet a levél fogalmazója, Miklós püspök olvasta fel, és ő is fordította, hogy az urak is megértsék.

A szikár ember harákkolt egyet, nagy kezében tartva az írást, majd száraz hangján lelkesedéssel olvasta fel az alapítólevelet, hiszen saját művének tartotta, ugyanis ő sugalmazta András úrnak, hogy Tihanyban apátságot alapítson a Boldogságos Szűz és Szent Anianus vagyis Ányos hitvalló tiszteletére. A hangja most telten harsogott:

– *in nomine sancte et individue Trinitatis Andreas dei annuente dementia Pannoniorum invictus rex...* Vagyis: Az oszthatatlan Szentháromság nevében András, Istennek jóváhagyó kegyelméből a pannóniai király ...

A továbbiakban elmagyarázta, hogy azért foglalta mindazt írásba, amit a király az apátságnak adományozott, hogy az utódok el ne felejtsek. Külön hangsúlyozta:

– A legkeresztényibb és jogart viselő András ennek az oklevélnek tanúsága alatt mindazt, ami Szűz Máriának és Szent Anyós püspök a hitvalló egyházához azon a helyen, amelyet népiesen Tihanynak neveznek, a Balaton fölött, az ő felesége, fiai, leányai minden élő vagy megholt hozzátartozók üdvéért adja a szántóföldeket, szőlőket, szolgálkat, szolganőket, lovakat, ökröket, juhokat és sertéseket, méheket és azok őrzőit...

Az alapítólevél további részében részletesen fel volt sorolva, hány eke földet és házhelyet, mennyi vám- és révjövedelmet, milyen mesterembereket, hány állatot és azok gondozóit adományozza András úr az apátságnak.

Miklós püspök felolvasása után az apátság templomába vonultak, ahol Kelemen püspök mondta teljes püspöki díszben, arannyal hímzett brokátpalástban, fején drágaköves mitrával a nagymisét. Mise előtt a

szerzetesek éneklése hangzott fel:

*Veni sancte Spiritus
et emitte coelibus
lucis tuae radium...*

Vagyis:

Jöjj el, Szentlélek,
és bocsásd le az egekből
fényességes sugaraidat...

Kelemen püspök hangja betöltötte a templomot.

– *In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen.* Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében... *Intioibo ad altare Dei...* Isten oltárához járulok.

A két ministráló novícius egyszerre felelt rá:

– *Ad Deum, qui laetificat iuventutem meam.* Istenhez, aki megvidámítja ifjúságomat...

A hosszú szertartás után Lázár apátot Benedek érsek iktatta be az apáti székbe, kezébe adva a pásztorbotot.

– Fogadd a pásztori tisztt botját, hogy a vétkek megfenyítésében szigorú légy, és harag közben se feledkezzél meg az irgalomról!

András király arcán az egész szertartás alatt az öröm ragyogott. Most már bizonyosnak érezte, hogy Salamon trónra lépését az egyház papjai nem fogják megakadályozni.

* * *

András úr arcán a kíváncsiságtól reszkettek a ráncok. Anasztázia királyné is úgy meredt Tibold ispánra, mintha a jövő boldogságát rejtegetné ez a sovány, inas, magas férfiú.

Az ispán elmosolyodott, amikor a király rekedten felkiáltott:

– Beszélj már! Van remény?

– Engedd meg, király úr, hogy elmondjam a legfontosabbat! III. Henrik, német-római császár, a világ egykori ura, nincs többé!

– Mikor halt meg? – vágott közbe András úr.

– Krisztus urunk születése utáni ezerötvenhatodik esztendő Mindszent havának ötödik napján. Gebhardt, az eichstädti püspökből lett II. Viktor

pápa, ott volt a császár betegágyánál, és megígérte neki, hogy fiának, a hétesztendő IV. Henriknek, a gyámja lesz. Ezután visszasietett Rómába, de útközben, Firenzében ő is meghalt.

– Ki lett a kis Henrik király gyámja? – kérdezte Anasztázia, hiszen Salamon eljegyzése a gyámtól függött.

– Ágnes császárné – felelte az ispán.

– Fogadott téged? – kérdezte csaknem egyszerre a királyi pár.

– Nem jártam nála hiába – felelte nyugodtan.

– Beleegyezett? – kérdezte most Anasztázia.

– Az özvegy császárné egyetlen feltételhez kötötte leánya eljegyzését. A császár leánya, Judit, csak megkoronázott magyar királlyal jegyezhető el. A gyermek Salamont meg kell koronáztatnod, uram! Ez a családi kapcsolat a német szövetség és a béke záloga. Fiad hat évvel fiatalabb a császár leányánál, de a korkülönbség nem lehet akadály a királyi családokban.

András úr eres, vénülő keze végigsimította ősz szakáiját, majd izgalmában görcsösen markolta meg a karosszék karfáját, a szája sarkában pedig két görbe ráncot vésett a kínos szorongás. Bélára gondolt, de nem szólalt meg, hanem töprengve meredt maga elé.

Az ispán is hallgatott. Észrevette ura gyötrődését, és kitalálta gondolatait. A hosszabb csöndet Anasztázia törte meg:

– Mit ígértél, ispán?

Tibold úr előrehajolt, nyugodtan válaszolta:

– Azt ígértem a császárnénak, hogy Salamont megkoronázzuk. Ha ez megtörténik, ő maga és a kis király hozzák majd fényes kísérettel a menyasszonyt a magyar határra, hogy az eljegyzést megtartsuk. Judit hercegnő természetesen udvarunkban nevelkedik, hogy magyar királyné legyen belőle ...

András király először egyenként beszélt az országnagyokkal. A papokkal nem volt nehéz elhíttetnie a kis Salamon megkoronáztatásának szükségességét. A főméltóságok is csakhamar elfogadták a királynak azt az érvelését, hogy a sok háborúskodás után az országnak béke kell. A fő ellenség, Henrik császár halott, a gyermekkirály, IV. Henrik, nem indít majd háborút, ha nővére Salamonnak lesz a jegyese. Az eljegyzés azonban csak akkor történhetik meg, ha a gyermek Salamont megkoronázzák.

A királyi tanácsban Benedek érsek ismertette a német támadások káros voltát, majd a császári udvarban leánykérő követként járt Tibold ispán számolt be küldetésének sic keréről.

Amikor a királyi tanácsban már többen felszólaltak, András király az öccsére, Béla hercegre nézett, és belső izgalmát alig palástolva, ezt

kérdezte:

– Te is akarod a békét, miután Henrik császár halott? A kopasz, barna ember zöld fényű szeme nagyot villant.

Magán érezte a főméltóságok vallató pillantásait. Nagy, egyenesre szabott orra meg-megrándult. Kopasz, fehér fejbőrén halvány piros csík jelent meg a belső indulattól, de az arcán egy vonás sem rezzent meg. Halkan, hidegen és higgadtan válaszolta:

– Mindnyájan a békét akarjuk, mert a győztes háborúban is pusztul az ország.

A bíborral átszőtt, aranyhárga brokátruha alatt megrándult az öregedő király félelemtől gyötrődő teste. „Mi lesz, ha öcsém nemet mond?” – marta a hangtalan kérdés.

– Akkor beleegyezel a fiam megkoronáztatásába? – hangzott a rekedt, vibráló hangon elmondott, sóvár kérdés reszketve a sűrű csöndben.

Béla ajka egy pillanatra kemény vonallá keskenyedett, azután fojtott, mély hangján csak ennyit mondott:

– Ha ez kell a békéhez, koronáztasd meg a fiadat!

A főemberek szája körül szinte egyszerre terült szét a mosolygás. A király arcán piroslott a megkönnyebbülés és a győzelem öröme. Fel akart ugrani, hogy megölelje Bélát, de restellte háláját kimutatni az összegyűltekek előtt, ezért csak így szólt:

– Köszönöm, hogy megmentetted az ország békéjét...

* * *

A kis Salamon koronázása nem volt országos ünnep. A királyi családon kívül jobbra csak a tisztségviselők és a főpapok vettek részt rajta. A nép inkább csak a környékből sereglett össze a koronázó városba. A szép arcú kis Salamon mindenkinek tetszett. Meggyszínű dolmánykát, bordóvörös harisnyanadrágot és sárga szattyáncsizmácskát viselt. Fejét vérszín bársonysüveg díszítette, amelynek forgójából kócsagtoll lengedezett. A fiúcska illetődöttnek és komolynak látszott. András úr kézen fogva, arcán boldog mosollyal vezette be fiát a székesfejérvári bazilikába.

A szertartás szavait a kis herceg helyett az apa mondta. Egyébként majdnem minden úgy történt, ahogy felnőtt király koronázásakor történni szokott. Az esztergomi érsek felkente és püspöktársával megkoronázta Salamont, de arra ügyeltek, hogy el ne engedjék a súlyos ékszert, amikor a gyermek homlokához érintették. A koronázási palástot is csak éppen a vállára terítették, és a palást alsó részét két segédkező pap tartotta.

A szentély ívét tartó egyik négyszögletes pillér mellett állt Béla herceg. Csontos, izmos alakján gyékényszínű köntöst viselt. Tar feje kimagaslott a sokaságból. A herceg mellett a lüttichi származású Leodvin, Bihar püspöke állt. A szöke, sovány férfiú csaknem olyan magas volt, mint Béla úr. A herceg kérdéseire suttogva fordította le a latin szertartás szövegét.

A koronázási misében szerepel a bibliai Izsák áldása, amellyel kisebbik fiát, Jákobot, a nagyobbik fia, Ézsau fölé emeli. A miséző érsek hangosan tagolva mondta Mózes első könyve tizenhetedik részének huszonkilencedik versét:

– *Et serviant tibi populi, et adorent te tribus; esto dominus fratrum tuorum, et incurventur ante te filii matris tuae ...*

Leodvin püspök gyanútlanul, hűségesen suttogta Béla herceg fülébe:

– És szolgáljanak neked a népek, és hódoljanak a törzsek; légy ura a te testvéreidnek, és hajoljanak meg előtted a te anyádnak fiai...

A herceg kemény, komor arcán kegyetlenné torzultak a vonások. Erős dühében összeszorította öklét. Haragjában csaknem a fogait csikorgatta, nehezen lélegzett, és orrlyukai kitégultak visszafojtott horkanást hallatva. A templomi rőt fények imbolygó világában is észre lehetett venni az arcán, hogy mi megy végbe a belsejében. Leodvin püspök is eszmélt, amikor a herceg feldúlt vonásaira pillantott. Szinte torkában rekedt a fordítás. Rémülten hallgatott el, de nem is kellett ezután válaszolnia, mert a herceg semmit sem kérdezett többé.

A bátyja örvendező arcát látta, és mindent megértett. Gondolatai egymást kergették: „Ezt a nyamvadt apróságot tették meg az én uramnak? Úristen! Mi vár reám és a fiaimra? Ezért mentettem meg a trónodat, András? Nincsen magyar, aki belenyugodjék abba, hogy egy gyermeknek engedelmeskedjék. Ó, most már értem a német szövetséget is! Nem a béke kellett neked, András, hanem egy erős szövetséges ellenem ...”

Ilyen gondolatok tépték, marták a lelkét, de azt is érezte, tudta, hogy nem támadhat az ország felkent és megkoronázott királyára, a bátyjára.

A szertartás végén, mihelyt tehetette, leküzdve indulatait, elbúcsúzott a bátyjától, és legényei élén ki vágatott a városból.

Leodvin püspök pedig hallgatott, mint bagoly az odújában.

VI. ELJEGYZÉS A HATÁRON

Az 1058. esztendő Szent Mihály havának, azaz szeptemberének közepe volt. Őszi ernyedtségben ébredt a város, amelyre bágyadt kéken mosolygott alá az égbolt. Fejérvár népe a palota körül tolongott, ahol a téren nagy társzekerek sorakoztak, megrakva élelemmel, boroshordókkal és a hosszú utazáshoz szükséges egyéb holmikkal.

A posztósüveges, csontos arcú parasztok, dolmányos urak, gyolcsruhás udvari emberek, szakácsok, inasok, keveredtek össze, amíg a testőrök helyet nem csináltak a királyi családdal együtt útra kelő országos méltóságoknak, akik közül többen majd lóháton kísérik az eljegyzésre induló Salamon királyfit a határra, hogy ott eljegyezzék a néhai III. Henrik császár leányával, a szintén még gyermekkorú Judittal. –

A palota kapujában toporgott a Gutkeled nemből származó Vid úr, akinek legényei festett farkasfogát viseltek a pajzsukon. Ott várakozott a hatalmas termetű Ják nembeli Márton úr az Ákos nemből származó Ernye úrral, de közelükben volt a Márton úrral talán egykorú Fancsal ispán is.

– Most végre megnyugszik az ország! – mondta örömmel Márton úr. – Ki hitte volna ezt öt évvel ezelőtt?

– Adja az Úr, hogy igazad legyen! – sóhajtott Ernye.

– Bizony eleget törtünk lándzsát a németekkel – helyeselt Fancsal ispán.

– Lesz elég bajunk keleten, ott a népek sokszor nem nyughatnak, jó, ha béke lesz a némettel.

– Idebent is lehet még ellenség! – rakott tüzet a beszélgetésbe a fiatal Vid kaján mosollyal a száján, aztán csak hetykén vállat vont, de zöldessárga szemével kíváncsian leste szavainak a hatását.

– Nem értelek, Vid! – fortyant fel Ernye úr. – A pogányokat megtörte András király. Ki volna ebben az országban, aki nem engedelmeskedik a királynak?

Vid úr gúnyosan mosolygott.

– Ügy hallom, Béla herceg nem érkezett meg Fejérvárba. Mondják, már az sem tetszett neki, hogy a kis Salamont megkoronázták. Az eljegyzésre pedig el sem jött.

– Neked sem tetszett volna, ha te lennél a herceg. Itt voltam, amikor András úr megosztotta öccsével az országot, és neki ígerte a koronát.

Mindnyájan tudjuk, mit tett Béla herceg a királyért és az országért. Igaz, akkor még nem élt Salamon. De András úr az öccse beleegyezésével koronáztatta meg a fiát – mondta Ernye úr.

– Jó, beleegyezett – nevetett Vid sötét gúnyjal. – De letakart fazékba ki lát bele? Ki tudja, mit forral a herceg?

– Különösen akkor, ha akadnak tűzrakók, Vid! – válaszolta Ernye ispán.

– A herceg beteg is lehet, talán ezért nem jön velünk az eljegyzésre – próbálta a vitának élét tompítani Fancsal ispán.

A hetyke Vid úr csak legyintett, majd ezt mondta:

– Salamon lesz a király, ha András urat elszólítja az ég. A kis Henrik királyból még német-római császár lehet, akit mindig érdekemi fog nővéreinek a sorsa.

Talán tovább is beszélgettek volna, de ebben a pillanatban kürtszó harsant, jelezve az indulást. András úr kilépett a palota kapuján. Az egybegyűltek nyomban éltetni kezdték. A király mosolyogva fogadta az üdvözlést. Mintha megfiatalodott volna. A tétovázó ember arcáról fia megkoronázása óta eltűnt a gondok árnyéka, és öröm fényesedett a tekintetében is. Hajlott alakján májvörös bársonyköntös hullt alá, amelyet ezüstöv szorított össze szélesedő derekán. Fekete bársonysüvegén drágakövek ragyogtak. Most is kézen fogva vezette fiát a szőnyegekkel borított dízkocsihoz. A kis Salamonon piros dolmány, kék bársonysüveg és nyugati viselet szerint kék harisnyanadrág volt, amelynek szárai sárga csizmacskában végződtek.

A gyöngyös főkötőjű, virágmintás, kék köntösű Anasztázia királynét apródok és udvarhölgyek serege követte.

A Ják nembeli Márton úr azonban nem a királyt, nem a királyfit figyelte, hanem a saját fiát, a délceg, büszke járású, erős Opost, aki az apródok csapatát vezette. A legénykének igazi szablya lógott le bőrövérről.

– Erős kölyök a fiad, Márton! – mondta elismerően Vid úr, mire Márton ispán arcán boldog apai mosoly ragyogott fel.

– Szeretni fogja a kis Salamon – szólalt meg Ernye úr, aki örült a beszéd új fonalának.

Nem volt azonban több idő a beszélgetésre. A király a díszes kocsihoz ért, amelyben családjával és Benedek érsekkel foglalt helyet. A kíséret is kocsikra kapaszkodott. A dízkocsit kísérő előkelő lovasok mögött szekér szekeret követett, amelyeken nagy ládák látszottak. Az egyik szekéren udvarhölgyek kacarásztak. őket követte az udvari nép: szakácsok, kukták, vadászok, szolgák, szolgaleányok.

A kürtök most már háromszor harsantak meg, mire a piros-fehér királyi

színeket viselő testőrök a menet élére vágattak. A szekérsort a fejevári ispán mord arcú legényei zárták be, pajzs, vért, szablya és buzogány volt a fegyverzetük.

Amikor a városból kiértek, a testőrök hadnagya a nyugatra vezető útra lovagolt. A menet követte.

* * *

Már nem volt messze az alkonyat. A lehajló nap bágyadt sugarai megsimogatták az avuló, őszi gyepet. Itt-ott pirosuló fényben villantak meg a réti vizek, és lobogó tűzként lángolt a berkenye lombkoronája. Túl a réten most már közelebből látszott az erdő rozsdásodó lombfala, széles karéjban elzárva a látóhatárt.

Az esőverte országúton hosszú szekérsor kígyózott kelet felé. A szekérsor élén két nehéz lovú páncélos német lovag haladt. A széles csontú lovak már fáradtan szedegették lábaikat a marasztaló, őszi földön. A vitézek oldalukon hosszú, egyenes pалlost hordtak, díszes hüvelyük ütemesen verdeste a lovak horpaszát.

– No, Markvart, azt hiszem, nem vagyunk már messze a határtól.

– Közeledünk, Rudolf. Jártam erre követségben egyszer, de nehezen találánám meg az utat.

– Mi az ott? – kérdezte Rudolf, és az erdőre mutatott.

– Az már a határerdő. A magyarok gyepűnek mondják. Erdő, mező, mocsár, pusztaság, aztán megint erdő. Nehéz őket megtámadni. Becsalják az ellenséget, elpusztítanak mindent előle, és csak akkor támadnak, ha ellenfelüknek elfogyott az ennivalója. Harcoltam ellenük Henrik császár idejében, csaknem ott hagytam a fogamat.

– Igaz, hogy vad pogányok? – kérdezte Rudolf.

– Nem mondanám. Csak jobban szeretik a kőháznál a sátrat. Talán akad még pogány is közöttük, hiszen nem régen vallják a Jézus úr hitét, de András király a püspökökre hallgat, velünk is azért akar szövetséget, mert igaz keresztény.

Már közel jártak az erdőhöz. Az a keskeny nyílás is látszott, amelyen az út beért az erdőbe. Az irtás előtt néhány lovas jelent meg.

– A magyarok! – kiáltotta Rudolf lovag.

– Várnak bennünket – válaszolta Markvart úr, és üdvözlésül háromszor megemelte lándzsáját.

Erre a jeladásra az egyik magyar lovas megmozdult, és hervadtlevél-színű ménjén vágatni kezdett feléjük. Amikor egészen közel ért, egyet

fütyentett, mire lova azonnal megtorpant.

Rudolf úr ugyancsak csóválta a fejét erre a mutatványra.

Fiatal, bőrruhás vitéz állt a német urak előtt, és német nyelven szólalt meg:

– Böngér fia, Böngér vagyok, a nyugati gyepük királyi hadnagya. Az én uram, András király nevében köszöntelek benneteket! Ő küldött, hogy a német-római császár leányát, Judit hercegnőt, Salamon királyfi aráját, hozzá vezessem. A király családja és kísérete itt vár titeket túl az erdőn, ahol kényelmes sátrakra találtok.

Most már a többi magyar lovas is hozzájuk ért. Böngér mosolyogva intett, mire az egyik lovas leugrott nyergéből. Ez a lovas nem volt bőrruhás, hanem kék selyemköntöst viselt. Végigsietett a szekerek mellett, és megállt a legdiszesebb előtt, amely felett vörös posztósátor volt kifeszítve. A sátor alatt ült egy kis zsámolyon III. Henrik császár özvegye, Ágnes császárné, két gyermekével. Balján a nyolcesztendő IV. Henrik királlyal, jobbján a tizenegy éves Judittal, Salamon menyasszonyával. A selyemköntöst viselő magyar mélyen meghajolt, majd felegyenesedve hangosan mondta, német nyelven:

– Az én uram, András király küldött. Fiának, Salamonnak a köszöntését hoztam, és jegyajándékát, tündöklő szépségű hercegnő – és egy bársonyvánkoskát nyújtott a kis Juditnak. A vánkoson gyémántokkal kirakott kősöntyű és topázköves aranygyűrű ragyogott.

A kis szőke leány örömeiben tapsolt egyet, azután mohón kapott a drágaságok után. Búzavirágképek szemében frissen csillogott az öröm. Fitos orra alatt, szép szája körül szétfutott a mosolygás. Tüstént felhúzta a kősöntyűt, majd a gyűrűt, és úgy bámulta az értékes ékszerek csillogását az alkonyi fényekben.

Az aszkétaarcú, sovány császárné ekkor szelíden megérintette leánya vállát, és valamit súgott a fülébe, mire a kisleány megszólalt:

– Mondd meg, vitéz, Salamon úrnak, az én jegyesemnek, hogy nagyon köszönöm az ajándékát! Érzem, szeretni fogom őt, és mindig hű leszek hozzá.

A követ meghajolt erre a betanult beszédre, köszönt, és visszament a lovához.

Böngér hadnagy ekkor megszólalt:

– Sietnünk kell, mert hamarosan sötétedik!

Markvart lovag parancsot adott az indulásra. A szekérsor újra megmozdult. A két német lovag között most már ott lovagolt Böngér fia Böngér, és az utat magyarázta.

A díszes szekéren Judit hercegnő még mindig az ékszereket csodálta. A császárné szomorú arcán elégedett mosoly játszadozott, ahogy a leányát nézte. Csak a nyolcéves Henrik király vörös, szeplős arcán látszott duzzogás. Csaknem haragosan figyelte nővére örömét, majd hirtelen megszólalt:

– Nekem is küldhetett volna valamit a sógorom, ha mást nem, egy nagy mézeslepényt.

Erre még a császárné is felnevetett. A dajka meghallotta a király panaszát, és továbbadta a kocsi mellett lovagló vitéznek. A mondás szájról szájra járt. A hosszú kocsisoron hol itt, hol ott harsant fel egy-egy jóízű nevetés.

A nap közben csaknem leáldozott. A menet alkonyi szürkületben haladt keresztül a komor erdőn. A fák között, egy nagy tisztáson már vígan lobogtak András király sátoztáborának hatalmas tüzei. Az 1058. esztendő szeptember huszadik napjának estéje volt.

Egy hétig tartott Judit és Salamon eljegyzése. Ettek, ittak, vadásztak, vígan voltak, azután felkerekedett a két tábor, és szívélyes búcsú után elváltak egymástól. A császárné visszament a fiával német földre, András király pedig Juditot, mint jövendő magyar királynét, vitte haza Magyarországra.

VII. KORONA ÉS KARD

Egy esztendő suhant tova a morva határon történt eljegyzés óta. Az esztergomi domb kertjében még virágok nyíltak. A nagy folyam arányló tükrében kéken mosolygott az ég. A fák és a bokrok között két gyermek sétált, a komoly arcú Salamon királyfi és a lassan-lassan nagy leánnyá serdült Judit. A császárléány már csaknem tökéletesen megtanult magyarul, hiszen az udvarban magyar szónál egyebet alig hallott. Karcsú, soványka testén ibolyaszínű derékhoz simuló, hosszú köntös feszült. Nyakában nefelejcskék selyemkendő díszlett. A koraérett kis Salamon büszkén lépkedett mellette. Mint az udvari emberek, ő is nyugati viselet szerint volt öltözve. Gallértalan, térdig érő, kék bársonytunika fedte felsőtestét, az ujjakon és a comb tájékán széles, hímzett, piros csíkkal díszítve. A derekán ezüstöv ragyogott. A tunikára gallérszerű köpönyeg borult, amelyen kerek kapocsboglár fényesedett. Szűk, zöld harisnyanadrágja kivágott cipőjébe ért. Értelmes, sötét szemének áhítatos tekintetét le nem vette a fitos orrú, szőke Juditról. Erősen kihúzta magát, mégis néhány ujjnyival alacsonyabbnak látszott a leánynál. Megálltak a palota alatt, és a Dunát nézték.

– Nyugtalan vagyok! – mondta ekkor váratlanul Judit.

– Miért vagy nyugtalan? – kérdezte a kiáfiú csodálkozva, és a kisleány kék szeméből akarta megtudni a választ.

– Talán nem is tudom, Salamon – hangzott a válasz. – Itt nálatok minden más, mint az én hazámban. Itt olyan komorak az emberek. Sokszor gondolok arra, mit csinálsz majd a trónon. Hogy bírsz a vad testőrökkel, a bőrruhás, buzogányos katonákkal és a döngő léptű, vaskos ispánokkal?

– Ahogy az édesapám, András úr, aki elbánt a pogányokkal is – felelte Salamon önérzetesen.

Hallgatva lépkedtek tovább a fák alatt. Itt-ott szelíd őzek suhantak el mellettük, sokáig hallatszott csörtetésük a bokrok között. Judit hirtelen megállt és körülnézett. Teljesen egyedül voltak a kertnek ebben a részében, csak két feketerigó osont el a bokrok alján. Csönd volt. A leány megfogta a fiú kezét. Salamon megérezte a puha kéz remegését.

– Nem tudom, szabad-e megmondanom teneked? – szólalt meg Judit fojtott hangon.

– Mit? – kérdezte Salamon nyugtalanul.

– Amit a nagybátyádról, Béla hercegről hallottam.

– Mondd meg azonnal! – hangzott az erős biztatás parancsolóan, és a kisfiú egészen felhevült.

– Azt hallottam, hogy édesapád, még a te születésed előtt, Béla hercegnek ígérte a trónt, mert azt hitte, nem lesz örököse. Két apród suttagásából tudtam meg. Ők beszélték, hogy a herceg csak látszólag nyugodott bele a mellőzésbe. Csak alkalomra vár, és majd letaszít téged a trónról. Az apródok neveket is említettek, két ispánt, akiket úgy hallgattak ki, mint ahogyan én őket. Azóta félek, Salamon. Talán még meg is öl Béla herceg tégedet is meg engemet is. Ki véd meg bennünket? Béla herceg még az én apám erős seregét is legyőzte ...

A kisfiú arcán lobbot vetett a harag és a büszkeség. Csaknem kiáltva válaszolta:

– András királlyal nem bírhat! A korona, így mondta az érsek úr, erősebb mindennél. Ezt mindenki tudja nálunk. Én pedig megvédelek majd téged. Apámé Attila király kardja, és nemsokára, ha nagy leszek, megkapom.

A fiú arca lángolt. Kis kardját kirántotta hüvelyéből, és vadul vágott rá az egyik mogyoróbokorra. A szegény bokor levelei a földre hulltak.

– Te hős leszel, Salamon! – mondta mosolyogva a lány, és megint körülnézett. Levél sem rezdült, szél sem surrant. Ekkor gyors mozdulattal hozzáhajolt, és szájon csókolta jegyesét. Salamon döbbsent csodálkozással, némán meredt Juditra.

– Kár, hogy még gyerek vagy! – sóhajtotta a leány keserűen, majd gyorsan, majdnem futva indult meg a palota felé.

A fiú csaknem sírva fakadt, ahogy az elsiető leány után bámult. A belsejében ismeretlen és érthetetlen érzések hullámoztak. A dajkája régi meséjére gondolt, amelyben az aranyhajú tündér elvarázsolta a királyfit, aki ezután mindig csak az eltűnt tündért kereste. Hitt most a mesében. Láta a tovasuhanó tündért, érezte a varázslatot, és nem tudott megmozdulni. Mintha gyökeret vert volna a lába. Oposra, Márton úr fiára gondolt, akinek erős markában már nagy kard villogott.

„Ha nagy leszek és erős, mint Opos, megölöm Béla herceget, és akkor senki sem veheti el tőlem a trónt... – suhant át agyán a kegyetlen gondolat. – Akkor mindig mellettem marad az aranyhajú tündér ...”

De csak állt mozdulatlanul a sérült bokornál, az eltűnt leány után bámulva, és észre sem vette, hogy kövér könnycseppek peregnek végig az arcán sötéten csillogó szeméből.

András úr betegen tért vissza a morva határról. Köszvény gyötörte hónapokon át, ezért nem szeretett járni, mert járás közben növekedtek a fájdalmai. Ha mennie kellett valahová, télen-nyáron szántalpas kocsiban vitték. Mégis gondoskodott országa békéjéről, ahogyan tervezte. Elismerte Velence uralmát Zárában, bakét kötött a görög császárral, Komnenosz Izsákkal. A külső veszély elmúlt, megnyugodni azonban nem tudott igazán. Ha egyedül volt betegágyán, képzeletében gyakran felrémlett Ágnes császárné sovány arca, ahogyan merően ránéz, és úgy kérdezi:

– Hát a testvéred? A herceg nem jött el?

– Talán beteg – mentegetőzött, amikor a császárné kíséretében lévő német urak is faggatták a hercegről. Markvart úr még Esztergomban is azt kérdezte:

– Nem tetszik Béla hercegnek a szövetségünk?

Ilyenkor, fájdalomtól is gyötörtén, sokszor tépték, marták a kérdések, amelyekre nem tudott válaszolni: „Béla nem akarja a német szövetséget, ezért maradt távol a morva határtól. Akkor pedig hiába volt minden, Salamon megkoronáztatása, a német szövetség megkötése, béke a csehekkel, Velencével és a görögökkel...”

A herceg távolmaradása az udvari emberek fejében is szöveget ütött. Súgtak-búgtak egymás között. Az egyre nagyobb befolyásra szert tevő Gutkeled Vid volt a fő bajkeverő.

– Majd meglátod, Tibold – mondta a palotaispánnak –, Béla herceg titokban forral valamit a bátyja ellen. Beszéli, hogy fegyverkezik, és állandóan gyakoroltatja legényeit.

Vid szavai bolhát ültettek a palotaispán fülébe, már azért is, mert az ő követjárása tette lehetővé a német szövetség megkötését. Vid úr jól számított, amikor az ő fülébe sugdosott. Tibold úr egyenesen a királyhoz ment. Bizalmasan telepedett le a király betegágya mellé, azután nyíltan mondta:

– Az emberek suttognak, király úr. Jó lenne megtudnod, mik az öcséd szándékai! Igaz-e, hogy ellenzi a német szövetséget?

– Nem hiszem – válaszolta a király. – Mindenbe beleegyezett. Igaz viszont, hogy Salamon koronázása óta nem hagyta el a hercegséget.

Mást nem mondott, de a palotaispán szavai bent maradtak túskeként a lelkében.

Vid úr ezután sem nyugodott. A Judittal jött és az udvarban maradt

Markvart és Rudolf lovagokat is felpiszkálta.

– Félek, urak, hogy a király öccsének nem tetszik a mi szövetségünk. Szerintem a herceg csak alkalomra vár, hogy Salamont megfossa örökségétől.

A két német beszélgetését Judit német udvarhölgye kihallgatta. A leány túlozva adta tovább a fenyegető veszély híret Juditnak, aki újra a halálról beszélt a kis Salamonnak. A fiú aztán odaállt az apja elé:

– Édesapám, igaz az, hogy Béla herceg engem meg akar ölni?

András úr arcán ugráltak a ráncok, szeme kidülledt, ahogy a gyönyörű gyermekre nézett, de uralkodott magán. Felemelkedett betegágyán, és mosolyogva válaszolta:

– Dehogy akar ilyet tenni! Ne félj, kisfiam, akármit fecsegnek az emberek! Te leszel a király, hiszen már meg is vagy koronázva – nyugtatta, és remegő kézzel simogatta a fia barna hajfűrtjeit.

* * *

Ugyanebben az időben Béla herceg éppen vadászatot. Az egyik vadászat után a békési Vata unokája, Vata fia Vata, a herceg mellett lovagolt hazafelé. Vata családjában apáról fiúra szállt az András király elleni gyűlölet.

– Beszélük, uram, hogy sok szeme és sok füle van a királynak – kezdte a csavaros beszédet, mert most is az epe szólt belőle.

– Mit akarsz mondani, Vata? – kérdezte Béla herceg megállítva lovát.

– Nem kötök görcsöt a nyelvemre, herceg. Beszélük, hogy a bátyád udvarában fűjják ellened a kénkövet. Azt súgják a bátyád fülébe, hogy a fia nem lesz király, amíg te élsz.

– Kik beszélük? – sápadt el a herceg.

– Bizonyosan nem tudom, de lehet, hogy a németek, vagy azok, akik a király körül settenkednek.

A herceg legyintett, de nem mozdult a lovával. Keserű lett a szája íze. A koronázásra gondolt, és Leodvin püspök fordítására.

– Mit tegyek, Vata? – kérdezte.

– Sok sasnak egy fészken nehéz megalkudni, uram. A kígyó is kígyót eszik, hogy egyszer sárkány lehessen.

– Te mit tennél? – kérdezte haragosan, mert megunt a Vata kertelését, szavak mögé bújó gondolatait.

A nagydarab, fekete legény összehúzta a szemét, hunyorgott, azután úgy felelt, olyan mély hangon, mintha hordóból beszélne:

– Ha én lennék Béla herceg, szúrná az orromat, hogy megfosztottak jogos örökségemtől. A bátyád most a markába nevet. Megmentetted a trónját, és ő hálából szövetséget kötött az ellenségünkkel. No de én, ha te lennék, most szerezném meg a trónt, amíg Salamonon rajt a tojáshéj, a bátyám pedig koravén, nyavalyás. Ne haragudj, amiért eljárt a szám! – tette hozzá a rókával bélelt legény.

– Nem támadok a koronás királyra – válaszolta a herceg, és folytatta útját hazafelé.

* * *

András király nem tudott aludni a várkonyi várban. Tágult szemmel nézett bele a csillagporos éjszakába. Úgy érezte, hogy odafent, a végtelen égi boltozaton, csillagorsón szövik titokzatos kezek az ember életének sorsát. De ki látja a sorsát? Komoly, hideg arcára mind mélyebb árkokat vájt a töprengés, de senki sem láthatta a sötét, félköríves ablakban álló, magányos ember arcát. Időnként tétova mozdulatot tett, mintha az arcáról akart volna valamit elhessenteni. A kertben apró szellő járt, suttogott az ágak között. Vid úr vörösszőke feje jelent meg emlékezetében; látta zöldessárga szemét, kajmós orrát, vastag ajkának vörösét, és hallotta a hangját: „Tedd próbára, uram, az öcsédet!” Most látja a királyi tanács tagjait. A saját hangját is hallja: „Próbára teszem az öcsémet, ezért hívom Várkonyba. Jöjjön a váramba! Eléje teszem a koronát és a kardot. Válasszon! Ha a kardot választja, maradjon herceg...”

– Ha a koronát, haljon meg! – kiáltotta közbe akkor harsányan Vid úr, és senki sem szólt egy szót sem a próba ellen...

* * *

Lassan hajnalodott. A Tisza felett rózsaszínű párák lebegtek.

– Délre megjöhet Béla, az öcsém. Sajnálom, de Salamonért mindent, ha kell! Bár ne kellene! – sóhajtotta.

Ingtak odakint a hajnali árnyak. Ismeretlen madár pittyegett. A király támolyogva indult a medvebőrös heverőhöz. A hajnali hűvösség meghozta az álmát, amelynek mélységébe szinte belezuhant.

A teremben előkészítettek mindent a próbára. A bejárattal szemben állították fel a király heverőjét a rögtönzött emelvényre, mert András urat megint fájdalmak kínozták. Mögötte sötét függöny takarta el a mozdulatlan testőröket, akik kivont karddal lesték a király parancsát. A heverő előtt

vörös, keleti szőnyegen csillogott a korona és a meztelen kard acélja.

– Ha a hercegséget jelentő kardot választja, bírja békességgel, de ha a koronát, azon nyomban vágjátok le! –hangzott rekedten András király hangja, és felkönyökölt a vadbőrön. Eres, vénülő keze remegett az erőlködéstől, szája körül torz vigyorgásba gabalyodtak a ráncok, a sötét gyanú és a félelem ráncai. A gyanú mérge dagasztotta lelkében a félelmet. Egy ispán jelentette:

– Uram, jó királyom, a herceg most szállt le lováról.

– Várom – dadogta, és kékülő ajka a belső hidegségtől vacogott.

A nagy csontú, barna ember lassú léptekkel ment végig az udvaron. Térden alul érő, hosszú, elöl felhasított, álló galléros köntöst viselt, amelyen ezüst palástcsatok, kerek boglárók fényesedtek. Fején félgömb alakú süveg.

Az ajtóban ott állt Miklós úr, a királyi hírnökök ispánja, Béla herceg régi híve, aki meghajlással üdvözölte, és köszönés helyett ezt suttogetta:

– Ha kedves az életed, a kardot válaszd!

Nem értette, de Miklós ispán többet nem mondott, hanem makacsul összezárta a száját, és csak a szemével intett.

Béla herceg belépett a terembe.

– Hívattál, bátyám, itt vagyok! – mondta, és a szeme csodálkozva tapadt a csillogó koronára és a kardra, az agyában pedig cikáztak a gondolatok. Leült a királytól kínált karosszékre.

András úr megint felkönyökölt a heverőn. A hangja még rekedtebben tört elő a torkából, mint máskor. Nem koptatta a nyelvét, ezért így kezdte:

– A fiamat, Salamont, megkoronáztattam. Nem azért, hogy királlyá akarnám tenni, hanem azért: elhárítsam az örökös német veszedelmet. A korona téged illet, szabadon választhatsz, de válassz! Ha király akarsz lenni, válaszd a koronát! Ha herceg akarsz maradni, válaszd a kardot, és Salamonnak jusson, ami neked nem kell!

Csak most ocsúdott, megértve Miklós ispán tanácsát. Zord mosoly ült az arcára. Iszonyúan felindult, de az arcáról nem tűnt el a rátelepedett mosolygás. Egy pillanat alatt megneszelte a veszélyt. Felpattant a karosszékből. Határozott mozdulattal vette kezébe a kardot.

– A kardot választom! – zendült meg a hangja. – A korona legyen Salamoné, hiszen már úgylis királlyá kenték! Add nekem a hercegséget!

A király petyhüdt testébe visszaköltözött az erő. Feltápáskodott a heverőről. Balgatag hitében, dőre diadallal, elragadtatott mosollyal földig hajolt az öccse előtt. Együgyűségében azt hitte, hogy Béla önként lemondott a trónról Salamon javára, mint egykor Levente herceg tette az 6

javára. Nem vette észre, hogy hamar elméjű öccse átlátott rajta, és nem önként, hanem okos félelemből választotta a kardot.

Bélát a király örvendezve látta vendégül, és alig akart megválni tőle. Harmadnap mégis elbúcsúztak. Amikor a herceg átkelt a réven, így szólt Vatahoz:

– Igazad volt, Vata! A bátyám most a markába nevet, azt hiszi rólam, badar vagyok. Csaknem ott hagytam Várkonyban a fogamat. De most úgy tesz, ahogy te tennél a helyemben. Nyargalj előre! Mondd a hercegnőnek, készüljön egész háza népével! Futunk Lengyelországba Merész Boleszlávhoz, a sógoromhoz. Majd tőle jövünk vissza, lengyel legényekkel.

– Nyargalok, herceg úr! – rikkantotta a fekete legény, és elvágtatott kelet felé...

Béla herceg menekülésének a hírére a király összetört. Kétségbeesésében feleségét, gyermekeit és a menyét, Juditot, a kincseivel együtt Tibold ispán és más hívei kíséretében, Ausztriába, Melk várába menekítette, kérve Ernő markgróftól, hogy viselje gondjukat. Maga pedig csaknem remény nélkül készült a testvérharcra.

VIII. BÉLA KIRÁLY LESZ

A Duna jobb partján, a Pielach folyócska torkolatának közelében, magas sziklatetőn állt Melk, a Babenberg hercegek vára, amely jó nyolcvan esztendeje még magyar végvár volt, de 976-ban Gizot, magyar vezér, kénytelen volt átadni legyőzőjének, I. Lipót babenbergi hercegnek. Ettől kezdve a vár a németek keleti orvára lett. Az erősségnek nagy volt a múltja, a rómaiak idejében Nomare néven őrködött, és a Karolingok korában is szerepet játszott. A Babenberge az ezredik esztendő táján a vár mellett bencés kolostort is alapítottak, és ez a kolostorerőd védelmezte a kiszélesedő Dunavölgyben épült városkát.

A kolostorvár néhány szobáskája lett a menekült magyar királynénak, Anasztáziának és családjának menedéke. Kísérete a vár körül táborozott.

Nagy Jaroszláv vallásos leánya naponként imádkozott a bencések templomában, majd misehallgatás után felment a vár tornyába, ahonnan messze lehetett ellátni az elhagyott Magyarország felé. Anasztázia királyné reménykedett. Bízott abban, hogy a német és a cseh segítséggel András király legyőzi lázadó öccsét, aki nemcsak a kis Salamon életére tör, hanem betegeskedő bátyját is le akarja taszítani trónjáról. A királyné elfelejtette, hogy ő is tüzelte férjét Béla herceg ellen, tudott a várkonyi próbáról, ha nem is sejtette talán férje gyilkos szándékát arra az esetre, ha a herceg a koronát választaná.

Eleinte jöttek a jó hírek, amelyek arról szóltak, hogy Vilmos türingiai és meissenai markgróf, a bajor Potho gróf, Eppo püspök és más német urak seregei, egyesülve András király hadával, már a Tiszán is átkeltek, és a hercegségben harcolnak. Azután elapadtak a hírek.

Anasztázia az 1060. esztendő karácsony havának huszadik napján is felment a vár tornyába, noha már reggelente opálkéken bolyhodzó ködök foszladoztak a Duna felett, és lucskosan nyújtózkodtak a mezőn. Még nem fagyott, de karmos szelek marták fehér archórét, és beletúrtak prémsüvege alól kicsüngő fényesen szőke hajfürtjei közé. Arcán gond sötétlett, és mióta Ernő osztrák markgróf vendége volt, aprócska ráncok jelentek meg a szája körül, és szürkés árnyék húzódott a szeme alatt. Mintha az alakját is meggörnyesztette volna a sors csapása. Válla kissé előreesett, és ez különösen akkor látszott, amikor nem törődött másokkal, hanem – miként

most is – magában állva, meredten figyelt kelet felé a toronyból.

Dél volt. Az ónszürke ég felhői megszakadoztak, a téli nap gyenge sugárkévei megcsillantak a folyó hátán, és felszívták a ködöket. Ebben a pillanatban vette észre a parti úton közeledő lovasokat. Tépett bivalybőr zekés, vidrasüveges orosz testőrök közeledtek hosszú sörényű lovakon ülve. Lándzsáik hegye meg-megvillant a téli sugarakban. A lovasok élén nyugati viseletben, ismerősnek tetsző vezér lovagolt. Ahogy közelebb ért, Anasztázia szemében kékes fénnel villant fel az emlékezés.

Rohant lefelé a lépcsőkön. Egyszerre ért a lovasokkal a várkapuhoz. Akkor már ott állt Ernő markgróf is egy szerzetessel. A királyné tört németiséggel kiáltotta:

– Engedd be, uram, a férjem hadnagyát!

Böngér fia Böngér, a királyné testőreinek, majd a nyugati gyepeknek volt királyi hadnagya, mélyen hajlongott Anasztázia előtt. Arcáról azonban most hiányzott a máskor szélesen elterülő mosolygás. A hadnagy szája körül két keserű ránc vendégeskedett. Megfogyott testén lötyögött a bőrzeke. Fáradt léptekkel követte úrnőjét, aki izgatott kétségbeeséssel rohant a szobájába.

– Ül le és beszélj! – parancsolta fegyelmezetten, de szárazon égő szemében izgalom fénylett.

A nagy csontú, forradásos arcú, fiatal férfi mélyen ülő szeme a padozatot vizsgálta, majd egy pillantást vetett az ablakból a Duna ezüst szalagjára és a szürkésfekete tájra. Nagyot sóhajtott, és kimerültén ült le.

– Beszélj már! – parancsolta a királyné. – Mondj el mindent, ami történt!

– Elmondom, úrnőm – kezdte akadozva, azután összeszedte magát, és leküzdve ólmos fáradságát, beszélt:

– Az elején kezdem. Amikor a németek megjöttek, nyomban megindultunk kelet felé. András úrnak nem volt nagy serege, mert egyrészt a hívei idejöttek Melkbe, másrészt a német segítség miatt sokan cserbenhagyták a király urat, ha nem is álltak mindjárt a herceg mellé. De amikor a herceg Merész Boleszláv csapataival megjelent a Tiszánál és győzött, számosan csatlakoztak hozzá, mint hajdan Abaúj várnál András úrhoz.

– Mondd tovább! – kiáltotta most már remegő hangon Anasztázia, amikor Böngér fia Böngér egy pillanatra megállt a beszédben.

– Folytatom, úrnőm – kezdte újra. – Menekültünk nyugat felé, a herceg serege pedig ott volt a sarkunkban. Mosonnál még egyszer megpróbáltunk harcolni. Mi már kevesen voltunk, de a németek végső erejüket

megfeszítve küzdöttek. A csehek is megérkeztek, de hiába ...

– András úr?! – sikoltotta a kérdést Anasztázia. Böngér fia Böngér nem mert az asszonyra nézni, de válaszolnia kellett:

– Bizony odaveszett a király úr. A lovak taposták meg, amikor a szekerek közé zuhant. Még élt, amikor a herceg megengedte, hogy magunkkal vigyük Zircre. Ott halt meg.

Mi pedig továbbvittük Tihanyba, ahol az atyák illő módon eltemették az apátság templomában.

Anasztázia nem szólt, csak ült mozdulatlanul, könnytől megtáskásodott szemmel. Nedvesedő halántékán fénylett a veríték, az arca tüzelt, mintha alattomos láz emésztené a testét.

A hadnagy alig mert reá nézni, de amikor az asszony tovább hallgatott, folytatta elbeszélését:

– A németek még sokáig harcoltak. Egy dombon megálltak, és egész nap sem tudták legyőzni őket. Hajnalban aztán megadták magukat becsületre. Mondták, hogy Vilmos és Potho gróf, Konrád herceg hajdani híve és Eppo püspök is a herceg fogságába jutott. A herceg pedig karácsony havának Szent Miklós napján Fejérvárott királlyá koronáztatott. Többet nem tudok, nagyasszony – fejezte be elbeszélését Böngér fia Böngér.

A királyné csak most ocsúdott, amikor az egyhangú beszéd véget ért. Hirtelen állt fel, azután erélyesen mondta:

– Most pihenj meg! Aztán jössz velem Regensburgba! Megyünk Henrik király udvarába. Ő majd megsegít bennünket. Az én fiam, Salamon lesz a király! – tette még hozzá, majd kirohant a szobájából, hogy Ágnes császárnénak levelet írasson.

* * *

Az új király hírmondói szertevágtattak a király üzenetével: „Jöjjön minden faluból két-két vezető ember Fejérvárra, a királyi tanácsba!”

Az 1061. esztendő tavaszán azonban nemcsak a vezetők jöttek, hanem valóságos néparadat indult meg a király székhelye felé. Jöttek az elégedetlenek, nemesek, parasztok és szolgák sokasága, főképpen a régi vallás hívei, akik közül sokan emlékeztek még András úr bejövetelére, a németek kiűzésére, papok, dézsmaszedők felakasztására, megkövezésére, a templomok felgyújtására és a harangok szétzúzására. Béla király nem szállhatott szembe velük, amíg a németeket és András seregét üldözte. Az

éjszakában itt-ott már felgyújtott egyházak lángoltak vörösen, és hajnalra füstjükkal feketére mázolták a felhős, alacsony eget.

Ott állt a palota tornyában, és az utat figyelte, amelyen a város felé hosszú szekérsorok vonultak. A város körül, a sátorok között kékes füstoszlopok emelkedtek a magasba a hűvös reggelen. A szél orrába csapta a füst és a tömeg szagát. A király töprengő arcán meg-megrándultak a ráncok. Villogó szemének zöld fényű sugara a tömegben tétovázott. Fürkésző nyugtalansággal figyelte az emelvényeket ácsoló posztósüveges embereket. Láta a táltosokat, akik papellenes, rontó igéiket vontatott hangon énekelték. Hallotta a dobok egyhangú döngését, látta a veszettül ugrándozókat, az eszelős, szakállas véneket, akik az elkészült emelvényekről harsogtak, lazítva hallgatóikat. Magában mormolta: „Táltosok, javasok, bűbájosok, látó- és javasasszonyok énekelnek a hitem ellen. Ha engedek nekik, a németek bizonyosan minden erejüket egyesítve törnek reám. Ha keresztény marad az ország, a családunk viszályába kevésbé avatkoznak bele. A nálam maradt papok és az urak reszketnek. Nem, nem engedem, hogy betörjenek a városba ...”

Délben fogadta az összegyűlt nép követeit. Élükön Vata fia János állt, miként András előtt Abaúj várnál az apja. Kopasz fejről három csimbókot eresztve hullt le a haja. Vaskos, erős férfi. Sötét arcából feketén villámló tekintete szeretné átfúrni Béla urat. A hangja szinte dörrent:

– Király úr! A nép küldött! A nép, amely harcolt érted, és harcol, ha kell a németek és az újhítek ellen. Ők kérik, engedd meg, hogy visszatérhessenek atyáik igaz hitére.

– Vata fia János jól beszél – lépett egy másik követ a király elé. – Kaplyon vagyok a Tigris nemzetségből. A nép azt akarja, hogy a németbarát püspököket megkövezhesse. Engedd meg, király, mert a parancsod szerint akarunk cselekedni!

– Kalán vagyok, uram, a Kartal nemzetségből! – kiáltotta a harmadik követ. – A vagyonomat a papok vették el. Engedd meg, hogy a papok belét kitiporjuk, a dézsmaszedőket fára húzzuk!

Vata fia János pedig evvel fejezte be a követelések felsorolását:

– Le akarjuk rombolni a szomorú Isten templomait, és össze akarjuk törni a harangokat, amelyek kongása sérti a fülünket.

A király mozdulatlanul állt, és sokáig hallgatott. Gyötrődésében megizzadt, levette süvegét, és megtörölte magas homlokán a megjelent cseppeket. Ezt gondolta: „Nem engedhetek nekik. Riksza sem engedne. Sajnálom őket, mert mindenkit sajnálni kell, aki a múltat sírja vissza. Nem engedhetem, hogy gyilkoljanak. András megengedte, és meg is szenvedett

érte ...”

Végre megszólalt. Fojtott, mély hangja zengett:

– Nagy dolgot kértetek. Sohasem szoktam nyomban dönteni. Adjatok három napot, hadd gondolkozzam! Még alig vagyok király. Válaszolni fogok, addig semmit se tegyetek!

– Nem bánom! Most lettél király. De gondold meg jól, mit válaszolsz majd nekünk! – felelte Vata fia János sunyi alázattal, és ajakszögletén kihívó mosoly settenkedett,

A követek visszamentek a nép közé.

A harmadik napon már alkonyodott, de a király még nem válaszolt. Rasdi, a babvető, vén látóasszony, most kezdte varázslatát, mert tudta jól, a másvilágon ilyenkor hajnalodik az ősi hit szerint. Az egyik tűz előtt kuporgott kendervászon ruhájában a nemeztakarón. Arcán lötyyedten lógott már a bőr, szemhéja alól keskeny résen villant a szeme. Tömpe orrából feketén tátongtak sötét orrllyukai.

Aszott, vén kezében tartotta a varázsdobot. A dob irhájának bal felén három, korommal rajzolt kör látszott, a jobb felén mészkövel írt három fehér. A körök közéjébe babszemeket rakott.

Rasdit sűrű karéjban vették körül a tömeg vezetői. Ott volt János úr, Kaplyon és Kalán is. Izgatottan lesték Rasdit, ő volt a leghíresebb látóasszony.

– Ha a fehér babszemek elkerülnek a feketét, és befutnak a fekete körbe, az jót jelent. Akkor a király megengedi, amit tőle kértetek – mondta Rasdi.

– Mi lesz, ha nem futnak be? – kérdezte Vata fia János.

– Akkor nem engedi meg! – válaszolta Rasdi keményen. Körülötte elcsendesedett minden. Rasdi lassan mormogta a varázsigét:

– Szita, szita péntek, szerelem csütörtök, babszerda... Bal kezében tartotta a dobot, jobb kezével alulról veregette a dob irháját.

A babszemek lassan megindultak, de a fehér szemek összeütköztek a sötétekkel, és nem jutottak el a fekete körbe. Ledobta a dobot, és felnézett, úgy mondta:

– Nem engedi meg a király!

Csak ennyit mondott, és lehajtotta a fejét.

– Meg kell várnunk a reggelt! – mondta Vata fia János. – Ha Rasdi igazat szól, fegyverkezünk.

Reggel válaszolt Béla úr. Megindultak összegyűjtött katonái, és szétverték a tömeget. A szónokokat ledobálták az emelvényekről, néhányat megöltek, többet félholtra vertek, vagy megkötözve elhurcoltak. Rasdit föld alatti börtönbe zárták, ahol éhen veszett. A régi vallás hívei sohasem

lázongtak többé.

Béla király nem támadta meg a németeket. Jól tudta, hogy egy ilyen támadás egyesítené őket. Békére vágyott. Fia, a vallásos Géza herceg, megbarátkozott a német foglyokkal, főleg a türingi örgróffal, Vilmos úrral, aki beleszeretett a király Zsófia nevű leányába. A király csakhamar minden foglyát feltétel nélkül hazaengedte. Vilmos örgróf azonban mégsem lett a király veje, pedig azért ment haza, hogy fényes kísérettel jöjjön vissza Zsófiáért. Útközben meghalt. Halálhírét unokaöccse, Ulrik, karantán örgróf hozta hírül, aki bátyja helyett vette feleségül Zsófiát. Béla király másik leányát, Ilonát, később a horvát tartomány bánja, Zvoimir vette nőül.

IX.

ANASZTÁZIA

Ágnes császárné magas nyakú, szürke ruhát viselt, amelynek ujjai legyezőszerűen terültek széjjel a keze fejénél. Főkötőjéről kétoldalt kámzszerű kendő hullt alá a vállára. Sovány, sápadt arcán halvány pír jelent meg, amikor Anasztázia Salamonnal és Judittal belépett a trónterembe. Felállt trónszékéből, és megölelte a leányát.

– Az Ūristen megpróbál bennünket, leányom – suttozta erőtlen hangján.

Anasztázia arcán is megjelentek az izgalom rózsái. A két özvegy is szertartásosan megölelte egymást.

A császárné ezután a két gyereket kiküldte. Erre a jelre lépett be Walter fráter, a tolmács, aki mélyen meghajolt a császárné, majd Anasztázia előtt. A királyné nem árulta el, hogy érti a német szót.

– Segítsd vissza fiamat a trónra, hogy a leányod királyné lehessen! – esdekelt Anasztázia, miután helyet foglalt a császárnéval szemben. Így kezdte beszédét, majd elmondott mindent gonosz sógoráról, a harcról, menekülésükről Melkbe és András úr keserves haláláról. Gyorsan és szaggatottan beszélt, a fráter alig győzte szavait tolmácsolni.

– Aki igaz, az a hitből él! – szólalt meg a császárné kegyesen. – Te is higgy mindnyájunk Istenében! Kérjed az Urat, hogy megsegítsen! Én is naponta imádkozom az Ūr kegyelméért. Sajnos, gyöngé asszony vagyok. Akik féltek a nagy Henriktől, azok most mind követelődznek. A királyság nem egységes. Még az érsek is cserbenhagynak. Fiam, a király, már akart segíteni a nővérén, de eddig nem tudta megnyerni a fejedelmeket, pedig mennyi engedményt tettem nekik – sóhajtott.

Anasztázia döböntően hallgatta Ágnest, akinek a szavai szürke egyhangúsággal tolmácsolódtak a faarcú szerzetes ajkáról. A hangja tovább siránkozott:

– Nem tehettem semmit, féltem az erőszaktól. A sváb hercegséget és Burgundot oda kellett adnom a vejemnek, Rheinfeldi Rudolfnak; Karintiát, Veronával együtt, Záhringeni Bertholdnak; a bajor hercegséget pedig a leghatalmasabb szász főúrnak, Nordheimi Ottónak. Ottó a legerősebb – mondta még –, ha ő akarná, a fiad király lenne újra, a leányom meg királyné.

– Nordheimi Ottó! – ismételte Anasztázia mintegy megszállottként, és a

meghalt bajor herceg, Konrád alakja jelent meg a képzeletében. „Ha Konrád nem hal meg, talán most ő lenne a császár, hiszen András is ezt akarta...” – a gondolatait azonban okosan elhallgatta, és tovább figyelte a tehetetlen asszony szóáradatát, amelyből a vallásos érzés minduntalan kiéreződött:

– De ha az Úr az én csillagom és üdvösségem, kitől féljek? – idézte a császárné a huszonhatodik zsoltárt. –Nem félek, noha Szászországban háború dúl a herceg és Adalbert brémai érsek között. Értsd meg, a fiam most nem tehet semmit! De tenni fog, ha nagyobb lesz, mert sohasem nyugszik bele abba, hogy Judit, a testvére, trónja vesztett legyen. Most pedig azt kell tenned, amit a fiam, a király parancsol! Visszamegy Melkbe, és ott várod meg az időt! Tartsd össze a fiad híveit! Ha tudod, nyerd meg a fejedelmeket! Én örülnék ennek a legjobban. A fiad és a leányom azonban nem mehetnek veled! Ez a király parancsa. Búcsúzz el tőlük, de ha eljön a cselekvés órája, velük leszel újra! Imádkozz az Úr kegyelméért! Hiányainkat az ő kegyelme pótolja. Jézus azt mondta Szent Pálnak: „Elég neked az én kegyelmem!”

Bő ruhaujjából kinyúlt sovány keze, és intett Anasztáziának, hogy vége a kihallgatásnak. Talán szándékosan felejtette el megölelni. Felállt, fejét megbiccentette, és lassú léptekkel távozott.

Mintha epét nyelt volna, olyan keserűség ülepedett Anasztázia nyelvére. Még sohasem érezte a kiszolgáltatottságnak, a megaláztatásnak ezt az érzését. De amikor a fiát meglátta, a szemében már elszántság tüzelt. A fagyasztó, rideg gyász elszállt a leikéből.

„A fiam király lesz!” – doboltak benne a szavak, és mögöttük, mint a kék homályon áttörő, reggeli fény, egy név kezdett világitani: Nordheimi Ottó.

* * *

Nem tudott rögtön elbúcsúzni Salamontól. Könnyes szemmel bámulta fiát, aki a várudvaron az apródokkal játszott. A fiúk lándzsát dobáltak szalmabábokra. Az egyik ablakból nézte őket. Láttá a vörös hajú, szeplős kis Henrik királyt is, akinek állítólagos parancsára el kell hagynia az udvart. A kis király megemelte a lándzsát, és erőlködve dobta az egyik bábura, de annak csak a jobb vállát súrolta a fegyver. Az apródok udvariasan futottak az eldobott lándzsák után, és alázatos meghajlással adták át Henriknek vagy Salamonnak.

Szívdobogva figyelte fiát. A jól fejlett Salamon akkora volt már, mint a

német király. Gallértalan, könnyű tunikájának rövid újjából Lizmosodó kis karjai feszültek. Barna haja lobogott, ahogy a lándzsát fejénél magasabbra emelve nekifutott az eldobó helyet jelző, mészporból húzott vonalig. Ott megtorpant, hátrahajlott, és eldobta fegyverét, amely pontosan belefűrődött az egyik báb mellébe.

Henrik felrikkantott örömeiben. Odafutott' Salamonhoz és megölelte. A szavait nem értette, mert messze volt tőlük, a német szavak értelmét különben is csak akkor fogta fel, ha lassan, tagolva ejtették, de a kis német király ölelése elárulta szavait. A fia arca is beszélt neki: lángolt rajta az öröm és a büszkeség.

Ebben a pillanatban maga előtt látta a halott férje arcát, és mintha a soha vissza nem térő múltból fülébe csengtek volna az András úr rekedt hangján elmondott szavak: „Mindent Salamonért!”

Mintha nem is a szavakkal, hanem az érzésekkel gondolkodott volna. Érezte, ennek a testéből kiszakadt gyermeknek a sorsa egy az ő életével és az ország életével. András belepusztult szándékába, de ő nem akar belepusztulni, ő győzelemre akarja vinni a fia dolgát. Csak nézte a gyermek felhevült arcát, amely most gögös örömet sugárzott. Tudta, ismerte hiúságát, dacos önfejűségét, amelyet már egészen kisgyermek korában elárult. Ő táplálta nagyravágyását is, de ezt természetesnek tartotta. A császár leánya lesz a felesége, ezért is kell királynak lennie.

Amikor idáig jutott töprengésében, akkor nézett fel a fia. Mosolygott, ahogy az anyját észrevette. Mondott valamit Henriknek, azután rohant be a palotába. Anasztázia ott hagyta az ablakot, és eléje sietett. A lépcsőn találkoztak. A kis Salamon szinte fuldoklott a nagy rohanástól.

– Láttad, anyám? – lihegte. – Olyan dobás volt, hogy Henrik is megölelt érte.

– Büszke vagyok rád, fiam! – suttogeta elérzékenyülve, de visszafojtotta örömkönnyeit.

– Kár, hogy Judit nem látta! – sóhajtotta a kisfiú szomorúan.

– Mi van Judittal? – kérdezte mosolyogva.

– Nem akar velem sétálni.

– Miért nem? – kérdezte meglepetten.

– Mert nem vagyok király. Azt mondta, légy újra király, akkor majd meg is csókollak. Egyszer, még otthon, megcsókolt.

– Ne félj, fiam! Király leszel! Atyád híveivel mindent elkövetünk, hogy az légy. A császárné is szeretné, de most nem tud segíteni.

– Henrik megígérte, hogy visszasegít a trónra – felelte dicsekedve. – Csak még kicsi ő is, de azt akarja, Judit királyné legyen.

Anasztázia hallgatott. Majdnem kimondta, hogy parancsára el kell hagynia az udvart, aztán csak ennyit mondott:

– Visszamegyünk Melkbe.

– Én is?! – kiáltotta elkeseredve.

– Te maradsz, fiam. Nekem el kell mennem, hogy összetartsam atyád velünk jött híveit. Legfontosabb Henrik barátsága. Ha megszeret, bizonyosan segít majd rajtad.

– Henrik szeret engem. Csak az most a baj, hogy a császárnénak kevés a hatalma. Ezt is Henrik mondta. Az történik, amit az érsek és a fejedelmek akarnak. Majd ő megismeri őket, így mondta. Ha ez sikerül, király leszek én is. A legerősebb herceget kell megnyernie, akkor minden jóra fordul.

– Kicsodát? – kérdezte Anasztázia meglepetten.

– Én megtanultam a nevét! – dicsekedett Salamon mosolyogva.

– Mondd meg már! – nógatta az anyja.

– A híres szász Nordheimi családból származott, új bajor herceget, Ottót.

– Nordheimi Ottó! – mondta ki a herceg nevét csaknem megbűvölten.

– Henrik találkozik vele – tette hozzá Salamon.

– Hol?! – kérdezte kiáltva.

– Itt van a városban. Holnap tanácskozás lesz a császárnénál. Henrik mondta.

„Nordheimi Ottó. Ha ő akarná...” – doboltak benne a császárné szavai, és elhalasztotta utazását.

A Jáknembeli Márton úr hajlongva állt meg Anasztázia előtt. A hatalmas termetű ember arcán mosoly fényesedett.

– Amit rám bízta, nagyasszony, elvégeztem.

– Milyen ember a herceg? – kérdezte izgalommal. Márton úr krákolgott egyet, a bajuszát is megsodorta,

majd elfogadva a királyné kínálását, leült. A kis szék szinte nyekkent a súlya alatt.

– Talán harmincéves lehet, inas, erős, barna ember. A szász Nordheimi családból született. Egyenes tartású, széles vállú, gyors mozgású, kemény férfinak látszik. Az orra kissé előreugrik. Keskeny szája szélén gúnyos mosolygásféle játszadozik, ha az embert hallgatja. Van valami rókaszerű az arcában, talán azért, mert a –szeme úgy csillog, mint egy vadállaté.

– Hogyan fogadott?

– Éles farkaspillantással mért végig, aztán a nevedre, mintha alattomos

mosoly suhant volna át az arcán, majd egészen barátságos lett, azt sem tudta, hová tegyen, de én megéreztem, hogy talpon áll benne az ördög.

Anasztázia felnevetett erre az alapos és szokatlan jellemzésre.

– A többit bízd rám, Márton úr! Hol tudok vele találkozni?

– Sem itt, sem önála. Faggatott erősen, miért akard a találkozást, de én megmondtam kereken, hogy nem tudom, mert ez az igazság.

– Elhitte?

– Nem tudom. Azt mondta, ide a palotába nem jöhet, hozzá meg te nem mehetsz, nagyasszony, mert híre menne akár így, akár úgy, hiszen sem ő, a bajor herceg, sem pedig te, a magyar királyné, nem járhattok egymáshoz a császári udvar városában. Abba viszont beleegyezett, hogy engem holnap, alkonyatkor meglátogat, te pedig hűséges hívedet bármikor felkeresheted. Kérte, küldjék hozzá üzenetet, ha elfogadod megállapodásunkat.

– Üzenj a hercegnek! Ott leszek nálad! – mondta megkönnyebbülten, és mosolygott.

Márton úr köszönt, és elsietett.

A házat gazdájának özvegye adta bérbe Márton úrnak és kíséretének. Az egyszerűen berendezett szobában már sötétedett. Az asztalon gyertyák apró lángjai világítottak. Anasztázia a kopott, faragott székbe telepedett, Márton úr izgatottan járkált. Nem kellett sokáig várakozniuk. Márton úr fia, a délceg Opos jelentette:

– A vendég és két kísérője megérkezett.

Apa és fia távozott. A következő pillanatban belépett Nordheimi Ottó. Bokáig érő, ingszerű bársonyköntöst viselt, amely a derekán bőrvével volt átszorítva, úgy, hogy a köntös bő felső része buggyosan lógott ki az övre, eltakarva díszes tokban rejtőzködő törét. Udvariasan, mélyen hajolt meg a királyné előtt, miközben egyetlen pillantással mosolyogva vette tudomásul az asszony szépségét. A hangja lágyan, bársonyosan puhán csengett, elárulva gazdájának a nők társaságában való jártasságát.

– Hívattál, úrnőm, és én tüstént eljöttem felségedhez.

– Ül le, herceg! – kínálta Anasztázia, és okos, fehér arca mozdulatlan maradt. – Lassan beszélj, hogy megértsenek! Nem tudom jól a nyelvedet.

– Parancsodra, úrnőm – válaszolta, és a királyné elpirult, mert megérezte a herceg éles tekintetét, és magában igazat adott Márton úrnak.

Anasztázia lassan, rövid mondatokban beszélt:

– A magyar-bajor kapcsolatok régiek, herceg. A hajdanvolt Henrik herceg leányát, Gizellát, a mi István királyunk vette feleségül. Sokszor voltunk ellenségek is. Ez azonban nem a bajoroknak és nem a magyaroknak volt a hibája. Konrád herceg nálunk, a mi udvarunkban talált

menedéket.

Meghalt uram, a király fegyverrel is segítette Konrádot. Tudod, hogyan halt meg Konrád herceg? – kérdezte élesen.

– Ki tudja bizonyosan? – felelt kérdéssel a herceg.

– Én tudom. Az orvos bebizonyította. Más is tudja. Ha nem hal meg, akkor most nem lennék itt. Több bajor hercegből lett már német király. Ezt sem tudod? – kérdezte gúnyosan.

Ottó herceg megértette, önkéntelen, kedves mozdulattal túrt a hajába. Izgalmában nagyot nyelt.

– Tudom. Mindenki tudja. Mondd meg, mit akarsz tőlem! – és az arcán feszült figyelem látszott.

– Te vagy ma a leghatalmasabb a német fejedelmek között. A császárné csak Isten kegyelmében bíz. Én tebened! Ültesd vissza a fiamat a trónjára! A magyar király jó és erős szövetségese lehet még neked. Ki tudja, mit rejteget a jövőendő?

– Úrnőm, túlbecsülöd erőmet és hatalmamot – felelte tétovázva.

Anasztázia rosszállóan rázta meg a fejét.

– Nem becslöm túl. Mások is akarják, ha nem is a fiam, de a császár leánya miatt. Neked megmondom, asszony nem tud egyedül kormányozni. Aki csak az égbe néz, nem látja a földet. Ágnes nem látja.

– Megpróbálom! – kiáltott fel Ottó félig-meddig meggyőzve.

– Hiszek neked, herceg – felelte a királyné, és felállt. A szoba sarkába ment. Vászonzba takart, tokban rejtőzködő, gyönyörű kardot vett elő.

– A világ legnagyobb királyának, Attilának a kardja! Aki ezt viseli, az győzhetetlen vezér lesz. Neked adom, te pedig a fiamat, Salamont, trónra ülteted.

Nordheimi Ottó szeme mohó ragyogással, megbabonázva tapadt a remekműre. Nézte a szablya aranyvereteit, kékes árnyalatú, finom acélpengéjét, amelynek vércsatornájában mesebeli szörnyetegek és dúsan kacskaringózó indák rajzai látszottak. Remegő kezében tartotta a bőrrel áthúzott tokot is, majd lassú mozdulattal visszacsúsztatta a pengét a helyére.

– Felséges úrnőm, bízzál bennem! – mondta megilletődve. – Ha élek, a fiad király lesz. Esküszöm!

– A kardot rejtse el a köntösöd alá! Ne lássák, hogy neked adtam! Én is elrejtve hozattam ide.

Ottó herceg fél térdre ereszkedett, és megcsókolta a királyné köntösének a szegélyét.

Anasztázia sokáig ült mozdulatlanul, és tekintete az ajtót nézte, amely

becsukódott a távozó után.

* * *

A meghalt császár volt kancellárja, Hanno kölni érsek, rideg, komor ember volt. Már bambergi papnövendék korában eszességével vált ki társai közül. Szigorúan ragaszkodott a vallás és az erkölcs parancsaihoz, de nemcsak másoktól követelte meg a vallásra alapozott erkölcsi elveket, hanem önmagától is.

A királyi tanácsban le nem vette szemét a siránkozó hangú Ágnes császárnéről, aki csak esdekelni tudott a kis király nevében, de parancsolni, intézkedni nem. A fejedelmek és a főpapok, de lassan-lassan a kisebb hatalmasságok is azt tették, amit akartak. Ezen a tanácskozáson sem ért el Ágnes császárné semmit sem, hiába siránkozott, hogy a kis király sógorát visszasegítsék a magyar trónra.

„Ez az asszony jó lenne kegyes apácának, de semmiképpen sem felel meg császárnének. Tönkreteszi a nagy Henrik, az én császárom örökségét...” – Ilyen gondolatok suhantak át a kölni érsek agyán, Daniig szürke szemének haragos tekintete a császárnén tétovázott. Amikor pedig szólásra emelkedett, Máté evangéliumának tizenkettedik részéből a huszonötödik verset idézte:

– Minden ország, amely önmagában meghasonlik, elpusztul.

Beszédében nem rejtette véka alá mondanivalóját, ha nem is egészen nyíltan, de burkoltan kifejezte, csak az erős királyi hatalom virágoztathatja fel újra a birodalmat. Sokáig beszélt Henrik császárról, akit ő Krisztus szavaival erősített meg, ha harcolnia kellett ellenfeleivel. Most megemelt hangon ismételte a Máté evangéliumában találtakat:

– Ne gondoljátok, hogy azért jöttem volna, hogy békességet bocsássak a földre, hanem fegyvert! És Henrik császár mindig fegyvert ragadott a birodalomért, a császárság és a királyság tekintélyéért...

Az érsek beszédét figyelve Nordheimi Ottó elégedetten mosolygott.

„Ez az érsek velem lesz!” – és ebben a pillanatban máris megfogamzott benne, miképpen ragadhatja magához a hatalmat. Nem szólt azonban semmit, oda sem figyelt többé a megjelentek üres locsogására. Alig várta, hogy vége legyen a tanácskozásnak, és négy szemközt beszélhessen Hannóval.

A palota egyik szobájában találkoztak. A két férfi kíváncsian vizsgálgatta egymást.

– Nagyon jól beszéltél, érsek! – hízeltgett Ottó. – Mindenben egyetértek

veled. Megértettem azt is, amit elhallgattál.

– Mire gondolsz? – kérdezte Hanno, de az arca nem árulta el kíváncsiságát.

– Ki kell ragadnunk Henrik királyt az anyja kezéből! Neked kell gyámjának lenned! – tette hozzá ravaszkodva, és csillogó szemmel leste szavainak hatását.

Az érsek arca azonban most sem árulta el, mi megy végbe a belsejében, mintha fából faragták volna, olyan volt.

– Hogyan gondolod? – kérdezte nyugodtan, de hangjának csengésében benne volt a beleegyezés.

– Még nem gondoltam végig a tett végrehajtását, annyit azonban máris mondhatok, megbarátkozom a kis Henrikkel, aztán olyan helyre csalom, ahonnan magaddal viheted Kölnbe. De ez nem elég! – tette hozzá.

– Mi kell még? – kérdezte Hanno, és most látszott először az arcán valamilyen halovány, mosolyféle érdeklődés.

– Meg kell szereznem, akár erőszakkal is, a birodalom jelvényeit! A keresztet és a lándzsát, mert csak akkor jutunk a hatalom birtokába. Ha nálad lesz a király, és kezedben lesznek a királyság jelvényei, nyugodtan kormányozhatsz.

– Magadnak milyen szerepet szánsz? – kérdezte, és nagyot villant a szeme.

– Én leszek a birodalmi sereg vezére, ha a király sógorát visszaültetjük a trónjára. Judit hercegnő legyen magyar királyné! Ha trónon lesz, keleti határunkat nem érheti támadás. Te pedig azon munkálkodhatsz, hogy Henrik király fejére kerüljön a római császári korona is.

– Ágnessel mi legyen? – kérdezte Hanno egészen barátságosan.

– Te jobban ismered. Én azt gondolom, valamelyik kolostorban Istennek szentelhetné életét...

A komor főpap arcán vidámság látszott. Mintha két álarc hullott volna le. A két ember egymást leleplezve állt az asztal mellett. Nem kellett többé szerepet játszaniuk. Kezük szinte egyszerre emelkedett fel, hogy szövetségüket kézfogással szentesítsék.

* * *

Nordheimi Ottó hamarosan beférközött mindkét kis király szívébe. Amikor megismerkedett velük, így beszélt:

– A harci játékokat a királyoknak is meg kell tanulniuk. Mennél hamarabb, annál jobb. A franciák földjén jártam, ott láttam lovagi tornát.

– Milyen az a játék? – kíváncsiskodott Henrik király.

– Én is szeretném tudni! – kérte Ottót Salamon.

– Elmondom. Figyeljete! Franciaországban a király udvarában láttam. A lovagok lándzsával, teljes páncélos fegyverzetben, lóháton vívnek egymással. Az győz, aki a másikat lándzsájával kiveti a nyeregből.

A két fiú tátott szájjal figyelte a híres herceg minden szavát. Ő pedig ravaszkodva tovább beszélt:

– Nem lehet ezt a játékot rögtön megtanulni. A lándzsaöklelést sokáig kell gyakorolni. Ti már abban a korban vagytok, amikor elkezdhetitek a tanulást. Ha akarjátok, én szívesen megmutatom, mit kell tennetek.

– Akarjuk! – kiáltotta egyszerre a két fiú.

— Először is elmegyünk a fegyverkovácsok műhelyébe. Megmérnek benneteket, hogy a páncélotok testhez álló legyen. Csináltatok számotokra rostélyos sisakot, sodrott páncélinget, mell- és lábvértet. Ha mindezeket elkészítik, lovat kaptok.

– Én tudok lovagolni! – kiáltotta büszkén Salamon. – Otthon ültem már lovon. Opos megtanított a lovaglásra,

– Te majd megtanítasz engem! – mondta parancsolva Henrik, és látszott az arcán, nem tetszik neki, hogy a kisebb fiú többet tud nála.

Amikorra a páncélok elkészültek, a két fiú már jól megülte a lovat. Ottó herceg fáradhatatlannak bizonyult a tanításban.

– Egymással nem vívhattok, csak akkor, ha már nagyok lesztek. Most még csak szalmabábokkal viaskodhattok. Ez sem könnyű.

A mezőn állíttatta fel a bábokat. A fiúknak megmutatta, miképpen kell teljes fegyverzetben, előretartott lándzsával a bábót lóhátról megrohanni, és a lándzsát beledöfni.

Naponta foglalkozott a két királlyal. Dicsérte őket, kijavította hibáikat, és ahhoz is értett, miképpen hízelegjen nekik. A két fiú hamarosan megszerette a ravaszul buzgolkodó bajor herceget. Henrik király csaknem jobban vonzódott már hozzá, mint kegyes, napjában többször imádkozó, misét hallgató, zsoltárokat olvasó édesanyjához.

A vidám, erős férfi mindig tudott érdekes harci történeteket mesélni.

A kis német király egy alkalommal így szólt Ottóhoz:

– Olyan erős és hatalmas akarok lenni, mint apám volt. Úgy érzem, hogy a te segítségével olyan király lehetek.

– Erős és hatalmas leszel, felség! – mondta komolyan Ottó herceg. – Ha megteszel majd a hadak vezérének, győzni fogunk mindenki ellen.

– Megteszlek! Azt akarom, hogy Judit magyar királyné legyen!

– Az lesz, felség! – biztatta a herceg, aki mindig vigyázott arra, hogy

felnőttnek tekintse a két gyereket. –Szégyen lenne, ha a német király cserbenhagyná sógorát és szövetségését, a törvényes magyar királyt – mondta még egész komolyan. – A birodalmi érdek is ezt kívánja.

– Mit teszel, Ottó? – kérdezte Henrik.

– Rábírom majd a fejedelmeket és az érsekeket, fogjanak össze. Közös erővel vissza tudjuk majd ültetni sógorodat a trónjára.

Egy alkalommal Henriknek egy követséget kellett fogadnia. Nordheimi Ottó felhasználta az alkalmat arra, hogy végképpen megnyerje a maga számára a magyar királyt.

– Felség, rajta leszek, hogy visszakerülj trónodra. Ezt ígértem édesanyádnak, a királynénak.

– Beszéltél anyámmal? – álmétkodott Salamon.

– Beszéltem. Márton úrnál, hűséges hívednél találkoztunk. Remélem, tudsz titkot tartani – mondta rejtélyesen.

– Milyen titkot? – csodálkozott a kis Salamon.

– Például azt, hogy a felséges asszonnyal szövetséget kötöttem. A bajor-magyar szövetség megvolt a múltban, tőled függ, hogy meglegyen a jövőben is. Jól figyelj rám! Az én segítségemmel, talán már nem is olyan sokára, elfoglalhatod őseid trónját. Ha király leszel, ne feledkezzél meg rólam!

– Mit kell tennem?

– A világban semmi sem állandó. Magyarország erős ország, a nagy Henrik császár sem tudta legyőzni. Lehet, hogy egyszer te fogsz a segítségemre sietni, ha én kerülök bajba.

– Te kerülnél bajba? – csodálkozott.

– Én is bajba kerülhetek. A jövőt senki sem tudja. Gondolj édesapádra! Ő is hatalmas, nagy király volt, mégis bajba jutott, pedig mi is segítettük.

– Ha király leszek, és bajba kerülsz, segíteni foglak –jelentette ki olyan komolyan, mintha felnőtt lett volna.

– Köszönöm, király úr! – mondta Ottó, és még meg is hajolt Salamon előtt. – Erről, a mi szövetségünkről, sohase beszélj senkinek! Még Henriknek sem!

– Bízatsz bennem, herceg úr! – hangzott Salamon válasza, majd izmos kis kezét Ottónak nyújtotta, aki erősen megszorította.

X.

SALAMON VISSZATÉR

Anasztázia életében gyötrelmet jelentett a melki száműzetés. Az erős lelkű asszony nehezen viselte el, hogy fiától és menyétől elszakítva várakozzék. Most már a vallásban sem talált vigasztalást. Naponta hallgatott misét, és imádkozott a barátok templomában, de a belsejébe kételkedés férközött.

„Isten csak akkor segít rajtunk, ha magunk is teszünk valamit – gondolta imádkozás után. Ez a kételkedés akkor kezdett csírázni a lelkében, amikor Ágnes császárnéval találkozott – Mire ment Ágnes az imádsággal?”

– kérdezte magában többször is. Ebben a meggyőződésében erősítette meg a meghalt András király hűséges híve, Tibold ispán is.

– A császárné hatalma alatt szertefoszlott a birodalom egysége. Nem akarom a kedvedet szegni, úrnóm, de amíg ő Henrik király gyámja, nem remélhetünk sok jót.

Sokszor jutottak eszébe Tibold ispán szavai. Most is erre gondolt, az 1062. esztendő őszén, amikor a szokásos helyéről, Melk várának tornyából, Magyarország felé nézett sóvárogva. Márton urat várta, aki hazament a birtokaira.

– Nem félek a hercegtől – mondta, mielőtt útra kelt.

– Vas, Sopron és Zala vármegyében én yagyok erősebb. Különben is az a hír járja, hogy Béla Ilem üldözi bátyja híveit. Majd Opos velem jön, ketten nem félünk senkitől

– kérkedett mosolyogva, és megveregette a fia vállát. Ezen a napon délig volt a toronyban. Ebéd után éppen le akart pihenni, amikor Tibold ispán jelentette:

– Márton megérkezett. Azonnal fogadta.

– Ül le, Márton úr, és beszélj! Mondj el mindent őszintén! Nem felejtettem el, miképpen képzeltetted el velem Nordheimi Ottót. Te jól meg tudod figyelni az embereket. Mit láttál otthon?

Márton úr komoly maradt. Szuszogva telepedett le a nehéz német székbe. Krárogott egyet, azután beszélt:

– Sajnos, nem tudok olyat mondani, ami jó nekünk. A herceg okos ember, szerintem jól uralkodik. Ha akarom, ha nem, ő a király.

Maga elé nézett, majd felvetette tekintetét Anasztáziára, úgy folytatta:

– A régi vallás hívei megmozdultak, de ő nem tárgyalt velük, hanem szétverte Vata fiának a próbálkozását. Nem foghatja rá senki sem, hogy nem jó keresztény, hiszen Szekszárdon a Megváltó tiszteletére monostort is alapított. Nem bántotta a bátyja híveit, az elfogott németeket pedig szabadon engedte. Törődött a néppel is. Jó pénzt veretett. Negyven ezüstdénárja ér egy bizánci aranyat.

Anasztázia elsötétedő arccal figyelt Márton úrra.

– Te Béla híve lettél, Márton ispán? – kérdezte közbevágvva.

– Én a fiad híve vagyok! – válaszolta csaknem keményen. – Felesküdtem András hűségére, ez az eskü köt a fiadhoz is. Az eöenséget azonban ismernünk kell! Én azt mondom, amit láttam és tapasztaltam, vagy hallottam. A herceget, aki most a trónt bitorolja, sokan szeretik. Magunk nem tudjuk megdönteni uralmát.

– Ne haragudj, ispán úr! – engesztelte Anasztázia. – Henrik megígérte, hogy segíteni fog. De én nem is őbenne bízom, hanem a bajor hercegenben. Ma német földön Nordheimi Ottó a legnagyobb hatalom.

– Te tudod, úrnőm – válaszolta Márton úr, majd elköszönt, hogy lepihenjen.

Csaknem ugyanekkor történt egy régi német kisvárosban, Kaiserswerthben. A városka a Rajna jobb partján terült el, megvolt már Heristali Pipin uralkodása idején, és a hagyomány szerint ő építtette a Rajna kis szigetén a régi kolostort.

Csöndes, szép, őszi idő volt, a Rajna halkan folydogált a part és a sziget között. Régen nem esett, szárazon csörgött a szőke sás, ha a kószáló szellő simogatta. A mennybolt kéken mosolygott alá, keresve tükörképét a folyó széles hátán, amelyen a napsugarak aranypikkelyeken táncoltak.

A városkából kis lovascsapat igyekezett a folyó felé, amslynek partján egy hajó horgonyzott. A lovasok élén a komor arcú Hanno, kölni érsek lovagolt, mellette telivér lován Nordheimi Ottó ült. A két férfi között Henrik király büszkélkedett a lován. Mögöttük, a fegyveresek között lovagolt Salamon király is. Mindketten kevélyen ülték meg lovukat, tetszett nekik, hogy a birodalom két leghatalmasabb ura hívta meg őket hajókirándulásra.

A püspök nyugodtan mondta Henriknek:

– Ez a legszebb hajó a Rajnán. Ilyen szép hajója nincs senkinek, csak nekem. Majd meglátod, milyen könnyen siklik a folyó hátán.

– Kíváncsi vagyok... – mondta Henrik, és a szeme csillogott, amikor a hajót meglátta.

– Azért hoztalak ide – bólintott az érsek, és komor arcán mosolygás

suhant át.

A parton mindnyájan leugráltak a nyeregből. Amíg a két fiú a legények gondjára bízta a lovakat, az érsek csendesen kérdezte:

– Hol vannak a birodalom jelvényei?

– Már a hajódra vittem – válaszolta Ottó herceg.

– Helyes! Minden úgy lesz, ahogy megbeszéltük. – Úgy lesz! – nevetett Ottó.

– Gyere, királyom! – hívta kedvesen Hanno érsek

Henriket, majd előresietett, és Henrik előtt ment fel a hídpallón, amelyet a legények jöttükre kitétek a hajó és a part közé. Henrik örvendezve követte.

– Te maradj velem! – mondta ekkor Nordheimi Ottó Salamonnak.

– Én nem mehetek a hajóra? – kérdezte elszomorodva.

– Ha király akarsz lenni, akkor velem maradsz! – felelte nagyon komolyan a herceg.

– Veled maradok! – hangzott Salamon öntudatos válasza.

Amikor Hanno érsek, Henrik király és néhány érseki katona a hajóra ért, a matrózok felhúzták a hídpallót, majd megoldották a köteleket. A következő pillanatban evezőcsapások hallatszottak, és az érsek hajója a folyó közepe felé tartott, hogy a víz erősebb sodrása magával vigye Köln városába.

– Mi lesz Henrikkel? Hová viszik? – kérdezte Salamon riadtan.

– Neked megmondom, mert szövetségesek vagyunk – válaszolta Ottó herceg. – Az érsek magával viszi Kölnbe, hogy igazi királyt neveljen belőle. Így vége lesz a császárné gyenge uralmának. Mi ketten, az érsek meg én, meggyőzzük majd a fejedelmeket, hogy téged és a jegyessedet trónra kell segítenünk.

– Velem mi lesz? – kérdezte aggódva, mert nem sokat értett Henrik elragadásából.

– Visszajössz velem az udvarba, aztán Judittal együtt Melkbe megyünk, az édesanyádhoz. Ha pedig összegyűlnek a seregek, viszünk Magyarországba.

Henrik király elrablásának a hírére Ágnes császárné lemondott, hiszen Hanno érsek lett a hatalom birtokosa és a király gyámja. Amikor pedig Ottó herceg Salamonnal az udvarba érkezett, a császárné egészen összetört.

– Rómába megyek, hogy a hátralévő életemet egészen

Krisztusnak szentelhessem. Légy boldog, leányom, és kövesd a jegyessedet! – búcsúzott Judittól.

Judit szinte meggyűlölte ebben a pillanatban anyját, ezt a rideg

asszonyt, amiért ilyen könnyen meg tud válni tőle és Henriktől. Nézte anyja sovány, sápadt arcát, lázban égő szemének eszelős csillogását, amelyből kireszketett a túlvilágba vetett hit. Az arc és a tekintet elárulta: ezt az asszonyt semmi sem érdekli többé a világból, még tulajdon gyermekei sem, csak az a rajongó hit, amelynek segítségével a mennyországba juthat.

Nordheimi Ottó már másnap elindult Melk felé, hogy Anasztáziával közölje: Hanno és az ő szövetsége hamarosan megváltoztatja Salamon király sorsát.

* * *

Dömösön, a hajdani törzsi szállásbirtokon épült Béla úr kőháza, amelyet a környék népe palotának tisztelt. Az 1063. esztendő Kisasszony, azaz augusztus havának vége közeledett.

Berno, a francia származású bencés szerzetes, bent ült a teremben. Csuklyáját hátratulva várakozott a királyra. A barátot a szekszárdi apát Vilmos, ajánlotta Béla úrnak, mivel jól beszélte a németek nyelvét. Berno most tért meg német földről, hogy beszámoljon útjáról.

A király belépett. A barát tüstént felpattant székéről, és mélyen meghajolva köszöntötte.

– Ülj le, fráter! – hangzott Béla úr mély hangja. A király mögött a szolgák bort és kupákat hoztak.

– Igyál, fráter! – kínálta mosolyogva. – Ügy tudom, hogy a rend tagjai ihatnak bort.

– Köszönöm, király úr! – felelte, és merev arcán mosoly suhant át. A kupát felemelte, a királyra köszöntötte, majd félig kiitta. Az ital nyomban megpirosította szürke arcát.

– Mindent mondj el, Berno! – biztatta a király, és feszült figyelemmel várta kémjének szavait.

A szerzetes beszélni kezdett. Elmondta, hogy a német fejedelmeknek nem tetszett Ágnes császárné és a gyermekkirály uralma, ezért mindent elkövettek saját hatalmuk növelésére. Szólt Hanno érsek és Ottó bajor herceg összeesküvéséről, Henrik király elrablásáról, a császárné lemondásáról.

– Beszélték, hogy Hanno érsek vasszigorral próbálta nevelni a királyt. Ez azonban nem tetszett a világias életű Adalbert brémai érseknek, de Ottó hercegnek sem. Addig mesterkedtek, amíg kiszabadították Henriket Hanno

fogságából. Az idén pünkösdkor a birodalmi gyűlés úgy határozott, hogy Hanno maradhat a király nevelője, de hatalmát meg kell osztania Adalbert érsekkel.

– Ő milyen ember? – kérdezte a király.

– Adalbert nagyravágyó szász ember, a királynak rokona, és már Henrik császárnak is a tanácsadója volt. A két érsek és a bajor herceg egyesíteni tudja a birodalom szétforgácsolódott erejét.

– Támadni fognak? – kérdezte Béla úr, és kopasz fejbőrén megjelent az izgalom veresedő csíkja.

Berno őszintén felelt:

– Sajnos, ez bizonyosnak mondható. A két érsek most vicedomini, királyhelyettes, de reád és országunkra nem ők jelentik a veszedelmet, hanem a bajor herceg, Ottó.

– Miért? – csodálkozott a király.

– Mert ő az, aki mindenképpen a magyar trónra akarja ültetni a bátyád fiát, Salamont.

– Hol van most Salamon?

– Talán még Melkben. Amíg kint jártam, ott várakozott a bátyád főembereivel együtt.

– Mit tudsz a bajor hercegről? – kérdezte Béla úr fokozódó izgalommal.

– Talán mindent, csak azt nem, miért lett Salamonnak ilyen rendíthetetlen és elszánt híve. Ezt azonban senki sem tudja. Sok emberrel beszéltem, de nem tudtam kideríteni. Mainzban, a birodalmi gyűlésen Ottó herceg rábírt a fejedelmeket, hogy fegyverrel segítsék Salamont a magyar trónra. Nagy sereg tör majd reánk, király úr! Ottó herceg lesz a sereg vezére, de bizonyos, hogy Adalbert érsek és mások is jönnek egész erejükkel meg a bátyád embereivel. Azt akarják, hogy az ifjú Henrik király első harca győzelmes legyen. Ez annyit jelent, hogy a világ legerősebb hatalmának serege tör országodra.

– Mikor támadnak?

– A hírek és a készülődések szerint már most ősszel. A király nem bírt tovább ülve maradni. Barna arca még jobban megpirosodott, magas homlokán kiütöttek az izgalom verejtékcseppjei. Hosszú léptekkel járt föl-alá, megállt az ablaknál, kinézett a nap sugaraiban fénylő tájra. Berno mozdulatlanul ült, nem mert megszólalni.

Béla úr kinézett, de nem látta a tájat. Agyában egymást üzték a gondolatok. Visszariadt az újabb harctól. Eszébe jutott, hogy ha félelemből is, belegeyzett Salamon megkoronázásába.

„Nem akarok testvérharcot, elég volt!” – futott át agyán a felismerés.

Hirtelen fordult vissza az ablakból, úgy mondta, csaknem kiáltva:

– Nem akarok több vért ontani, fráter! Legyen a trón Salamoné! Nekem elég a hercegség. Hozd az írószerszámaidat ! Levelet írunk a német királynak ...

A merev arcú fráter szája körül megrándultak a ráncok.

– Mit csinálsz, uram, ha nem fogadják el a békét? –kérdezte Berno, sejtetve a királlyal, hogy nem bízik a harc elkerülésében.

– Akkor harcolni fogunk. Még ma parancsot adok a határszéli várak megerősítésére. Gyűlést hívok egybe, ide, Dömösre. Én legyőztem a nagy Henriket, Ottó hercegtől sem ijedek meg. De siess! Elmondom, hogy mi legyen a levélben, amelyet követeim visznek Henrik királyhoz.

Berno engedelmeskedett. Amikor írószerszámaival visszajött, a király így kezdte mondanivalóját:

– Azt gondolom, ajánlatomat a németek és Salamon is elfogadhatják. Amiket mondok, te majd illő formában leírod. Salamont nem én üttem el, ő apja akaratából menekült ki külföldre, ahová senki sem üldözte. A határt egyetlen katonám sem sértette meg. Én a trónt csak seregem és a nép követelésére foglaltam el. Szívesen meghódolok, de nem a német, hanem a magyar királynak. Jöjjön haza Salamon az országba! Én kész vagyok hódolattal fogadni, ha meghagy apja idejében is bírt hercegségemben. Szándékom igaz, őszinte, ezért hajlandó vagyok a fiamat, Gézát, túsul adni. A levelet Henrik királynak címezd, és ha elkészült, ráütöm pecsétemet...

Többet nem szólt, sarkon fordult, és a frátert magára hagyta.

* * *

A király hívására lassan gyülekeztek a hadak a Dunántúlon. A dömösi palota előtt az ácsok mennyezetes díszemlényt építettek faragott gerendákból. Itt a szabadban akart Béla úr tanácsot tartani az ispánokkal. A tanácskozássra nagy szükség volt. A németek csak áltatták a király követeit, és a hírek szerint a harc elkerülhetetlennek látszott. A németekhez küldött újabb követek sem értek el eredményt.

A palota előtt összegyűlt főemberek türelmetlenül várták a királyt. A nap már delelt, amikor szikár alakja megjelent palotája kapujában. Bizánci, aranymintás, kék brokátból szabott, galléros köntösét viselte, fejét bársonysüveg fedte. Sietve ment az emelvényhez, amelynek lépcsőin frissen lépkedett fel, majd beleült szőnyeggel takart karosszékébe. Amikor elhelyezkedett, nyomban megszólalt. Erős, mély hangja betöltötte a kis

teret:

– Én nem akartam a harcot, a koronáról is lemondtam volna, ha...

Tovább nem beszélhetett. Az emelvény tartóoszlopai hirtelen meginogtak, a mennyezet leszakadt, és a nehéz fagerendák rázuhantak a királyra, aki eszméletét veszve, véresen hevert karosszéke mellett.

Az emelvény összeomlását dermedt csönd követte. Csak a következő pillanatban tört ki a hangzavar. A kétségbeesett kiáltások összeolvadtak a megrémült országnagyok jajgatásával. A leghűségesebb ispánok fájdalomukban szinte felüvöltöttek. A látottak megbénították az embereket. Néhány pillanatig semmit sem tettek. Ekkor azonban egy karcsú fiatalember felrohant az összeomlott emelvényre. Sírásba csukló hangján ezeket kiáltotta:

– Apám! Jaj, apám!

Géza herceg kiáltása felrázta a főembereket dermedtségükből. Egyszerre többen rohantak az emelvényhez, és pillanatok alatt szétdobálták a gyilkos gerendákat. Egy szerzetes is előkerült, aki a trónszéket takaró vörös szőnyeget a földre terítette, és óvatos mozdulattal ráfekttette az ájult testet.

– Vízet hozzatok! – kiáltotta Berno.

A szolgák hamarosan egy kanna vizet és kendőket hoztak. Berno fráter tanult mozdulatokkal mosta le a vért Béla úr arcáról, majd vizes kendővel a homlokát törölgette, azután a köntös bő szárnyait hajtotta szét, hogy a király testét megvizsgálhassa.

Az izmos mellkas lassan emelkedett és süllyedt.

– Él a király! – kiáltott fel az egyik ispán. A kiáltást örömujjongás fogadta.

Berno fráter felemelt kézzel intett csendre, majd fülét a király melléhez tapasztva figyelte lélegzését.

– Megmarad? – kérdezte suttogva Géza herceg.

– Remélem. A lélegzése szabályosnak tetszik – felelte a fráter, és vizes kendővel újra a sebesült homlokát törölgette.

Egy Szolnok nevű ispán ezt súgta szomszédja, Bikács fülébe:

– Ez talán az Isten büntetése ...

Bikács úr nem válaszolt, de vállvonogatása nem jelentett cáfolatot.

– Mi történt? – hangzott ekkor rekedten Béla úr hangja, és ide-oda rebbent a pillantása.

– A mennyezet lezuhant – válaszolta Berno.

– Bort adjatok! – parancsolta a király hangosabban.

A szolgák borért rohantak. Amikor a bort elhozták, Berno és Géza

herceg segítségével felült, és a kupa bort felhajtotta.

– Vigyetek a nyugati határra! Magam akarom a harcot irányítani. Azonnal indulunk!

Hiába kérelték, nem tágított. Csak abba egyezett bele, hogy megvárják a reggelt. Az éjjel keveset aludt, de már hajnalban követelte, tegyék szántalpas szekérre, mert nem tud a lábára állni.

Géza hercegnek csak ekkor jutott eszébe, hogy meg kellene keresni az emelvényt építő ácsokat. A mester és legényei azonban eltűntek Dömösről. Sohasem derült ki, mi történt Dömösön Béla úr trónjával.

* * *

A hatalmas német sereg a magyar határra érkezett. A táborban Henrik király díszes sátra előtt tartották a haditanácsot. A német király mellett Salamon ült. Arcán büszke mosolygás játszadozott. Ebben a mosolyban benne volt, hogy minden őérette történik. Nézte sógora izgatott mozdulatait, hallgatta Adalbert érsek hízelgő szavait, és figyelte Nordheimi Ottót, aki rövid parancsokat osztogatott az egyes csapattestek vezetőinek.

„Minden értem és Juditért történik” – gondolta, és meg kevélyebben igyekezett ülni Henrik mellett. Időnként körülnézett. Láta Ernő markgróft. A szolgálatába szegődött Potho gróft, akinek a nádori méltóságot szánta, a sovány, mosolygós arcú Tibold ispápt, Márton urat és a fiát, Opost, a hetyke Vid urat, Ákos nembeli Ernye ispánt, Markvart és Rudolf lovagokat, Judit híveit, Szvatopluk herceget, az anyja rokonát, és Böngér fia Böngért, a nyugati gyepük királyi hadnagyát.

Ottó herceg nyitotta meg a tanácskozást. Egyenesen Salamon magyar híveihez beszélt:

– Nektek kell vezetnetek bennünket! Ti ismeritek a titkos átjárókat, a rejtett utakat a mocsáron át. Én annyit tudok, hogy csak a fontos határvárak elfoglalása után juthatunk előre. Melyik várat kell először elfoglalnunk?

– Felelj a herceg úrnak, Böngér! – parancsolta Salamon. – Apám téged tett meg a nyugati gyepük hadnagyának, te minden utat, minden várost ismersz.

Böngér fia Böngér mélyen meghajolt Salamon előtt, majd udvarias meghajlással, mosolyogva üdvözölte Ottó herceget.

– Szerintem Mosont kell először bevennünk. Majd megmutatom a várhoz vezető főutat, amelyen a sereg zöme megindulhat. A sereg másik részét a magyar csapatokkal megerősítve magam szeretném átvezetni a mocsáron, megkerülve a várat, így egyszerre kétfelől lephetjük meg az

őrséget. Ha jónak találod a tervemet, holnap reggel mindkét sereggel megindulhatunk. Kémeink jelentették, hogy a bitorló király egész erejével a Rába és a Rábca között tartózkodik, a Kőrös-patak mellett, ahonnan szemmel tarthatja a Sopron és Mosón felől bevezető utakat. Az egész vidék Márton úr birtoka.

– Böngér jól beszélt – szólalt meg Márton úr. – Ismerem a vidéket, mint a tenyeremet. Fogadd meg a tanácsát, herceg úr.

– Megfogadom – felelte Ottó, majd így folytatta: – A főúton jöjjön velem a két király, és ha úgy látja jónak, az érsek úr! A megerősített magyar sereget vezesse az, akit ti akartok.

– Böngér érti a hadakozást, vezessen ő bennünket! – mondta Márton úr.

Ezután Böngér jelentkezett ismét szólásra:

– Az egyik kémem azt a furcsa hírt közölte, hogy a bitorló király beteg lehet, mert egy szekéren fekszik, és onnan adja ki parancsait. Ha emberem nem csalódott, akkor könnyebb lesz a dolgunk. Az egészséges herceggel sok bajunk lett volna, mert érti a hadakozás mesterségét.

* * *

Szent Mihály havának tizenegyedik napja volt. Az ég színe reggelre tejszürkére fakult. Béla úr arca is hamuszínű lett az átvirrasztott éjszakától. Csontos kezével görcsösen markolta a szekér oldalfáját, de már nem tudott megmozdulni. A szája sarkában két nagy, görbe ránc gyúródott. Sem enni, sem inni nem akart, bárhogyán kínálták hívei. Időnként lemondó, megtört kézzel legyintett. Szeme meghályogosodott, és belemélyült üregébe, alatta pedig sötét árnyék lapult.

– Rosszabbul lett – súgta Berno Géza hercegnek. Géza öccse, a sudár termetű László herceg, kendővel törölgette apja homlokát. A beteg arca szemmel láthatóan változott. Mintha tegnap óta megfogyott volna, és élesre váló vonalain a belső tüztől lázas pír látszott. Arcsontjai alatt a száj sarokig ferde redők keletkeztek.

Dél már elmúlt. Az őszi fényben közeledő lovasok körvonalai látszottak. Amikor a királyhoz értek, vezetőjük leugrott a lováról. Villogó szemű, bőrruhás legény volt. Meghajolt a király szekere előtt, azután lihegve mondta:

– Király úr! Mosón elesett. Az őrség megzavarodott. Megadta magát.

Már nem hallotta a legény harsány hangját. Fennakadt szemmel, leesett állal, kékülő ajakkal, merev testtel feküdt a szekéren.

– A király meghalt! – kiáltotta Berno, és letérdelt. Lassú mozdulattal

vetett keresztet, azután fennhangon, latinul mondta a miatyánkot. A két herceg vele mondta. Amikor a fráter felegyenesedett, így szólt:

– Itt nem maradhatunk. Indulunk nyomban Szekszárdra. Ott temetjük el a királyt, abban a monostorban, amelyet ő alapított.

– Ti velünk jöttök, vagy a németekhez álltok? – kérdezte Géza herceg a lovasoktól.

– Veletek megyünk! Béla úr hívei voltunk, most pedig téged szolgálunk, Géza herceg.

Mire az éjszaka leszállt, már messze jártak a halott királlyal.

* * *

Béla halála után Salamon a német sereggel akadálytalanul haladhatott Székesfejérvár felé. Törvényes örökösként érkezett, noha idegen segítséggel. Béla hívei is mellé álltak.

Géza herceg nem akarta vérrel megszerezni a trónt, ezért kitért Salamon útjából. Üzent azonban, hogy ha megkapja a hercegséget, Lászlóval együtt meghódol. Követeit válaszra sem méltatták, ezért Lengyelországba menekültek.

Salamon másodszor foglalta el a templomban István király trónját, de most nem az édesapja vezette be a fejérvári bazilikába, hanem maga lépett be, oldalán Judittal, akit előzően a németek kívánságára hozzáadtak feleségül. Salamon arcát hamvaspirosra festette az izgalom. Juditra nézett, aki mosolyogva fogadta pillantását. Mellettük külön trón volt Anasztáziának és Henrik királynak. A vörös, szeplős arcú német király kevélyen feszített trónján. Elégedett volt, amiért sógorát királlyá, testvérét királynévá tehette, méghozzá harc nélkül, szinte diadalmenetben érkezve a magyar koronázóvárosba.

A templom zsúfolva volt az előkelőségekkel. Salamon hívei arannyal és ezüsstel kivarrott bársonyköntösökben, csillogó brokátmentékben, selyempalástokban, drágaköves ékszerekkel díszítve, győzelemittasan páváskodtak. Velük elvegyülve, mosolygós arccal figyeltek a német urak. Előző napon kötötték meg a magyar-német szövetséget, de most szó sem volt hűbéri esküről, a két király csókkal pecsételte meg a barátságot és a rokonságot.

A templom körül magyar és német testőrök álltak a rendre vigyázva. A tömeg csak messziről figyelhette az előkelőségeket.

A szertartás megkezdődött. A szerzetesek énekükkel a Szentlélek segítségét kérték, majd az esztergomi érsek letérdelve kezdte mondani a

mindenszentek litániáját, azután a misét és a szertartást végezte el a kalocsai érsekkal.

Salamon öntudatosan hallgatta a hosszú szertartást. A gyertyák és a tömjén nehéz füstje hullámokat vetve reszketett a félhomályban. Amikor az esküt mondta, tisztán, dallamosán csendült fiatal hangja.

Anasztázia királyné könnyes szemmel, boldogan nézte fiát.

„Mindent Salamonért!” – gondolta, és csaknem felkiáltott örömeiben.

XI.

A KIBÉKÜLÉS

A medvekucsmás lengyel vitézek a kantárszárat fogva, lépésben vezették lovaikat. A hegyszoros egészen összeszűkült, jobbról-balról sötét sziklák meredeztek a márványszínű ég felé. A távoli, magas csúcsokon már hókorona villogott az őszi sugarakban. A szoros aljában vén fenyők bámulták a lassan haladó, erős sereget. Sebes folyású hegyi patak futott mellettük fehér kristályhabot verve, szikláról sziklára ugrándozva.

A sereg élén az öles termetű Boleszláv fejedelem maga vezette hóka lovát. Merész Boleszláv ércsisakja alól vállig érő, szőke haj omlott elő. A fejedelem mellett magyar rokona, Géza herceg vigyázott fakósárga lovára. A herceg meglett fiatalember volt, barna férfi, kettéválasztott körszakállal, lehajló bajusszal. Vastag bőrzekét, lengyel nadrágot és fehér gerezdes, magyar süveget viselt.

Időnként megálltak, és visszanéztek a lengyel és a magyar legényekre, akik káromkodva szidták a nehéz, köves utat, vagy riadozó lovaikat nyugtatgatták. Hátrább László herceg lépkedett öccsével, a serdülőkorú Lamberttel. Őket a bihari legények követték kurta söreányú lovakat vezetve.

A hosszú kapaszkodón lassan értek fel a hegytetőre. A kiá fennsíkon a sereg két vezetője megállt. Alattuk a bágyadt verőfényben, párákba burkolózva várta őket Magyarország.

Géza herceg úgy torpant meg, mintha hirtelen gyökeret eresztett volna a lába. Karcsú alakja meghajolt, szeme sarkából egy könnycsepp kicsordult. Nézte a hegyek óriás koszorúját, a dombok sokaságát és mögöttük a végtelenben még zöldaranyban ragyogó síkságot.

– Ez már a te földed, Géza! – szólalt meg mély zengésű hangján Boleszláv. – Király leszel, apádat is királlyá tettük.

– Köszönöm a jószágodat – felelte csöndesen. Mást nem mondott. Eszébe jutott, hogy az apja át akarta engedni a trónt Salamonnak. Ő is csak a hercegséget kérte Salamontól, de a király, tanácsosaira hallgatva, és a német urakban bízva, felelet nélkül küldte vissza követeit.

– A németek már bizonyosan kitakarodtak országodból – mondta még Boleszláv. – Akkor pedig nem lesz nehéz dolgunk.

Ezután katonáihoz fordult.

– Itt megpihenünk! Ló és ember megfáradott. Holnap jókor reggel

megyünk majd tovább.

A sereg tábort ütött. Boleszláv és Géza legényei sátrakat vertek. Mire leszállt az esti homály, a hegytetőn tábortüzek lobogtak. A sok-sok tűz messziről olyannak tetszett, mintha az egész hegy lángolna.

* * *

Szeptember vége volt, Henrik király kivonuló serege már átlépte a magyar határt. A könnyű győzelem után vígan lovagoltak hazafelé. A király és vezérei annak még külön örültek, hogy Salamon és Anasztázia bőségesen megajándékozta őket. Ottó herceg most már valóban hitte, hogy Attila király csodálatos kardja mindig győzelemre fogja vezetni.

Salamon az udvarával Esztergomba költözött. Hívei között kiosztotta a tisztségeket. Potho nádor, Tibold udvarispán, Vid bácsi ispán, Márton, Ernye és a többiek eleinte mind udvarában tartózkodtak, éppen úgy, ahogy Markvart, a német udvari sereg vezére és Szvatopluk herceg,

András úr megmaradt orosz testőreinek parancsnoka, Anasztázia rokona.

Szent András, azaz november havának eleje volt. Nyirkos, ködös, csúf őszi. A Duna borzongva terelgette zöld fényű hajkait a síkság felé. A király szobájában vasserpenyőkben parázs izzott. Dezső, az új kalocsai érsek tanította Salamont.

– Jól figyelj, uram! – A király nem más, mint az Isten zsoldosa. Mint ilyen a szentegyház kardja. Zsoldja az a tisztelet, amellyel az ország minden rendű és rangú népe áldozik neki. A király tehát Isten véghetetlen kegyelméből, Isten zsoldjáért az Isten zsoldosa ...

Tovább nem folytathatta a kegyes tanítást. Potho nádor lépett be. A máskor lomha mozgású ember nyugtalan frissességgel mozgott.

– Mi történt? – kérdezte Salamon és az érsek csaknem egyszerre.

– Géza herceg és a lengyel Boleszláv hatalmas sereggel ereszkedett alá a Kárpátokból. Talán már meg is szállták a régi hercegség területét, amelyen atyád idejében Béla herceg, Géza apja, uralkodott.

– Most mi lesz? – kérdezte a fiatal király riadtan.

– Nem tudom – felelte a nádor. – Hívd össze a tanácsot, uram! Én kémekeket küldök keletre, hogy megtudjuk, mi a szándékuk. Annyi bizonyos, itt nem maradhatunk. Nincs elég katonánk ilyen erős haddal szemben.

– Meg kell akadályozni a harcot! – kiáltotta az érsek. – Elég volt a belső háborúból! – tette hozzá határozottan.

– Hová menjünk? – kérdezte Salamon elkeseredve.

– Nyugatra! Talán Mosonba. Ott közel leszünk szövetségünkhöz, Henrik úrhoz – felelte a nádor.

– Küldök a püspökért! – ugrott fel az érsek. – Mi megmentjük a békét! – kiáltotta az ajtóból, és elrohant.

A hírre felbolydult az egész város. A hírhozó ispán legényei nem tettek lakatot a szájukra.

– Anyám, mi lesz velünk? – kérdezte Salamon Anasztáziát, aki együtt ült Judittal.

– Még nem tudom, fiam – felelte tétován, és összeroskadva ült a székében. – Én megmondtam a koronázás után, hogy fogadnod kellett volna unokatestvéred követeit. Ernye ispán is ezt tanácsolta, de te Vidre hallgattál, és válasz nélkül elküldted őket. Nem tudjuk, hogy valójában mit akartak.

– A koronát! – kiáltott fel Salamon. Anasztázia a fejét rázta.

– Nem hiszem, fiam. Akkor még nem akarhatták. Most nem tudom. Te mit tanácsolsz, Judit? írjunk Henriknek?

– Meg kell hogy tudja, mi történt! De jobb lenne megbékélni avval a Gézával. Henriknek sem könnyű újra összegyűjteni a seregét. Már bizonyosan elszéledtek.

– A papok nem akarják, hogy harc legyen. Ezt mondta az érsek – szólalt meg Salamon.

– Akkor még menthető a béke, úgy gondolom, fiam. Én tanultam az apád szomorú sorsából. Ha megfértünk volna Bélával, András talán még ma is élne – buggyant ki belőle a késői megbánás, és az emlékezés könnyeket csalt ki a szeméből.

A tanácskozás után az egész udvar felkerekedett, és Mosonba menekült. A király katonái a hú ispánok csapataival együtt a Rába folyó mögött várakoztak.

Géza herceg először a hercegséget foglalta el, majd karácsony után lassan megindult nyugat felé. Henrik királytól visszatértek a követek avval a hírrel, hogy a király serege feloszlott, tavasznál előbb nem tud hadra kelni.

A mosoni vár szűk szobájában sercegeve pislogtak a gyertyák apró lángnyelvei. A kőpadlót vastag /szőnyegek takarták, de a falakból nyirkosság áradt. A hatalmas szál ember mélyen kongó hangja betöltötte a szobát.

– Nincs más választásod, király úr, vagy elküldesz engem Géza herceghez, vagy megvárod, amíg seregével a Rábához ér, és akkor harcolnod kell vele.

Salamon nem felelt nyomban. Sötét tekintete Dezső érsek arcára tapadt. Nézte magas, kidudorodó homlokát, szépen ívelt orrát, nedvesen ragyogó, barna szemét és fekete szakáilát, amelyet finom ezüst szálakkal érezett be az idő. Gyűlölte és szerette ebben a pillanatban ezt az erős akaratú, kemény embert. Gyűlölte, mert félt a megalázkodástól, de a harctól is, szerette, mert megérezte, hogy ez a nyílt tekintetű ember meg akarja menteni a trónját.

– Mi lesz, ha a bátyám nem hallgat meg? – kérdezte ravaszul, hogy kétélyére megnyugtatóst kapjon.

– Géza úr vallásos, jó ember. Ilyennek mondják, akik nálam jobban ismerik. Leodvinnal, a bihari püspökkel már tárgyaltam róla. A herceg meghallgat engem, mert pap vagyok.

– Akkor nem bánom, menj el hozzá!

– Elmegyek. Már holnap reggel útra kelek. De ez nem elég, király úr. Adnod kell Gézának!

– Mit adjak? – kérdezte kényszeredetten, kerekre nyitott szemmel.

Dezső érsek szája köré keserű mosoly ült. Belemeredt a tekintete a gyertya sárgán, imbolygó lángjába, majd komolyan a királyra nézett. Salamon arcán a zavar árnyéka suhant át, érezte, a főpap belelátott.

– A hercegséget! Atyád is ezt adta Géza apjának. Boldog leszek, ha elfogadja, és téged ismer el királynak.

– A király én vagyok! Kétszer is megkoronáztak! –harsant a hangja dölyfösen.

Dezső érsek keze tétován lendült fel, majd ernyedten hullt alá, és higgadtan válaszolta:

– Mindenki tudja, hogy te vagy a király. De ne feledd el, hogy Boleszláv seregén kívül, a hírek szerint, sokan csatlakoztak a herceghez! Jobb elkerülni a harcot. Ha nem ígérhetem meg Gézának a hercegséget, nem kelek útra.

Mit mondhatnék neki? Ha ő lesz a herceg, és neked hűbéresküt tesz, király maradsz.

Salamon sötét szemével a padlót fedő szőnyeget vizsgálta. Kezének erős ujjai görcsösen egymásba fonódtak. A gyötrő, homályos kételkedés ráncokat vetett fiatal homlokára, majd felvetette tekintetét, és furcsán villant meg sötétkékbe játszó szeme fehérje. Keményre szorított, gúnyos szájáról végre megadással törtek elő tompa hangon a szavak:

– Neki adom a hercegséget...

Mire Dezső érsek Győr várához ért, ez a még III. Henrik támadása ellen megerősített erősség már megnyitotta kapuit Géza herceg előtt.

Az egész táj hó alatt lapult, és nyúlós köd úszott felette. A magyar és a lengyel legények nagy tüzek körül melegedtek. A tisztetek a kézművesek apró házaiban tanyáztak. A herceg itt tartott pihenőt, hogy újult erővel nyomulhasson nyugat felé.

Az érseket és kíséretét nyomban körülfozták Géza herceg emberei. A kíséretét nem engedték a várba. A herceg az erős toronyban fogadta a király követét. Barna szemében enyhe gyanakvás fénylett, ahogy a megtermett érseket vizsgálta a füstölgő szurokfáklyák gyér fényében. A sötét toronyszobában nappal is világítani kellett. Vadbőrrel takart lócákon ültek.

– Miért jöttél hozzám, érsek úr? – kérdezte komoran.

– Az ország püspökei, apátjai nevében jöttem hozzád, herceg úr, hogy megmenthessem a békét.

– Én a békét akartam. Apám sem akarta a harcot.

– Tudom, herceg úr, mégis háború dúlta fel ezt a földet. Atyád testvérét lovak taposták halálra, a te atyádat szerencsétlenség érte. Ismét harc lesz, ha továbbra is tajtékot fújtok egymásra.

– Ebben a harcban én fogok győzni! – vágott közbe keményen. Az arca felindult, és haragos volt. – Tudd meg, érsek, hogy a követeimet az öcsém válasz nélkül elkergette, pedig én békét akartam kínálni! Salamon apja az apámat akarta megöletni. Várkonyban gyilkolásra kész legények lestek rá a kárpit mögött.

– Tudom ezt is! – válaszolta Dezső érsek kesernyésen, majd izgalmában beletúrt busa üstökébe, és miként a vérmes embereknek, kékesen megpirosodott az arca. Érdes, fátyolos hangon folytatta:

– Öcsédnek hamarabb jár a nyelve, mint az esze. Fialat és befolyásolható. Gonosz emberek is sugdosnak a fülébe. Ne feledd azonban, hogy ő a megkoronázott király! Isten világkormányzó rendeléséből a nemzet akarataként már kétszer érintette homlokát a korona.

– Német segítséggel! – kiáltotta Géza herceg.

A rettenthetetlen főpap szelíden elmosolyodott, azután szemrehányó hangon ezt válaszolta:

– Te pedig, herceg úr, lengyel segítséggel akarod megfosztani koronájától a magyar királyt. Ne tedd ezt, uram! Te jó ember vagy, herceg, jó és igaz! Leodvin püspök azt mondta, kegyes szívedben virágozik a hit. Igaz ember is vagy. Az Isten pedig ismeri az igazaknak útját.

– Mit akarsz tőlem, érsek? Talán menjek vissza Boleszlával Lengyelbe, és egyem az ő kegyelemkenyerét?

– Nem kell ezt tenned. Fogadd el a hercegséget, atyád örökét, és hadd meg öcsédnek a koronáját!

Az elszánt arcon megereszkedtek a feszültség és konokság redői. Barna szeméből csodálkozást rebbentett tekintete az érsekre. Kezével tétova mozdulatot tett, felemelte, majd leejtette, de kongó hallgatás volt a válasza.

– Fogadd el, herceg úr, atyád örökségét! Mentsd meg a békét! – ismételte makacsul Dezső érsek, majd felemelt hangon mondta: – Száz háborúnál jobb egy béke! Még mindig nem felelt. Mozdulatlanul ült. Gyötrődött benne a lélek. Aztán csak ennyit kérdezett:

– Hitedre mondd, érsek?

– Pap vagyok, herceg úr. Ezt ne feledd! – válaszolta sértődötten. – A király ezt üzenté. Én pedig azt mondom: kössetek békét! Mi, Isten szolgálói, mindnyájan ezt akarjuk.

Lassan előrehajolt, belenézett Dezső érsek szemébe, úgy válaszolta:

– Legyen úgy, ahogy akarjátok! A ti kedvetekért viselje Salamon a koronát, bár fiatalabb nálam! Én meg örököljem a hercegséget!

Dezső érsek felemelkedett a lócáról, és mélyen meghajolt a herceg előtt.

– Meghajlok a nagyságod előtt, Géza úr. Az a legnagyobb győzelem, amelyet önmagunkon aratunk...

* * *

Az 1064. esztendő Boldogasszony, azaz január havának huszadik napja volt, Fábián és Szent Sebestyén ünnepe. Győr városában gyűltek össze az ország főpapjai, a király és a herceg tisztségviselői. A papok nem engedték be a katonákat a városba. Hideg, tiszta idő volt, a király és a herceg legényei nagy tüzek mellett melegedtek a város szélén. Ákos nembeli Érnye ispán örömtől ragyogó arccal állt Salamon mellett. A vár egyik kis szobájában várakoztak, hogy a templomba menjenek. Az ispán lassan, ünnepélyesen beszélt:

– Boldog vagyok, király úr, amiért elfogadtad a bátyád békejobbát. Mondják, jó ember a herceg, hűséggel szolgál majd téged, és együtt sokat tehetnek majd az országért. Jártam a városban, láttam az idesereglett emberek ujjongó arcát. Hidd el, uram, nincs szebb a békességnél! Rokonok között szeretet legyen, nem pedig gyűlölet, békétlenség! Az ország a tiéd, hiszen csak hűbérül adod egy részét a bátyádnak, ő pedig tanáccsal segít majd téged, és fegyverrel, ha szükség lesz rá ...

Az ispán szelíden mosolygott, majd rövid szünetet tartva így folytatta:

– Jól ismerlek, uram. Ne haragudj meg azért, amit mondok! Fiatal vagy, nemrég még gyermek voltál, gyermekként érte homlokodat a korona. Szüleid oltalmaztak, óvtak még a fúvó széltől is. Tudom magamról, jó volt gyermeknek lenni, jó volt felelőtlenül élni a szülők védőszárnyai alatt. Tudom azt is, édesanyád, a királyné, mennyit tett érted a németek földjén is. Atyád, sajnos, korán eltávozott ebből a világból. Ha nem haragszol meg érte, szeretném pótolni atyádat, szeretnék melléd állni, és megosztani gondjaidat, ahogy tőlem telik!

– Köszönöm, ispán úr! – válaszolta, és ő is mosolygott. – Bízom benned – mondta még, és kezét nyújtotta. Volt ebben a mozdulatban valami gyermeki, mintha valóban atyját piEantotta volna meg Ernye ispánban.

A hangja lágyan, dallamosán csengett, homloka ráncatlan volt, öröm fénylett sötétkében játszó, gyönyörű szemében. Szép volt, büszke tartású és erős. Gyermeki örömmel fogadta el az ispán segítségét, amikor belebújt rókamállal bélelt gallértalan köpönyegébe, hogy a templomba menjenek.

Ugyanekkor a vár másik szobájában Dezső érsek állt szemben Géza herceggel. A főpap fázósan dörzsölgette össze hatalmas kezét, amely fehéren bújt elő a fekete gyapjúköntöséből. Cserzetten bőrsarujában toporgott ide-oda, mert a köpadlóból hideg áradt. Tanítva magyarázta:

– A hűbéres viszony a franciáktól került német földre, onnan meg tovább keletre, de minden országban más és más módon nyilvánul meg. Senki sem születik hűbéresnek, vagyis vazallusnak, hanem azzá lesz, amikor a hűbérbirtokot megkapja. A birtokátadás ünnepélyesen megy végbe. Mi azonban úgy határoztunk, hogy változtatunk a nyugati szokásokon.

– Miért? – kérdezte Géza herceg gyanakodva.

– Mert mi azt megaláználak találtuk a te számodra, herceg úr.

– Milyen a nyugati szertartás? – hangzott a herceg kíváncsi hangja.

– Elmondom – válaszolta Dezső érsek, és a kezét a parázs fölé tartotta.

– A hűbérbirtok átadása általában úgy történik, hogy a jövendőbeli vazallus fegyvertelenül és hajadonfővel lép a hűbérúr elé, letérdel előtte, és kezét urának kezébe téve kijelenti, hogy embere lesz, és meg fogja védeni ura életét és becsületét. A hűbérúr ezután átadja a birtokot valamilyen jelvény alakjában. A királyság átadását a kard szokta jelképezni. Ez a szertartás a felruházás, azaz investitúra. A hűbérúr annyi hűséggel tartozik vazallusának, mint a vazallus urának.

– Mit változtattatok meg? – kérdezte a herceg.

– Nem akartuk, hogy letérdelj az öcséd előtt, ő is fegyvertelen lesz, és

fedetlen fejjel, te is. Először megcsókoljátok egymást, ahogy rokonokhoz illik, azután kezét adsz öcsédnek, a királynak, és kijelented, embere leszel, védeni fogod a becsületét és oltalmazni az életét, öcséd pedig kardot ad teneked, mert hiszen valójában a hercegséged akkora, mint egy királyság. Atyád is királyként uralkodott benne. Jó lesz így? – kérdezte az érsek.

– Elfogadom – válaszolta.

– Akkor még mondok valamit. Maurus, a pécsi püspök, aki ismer és szeret téged, meghívott mindkettőtöket a feltámadás ünnepére, hogy Szent Pétert bazilikájában misét mondjon megbékélésiek örömére. Maurus azt szeretné, ha udvartartástokkal családostul lennétek vendégei az ország vezetőivel együtt.

– Szeretem Maurust – mondta Géza herceg vidáman. – Ott leszek nála húsvétkor.

Győrben Dezső érsek mondta a misét, azután az ünnepség úgy folyt le, ahogyan a papok megtervezték.

* * *

Közeledett a húsvét ünnepe. A Mecsek déli oldalán már régen virágba borultak a fák és bokrok, de az agg püspöknek Maurusnak cellaszerű szobácskájában még a tél hidegét őrizték a vastag falak. Géza herceg kíséretével előbb érkezett a városba a királynál. A sovány, nagyon inas öregember szőrcsuhát viselt. Az idő régen behavazta fejét és hosszú szakállát. Petyhüdt arcának szürkeségét kékesen árnyalták a mély redők. Verteién ajkáról lassan váltak le a szavak, és pupilláinak beszédes kéksége mosolyogva villant a hercegre. Tömör hangja betöltötte a szobát.

– Örülök teneked, Géza, avagy keresztény neveden: Magnus. Hivő lelkedben virágot fakasztott az igaz hit. Hallgattál reánk, és evvel megmentetted az ország békéjét. Isten szolgálói ezt sohasem fogják elfelejteni.

– Tudod, hogy mindig hallgattam read is, pedig nem találkoztunk sokszor. De te atyám udvarában is engem kerestél. Érezted, hogy én is szeretlek.

– Szeretlek, fiam – válaszolta, és nemesen izmos aggastyánkezét a herceg fejére tette, úgy mondta az áldást: *Benedicat te omnipotens Deus, Pater et Filius et Spiritus Sanctus. Amen.* Áldjon meg téged a mindenható Isten, az Atya, Fiú és Szentlélek!

Sokáig hallgattak, azután folytatta:

– Öcséd, Salamon, nagyon fiatal és könnyen befolyásolható. Ez nem

lenne baj, de sokan vannak körülötte, akik szeretnek másokra fenekedni, és a király hisz nekik; Most Ernyére hallgatott, és ezért születhetett meg köztetek a béke. Jó lenne, ha read is hallgatna!

– Megalázkodtam előtte, pedig én vagyok az öregebb.

– Ezért vagy igazi Magnus! Az Úristen felemeli azokat, akik megalázkodnak. Cselekedetteddel sokak életét mentetted meg. Gondolj arra, nem az öcséd, hanem a felkent király előtt alázkodtál meg! A király Isten kegyelméből uralkodik.

– Mit írsz, atyám? – kíváncsiskodott a herceg, és az írópulthoz lépett, ahol teleírt lapok látszottak.

Maurus püspök arcán halavány pirosság jelent meg.

– Ó, még a munka elején tartok! Szeretném megírni Zoerard, magyar nevén András, hitvalló és Benedek remetéik életét! Zoerardot csak egyszer láttam, de Benedeket jól ismertem. Ő sokat tudott a szent emberről.

– Beszélj róluk, atyám! – kérte Géza.

– Szívesen, fiam – válaszolta Maurus, és járkálni kezdett. Lehajtott fejjel lépkedett fel és alá a kis szobában, mintha így jobban esnék neki a beszéd.

– Zoerard egyszerű lengyel földművelő volt. Törte az ugart, vetette a magot, aratott, ha megért a kalász. Egyszer titokzatos hangot hallott, és ő elindult a hívó szó után. Átkelt a nagy hegyeken, mezítláb vándorolva, amíg végül Zobor-hegyre ért. Mondják, Zobor valamikor egy herceg neve volt, akit a magyarok győztek le, amidőn ezt a földet elfoglalták. Róla nevezték el a hegyet, ahol most a Benedek-rendi szerzetesek apátsága áll. Fülöpnek hívták az apátot, aki befogadta a lengyel vándort. Fráter lett belőle, de ő inkább remeteéletet élt, sanyargatta testét, böjtölt, imádkozott.

Maurus püspök megállt, úgy folytatta:

– Az apát és a szerzetesek megéreztek, hogy Isten választott embere jött közéjük. Zoerard negyven napig úgy böjtölt, hogy naponként csak egy szem diót evett. Imádkozott és dolgozott. Irtotta a rengeteg erdőt, hogy az embereknek több szántóföldjük legyen. Egyszer az éhségtől és a fáradtságtól ájultán zuhant a földre. Ekkor azonban egy gyönyörű ábrázatú és angyali tekintetű ifjú jelent meg, és hazavitte a cellájába. Így mondta nekem Benedek, aki jól ismerte őt. Aludni is keveset aludt. Amikor az Úr magához szólította, és a társai holttestét megmosták, akkor vették észre vezeklőövét, cilicumát. Egy rézlánc szorította össze a derekát, szinte belefűrődve a bőrébe. Ezt a szent ereklyét őrizte azután nagy kegyelettel a tanítványa, Benedek, aki pedig reám hagyta.

– Nálad van Zoerard cilicumája? – kérdezte izgatottan a herceg.

– Nálam. Én őrzöm kegyelettel. A szent férfiak ereklyéi nagy kincsek. Aranyból, ezüstből többet érnek. Ezért őrzik a vértanúk ereklyéit is.

– Mutasd meg! – kiáltotta a herceg.

– Szent Péter bazilikájában őrzöm. Gyere, megmutatom!

Ezt a bazilikát még Péter király építtette az első apostol tiszteletére. Szép, tornyos templom volt. Zoerard rézláncát vaspántos ládikában őrizték.

Amikor a herceg az ereklyét meglátta, ellenállhatatlan vágy fogta el. Teste remegni kezdett, mintha lázban égne, és a hideg rázná. A szeme rátapadt a láncra, azután mohó kézzel nyúlt utána, és megragadta.

– Add nekem, atyám! Még sohasem láttam ereklyét. Nem kell Salamont még egyszer megkoronáznod, én magam fogom a koronát a fejére tenni. Ország-világ előtt!

Az öreg püspök döbbenetesen meredt a láncra. Látszott rajta, hogy előnti a szomorúság egész mivoltát. Torka kiszáradt, nyelve a szájpaddlásához tapadt. Érezte, nincsenek érvei, azok csak olyanok lennének, mint a szitába csorgatott víz. Arca elsápadt.

– Add nekem, atyám! – hangzott suttogón, epekedve.

Mélabús mosoly suhant át arcának ráncai között. Kezének száraz, csontos ujjai kinyúltak a lánc felé. Aztán ezt gondolta: „öreg vagyok, a halál már a sarkamban, mint a saját árnyékom.” Ráemelte tekintetét a hercegre.

– A felét neked adom – dadogta. – A másik fele hadd maradjon az enyém!

Géza herceg erős kezében csavarodott egyet a rézlánc, azután éppen a közepén elpattant.

Maurus püspök csak ennyit tudott mondani a búcsúzásakor:

– *Pax tecum!* Béke veled!

* * *

Már kora reggel ébredt a város, hogy köszöntse a feltámadás ünnepét. A tavaszi derült világban tolongott a környék népe is. A kék, tiszta égbolt napfényesen ragyogott Pécsre, amelyben a király és a herceg kísérete készült az ünnepre. Az emberek mosolyogtak. Látszott az arcokon: ez a feltámadási ünnep nemcsak az egyház nagy napját jelenti, hanem azt is, hogy Salamon és Géza kézfogásából létrejön a régen áhított, igazi béke.

A király házához először a papok érkeztek az agg Maurus püspök vezetésével, akit szeretettel vettek körül a többiek, elsősorban Dezső érsek és Leodvin bihari püspök. Géza herceg kedvéért eljött az ünnepségre

Vilmos, a szekszárdi monostor apátja is, akit Berno, a francia szerzetes kísért.

Géza herceg fényes kíséretével jelent meg. Vele volt két öccse, a hatalmas termetű László és a még serdülőkorú Lambert. Mögöttük lépkedett a nagydarab, fekete legény, Vata fia Vata, akinek az arcáról lerítt, hogy sehogyan sem veszi be a gyomra Béla fiának ezt a megalázkodását. A herceg kíséretében az ispánok között lépkedett Szolnok és Bikács is, az a két ember, akik Béla király dömösi szerencsétlenségét Isten büntetésének tartották.

A király házának udvarát virágba borult fák övezték. A család tagjai szőnyeggel letakart padokon ültek, és előttük a fűvet is drága, keleti szőnyegek borították.

Anasztázia királyné földig érő, zárt, kék bársony ruháját viselte, csak az arca és a keze volt szabad. Vastag aranylánc fénylett a nyakában, amelynek medálján sárga, mély tűzű topázok ragyogtak. Judit királyné hamvaspiros köntösét zafírok ékesítették. Érett, fejlett asszonyiséga mellett Salamon még mindig nagyon fiatalnak tetszett.

Az anyakirályné mögött Ják nembeli Márton és Svatopluk orosz herceg állt, lesve a királyné parancsára. Judit mögött a két német előkelőség, Markvart és Rudolf lovag olyan merevnek látszott, mintha szobrok lettek volna, Salamon király mögött Ákos, Ernye és a fiatal Opos mosolygott. Mögöttük álltak a többi előkelők, akik közül kirítt Vid bácsi ispán mogorva arca. Vid úr nem tudta eltitkolni, mennyire megbántottnak érzi magát, amiért a király Géza hercegsége ügyében nem reá, hanem Dezső érsekre és Ernye ispánra hallgatott.

Géza belépett az udvarba, és mélyen meghajolt. Bó, arannyal átszőtt, mohazöld brokátkaftánt viselt, amelynek egyik szárnya jobbról balra ferdén volt vágva, és áthajlott az ellenkező oldalra, ahol az övére volt tűzve. Ujja is bő volt és hosszú. A kaftánt arany mellboglárja és szorosra húzott öve tartotta össze. Kétoldalt combközépig fel volt hasítva a lóra ülés megkönnyítése végett. Fedetlen fejről szabadon hulltak válláig barna hajfürtjei. Gondosan fésült körszakállát kettéválasztotta. Arcán izgalom piroslott.

Néhány pillanatig maradt hajlott testtartásban, azután felegyenesedett, és határozott léptekkel a király elé ment. Salamon ekkor felugrott, és karját ölelésre tárta. Az unokatestvérek megcsókolták egymást. A megjelentek ajkáról boldog sóhajok keltek szárnyra.

A herceg megszólalt:

– Köszöntelek, Salamon! Te a krizmával felkent, megkoronázott király

vagy, aki közvetlenül Krisztustól nyerted hatalmadat, és mint Krisztus helytartója, vikáriusa, uralkodói országodban. Engedd meg, hogy én mint hűbéresed országvilág előtt magam tegyem fejedre a koronát!

Ezeknek a szavaknak az elhangzása után Dezső érsek és Leodvin püspök lassú léptekkel közeledve, aranytálcán hozták a koronát. Amikor Gézához értek, a herceg erős keze megragadta az ország ékszerét, és nyugodt mozdulattal a közben leült Salamon fejére tette.

Akik látták a rokonok kibékülését, hangos üdvrivalgásban törtek ki. Csak Vid ispán arca maradt komor és az ajka néma, de ezt talán senki sem vette észre.

A herceg, amikor csönd lett, újra megszólalt:

– Most pedig, szeretett királyom és rokonom, engedd meg, hogy mindnyájunk örömeire elvezesselek Szent Péter apostol bazilikájába, hogy meghallgassuk a feltámadásnap nagymisét, amelyet az én kedves püspököm, Maurus fog mondani!

Amerre a koronás király és a herceg elhaladt, örvendezés támadt. Az egyszerű emberek letérdeltek az út mentén, dicsérve Istent, aki békességet adott.

A város népe ünnepelte a húsvétot és a királyi rokonok kibékülését. Sem a király, sem a herceg nem fukarkodott. Alig ért véget a nagymise, megkezdődött a lakomára való felkészülés. Igazi királyi és hercegi vendéglátásban részesültek még a város szegényei is. Tizenkét ökröt sütöttek, ezer kenyeret szeltek, tizennégy öreg hordót vertek csapra.

A két testvér családja és udvari népe a hosszú sorban összeácsolt, térítővel letakart asztaloknál foglalt helyet. Salamon és Géza egymás mellett ültek. Az inasok először kézmosó vizet vittek körül, és ezt minden fogás után megismételték. Az étekhordó- és a pohárnokmester felügyeletével a királyi és hercegi udvarban nevelkedő előkelő ifjak hordták fel az ételeket és az italokat. A királyi és hercegi család tagjait maguk a mesterek szolgálták ki. Főétel a hús és a kenyér volt, ital pedig a bor. Arany- és ezüsttálak, kancsók, kupák és serlegek, kések és kanalak kerültek a vendégek elé, de villát nem használtak, a húst késsel metélték, és kézzel vették a szájba.

A lakomázás közben a jocular regius, a királyi énekmondó, egyszólamú énekével szórakoztatta a lakomázókat.

A lakomázás végén a király és a herceg családjának tagjai ismerkedtek. Anasztázia anyakirályné boldogan csengő nevetése szállt az asztal felett. Omló aranyhaja alól féhéren villant nyakának finom bőre. Látható szeretettel becézte a fekete, görög asszonyt, Szünadénét, Géza herceg

feleségét.

– Örülök, hogy megértem ezt a napot! – mondta mély hangján, de szemét le nem vette fiáról, Salamonról és a mellette ülő Gézáról.

– Boldog vagyok én is! – sóhajtotta a madárcsontú, kis görög asszony, követve az anyakirályné tekintetét.

Ekkor ült le Judit királyné mellé László herceg. A királyné ebben a pillanatban könnyű és édes szédülést érzett. Búzavirágkék szemében megcsillant az öröm, arcára sötét pír költözött. Asszonykorára haja óarany színben ragyogott, öntudatlan mozdulattal igazította meg szétomló fürtjeit. Tekintete már régen László csodálatos szépségében gyönyörködött. Salamon is szép volt, de hiányzott belőle mindaz, ami Lászlót a szemében elbűvölővé tette: az erények tökéletességének ragyogása. Judit nem tudta, mivel nyűgözte le a herceg, talán azzal, hogy nem akarta lenyűgözni. Csak nézte a sudár alakú daliát, aki magas termetével más emberek közül fejfel kimagaslott. Egészen szabályos arcát sötét, gesztenyeszínű, hosszú haj keretezte. Ez az arc naptól égett, barnapiros arc volt, szája körül befelé sugárzó, kis mosollyal. Kerek szakáiját jól egészítette ki tömött bajuszkája. Erős, büszke keze megemelte az ezüstkannát, ahogy bort töltött a királyné aranyserlegébe.

– Szép ember vagy, herceg! – suttogta csaknem öntudatlanul.

László arcára kiült valamilyen ártatlan mosoly.

– Mindnyájan olyanok vagyunk, amilyenek az Úristen teremtett bennünket – válaszolta. A hangja tisztán csendült. Hűvös józanság, önismeret és erő áradt szavaiból.

– Te milyen ember vagy? – hangzott az asszony faggatása.

– Még nem tudom, milyen vagyok, csak azt tudom, hogy milyen szeretnék lenni.

– Mondd meg! – unszolta kíváncsian, és a tekintetét csaknem ráégette a herceg arcára.

László nem vette észre, vagy nem akarta észrevenni.

– Igaz ember szeretnék lenni! – felelte. – Olyan ember, aki az egyház hű fia, szigorú a gonoszokkal szemben, de irgalmas a megtérő bűnösökhöz. Olyan akarok lenni, mint francia földön a lovagok, de magyar módra. Szeretnék vitéz és bátor lenni, ha a hitünkért harcolnom kell! Megvédeni szeretném a nőket és a gyermekeket, a gyengéket...

Judit álmélkodva hallgatta. Eszébe jutottak Salamon vad és haragos kitörései, mérhetetlen dolyfe, másokat letiporni akaró indulatai. De tovább nem beszélhettek, mert László öccse, a kis Lambert herceg közeledett, hogy ő is bemutatkozzék a királynénak.

– Légy boldog, királyné asszony! – állt fel László, hogy Anasztáziához menjen.

Judit ajkának két széle legörbült, és szája csücskén a nyelvével érezte egy lefutott könnycsepp sós ízét. A lélegzete csaknem elfulladt, ahogyan tartózkodás nélkül kimondta égetően kínzó érzését:

– Kár, hogy nem te vagy Salamon ...

László herceg nem fordult vissza, noha bizonyosan meghallotta a királyné vallomását.

A város határában a kézművesek: fegyverkovácsok, szíj és nyereggyártók, tímárok, szücsök, kádárok, fazekasok, kőművesek, viaszöntők családjai evéssel, ivással és táncolással ünnepeltek. A szolgáltnak is jutott étel-ital bőven.

A gazdag és megbecsült ötvösök közül többen az urak között kaptak helyet, mert nemesbirtokos is akadt már köztük. Hiszen csak a pécsváradi monostornak öt aranyművese volt.

A nap lefelé szállt, mire véget ért a lakomázás. A dombokon még aranyos lángot vetettek a búcsúzó sugarak, és a nyugati égbolt alja sárga tűzben égett, de a nap gyorsan búcsúzott. Alig bukott le tüzes korongja, máris az alkony selymes árnyai lebegtek a pihenni térő város felett. Este lett, majd az éjszaka gyásza takart be mindent sötét bársonyával. Később a mécslángok is kihunytak, és moccanástalan csönd hevert a holdtalan ég alatt.

Talán éjfél lehetett, amikor a király egyik virrasztó legénye csodálkozva vette észre, hogy Szent Péter apostol templomának egyik tornya feledt meghasadt az ég.

„Hajnal volna már? – kérdezte magában, és megdörzsölte a szemét. – Vajon miért káprázik a szemem? A hajnal messze még” – gondolta.

A legény szeme nem káprázott, mert néhány pillanat múltán vékony tűzkigyók siklottak felfelé a torony oldalán. A virrasztó örnek még a szája is tátva maradt a csodálkozástól, hiszen tüzes kígyót sohasem látott felvillanni a fekete éjszakában. Megbabonázva, értelmetlenül bámulta a csodát. A tűzkigyók azonban hamarosan meghíztak, összefolytak egyetlen, vöröslő, széles sugárba, amely sugár végignyalta a zömök torony oldalát, miközben lángoló fénye megvilágította az egész egyházat és környékét.

A legény ekkor ocsúdott. Kétségbeesett ordítása felhasította a város pihenő csendjét:

– Tűz van! Tűz van! Ébredjetek!

Erre a hangra sokan felriadtak, és nyomban üvöltözve adták hírül a még alvóknak:

– Tűz van!Tűz van!

Egyszerre felbolydult az egész- környék. Maurus püspök fehér gyolcsruhájában tántorgott elő, majd térdre hullva imádkozni kezdett.

– Ébredj, király úr! – kiáltotta valaki.

– Ébredj, herceg úr! – hallatszott a szomszédból. Kutyák vonítása, lópaták dobogása vegyült a vad hangokba.

– Uram, meneküljünk! – ordította Vata.

– Ez a herceg műve! – acsarkodóit Vid ispán.

– Mentsétek az asszonyokat! – parancsolta Márton úr, és Anasztáziát, majd Juditot ébresztette.

A két udvar népe felkerekedett, noha a lángok csak a bazilikát és a mellette levő egyházi épületeket pusztították.

Oltásról szó sem lehetett. A zűrzavarban erre senki sem gondolt, de ha valaki gondolt is volna erre, akkor sem tehetett semmit. A templom tűzoszlopként világított. Lángok csapkodtak, tornyok zuhantak.

– Meneküljünk! – hangzott egy vad üvöltés.

Erre a hangra Salamon hívei lóra ültették a királyi családot, és megindultak nyugat felé.

– Meneküljünk! – kiáltotta Géza herceg is, és görög asszonyát, Szünadénét segítette nyeregbe, majd egész udvarával kelet felé tűnt el az éjszakában.

Csak a papok maradtak a templom körül. Jajgattak és imádkoztak Maurus püspök mellett térdepelve.

Mire lassan megvirradt, kihunytak a dühös lángok. A templom helyén feketén füstölgő romhalmaz maradt. A kelő nap arany arca bámulva nézte a romokat. A völgyből füstös ködök ásitoztak lassan ébredve a sugárözönben. Aztán kiderült, hogy senki sem akart rosszat. Talán a sekrestyés hagyhatott égve egy gyertyát, amelynek szétfolyó faggyújától kaphatott lángra a fából rakott fal. Dezső érsek tért leghamarabb magához:

– Fussatok a király és a herceg után! – parancsolta embereinek. – Mondjátok, hogy a tüzet véletlen baleset okozta!

Dél volt már, mire a két udvar népe visszatért a városba. Fáradtak, csapzottak és éhesek voltak, de Géza rámosolygott Salamonra, ő pedig a hercegre, majd megölelték egymást. Ettek-ittak, lepihentek, és csak másnap indultak haza.

Maurus püspök szomorúan búcsúzott Dezső érsektől.

– Nincs többé templomom, érsek. Félek, nagyon félek.

– Ne félj, atyám! – nyugtatta az érsek az aggastyánt.

– Nem magamat félttem, hanem az országot. Ez a tűz talán

elhamvasztottá reményeinket.

Dezső érsek semmit sem felelt, csak a fejét csóválta, és nagyon komor volt az arca.

XII. VIHAR KELET FELŐL

– Lesz még elég bajunk keleten – mondta tíz évvel ezelőtt Fancsal ispán Ernye úrnak, amikor Salamon eljegyzésére indultak Székesfejérvárról a morva határra.

Az ispán akkor csak sejtette a jövődőt, az országra keletről zúduló vihart.

Az úzokkal vagy más néven fekete kunokkal a magyarságnak még a honfoglalás előtt baja volt. Az úz-kazár szövetség miatt törtek a besenyők a Lebédiában élő magyarokra. Az úzok később a Volga és a Don folyók körüli pusztaságokon kóboroltak, vad harcosaik az orosz fejedelemségeket rémítgették. Évek múltával megtámadták rokonaikat, a Don és az Al-Duna közt élő besenyőket, akiket nyugat felé űztek, elérve a Dnyeper folyót. A menekülő besenyők Erdélybe törtek, majd István király uralkodásának utolsó éveiben, a király engedelmével, magyar földön telepedtek le. De az úzok sem önszántukból nyomultak nyugat felé, mert őket az Ázsiából előtörő fehér kunok, orosz nevükön polovecek, görög nevükön kománok hajtották maguk előtt, és így jutottak a Volga és a Don folyók vidékére.

Fancsal ispán emlékezetes szavainak elhangzása után alig két esztendővel a keresztény időszámítás szerint 1060-ban, a fehér kunok ismét támadásba lendültek, és átkergették az úzokat a Dnyeper folyón. Ez a hazátlanná vált nép továbbindult nyugatra, hogy valahol új hazára leljen. Egész tömegükkel törtek rá a náluk gyengébb besenyőkre, és őket délre űzve Etelközön és Havaselvén át Magyarország és a kelet-római görög császárság szomszédai lettek. A besenyők egyik része meghódolt, és így úz uralom alá került, a többiek a magyar király és a görög császár oltalmáért esedeztek. A császár be is telepítette őket a Duna déli partjaira és a Balkán-félsziget északi részeire, határőröknek. Kisebb besenyőcsoportokat pedig Salamon király fogadott be országába. Ezek a besenyők Zoltán nevű vezérével egyrészt a Fertő tó vidékén, másrészt a Vág folyó völgyében telepedtek le, és befogadásuk fejében határőrök lettek.

Az úzok azonban nem találtak hazára Etelközben és Havaselvön, éppen úgy nem, ahogy két évszázaddal azelőtt a magyarok. Tudták, hogy az orosz fejedelemségeket pusztító fehér kunok rájuk fognak törni a Kubán, a Don és a Dnyeper folyók vidékéről. Nem is várták meg a támadást, hanem

1065-ben átkelve az Al-Dunán, végigrabolták a Balkán-félszigetet. A gyöngö görög császár nem mert velük szembeszállni, de a bolgárok és besenyők annál inkább. E két nép állandó támadásai, az éhség és a betegségek felmorzsolták az úzokat. Seregük jelentős maradványai aztán a Duna mögé húzódtak, hogy ott heverjék ki a kudarcot.

* * *

Az esztergomi palotakertben már virágoztak a fák. A tavaszi sugarak ráhulltak a vidám udvari népre. Judit királyné udvarhölgyeivel labdázott. Salamon a labdázótér mellett állt, és mosolyogva figyelte a játékos könnyű hajladozását, a fiatal leányok szökelléseit, hangos kiáltásait. Az első játék végén kegyesen kijelentette, hogy ő is játszani akar. A király óhaját a leányok harsány örömkkiáltásokkal vették tudomásul. Már éppen felsorakoztak a labdázó párok, és Salamon a legszebb leánnyal, Cecével együtt várta az ellenféltől feléjük szálló labdát, amikor egyszerre csak félbeszakadt a játék.

Opos rohant a palota felől a királyhoz, majd futástól lihegve mondta Salamonnak:

– Géza herceg üzent. Az úzok betörték a borgói szoroson Erdélybe!

A király elköszönni is elfelejtett játszótársaitól, még a szép Cecére sem nézett rá, Juditnak is csak intett, azután ő is szedte a lábát, hogy mennél előbb megtudja, mit üzent Géza herceg.

Az Esztergomig nyargaló lovasokat Tege fia Gyalán vezette. Csapzott, izzadt, poros arcú legény volt a herceg hadnagya.

– Köszöntelek, király úr! – lihegte. – Ne haragudj, uram, de olyan száraz a nyelvem, hogy beszélni sem tudok.

Salamon egy kupa bort hozatott, Gyalán egyszerre felhajtotta. Most már mosolyogva hajlongott.

– Mi történt? Beszélj! – parancsolta Salamon.

– A herceg úr segítségemet kéri. Ő már László úrral együtt gyűjti a sereget. Az úzok három évig lapultak a Duna mellett a görög földön elszenvedett vereség után. Ezen a tavaszon aztán Osul vezérletével a hágókon átkelve betörték Erdélybe. Förgetegként pusztítanak. Mi csak akkor tudtuk meg támadásukat, amikor már áttörtek a gypükön, és a Meszestől északra rárontottak a Szilágyságra, az Érmellékre, és délen Bihar váráig jutottak. Égetnek, rabolnak, foglyokat ejtenek, és pusztítják az országot. A hercegek gyors segítséget kérnek, uram, mert az úzok sokan vannak, jók a nyilaik és hamar lábúak a lovaik.

Tege fia Gyalán mindezt egy szuszra mondta végig, majd elhallgatott, és izzadt arcát törölgette a kaftánja újjával.

– Még ma indulok az úzok ellen! – Háltottó a fiatal király izgatottan. – Te fogsz vezetni bennünket! – mondta még, és sebes léptekkel sietett, hogy parancsot adjon a palotaispáninak a sereg felkészülésére. Nemsokára lovasok vágattak minden irányban, a király parancsával:

– Gyülekezés a Tiszánál!

A király valóban sietett. A testőrséggel, Tibold, Ernye és Bogát fia Radovan legényeivel, no meg Opossal még délután kilovagolt a városból. A sereg élén Tege fia Gyalán lovagolt, hogy a hercegek seregéhez vezesse a király katonáit. Az úzok közben északra vonultak, majd Szatmáron át visszamentek Erdélybe, ahová közben megérkeztek a király és a hercegek seregei, átkelve a Meszes hegységen, eljutva a Szamos völgyéhez, majd a Kis-Szamos bal partján álltak lesbe az úzokra várva, Doboka várának közelében.

– Várnunk kell, amíg a kémeim megérkeznek – mondta Géza herceg Salamonnak. – Nem kereshetjük az úzokat vaktában.

A király hallgatott a tapasztalt Gézára, noha fiatalos hévvel alig várta már első csatáját. Nem kellett sokáig várniuk. Éppen a hetedik napon, csütörtökön, megérkezett Géza herceg legügyesebb kéme, az Abaújba való Fánicsika. Ez a fiatal legény úgy osont a táborba, mintha macskatalpakon surrant volna. Az örök sem vették észre jövetelét. Kendervászon inget és zsírral átítatott bőrgatyát viselt, mint a pákászok vagy más lápi emberek. Egyszer csak Géza előtt hajlongott, sötét bőrű arcán diadalmas vigyorgással.

Géza tüstént Salamon elé vitte.

– Hallgasd meg, mit mond legügyesebb kémem! Beszélj, Fánicsika, a király előtt állsz!

A legény megilletődve most Salamon előtt kezdett hajlongani, és zavarában még a vigyorgás is eltűnt fekete képéről.

– Szatmárig követtem a bestéket. Ha egy-egy falura bukkantak, meglepték, mint darazsak a dögöt. Kegyetlenek, miként a farkasok, ölnek, dúlnak, fosztogatnak, de rabszíjra is fűzik a mutatós fiatal, főképpen asszonyt, leányt. Hej, terem a baj, ha nem is vetik!

– Most hol vannak? – kérdezte türelmetlenül Géza herceg, megunva Fánicsika nyelvkoptatását.

– Kelet felé fordultak. Atkeltek a Láposon meg a Nagy-Szamoson, majd betértek a Beszterce és a Sajó patak völgyébe. Innen nem messze vonulnak, most már dél felé. Tovább nem követtem őket, hogy hírt

adhassak róluk. Lassan mennek a sok fogollyal, lóval és marhával. Ha lóra kaptok, király úr és herceg úr, bizony még az éj leszálta előtt beéritek őket, noha már lassan alkonyodik.

– Jól van, Fánicsika! Derék legény vagy te! – mondta mosolyogva a herceg, és egy zacskó ezüstöt adatott kémének.

Géza példáját Salamon is követte, ezért aztán Fánicsika két fülre nevetett örömében.

Fánicsika tanácsára lóra kaptak hamarosan, és még az éj leple alatt, Géza herceg embereinek segítségével, megközelítették az úzok táborát. Így várták meg a hajnalt.

A tavaszi éjszakában vígan lobogtak az úzok tábortüzei. Húst sütöttek a fekete gubás, hegyes süvegű, barna legények. Látszottak a rojtos gatyát viselő, bőrvértes, ezüstcsákányos őrszemek, akik a tábort járták körül. A süllő hús jó szagát a magyarok orrához kente a lassan surranó, éjszakai szellő.

Osul vezér a sátrában fogadta egyik hadnagyát, Oldamúrt. Az úz vezér busa szemöldökű, tülökorru ember volt.

– Mit akarsz, Oldamúr? – kérdezte dadogva, mert bort vedelt, és a rabnőjét várta.

– Jó fülem van, vezér, idegen lovak horkanásait hallottam. A magyarok lehetnek.

Osul gúnyosan mosolygott, majd göggel válaszolta:

– Majd a fiatalokat reggel rájuk eresztem. Hadd játszanak a szedett-vedett népséggel!

– Bár igazad lenne! – sóhajtotta Oldamúr. – Szedett-vedett nép nem mert volna a közelünkbe kerülni.

– Eddig a nyomukat sem láttuk. Futottak előlünk a bihari ispán legényei is. Nagy hősök a magyarok. A keresztre feszített Isten népe mind ilyen.

– Te tudod, Osul vezér – válaszolta Oldamúr, és kilépett az éjszakába. A hunyorgó tüzek mellett már álomra dőltek a jóllakott legények.

* * *

Kelet felől, az arany virágos sombokrok felett az éjszakába lopódzott a derengés parányi szürkésege, majd hamvaskéken remegtek fel a hegyek körvonalai. Még késett a hajnal, de Géza herceg máris felébredt. Parancsára legényei felkeltették az alvókat. Szürkült az éji homály, és világosodott a hajnal párája, majd a kelő nap kibújt fényfészkéből. Péntek reggel volt, Leodvin püspök papjai hajnal óta áldoztatták a sereget.

Elsőnek László herceg áldozott. Mindkét sereg hadi rendbe állt, a kürtök is megharsantak. Salamon seregének hóféhér zászlóit lobogtatta a keleti szél.

* * *

Osul előjött sátrából, és zavartan hunyorgott a szemfájdító verőfényben. Elsápadt, amikor a félelmetes, jórészt páncélos magyar sereget meglátta. Nagyot káromkodott és önmagát szidta, amiért nem hitt Oldamúrnak. Néhány pillanat múlva azonban már parancsokat osztott. A foglyokkal már nem törődhetett, de hadinépét gyorsan összeszedte, és mielőtt a magyar sereg támadott volna, felvonult a Kerlés nevű dombra, arra számítva, hogy a magyar lovasok nehezen követhetik.

Az úzok a dombtetőn álltak hadirendbe. Közülük többen leereszkedtek a lejtőkre, hogy nyilaik záporával akadályozzák a tömött sorokban, pajzsukat maguk előtt tartó, felfelé törő magyarokat. Nem nyilazhattak azonban sokáig, mert néhány bátor vitéz a domb oldalában küszött fel, és karddal, szekereével levágta a nyilazókat.

Salamon, égve a harci vágytól, csapatával a nyílzápor ellenére nyomult felfelé. Gyolcszászlói csakhamar a tetőn lobogtak. Géza herceg a másik oldalon óvatosan haladt előre, jól célzó íjászaik egyengették előtte az utat.

Az ütközet hőse azonban László volt. „Az erős karú, oroszlánizmú” herceg egymás után négy úz harcossal végzett, amikor az ötödik őt sebezte meg nyilával. De László nem törődött sebével, nekirontott megsebesítőjének, és karddal levágta.

A csata eldőlt. A megmaradt úzok hanyatt-homlok menekültek. Kevesen nyertek közülük egéretat, mert a győzelemtől megittasult királyi és hercegi vitézek a menekülők nagy részével is végeztek.

László herceg is részt vett az üldözésben. Meglátott egy menekülő úz legényt, aki egy szép magyar leányt hurcolt magával a lova nyergében. Menten utánaeredt a nőrablónak. Az úznak jó lova volt, alig tudta utolérni. László lova hamarabb elfáradt, egy lándzsahossz mindig maradt üldöző és üldözött között.

– Szép hűgom, fogd meg az övét, rántsd le, és ugorj a földre! – kiáltotta a leánynak.

A lány szót fogadott, ezért menekült meg.

A fogságból kiszabadult fiatal leányok és asszonyok örömkönnyeket sírva hálálkodtak a királynak és a hercegnek.

A csapatok ezután énekelve tértek haza. A nagy győzelemnek híre futott az országban. Az énekmondók pedig megénekelték a csata hőseit. A

legtöbb ének a legvitézebb hősről, Lászlóról hangzott szerte az országban. Az ő dicsőségét, rettenthetetlen bátorságát emlegették.

Mindenki örült László herceg hősiességének, csak Vid, bácsi ispán, fenekedéit rá, szívta a fogát mérgében. Keserű lett a szája íze, amikor a király és a hercegek diadaláról hallott. Pünkösöd havában az udvarban termett, aztán addig sündörgött a király körül, amíg egyszer magára maradt vele. Nagyon értette annak a módját, miképpen lopja be a gyanú magvát a fiatal király leikébe. Tudta jól, hogy Salamon karót nyelt ember, hiú, kevély, és göggel van tele.

– Te vagy az igazi vitéz, uramkirályom – kezdte csavaros beszédét –, aztán mégis László hercegről mondanak hősi énekeket a síposok és énekmondók, akik egy talpat cserzenek. Nem gondolkoztál még ezen, király úr? – kérdezte gúnyosan.

– Nem gondolkodtam. Én nem hallgattam éneküket. Te bizonyosan jól hallottad, Vid?

– Jól hallottam, uram. Azt mondják, húrjaik pengetésével kísérve, hogy László herceg oroszlánként harcolt a kerlési dombon.

– Hát ami igaz, az igaz, Vid ispán – felelte a király. –Magam is megcsodáltam László harcát. Büszke vagyok a rokonomra.

Vid elsomfordált a király mellől, de azért markába nevetett, és örült a lelke, hogy a nyelvét köszörülhette, mert meglátta Salamon szemében a bosszús láng felvillanását. Érezte, tudta, sikerült a hiú király leikébe beledöfni az első tövist. Ismerte Salamont, nyugtalan természetét, és az apja, András úr elvesztése miatt érzett lappangó félelmét, amelyet Dezső érseknek sikerült elaltatnia. Abban reménykedett, hogy ezt a félelmet majd ő fogja felébreszteni.

XIII.

CSEPERKE

A hajdani kis Salamonból néhány év múltával délceg uralkodó lett, akin megakadt a leányok szeme. Magas volt és karcsú, olyan izmos és erős, mint leghűségesebb embere, Márton fia, Opos. Büszkeség, öntudat áradt egész lényéből.

Legjobban a napokig tartó királyi vadászatokat kedvelte. Legszívesebben a Bakony őserdejében üzte a vadat. Egyszer pányvát dobott egy medve nyakára, azután meghajszolt lovával addig vonszolta, amíg a medve kiszenvedett. Erről a vadászatáról sokat beszéltek az udvarban somfordi főemberei, dicsérték és hízelegtek, legyezgetve amúgy is megnőtt hiúságát.

Kék egű, őszi hajnal párásodott az erdő alján. A kökény már hamvaskéken mosolygott, a pókhálókon harmat ragyogott. Az előkelőségek fényes kíséretükkel telepedtek le pihenni az erdőszélen. Bőrruhát viseltek, fegyvereiket a szolgák cipelték mögöttük. A pecérek agarakat vezettek. A fekete szukák és a cirmos kanok nyugtalanul szimatoltak a friss levegőbe. Parázzsemük megvillant az erdőhomályba figyelve. A király ebe apró termetű, kígyófejű agár volt, de hatalmas mellkasa, domborodó izomzata és kemény, száraz csontozata tette a legkiválóbb kutyává. Salamon Kígyócskának becézte.

A vadászat második napján Salamon maga vágott neki a rengetegnek. Előző napon Kígyócska egy csodálatos szarvasbikát vert fel, de a szarvas a kutyát is megréfálva tűnt el a sűrűben.

– Nem szabad követni a királyt! – mondta Opos az uraknak. – Még Kígyócskát is rám bízta, maga akar a szarvas nyomára bukkanni.

Ekkor már délre járt az idő, Salamon régen eltűnt, az urak éhesen várakoztak.

– Akkor együnk! A király sem akarja, hogy koplaljunk – nevetett az öregedő Márton ispán.

– Együnk bizony! A hús már megsült – helyeselt Potho nádor.

Több biztatás senkinek sem kellett. Mindnyájan letelepedtek a takarókkal terített sziklára. Amíg a szolgák a nyársakkal vesződtek, a kenyeret szelték, és a szekéren hozott hordót csapolták, addig a főemberek beszélgettek. A szót Tibold ispán vitte.

– Meglátszik, hogy jó vér folyik Salamon úrbán.
– Tüzes, mint egy fiatal csikó – erősítette Bogát fia Radován.
– Jobb vadász, mint Henrik király, igaz-e, Markvart? – incselkedett a német lovaggal Szvatopluk herceg, szőke bajszát pödörgetve.
– De Henrik király óvatosabb a vadászaton, ő inkább leányokra vadászik – vágott vissza a német lovag, majd jelentősen a szájára tette a kezét.

Mindnyájan nevettek, csak Ernye ispán csóválta rosszallóan a fejét.
– Minek a magyarnak óvatoskodás? — kérdezte az öreg Fancsal ispán.
– Pedig nem árt, ha ilyenek vagyunk! – szólalt meg először Gutkeled Vid. – Mert hát nehéz több sasnak egy fészken megülni.

Egyszerre elhallgattak, és zavartan néztek egymásra. Mindnyájan megértették a hercegekre tett alattomos célzást.

– Ne keverd a bajt, Vid! – mondta csendesesen Ernye úr. Inkább örülj a békességnek!

Az urak elhallgattak, mert az inasok az ételeket kezdték tálni, de nem felejtették el a bácsi ispán szavait.

Salamon ekkor már a vadászszenvedélytől üzve, a bika nyomát kutatva, törtetett keresztül a sűrűsége. Olykor megtorpant, és éberén figyelte az arányló, őszi csendet. A tisztást megismerte, itt vette először észre a bikát. A tisztás felett most egy kövér felhő árnyéka szállt át. Egy szürke törzsű, vén bükkfához támaszkodva figyelt. A szomszédos bokor hosszú ágán gébics bóbiskolt, talán a déli melegtől elbágyadva, A király is hunyorgott, mint bagoly a napsütésben, de aztán mégis nagyra tárgult a szeme. Vele szemben a galagonyabokor mögött megcsörrent az avar. Ebben a pillanatban látta meg a bika vörhenyesbarna testét. Szélcsend volt. A szép állat előjött, és beleharapott a zöld, húsos, puha fűbe.

Lassan húzta meg az íj idegét. A vessző surranva szállt az állatra, de csak a marját sértette meg. A bika nagyot szökkent, azután hallani lehetett, miképpen tépi, tapossa nehéz testével a vadkomló hálós szövedékét. Amerre rohant, recsegő hangú szajkó kísérte. Salamon a madár hangját követte.

A hajsza hosszú ideig tartott. Hegyre fel, völgybe le. Salamonról szakadt a verejték, de nem hagyta abba az üldözést. Fogát csikorgatva, megszállottként követte a sebesült állatot. Többször nyilazott rá, de mindig elvétette a lövést. A távolság azonban fogyott közöttük. Egy szakadék szélén a bika megtorpant, majd elkanyarodott, új utat keresve. Ekkor lőtte ki utolsó nyilát. A vessző rezegve megállt a vad oldalában.

– Megvagy! – rikkantotta boldogan, és a düh ráncai elsimultak arcán.

Az állat megrázkódott, majd továbbrohant. Járása azonban imbolygóvá lett, hatalmas agancsa mint két vastag, bogos, száraz ág hintázott a feje felett. A távolság mindjobban fogyott köztük. A sűrű vadon világosodni kezdett.

A bika hirtelen torpant meg, mintha nem mert volna erre az újabb tisztásra kimenni. A király akkor érte utol, amikor balra kanyarodott. Kését beledöfte. Az állat vére kibuggyant. A fáradt, nagy test megrázkódott, és lassan összerogyott. Nagy gránátszeme mintha sírva nézett volna gyilkosára.

– Enyém vagy! – lihegte Salamon, és büszkén tette jobb lábát elejtett áldozatára, azután leült a tavalyi avarra, és fáradtan nézett körül. A tájék teljesen ismeretlen volt. A szakadókos partszakasz, a mogyoróbokrok, a fák keletre nyúló délutáni árnyékai és az élénkpiros madárcezesznyék. Még mindig lihegett, és arcán az öröm pírja égett.

„Azt sem tudom, hol vagyok” – gondolta, de legyintett, élvezve a kerekedő szellő hús fuvallatát. A nagy vadat vizsgálgatta, és arra gondolt, egyedül nem lesz képes a bőrét lenyúzni.

Amikor végre feltápászkodott, füstszagot érzett. Nyomban az a tisztás jutott eszébe, amelynél megtorpant az állat.

„Ha füstöt érzek, akkor találok is valakit!” – surrant át agyán, és megindult az elhagyott tisztás felé. A tisztás túlsó szélén, a hegyoldal aljában, boronaházat vett észre. Falát egymásra fektetett, faragott fatörzsek alkották, amelyek hézagait sárral és mohával tömték be. A négy fal felett nyeregterítő ült. A késő délutáni nap ferde sugaraiban fénylett a házikó és a tisztás. Néhány pillanatig habozott, odamenjen-e a házhoz. Mindössze két nyílvevesszője volt, amelyeket a szarvasból húzott ki. Egyiknek a hegye is letörött. Övéről csak tokban rejtőzködő vadászkése és ezüstlemezekkel díszített tarsolya csüngött alá, Arany mellboglárját levette, és tarsolyába süllyesztette. Végignézte önmagán, megnyugodott. Bőröve és combközépig érő ruhája minden vadásznak lehet.

Megindult a ház felé. Már csaknem odaért, amikor egy fiatal leány lépett ki belőle. Mindketten megtorpantak.

A leányon látszott, hogy a lélegzete is elakad a csodálkozástól.

Nyúlánk, ovális arcú, gyönyörű leányka volt. Barnába olvadó, lágy, fekete haja sötét keretbe foglalta aranybarna arcbőrét. Mályvaszínű szeme pálásán ragyogott, ahogy a jövővényre nézett. Önkéntelen mozdulattal simított egyet a haján, miközben arcán a zavar árnyéka suhant át.

– Eltévedt vadász vagyok – szólalt meg Salamon, és maga sem vette észre, hogy meghajlik a leány előtt, pedig sohasem hajlongott életében. –

Szeretnék nálatok megpihenni, és ha kapok, vacsorát is szívesen ennék!

Még sohasem beszélt ilyen egyszerűen.

– Anyó! – kiáltotta a leány a konyhóba. – Egy vadász tévedt erre...

A leány hangjára barnára cserzett arcú öregasszony jött elő. A leány nagyanyjának látszott. Hunyorgó szeme végigmérte a jövevényt. Tetszhetett neki, mert így szólt:

– Kerülj beljebb, uram! De a ház előtt még jobb, ha ilyen szép az idő.

Salamon a tűz közelében ült le, egy fatönkre. A tűz felett lábakon álló kondérban köleskása rotyogott.

– Nektek adom a szarvast, ha segítetek megnyúzni – mondta egyszerűen, majd elbeszélte a bika elejtését.

A vénasszony örömében összecsapta a kezét.

– Hát, vadász, az jó lesz! Amióta az urain és a vöm meghalt, ritkán kerül hús a tányéromba. Az unokám is árva. Bizony csak tengődünk.

– Tudsz segíteni a nyúzásban? – kérdezte a király.

– Tudok! – felelte magabiztosan, majd nekikészült. Bement a házba, edényeket rakott ki, aztán kötelet hozott, hogy fel tudják húzni az állatot valamelyik fára.

Már majdnem odaértek a vadhoz, amikor az öregasszony megtorpant.

– Fiam! Ez a király erdeje, itt vadászni nem szabad.

– Udvari vadász vagyok. A király nekem megengedte.

Erre a válaszra megnyugodott, és nagyobb tisztelettel nézte a fiatalembert.

Salamon nem volt járatos a nyúzásban. Az anyó jobban értett hozzá, ezért aztán, ha sokáig tartott is, megnyúzták a szarvast. Többször is fordultak, amíg az állat húsát a házhoz cipelték.

– Én majd csak a bőrét viszem magammal, és az agancsát – mondta a király.

Bizony bealkonyodott, mire a szarvas húsát Mandula anyó megsütötte. Amíg az anyó szorgoskodott, jött-ment, Salamon a leányt faggatta.

– Hogy hívnak? – kérdezte. – Cseperke a nevem.

– Szép név, olyan szép, mint amilyen te vagy.

Az alkonyaiban is látni lehetett a leány pirulását, és Cseperke megsötétedett arca egyszerre rabbá tette Salamont. Judit hűvös húzódozásaira gondolt, összehasonlítva ennek a fiatalabb leánynak friss üdeségével.

– Kár neked itt a vadonban maradnod, Cseperke. Olyan szép vagy, hogy a világban mindenki megcsodálna.

– Jobb nekem itt az erdőn – szerénykedett Cseperke. – Itt szabad az

ember. A fák, bokrok, madarak olyanok, mintha a testvéreim volnának. Még a mókusok is figyelnek rám az ágakról.

– Mindig itt laktatok? – kérdezte Salamon.

– Nem mindig, de erről nem beszélhetek – válaszolta elkomorodva, mire Salamon sem faggatta.

Vacsora után beesteledett egészen. Titokzatosan zúgott a rengeteg, ahogyan csak a Bakony erdeje tudott. Bagoly huhogott, vércse visított, és ismeretlen madarak szólaltak meg álmukban halk pittyegéssel. Salamon mindenről megfeledkezett, csak Cseperkét figyelte a tűz fellobbanó fényében. Elnézte szép mozdulatait, testének lenge libbenését, és megint Juditra gondolt, aki szőke volt, szeszélyes, hideg, fitos orrú, és akit napról napra meg kellett hódítania.

Mandula anyó és Cseperke a házban pihentek le, a király pedig kint aludt a tűz mellett egy rongyos gyapjútakaróba burkolózva. Régen nem aludt ilyen jól.

Reggel aztán útra kelt, vállán a bika bőrével, mert nem akarta, hogy kíséretének tagjai rátaláljanak. Cseperke egy darabig vele ment, hogy a lefelé vezető legrövidebb utat megmutassa.

– Hogy hívnak? – kérdezte Cseperke a búcsúzáskor.

– Bekény vagyok, udvari vadász – válaszolta, és elpirult a hazugságtól, de a leány nem vette észre pirulását.

– Visszajössz? – kérdezte szemérmesen, és megremegett a hangja.

– Visszajövök! – felelte nyomban, mert igazán vissza akart jönni, aztán ledobta a szarvas bőrét, és hirtelen lehúzta ujjáról aranygyűrűjét, amelyen egy szép topáz sárga fényel ragyogott.

– Nem fogadhatom el – dadogta Cseperke húzódozva. Salamon megfogta a leány kezét, és a gyűrűt az ujjára húzta.

– Ez a zálog! Visszajövök! – mondta elfulladva, majd sebtében megcsókolta Cseperkét. Felkapta a bőrt, és zavarában elrohant.

Cseperke megbűvölten bámult utána, amíg csak el nem nyelte a rengeteg homálya.

* * *

Az urak ebéd után már aggódtak Salamonért.

– Csak nem történt valami baja? – kérdezte izgatottan Ernye ispán, aki valóban atyai szeretettel volt iránta.

– Nyugodj meg, Ernye! – nyugtatta Tibold, de az ő hangjából is érződött az aggodalom.

– Nem féltem Salamon urat! Erős és bátor, hiszen még a medvével is elbánt. Talán csak eltévedt... – mondta erős hangján Vid.

– Megkeressük! – kiáltotta Opos, és máris parancsot adott a kísérő legényeknek. Kígyócskát is nekiengedte a vadonnak, és követte a szaglászva csörtető kutyát.

Opos a sötétedésig kereste és kerestette urát. Csak akkor fújatta meg a kürtöket, amelyek hangjai visszahívták a táborba az elfáradt embereket, amikor leszállt az este homálya.

– Ma már semmit sem tehetünk – vélekedett Máté úr, és a fejét csóválta.

Reggel aztán Vid ispán is felkerekedett. Gúnyos mosolya lehervadt, de komor arca nem árulta el belső nyugtalanságát, ő nem is a királyért, hanem önmagáért aggodalmaskodott, hiszen a terveit csak Salamon segítségével valósíthatta meg. Ha Salamont baj éri, akkor a hercegek kerülnek uralomra.

Kígyócska találta meg a táborba tartó királyt, örvendező csaholása Opost vezette Salamon elé.

– Uram, köszöntelek! – kiáltotta örvendezve, majd lelkes szavakkal csodálta meg a szarvasbika agancsát.

– Királyi vadat ejtettél el, király! Bámolni fognak, ha meglátják!

Kürtök harsantak, kutyák ugattak, amikor Salamon a visszatérő urakkal, hajtókkal, vadászokkal megjelent a táborban.

Az urak örvendeztek, csodálkoztak, és hízelgő szavakkal magasztalták a fiatal vadász tettét.

Salamon arca ragyogott az örömtől, vígan járt-kelt, nem látszott fáradtnak, de csak mosolygott, amikor arról faggatták, nem fázott-e meg a hűvös éjszakában.

– Tüzet raktam egy szakadék mélyén, nálam volt a tűzszerszámom – és a tarsolyára ütött. – A nyílvevőim azonban elvesztek. Nehéz volt ezt a bikát elejtenem ...

Ettől a naptól kezdve változott meg. Az államügyek intézését egészen Potho nádorra bízta, időnként pedig eltűnt a palotából. Ilyenkor egyszerű vadásznak öltözve látták elvágatni.

– Mi történt a fiaddal, anyám? – kérdezte Judit Anasztáziát. – Sokszor napokig nem látom, az urak nem tudnak semmit, vagy csak szándékosan hallgatnak.

– Talán az országot járja – felelte az anyakirályné. – Jó, ha egy király megismeri népét.

Vid ispánt azonban az ilyenfajta magyarázatok nem nyugtatták meg. ő mindig bizonyos akart lenni a dolgában. Jó szemű ember volt, hamar észrevette, hogy nincs minden rendben a király és a felesége között.

Nyugodtan szonetté terveit az udvarban, mert ispánsága dolgait vejére, Illyére bízta, aki okos és tevékeny ember volt.

Már hullottak a íalevelek, amikor Gutkeled Vid két hűséges emberét megbízta a király követésével.

– Úgy kövessétek a királyt, mintha árnyékai lennétek! Neki azonban sejtenie sem szabad, miben sántikáltok. Az udvarban is, de még az én embereim között is hallgattok, mint a sír.

Kiegyenesedett. Zöldessárga szeme vészesen villogott, vastag ajkát megnyalta, úgy folytatta:

– Ismertek! Ha jól csináljátok a dolgotokat, jutalmat kaptok. Ha botrány lesz, felhúzatlak benneteket.

A két legény földig hajolt. Ravasz pillantásuk sunyin tapadt urukra.

– Ismerünk, uram, és te is ismersz minket! – szólalt meg az idősebb. – Minden úgy lesz, ahogy kívánod.

Salamon gyanútlanul kelt útra az egyik reggelen. A két ravasz legény még a hajnali dej lengésben távozott, és egyenesen odalovagolt, ahol a vadásztábor volt. Ők is ott voltak Vid úr kíséretében, amikor a király eltűnt, és arra gondoltak, itt kell keresniük a titok nyitját. Jól gondolták. Lovukat elrejtve egy bokor mögött várakoztak.

A király gyakran visszanézett lovaglás közben, de megnyugodott, hiszen senki sem követte. Minden látogatásakor ajándékot vitt Cseperkének. Egyszer egy szép kendőt, másszor kősöntyút, most pedig bársonykelmét, amelyet egy Abu Kar nevű szaracén kalmártól vásárolt.

Amikor a király is elrejtette lovát, béklyót téve lábaira, és nekivágott az ismert útnak, Vid ispán emberei jó messziről, lopakodva követték. A tisztás szélén megállva meglátták a kis boronaházat, ahová Salamon igyekezett. Mire a király visszatért az elhagyott táborhelyhez, a két lovas már régen Esztergom felé ügetett.

Harmadnap aztán Vid úr kelt útra, jókor reggel két emberével, akik elvezették a boronaházhoz. A tisztás szélén embereit hátrahagyva, egyedül ment a tűz körül szorgoskodó Mandula anyóhoz.

– Adjon Isten, anyó! – köszöntötte. – Eltévedt vadász vagyok – ravaszkodott. – Egy szarvast üttem idáig, de eltűnt a szemem elől. Ha megengeded, megpihennék a tüzednél, mert ugyancsak elfáradtam. Hús is akad a tarisznyámban, ha lehet, megsütném, jut belőle neked is.

– Ül le, uram! – kínálta hellyel Mandula anyó, és Vid ispán éppen arra a fatönkre telepedett, amelyen a király szokott ülni.

Az anyó elvette a húst, nyársra húzta, és sütni kezdte a parázs felett.

– Kenyér is akad a tarisznyámban – kínálta az ispán. Mandula anyó

cseréptányérokat hozott.

– Magad élsz itt, anyó? – kérdezte Vid látszólag közömbösen.

– Az unokámmal, Cseperkével. Megjön nemsokára, lement a faluba.

Vid úr arcán kigömbölyödött az öröm. Most már mindent értett, és mosoly lebbent a szájára.

– Miért éltek itt a vadonban? – vallatta tovább az anyót, úgy mellékesen, mintha csak kenyérrágás közben így is járatná a száját.

– Szabad birtokos volt az én uram, de Béla úr halála után ő is hamarosan meghalt, az új ispán meg kisémmizett engem. Az unokám szüleit a láz vitte el – emlékezett az anyó, és a könnyeit morzsolta szét a keze fejével. – Bizony, uram, jobb napokat láttam én valaha. Itt most nem háborgat senki...

Vid úr hallgatott, az anyó a hússal bajlódott. Csak sokára szólalt meg újra, ismerte az embereket, várta az anyó újabb panaszkodását.

– De mi lesz az unokáddal, anyó? Kihez tudod itt férjhez adni? – kérdezte Vid, amikor már nagyokat falt a húsból.

– Jó az Isten! Majd megsegít bennünket. Talán még a birtokunkat is visszakapjuk. Ha igaz, akkor Cseperke nem fog ebben a vadonban megöregedni.

– Hová megy majd? Kihez mehet?

Az anyó nem felelt rögtön. Kerekre nyitott szemmel a jövővényt vizsgálgatta. Vid megérezte ezt a nézést, és a legkedvesebben mosolygott vendéglátójára. Most már csak úgy eddegélt, forrásvizet kortyolt az anyó kannájából, aztán meleg hangon folytatta:

– Jó asszonynak látszol, anyóka. Én is remélem, hogy megsegít a mennyei Atya.

– Az igaz, hogy a szegény embernek a szél is mindig szembefúj, de hát úgy érzem, most nem kapdosok árnyék után ...

Egy ideig hallgatott. Nem akart nyomban mindent a nyelve harangjára kötni, de aztán nem bírt hallgatni, végül is kibökte:

– Cseperke talán hamarosan férjhez megy.

– Kihez? – álmélkodott Vid úr. – No, ennek magam is örülök.

– Hát még én, vadász úr! Vén vagyok már, nyugodtabban fekszem majd a sírban, ha úgy halok meg, hogy rendben az unokám szénája.

– Mondd meg már! – kérlelte olyan mézesmázos módon.

– Egy Bekény nevű udvari vadász a vőlegénye. Már többször járt itt, ajándékokat is hozott Cseperkének. Nem ismered, jó uram?

– Bekény nevű vadász nincsen a király udvarában. Én minden vadászt ismerek – jelentette ki határozottan.

– Már ilyet ne mondj, jó uram! Bekény ékes gyűrűt is adott az unokámnak. Nem lehet torzas-borzas akárki, ha fiatal is. Jöttment, közönséges ember nem adhat ilyen gyűrűt ajándékba. Én tudom, engem sem a gölya költött, jómódú voltam magam is.

– Mutasd meg azt a gyűrűt, jó asszony! Minden valamirevaló vitéz ékszerét ismerem az udvarban. Most már bevallom teneked, a király főembere vagyok – jelentette ki méltóságteljesen.

– Megmutatom, persze hogy megmutatom. Nem szokott esetet vetni az én szám. Nagy még az unokám ujja, aztán itt minek hordaná, még elveszítene. Ha meglátod a gyűrűt, magad is rájössz, hogy igazat mondtam.

Diadalmas mosollyal hozta ki a kunyhóból a gyűrűt. Amikor Vid úr meglátta a topáz villogását, felugrott és meghajolt a gyűrű előtt.

– Na, ugye, hogy igazat mondtam! – lelkendezett a szegény vénasszony.

– Jó asszony, igazat mondtál, de ennek a gyűrűnek a volt gazdáját nem Bekénynek hívják.

– Hát mi a neve? – hüledezett.

– Ez a gyűrű Salamonnak, Magyarország királyának a gyűrűje.

– Jézus Máriám! – sikoltotta Mandula anyó, és félelmében a lábai reszketni kezdtek, azután lerogyott a földre.

Vid úr felemelte. Talán még sohasem szánt meg senkit, de az öregasszony fájdalma meghatotta. Az anyót a padhoz támogatta, akinek hideglelős, remegő ajka ezeket a szavakat dadogta:

– Hiszen a király, hiszen a király nem veheti, nem veheti feleségül Cseperkét...

– Bizony nem veheti. Először azért, mert már van felesége, másodsor pedig azért, mivel a király nem vehet el akárkit. Tudhatod, a király csak királyi családból szokott házasodni.

Mandula anyó összetörtén, rémülten hallgatta az ispán szavait.

– Mit tegyek? Ó, mondd meg, jó uram! – esedezett kezét tördelve.

– Ha unokád tisztességes, tudni fogja.

– Cseperke olyan ártatlan, mint a ma született bárány. Lehet, hogy szereti Bekény vadászt, akarom mondani a méltóságos király urat, de hát nem tudta, kit szeret.

Vid ispán szedelőzködött. Óvatosan mondta:

– Ne mondjátok meg, hogy idetévedt egy vadász az udvarból! Mondjátok, a faluból ismerte fel valaki. Olyan ember, aki látta idejönni hozzátok.

Egyébként nyugodt volt, hiszen nem árulta el kilétét, és a királyi vadászok közül senki sem ismerte Salamon titkát.

Már indulóban volt, amikor Cseperke, karján egy kosárral, felért a faluból.

„Meg kell adni, Salamon jól választott” – gondolta, és örült, hogy sikerült a terve. Nem várta meg, mit mond Mandula anyó Cseperkének. Vissza sem nézett, ezért nem láthatta a leány riadt tekintetét.

Néhány nap múlva megjelent ismét Bekény vadász a kis ház előtt. Gyanútlanul jött, és még vidámabbnak látszott, mint máskor. Tüstént avval kezdte, hogy a faluban kiszemelt egy szép házat Cseperke és nagyanyja számára.

– Te nem vagy Bekény vadász! – mondta Cseperke. – Szegény vagyok, de becsületes. Hagyj el engem, ó király! – és könnyörögve hullt előtte térdre.

Salamon megzavarodott, majd harag felhősödött a homlokán.

– Kelj fel, Cseperke! – parancsolta gőgösen. – Megtudtad a titkomat, de ez mit sem változtat szerelmemen, örökre boldogtalanok leszünk, ha nem leszel az enyém.

– Uram, királyom, én Bekény vadászt szerettem, de Salamon király sohasem fogja bírni a szívemet. Gondold azt, hogy meghaltam!

A király tekintete megsötétedett. Látszott rajta, miképpen önti el a vad indulat. A hangja is megkásásodott, ahogy gonoszul mondta:

– Badar beszéd ez! Az lesz, amit én akarok! – és dühösen toppantott. – Ha nem engedelmessz, már talán holnap itt kell hagynod ezt az ocsmonda kunyhót öreganyáddal együtt.

Alighogy kimondta ezt a galádságot, mintha ütést érzett volna. Láttá magát a fejevári székesegyházban, és hallani vélte az érsek intelmét: „Vedd figyelembe, hogy minden hatalom Istentől van, aki által a királyok uralkodnak... Te is számot fogsz adni Istennek a rád bízott nyájról...”

Csak egy pillanatig tartott ez a megtorpanás, azután keményen megkérdezte:

– Megértetted?

– Meg, uram. Akkor elmegyünk, király úr – válaszolta szelíden. – De nagyon kérlek, könyörülj rajtunk! Ne üldözz bennünket! Hátha egykor üldözni fognak téged is, ó király. Hagyd meg, uram, a mi kis hajlékunkat!

– Mindened lesz, amit szemed-szád kíván! – suttogta mohó vággyal Salamon.

Cseperke büszkén emelte fel a fejét.

– Megölted bennem a szerelmet, király! Űgy elhervadt a nevedre, mint az erdő fainak lombja. Nézz körül, Salamon! Zöld lombokat láttál, amikor megismertél, és most sárgán zörgő avaron lép a lábad.

– Ezt még megbánod és megkeserülsz, leány! – mordult rá, és elviharzott. Csak Mandula anyó jajveszékelése kísérte.

Néhány nap múlva megjelentek a tisztaon a király szolgálai, és a boronaházat földig rontották. A ház akkor már üres volt.

Csúf, őszi idő járta, vad szelek tépték a fák maradék lombjait. Hideg eső áztatta az egész tájat. Salamon izgatottan várta szolgálait és katonáit a nyári tábor helyén. Azt parancsolta, hogy hozzák magukkal, ha kell, erőszakkal a leányt. Tajtékozott dühében, amikor megtudta a valóságot. Mindenütt kerestette a menekülteket, de nem akadt a nyomukra. Az egyik faluban emberei hallottak két nőről, egy öregről meg egy fiatalról. Az öreg ott halt meg, a fiatalabb továbbment. A nevükre nem emlékezett senki.

Salamon sokáig búskomor volt. Alig evett, le is fogyott. Az udvari orvos nem tudta, mi a baja. Csak Gutkeled Vid örvendezett. Egyre jobban ráhallgatott a megkeseredett király. Neki pedig magasra törő terve volt, és mint a pók, szőni kezdte hálóját.

XIV.

VALAMINT KÉT ÉLES KARD EGY HÜVELYBEN MEG NEM FÉR

Három békés esztendő suhant tova, aztán a királynak és a hercegeknek ismét harcolniuk kellett. A görög császárságban, a bolgárok földjén megtelepedett besenyők, szokásuk szerint, zsákmányra vágytak. A belgrádi görög dux, Niketász vezér tudhatott a besenyők szándékáról, és nem akadályozta meg őket abban, hogy Zimonynál átkeljenek a Száván. A vad horda a folyón átkelve a Szerémségre rontott, ahol Vid ispán kormányzott. A váratlan támadás sikerült. A besenyők dúltak, raboltak, és foglyokat ejtve tértek vissza telepeikre.

A betörés és a békeszegés megbosszulására a király és 'a hercegek hadai egyesültek. Mindnyájan bizonyosak voltak abban, hogy a görögök összefájshattak a rabló besenyőkkel, ezért elhatározták Belgrád elfoglalását. A magyar hadak Szalánkeménél gyülekeztek, majd levonultak a Száva folyóhoz, hogy ezen átkelve a görög császár földjére törjenek.

A magyar hajókra a császár katonái a félelmetes görögtüzet szórták, több hajót sikerült is lángba borítaniuk, a magyar győzelmet azonban nem tudták megakadályozni, mert a sereg átkelt a folyón, és körülfogta Belgrádot. Ez a város a római kori Singidunum, a Duna- és a Száva összefolyásánál épült. A két folyó torkolatánál, meredeken magasodó hegyfokon állt a vár, amelytől délre terült el a város. Ebben görögök, bolgárok és szaracénok laktak. Itt volt a duxnak, másképpen sztratégosznak is a székhelye, hiszen a vár és a város a birodalomnak északi öreként védte a császár hatalmát Magyarországgal, vagyis az ő elnevezésük szerint Turkiával szemben.

A megszeppent görög vezér tudta, hogy császárától Bizáncból nem remélhet segítséget, mivel a nagy birodalmat külső és belső harcok emésztették, ezért a letelepedett besenyőkhöz fordult segítségért.

Kazár besenyővezér azt hitte, hogy csak a bácsi ispán, Vid akar bosszút állni rablóhadjárataukért, ezért nyomban lóra ültette könnyűlovasait, hogy szétszórja a Belgrádot fenyegető ellenséget. Rá is tört a legközelebbi seregre, de itt Vid ispán serege helyett Iván soproni ispán páncélos

katonáival találta magát szemben. A harc nem tartott sokáig. Iván ispán vitézei szétszórták a gyülevész sereget, sokat megöltek és elfogtak közülük, Kazár vezér is csak ügyel-bajjal tudott megmenekülni. Mire Salamon és a hercegek értesültek Kazár támadásáról, a harc már véget is ért.

A király és a hercegek főembereikkel a város közelében emelkedő dombon foglaltak helyet. Iván ispán győztes legényei estig hordták eljűk a besenyő foglyokat, a levágott fejeket, amelyekből kupacot raktak a vár védőinek elrettentésére, majd a zsákmány többi részét, fegyvereket, takarókat és az elfogott lovak sokaságát vezették a vezérek elé. A látvány azonban nem hatott a védőkre, konok mozdulatlanságban figyelték a történeteket a város és a vár falairól.

Salamon másnap tanácsba hívta a hercegeket és a főembereket. Elsőnek az udvari német sereg vezére, Markvart úr kért szót.

– A város és a vár falai erősek, ha el akarjuk foglalni, ostromgépeket kell építenünk.

– Mindenképpen el akarom foglalni a várost és a várat! – heveskedett Salamon. – Építtessetek ostromgépeket!

– Az én ácsaim is értenek hozzá – szólalt meg a győztes Iván ispán.

– Nekem is vannak hozzáértő embereim – mondta Vid úr.

Márton úr, Opos, Potho nádor is az ostrom mellett volt.

– Te mit javasolsz, Géza? – kérdezte a király.

– Helyeslem a tervet – válaszolta a herceg. – De még hozzátenném, hogy jól körül kell fognunk a várost, hogy ne kaphassanak a védők ennivalót. Ha elfogy az ennivalójuk, talán hamarabb adják meg magukat.

– Sok az ennivalójuk! – szólt közbe gúnyosan Vid ispán. – Aztán a Dunán is kaphatnak segítséget. Jobbak a hajóik, kár lenne a görögtűznek odadobni a mi hajóinkat.

– Akkor ostromoljunk! Mást nem tehetünk – hangzott a herceg válasza.

Vid bosszúsán legyintett. Azt hitte, ingerelheti a nyugodt Gézát. A király hívei is készen álltak a vitára, hiszen nem felejtették el, hogy Géza apja, Béla kergette őket száműzetésbe. Potho, Márton, Tibold és Markvart, Vid befolyására, lelkük mélyén a hercegek ellen voltak. A király közvetlen környezetében csak Ákos nembeli Ernye akarta őszintén a békességet.

A tanácskozás után, az ácsok munkához láttak. Nyolc óriási tornyot építettek, amelyek magasabbra emelkedtek a város falainál. A tornyok tetejéről jól lehetett nyilazni a városban járkálókra. Az egyik ács kőhajító gépet is szerkesztett, néhány nap múlva nyilak és kövek záporoztak a falak védőire. Arról is gondoskodtak, hogy a védők ne tudják nyilaikkal, vagy ha

közelebb tolták a tornyokat, dárdáikkal és más hajítófegyvereikkel megsebesíteni az ostromlókat, ugyanis a tornyok bejárata fölé védőpajzsot húztak. Később a tornyok közé nyolc faltörő kost is elhelyeztek. Ezek vassal erősített fejei nagy erővel zúdultak a falaknak, és egyes helyeken majdnem tövig lerombolták azokat. A védők azonban elkeseredetten harcoltak ezeknél a réseknél, éjszaka meg telehordták kövekkel, dunai kavicssal, és az ilyen törmelékbe fűrődő kosfejek már keveset árthattak a laza anyagnak.

A bizánci sereg legvitézesebb katonái a mohamedán szaracénok voltak. Ők gyakran kitörtek a városból, és hajítódárdáik, lándzsáik, nyilaik nem kis veszedelmet jelentettek. Egyik ilyen kitöréskor egy elesett szaracén holttestéért vad tusa keletkezett. Opos, akit már az úzok elleni harc óta a bátor jelzővel emlegettek, két társával, Györgygyei és Barssal, megfutamította a szaracénokat, noha azok többen voltak. Opos egészen a város kapujáig üzte őket. Az ilyen apró csatározások támadók és védők között gyakran megismétlődtek.

Az ostrom nagyon elhúzódott. A magyar sereg már két hónapja vívta a várost eredménytelenül. Nem szoktak falakkal védett helységek ellen küzdeni. A város váratlanul mégis elesett. Egy fogoly magyar leánynak sikerült üszköt vetnie az egyik ház tetejére. Erős keleti szél fúj, hatalmas tűzvész támadt, lángba borult minden. A magyar vezérek megfűjattak az általános támadást jelző kürtöket. A király és a hercegek legényei betörték a városba, sok védőt levágtak, a többiek alig tudtak a várba menekülni. Másnapra a tűz elhamvadt. A kiszabadult magyar foglyok elárulták, hová ásták el kincseiket a város lakói. Arany és ezüstedények, drágaköves ékszerek, díszfegyverek kerültek napvilágra, amelyeket a későbbi osztozkodás végett a király táborába szállítottak.

A város eleste hamarosan megtörte a védők ellenállását. Niketász görög vezér követői szabad elvonulás fejében a vár átadását ígérték. A király és a hercegek ebbe beleegyeztek, mire az őrség elhagyta a várat. A fegyvertelen katonákat és a megmaradt lakosokat maga a sztratégosz, Niketász vezette, kezében magasra tartva Szűz Mária ezüstkeretbe foglalt képét. Mögötte a papok lépkedtek Szent Demeter és Szent Prokopiosz ikonjait és kereszteteket hordozva. Az egész menet azonban nem Salamon királyhoz vonult, hanem Géza herceg táborába, és neki adták meg magukat. Salamonhoz csak kevesen járultak.

Régi hagyomány szerint: „amit a harcban közösen szereznek, azon közösen is osztoznak”, ezért a győzelem után a király Vid birtokára, Buziásra vezette a sereget, mondván, ott fognak a zsákmányon

osztozkodni. A hercegek is ide vezették seregüket.

Salamon vérig volt sértve, amiért a görögök nem neki, hanem Gézának adták meg magukat. Vid tanácsára így szólt Gézához:

– A foglyaidat is engedd át, hogy osztozkodhassunk! Bizonyosan ki fogják váltani őket. Ez a pénz is legyen közös!

A herceg elképedve meredt unokaöccsére.

– Becsületszavamot adtam, hogy nem tekintem foglyoknak őket. Nem kívánhatod tőlem a szőszegést. Ilyet én sohasem tettem, és nem is teszek soha.

A király főemberei, főképpen Vid és a veje, Illye, valamint Frank, a gyulafehérvári püspök, éktelen haragra lobbantak a herceg ellen. Vid ispán dühöngve tanácsolta:

– Ne engedd, király úr, hogy a herceg megrövidítsen bennünket! Ne adj Gézának harmadrészt, hanem csak a zsákmánynak a negyedrészt!

Salamon megfogadta Vid tanácsát. Egynegyedet kaptak a király vitézei, egy-egy negyedet pedig Vid és Hlye kapott, akik egész seregükkel részt vettek az ostromban. Ezt aztán Géza vette zokon, rögtön fel is kerekedett egész hadinépével, és hazament a hercegségbe.

A király díszes sátrában pihent tarka váncosok és takarók között. Még ebben a tábori sátrában is volt egy nyugatról hozott lábasszekrény és néhány karosszék. A falakat bíborszövetek és keleti szőnyegek takarták. Álmatlanul hánykolódott, és sötét tekintete a gyertya kanócának sístergő égését figyelte. Odakint hallgatott az éj homálya.

Az örök sem mozogtak, hogy ne zavarják lépteikkel a király álmát.

Mintha epét evett volna, olyan keserűséget érzett.

– Ezt nem lehet elfelejteni! – motyogta majdnem hangosan. Behunyta a szemét, de akkor még jobban látta Niketász duxot kezében az ezüstkeretes Mária-képpel és a papokat az ikonokkal, ahogyan földig hajolnak Géza herceg előtt. Gondolatai végigsuhantak egész életén.

„Apám, apám! Miért is ígérted testvérednek a trónt?” –kérdezte álmatlan vergődésében, és az apja sápadt arcát látta; érezni vélte rég elporladt, vénülő kezének reszkető simogatását. A vörös arcú Henrik is eszébe jutott a koronázás káprázatos pompájával együtt. Az urak hízelgő szavai messziről hallatszottak.

– Mind, mind hazudtak nekem. Nem én vagyok az ország ünnepelet és szeretett királya – motyogta újra, kinyitva szemét. – Őket szeretik, nem engem. A hűbéres szolgálmat szeretik, és neki hódolnak az idegenek is: a görögök, a bolgárok és a fekete képű szaracénok. Vid akar jót, nem Ernye; Markvart, Márton és Tibold, nem Dezső érsek. Talán Judit sem, az anyám

sem...

A gyertya ismét sercegni kezdett, de óntartójában nem okozhatott tüzet. Az álom lassan ködbe burkolta gondolatait. Fáradt volt.

„Vajon hol lehet Cseperke?” – villant fel benne az. utolsó gondolat, azután mély álomba zuhant.

* * *

Bikács ispán nagy testű ember volt, kemény csontjai simára feszítették arcán a bőrt, amely a szeme sarkában apró ráncokat vetett, elárulva, hogy túl lehet már élete delén. Megszűkül szemmel figyelte Vid ispánt, aki most legbarátságosabb mosollyal az arcán, kedvesen beszélt:

– Lefelé járunk már a hegyen, Bikács – kezdte. – Téged is még András úr tett ispánná. Jó király volt, igaz-e?

– Kegyes úr volt – válaszolta óvatosan. Nem tudta, miért hívta be a sátrába Vid, alighogy Buziásra érkeztek, és most kényelmetlenül feszengett a kis széken.

Vid úr messziről kezdte, szavaival csaknem körültaogatta ezt a deresedő szakállú, marcona embert.

– Régen szeretném már megtudni, mi történt Dömösön Béla herceggel – kezdte a beszélgetést, és szándékosan herceget mondott, nem királyt. – Te neki is az ispánja voltál, talán meg tudod mondani. Ott voltál?

– Ott. Emlékszem arra is, hogy Szolnok ispán állt mellettem. A herceg frissen ácsolt trónja akkor dőlt rá, amikor éppen beszélni kezdett. Szolnok a fülembe súgta, hogy ez talán az Isten büntetése. Próbálták élesztgetni Béla urat, de nehezen tért magához. A határon aztán meg is halt. Emlékszem arra is, keresték az ácsokat, de nem találták meg őket. Nagy volt akkor a zavar Dömösön, és azóta sem derült ki, hogy mi történt.

Vid úr arcán mintha megfagyott volna a mosoly, úgy mondta komoran:

– Valóban Isten büntetése lehetett. Szolnok ispán megérezte. A koronás királyra rátámadni... Na de ezt te is tudod. Van egy mondás, nem szép ugyan, a tartalma azonban ma is igaz – és elhallgatott, alattomos tekintettel a sátor szőnyegének mintáit vizsgálgatva, mintha sohasem látta volna.

– Mi az a mondás? – kérdezte Bikács úr, amikor már nem bírta tovább Vid hosszú hallgatását.

– Azt mondják, két eb. egy csonton nehezen alkuszik meg ...

Bikács megértette. Nagy teste megmozdult, reccsent alatta a szék. Hebegve kérdezte:

– Gondolod, hogy összeugranak?

– Ha nem mostan, később bizonyosan. Azután te, Bikács úr, András király embere voltál, ha most a fia ellenségével tartasz is.

– Én tisztelem a királyt, hű vagyok hozzá.

– Elhiszem, Bikács úr! Másképpen nem is kérettelek volna ide a sátramba. Szeretném, ha gondolnál a jövőddel!

– Mit tegyek, Vid? – kérdezte, és a hangja remegett.

– Most semmit se tégy, csak mindig figyelj! Ha valamit megtudsz, üzenj nekem vagy Salamon úrnak!

Kiegyenesedett a székében. Beletúrt vörösszőke hajába, majd kajmós orrát vakarta meg, azután egyenesen rámeredt a tekintete Bikács veresedő arcába, és érdes hangon folytatta:

– Öntsünk tiszta vizet a pohárba, ispán úr! Szeretném tudni, ki lesz velünk, és ki ellenünk! Petrud ispán apja német volt, őt is, Szolnokot is, téged is, András úr tett ispánná. Nem mindegy, ki lesz velünk, ha nyílt harc törne ki.

– A királlyal leszek! – felelte nyomban.

Vid ispán arcán győztes mosoly ragyogott, és a szeme villogva cikázott.

– Kezet rá, Bikács! – ugrott fel.

Bikács is felugrott. Kézfogásuk megpecsételte Bikács árulását.

Vid úr bort hozatott. Ültek és ittak a szövetségre. Bikácsnak később már nehezen forgott a nyelve, mintha beledagadt volna a szájába, dadogva ismételtette:

– Szolnok ispán velünk lesz. Petrud ispánt én nyerem majd meg. András úr fia olyan nekem, mint az apja volt. Majd mondd meg a királynak, Vid!

– Megmondom, Bikács! – hangzott harsányan, és boldog ragyogás ült ki arcára.

Amikor Bikács kilépett Vid ispán sátrából, az égen már ott fénylett a hold sárgán homályos sarlója.

* * *

Albertus fráter, Bikács ispán papja, a nyár végén érkezett az udvarba. Először Vid ispánnal beszélt, aki most már állandóan a király mellett volt, és Salamon lassan-lassan egészen a befolyása alá került. Vid úr a hírhozót tüstént a király elé vezette, még azt sem engedte, hogy megpihessen.

– Majd ha elmondtál mindent a király úrnak, ehetsz-ihatsz, amennyi beléd fér, aztán kényelmes fekvőhelyed is lesz.

– Ül le, fráter, és beszélj! – parancsolta Salamon, aki már tudott Vid és Bikács szövetkezéséről.

Albertus leült, és beszélni kezdett. Szavaiból megelevenedett minden, ami Géza udvarában történt. Okos ember volt, sokat tudott a görög császár birodalmáról is.

– Dukasz Mihály császár nemrégén foglalta el a bizánci trónt. A trónja azonban inog. A birodalom déli részét a szeldzsuk nevű nép támadja. Országában pedig alattvalói lázonganak. A főváros népe sem szereti a császárt, mert az ország védelmezése helyett olyan dolgokkal foglalkozik, ami nálunk csak a papok dolga. A hírek szerint verseket ír. Te is tudod, király úr, hogy Belgrádot veszni hagyta, nem tudott sereget küldeni Niketász dux megsegítésére.

– A hercegről beszélj! – türelmetlenkedett Salamon.

– Róla beszélek, király úr, mert Dukasz Mihály császár kapkod fűhöz-fához, talán ezért küldött követeket Géza herceghez.

– Miért?! – hangzott a király indulatos kérdése.

– Mondom, uram, mondom – válaszolta.

– Engedd beszélni Albertust! – kérte Salamont Vid ispán mosolyogva, mert tetszett neki a király felindulása.

Salamon lecsillapodva mondta:

– Beszélj! Hallgatlak.

– A fényes bizánci követség megjelenít a herceg úr udvarában. Békét és barátságot kért Géza úrtól, a magyarok királyától.

– Kitől? – kérdezte tombolva Salamon, jogos sértődöttséggel, hogy a fráterben ijedten rekedt meg a szó.

– Uram, nyugodj meg! – kérte Vid ismét. – A fráter nem tehet arról, ami történt. Hallgasd őt tovább! A java még hátravan.

– Jól van, beszélj! – mondta a király, és legyőzve felindulását, visszaült székébe.

Albertus zavartan hajlongott.

– Ne haragudj, uramkirályom, nekem Bikács ispán parancsolta meg, hogy mondjak el mindent, úgy, ahogy megesett.

– Jól van, fráter! Beszélj nyugodtan! – és keményen összeszorította a száját.

A fráter most már sűrűn hajlongott, mert a király első kitörése óta nem mert ülni maradni. Nyugtalanul toporgott, egyik lábáról a másikra támaszkodva. Megvárta, amíg Vid úr bátorítóan rámosolygott, és csak azután folytatta:

– A császár abroncskoronát is küldött – Géza úrnak. A korona egyik zománcképe a császárt, a másik Géza herceget ábrázolja. Géza herceg neve alatt ez a görög felirat olvasható: „Géza, Turkia hívő királya”.

– Mi?! Hogyan? Királya?! – üvöltött fel Salamon ígérete ellenére.

– Beszélj, fráter! – kiáltotta Vid ispán, mintha azt mondta volna: Ne törődj a királlyal!

Albertus kezdte megszokni Salamon dühkitöréseit, ezért ha félve is, de tovább beszélt:

– A herceg megvendégelte a követeket, és a Belgrádnál fogságba került görögöket, bolgárokat, szaracénokat vezérükkel, Niketász úrral együtt, szabadon engedte. Azt is beszélték, ezt nem tudom bizonyosan, hogy a császár koronáját nem tartotta meg, hanem odaajándékozta a feleségének. Ezeket üzente Bikács ispán, az én uram. Ha kíváncsiak vagytok, király úr, az én véleményemre, akkor elmondom. Én csak Isten legszerényebb szolgája vagyok.

Salamon kérdően nézett Vid ispánra, aki megértette ura szemrebbenését, ezért így szólt:

– Elmondhatod, Albertus.

A fráter megköszöri a torkát, azután mondta:

– Én úgy sejtem, hogy a herceg fél, ezért örül a görög császár barátságának. A felesége görög hercegasszony. Azt is gyanítom, a görög császár nem megy egy kis észért a szomszédba. Célja volt a követséggel és a korona elküldésével.

– Milyen célja? – kérdezte Vid ispán elkomorodva, mert már megbánta, hogy engedélyt adott ennek az okos fráternek a beszédre.

– A császár gyenge. Egy erős magyar seregnek nem tudna szembeállni. Szeretné, ha nem lenne egységes a magyar sereg ...

Többet nem mert mondani. Elhallgatta, hogy a görög érdek az volna, ha sikerülne éket verni a király és a hercegek közé. Nem mondta, mert észrevette Vid arcának elsötétedését. Albertus nem tudott Bikács ispán árulásáról.

Salamon nem figyelt Albertus utolsó szavaira, benne csak a méreg forrt.

– Jól van, Albertus! – fejezte be a kihallgatást Vid ispán. – A szolgák ellátnak mindennel. Távozhatsz! Majd üzenek uradnak.

Amikor magukra maradtak, Vid ispán Salamon elé lépett, és komor elégedettséggel mondta:

– Láthatod, uram, hogy mindig nekem ”volt igazam. A herceg elhomályosítja a királyt. Valamint két éles kard egy hüvelyben meg nem fér, úgy a király és a herceg egy országban, együtt nem uralkodhatik ...

XV.

A KIRÁLY BOSSZÚT FORRAL

Illye ott állt a belgrádi vár legmagasabb fokán. Nyugodt volt, a Szerémség magyar föld lett. A magasból messze lehetett ellátni. Szeme végigsiklott a tájon. Kíváncsian nézte a romokban heverő Sirmiumot, a hajdani római tartomány, Illíria fővárosát, amelyben csak Szent Demeter temploma vészelt át a népvándorlás viharait. Ebben a templomban őrizték a legnagyobb görög szent, Demeter véres ruháit szent ereklyeként. A régi város romjai mellett új, kis város keletkezett, Szávaszentdemeter. A megye vára Zimony volt, szemben Belgráddal, amely a régi Taurunum helyén terült el.

Illye haza készült. A tájon semmi sem mozdult. Lejött a bástyáról, és így Szólt hadnagyához:

– Haza kell mennem, Ata. Vigyázz a várra! Ha az ostrom előtt elmenekült városi lakosok vissza akarnak térni, engedd be őket! Az adójukra szükségünk van. Üres város nem város.

– Úgy lesz, uram, ahogy parancsoltad – válaszolta a fiatal hadnagy.

Sokáig semmi sem történt, de híre futott, hogy akik visszatérnek, tetőt húzhatnak leégett házukra. Lassanként szállingóztak haza az emberek. Voltak, akik a hátukon cipelték motyójukat, mások szekéren érkeztek, vagy a lovak hátára rakott batyukkal. A szaracén kereskedők szolgálkával jöttek, és az alig kijavított házakban megnyitották boltjukat.

Ata örült, mert az emberek dolgoztak. A földeken is megindult a munka, a folyókon a halászok kivetették hálójukat. A fiatal parancsnok nem vette észre, hogy sokkal többen vannak már a városban, mint amennyien azelőtt benne éltek. A házak homályában, a boltokban megbújtak a gyanús emberek. Ezek a szerszámok között fegyvereket rejtegettek. Az egyik hajnalon aztán, Ata még aludt, idegen kürtszó harsant. Erre – a jeladásra, mintha a földből bukkantak volna elő, egyszerre lepték el a várost és a várat a császár katonái. Ata még fel sem ébredt álmából, máris fogoly volt. Az őrséget is lefegyverezték. Aki nem adta meg magát, elhullott a szaracénok csapásai alatt. Hiába volt az ostrom, Belgrád újra a bizánci császár városa lett.

A város visszavételének a híre Hlyéhez is eljutott. Egészen kétségbeesett, hiszen az ő hibájából veszett el Belgrád. Levélben írta meg

apósának, a király udvarában tartózkodó Vid ispánnak, a szomorú esemény hírére.

Salamon király nyomban bosszút akart állni a görögökön.

– Benyomulunk a császár birodalmába! Majd megtudja Dukasz Mihály, hogy ki a magyarok királya! – hetvenkedett Vid előtt.

– Jól teszed, uram – helyeselt Vid. – De hívd a hercegeket is! Aztán ha legyőztük a császárt... – és gonoszul elhallgatott.

– Hogyan gondolod? – kérdezte megzavarodva.

– Egy hadjárat során sok minden történhetik – felelte Vid ispán sokatmondóan.

Salamon most már gyűlölte Gézát. Vid szavaiból nőtt meg benne ez a haragos gyűlölködés. „A császár nem téged, hanem Gézát tartja királynak!” Maga is kezdte hinni, hogy rokonai nemcsak koronáját akarják, hanem az életére is törnek.

Mielőtt elindult a hosszú hadjáratra, az anyjához ment. Az öregedő királyné aggódó arccal vizsgálgatta fiát. Anasztázia nem volt már szép, és régen nem hallatszott hajdani csengő nevetése.

– Ne kelj hadra, fiam! – kérte szomorúan. – Hadd békében a császárt! Úzok, besenyők, görögök, elég volt, fiam. Védjék magukat a hercegek!

– A hercegek?! – kiáltotta szenvedélyesen. – Géza az életemre fog törni. A görög császár őt tekinti az ország királyának, nem engem. Kicsi és szűk lett nekünk ez az ország, anyám.

Arca tüzelt, szeme villogott, hangja ziháltan tört elő:

– Vagy én, vagy ők ...

– Miért keresed velük a harcot? Amíg békében éltek, nem kerülhet veszélybe az ország. Hallgass Ernyére! Hallgass a papokra! Én félek, fiam. Atyád, András ... – és nem tudta befejezni.

– Asszonybeszéd! – felelte gögös eltökéltséggel. – Ha mégis harcra kerülne a sor, fuss Mosonba! Vidd Juditot is magaddal! De most a császár ellen megyünk.

– Kivel? – kérdezte Anasztázia.

– A hercegekkel, hiszen hűbéreseim – felelte dölyfösen.

– Nem értem, már semmit sem értek, Salamon – mondta, és gyengeségében buggyanó sírását próbálta elfojtani ...

Salamon már nem ölelte meg az anyját, szeggy elité az ilyen gyöngédséget. A hála elapadt benne egészen. Csak a gyűlölete égett olthatatlanul a rokonai ellen.

A vágy mégis Judithhoz űzte. Hűvös, tavaszi szél zörgette a királyné szobájának ablaktábláit. A serpenyőkben izzott a parázs, és nyugtalanul

reszkettek a gyertyalángok.

– Búcsúzni jöttem – szólalt meg rekedten, és a tekintete ellágyult, ahogy asszonyára nézett. Eszébe jutott gyermekkorának meséje a tündérről, aki a szegény királyfit megbabonázta.

Judit észrevette szerelmes pillantását, és megsajnálta. Szépnek találta nyugtalan lelkű férjét. Győztes csaták megtérő hőseit látta benne ebben a pillanatban, és átvillant a lelkén annak a síró kisfiúnak a képe, aki tehetetlen haragjában és vak félelmében a védtelen bokornak esik kicsi kardjával.

A király már mellette állt. Sötét szemének könyörgő pillantása beleveszett az asszony szemének kék tengerébe.

– Szeretlek, Judit! Mindig is téged szerettelek – tört elő forró vallomása.

Az asszony mosolygott győztes megadással. Fejét megrázta, mire óarany fényben csillogó haja szétbomolva hullt a vállára. A király ujjai játékosan kutattak a fürtök között. Csönd borult föléjük. Odakint süvöltöttek a tavaszi szelek. Vid úr parancsára már csapatok vonultak kelet felé, de ők nem hallottak semmit...

Nem sejtették, hogy a múlt időben körülöttük már a sötét végzet settenkedik. Nem tudták, hogy talán ez az utolsó szerelmes órájuk, mert a jövőendő sűrű fátyolát ember keze fel nem lebbentheti...

* * *

– Ki vagy, és miért jöttél hozzám? – kérdezte Géza herceg, és barna szemének gyanakvó tekintete is vallatta az előtte hajlongó, meglett férfit.

– Miklós vagyok, András király egykori ispánja. Esztergomban élek, teljes csöndben, kis házamban. Most azonban, noha régen nem ültem lóra, idevágattam hozzád. Atyád életét én mentettem meg.

– Te? Mikor? – hangzott pattogó kérdése, és hitetlenkedve, gyanakodva meresztette barna szemét a jövevényre.

– Várkonyban. Én súgtam neki, mielőtt belépett a bátyjához: „Ha kedves az életed, akkor a kardot válaszd!”

Géza felugrott és megölelte az ispánt, majd az bárhogyan szabódott is, saját székébe ültette, s maga rohant ki, hogy ételt-italt hozasson.

Amikor a vendég éhét és szomját elverte, így szólt:

– Most pedig azért jöttem, hogy a ti életeteket mentsem meg.

– A mi életünket? – és Géza arcára kiültek a belső feszültség redői.

– Egyik szolgám együtt szokott iddogálni a király szolgáljaival. Ők mondták, valaki hírül adta Salamonnak, hogy a görög császár követei nálad

jártak, mire a király tombolt haragjában. Kihallatszott az ajtón át, amikor Vid ispánnak kiáltotta: „Megölöm Gézát, a bitorlót!” Siettem, hogy ideérjek, mielőtt elindulsz vele Belgrád felé. Ne kelj útra, herceg! A hadjárat során egy eltévedt nyílvezzővel is megölethet. Én mindent elhiszek Salamonról, mert azt teszi, amit Vid ispán sűg neki. Ő pedig jót nem sűgött még senkinek sem a fűlébe. A király szándéka nem titok többé. Ezt a titkot a tyúk is kikaparja. A szolgák száját nem lehet befogni, herceg. Eb apának kutya fia a király! Higgy nekem! Én láttam a gyilkolásra kész, mindenre elszánt legényeket, akiket András király a kárpit mögé bújtatott, ők levágták volna atyádat, ha a koronát választja ...

Elhallgatott. Csillogó, bársonyos fényű szeme a herceg arcán tétovázott. Ez az arc kemény és komor volt, gondok feszítették. Látszott rajta súlyos tőprengése. Géza mégis nyugodtan válaszolta:

– Nem maradhatok itthon. Neki eskűdtem hűséget. A harcban ő is segített, nekem is segítenem kell őt. Ha valóban ez a király szándéka, akkor nehéz dolga lesz. Én azonban nem támadhatok, mert okot nem adott rá. De nyugodj meg, résen leszek! Már döntöttem. László a sereg felével itthon marad. Tőle jobban félnek, és ő nem tett eskűt. Neked pedig köszönöm, hogy figyelmeztettél. Vendégűnk vagy...

* * *

A magyar sereg jövetelének hírére a belgrádi görög őrség kitakarodott. A megrongált, kifosztott városban és várban nem volt kedvűk egy újabb ostromot elszenvedni.

Vid ispán a fogát szívta és káromkodott, amikor megtudta, hogy László otthon maradt seregével. Géza sokat sejtetően csak ennyit felelt a király kérdésére:

– Nem lehet a hercegséget ilyen hosszú időre védelem nélkül hagyni. Ki tudja, nem támad-e reánk valamilyen nép kelet felől?

– Semmit sem tehetűnk – dohogott Vid ispán. – László otthon várakozik, Gézát pedig állandóan körülveszik legvitézebb testőrei. A nyílt harcnak még nem jött el az ideje ...

Salamon nem válaszolt. Sötét arccal űlt nyergében.

Belgrádtól kilenc napig lovagoltak a régi római úton a Moraváig, a Duna mellett, azután délre a Móravá völgyében, a bolgár erdőn át. Ellenállásra sehol sem találtak. Végre elérték Nist, a régi Naissust, ahol a nagy római császár, Kónsztantinosz egykor szűletett. Nis városának lakói kezűkben magasra tartott szentképekkel, egyházi énekeket zengve jöttek a

sereg elé. Aranyat, ezüstöt, szőnyeget, drága szöveteket hoztak halomba rakva Salamon elé, hogy fogadja el hódolatukat, kímélje meg életüket és a várost. A király kegyesen fogadta a hódolatot, ennyi zsákmányra harc árán sem tett volna szert.

Nis városának egyik templomában őrizték a caesareai Szent Prokopiosz vértanú testét. Ennek a szentnek a tisztelete csaknem olyan nagy volt a görög egyházban, mint Szent Demeteré. Frank püspök azt súgta Salamon fülébe, vigyék magukkal a szent ereklyét.

– Uramkirályom, a szentek ereklyéi minden kincsnél többet érnek.

Salamon habozott. A görög papok kétségbeesetten könyörögtek, és Isten bosszújával fenyegetőztek. Ezért aztán csak Prokopiosz összeszáradt keze fejét csavarták be gyolcsba, és ezt vitték magukkal. A szent testének egy darabkája is kincset ért. A hazatérő sereg vezérei azután az ereklyét Szávaszentdemeteren az ősi templomban helyezték el fényes egyházi szertartással.

Géza nem ment vissza a Szerémségbe. A Mórává folyó torkolatánál állva várta meg Salamont az előhad vezéréként.

– Haza kell mennem – mondta komoran. – Nem tudom, mi van a hercegségben – tette hozzá elgondolkozva, mert most már világosan érezte a király és főembereinek magatartásából, hogy nincsenek jó szándékkal iránta.

– Isten veled! – fanyalgott Salamon, és csak a kezét nyújtotta kelleetlenül, a látszat megőrzése végett.

A herceg Kéve váránál átkelt a Dunán, és sietett haza, hogy barátokat szerezzen. Magában ő volt a gyengébb, és most már bizonyos volt abban, hogy Salamon az életére tör. Vid és a többi királyi ispán már arra sem méltatták, hogy elbúcsúzzanak tőle.

* * *

Kósza hírek szálltak szerte az országban a király és a hercegek között támadt viszályról. A nyugtalanság főleg Esztergom, Székesfejérvár és más dunántúli helységeken, valamint a püspöki székhelyeken volt érezhető. Az emberek riadtan kérdezték egymást, mert aggódtak, féltek az újabb belső harctól. Henrik császár támadásainak emléke elevenen élt a Dunántúlon, András király és Béla király megrázó halálára pedig mindenki emlékezett.

Az ellenfelek titokban készültek az összecsapásra. Salamon hívei bíztak abban, hogy német földről kaphatnak segítséget, már csak azért is, mert a

két nyugati végvár, Mosón és Pozsony a kezükben volt. A német segítő csapatok erre a két erősségre támaszkodva törhetnek majd előre. Mosonban Anasztázia és Judit biztonságban volt, Judit királyné azonban a férjéhez készült, mert meg akarta akadályozni a harc kitörését.

Alighogy Géza hazatért, Vata máris ingerelte:

– Megmondtam, uram, András fia éppen olyan, mint az apja volt. Az alma nem esik messze a fájától. Kár volt hűbéresküt tenned, most már beláthatod magad is. Ha Boleszlávot nem állítod meg, te lennél a király. Beszélnek már a viskókban is, hogy a király az életedre tör, csak te nem akarod elhinni.

– Elhiszem, Vata, de mégsem támadhatom meg a királyt. A korona az ő fejét érintette, és én hűséget esküdtem neki.

Elgondolkozva nézett maga elé, úgy folytatta:

– Salamon erősebb is. Övé az ország nagyobbik része. Sógorától is kaphat segítséget, még akkor is, ha annak országában most lázongások vannak.

– Neked is segítséget kell kérned, uram! – biztatta Vata.

Vata nemhiába acsarkodóit Salamon ellen. Beszélgetésük után Géza Lászlót Kijevbe küldte, Szvjatoszláv fejedelemhez, hogy tőle kérjen segítséget. Kisebbik öccsét, Lambert herceget pedig régi barátjához, Boleszlávhoz szalasztotta, lengyel pártfogásban bizakodva.

A harc azonban nem tört ki. A papok és az urak közül is többen békét akartak. Megindult a követjárás a király és a herceg udvara között. A papok közül főképpen Dezső érsek, az urak közül Ernye ispán és Géza ispánja, Gyula fáradoztak a legtöbbit. Az 1073. év nyarán a papok és a főemberek jelenlétében az esztergomi szigeten, találkoztak az ellenfelek. A papok között volt Nehemiás, az új esztergomi érsek, Dezső, kalocsai érsek, Leodvin, Lázár, Áron, Frank és Gedeon püspökök; Salamon hívei közül Vid, Ernye, Markvart és Opos volt jelen, Gézát pedig Vata, Gyula, Péter és az áruló Bikács ispán kísérte.

Heves volt ez a találkozás, az ellenfelek egymást vádolták, de a papok tekintélyét még figyelembe vették mind a király, mind a herceg hívei. Órák hosszat tartó vitatkozás után kibékültek. Salamon kezét adott Gézának, Géza elfogadta a békejobbot. A papok kérésére még túsokat is adtak egymásnak: a király a szelíd Ernyét és a dühös Videt, Géza pedig Leodvin püspököt és az acsarkodó Vatát.

A tanácskozás után Salamon Fejérvárra, Géza a hercegségébe vonult vissza. A békében azonban egyikük sem hitt már.

Géza félelmében elfogatta túszeit. Mikor Salamon erről értesült, ő is

őrizetbe vétette Vatát és a bihari püspököt.

A harc majdnem kitört. A papok kérésére és László távollétében végül is Géza engedett: Ernyét és Videt Salamonhoz küldte. Amikor a két főember Salamonhoz visszatért, ő is szabadon engedte Vatát és Leodvint, majd a Rábca folyóhoz vonult, hogy a német segélyhadat fogadja.

A papok azonban még mindig bizakodtak a béke fenntartásában. Buzgólkodásukra létrejött, ha nem is a béke, de legalább a fegyverszünet. Ekkor már késő ősz volt. A fegyverszünet fél esztendőre szólt, az 1073. esztendő Szent András havának (november) tizenegyedik, vagyis Szent Márton napjától az 1074. év április hónap huszonnegyedik, vagyis Szent György napjáig.

Sokan fellélegzettek erre a hírre. A papok országszerte imádkozásra szólították fel a híveket. De a két rossz szellem, Vid és Vata, nem nyugodott. Vid a királyt, Vata a herceget buzdította a harcra. Mindketten idegen segítségben reménykedtek. Géza reményei azonban füstbe mentek: Boleszlávnak a csehekkal volt összetűzése, a kijevei fejedelem is harcban állt ellenfeleivel. Géza nem tudta, hogy három ispánjában sem bízhat, mert Bikács megnyerte Szolnokot és Petrudot Salamon hívének.

XVI.

CSELSZÖVÉS A MONOSTORBAN

A vizek hátára karácsony havában hideg ráncokat húzott a szél. A kopasz, fekete fákon reggelente fehér dércsipkék ragyogtak. A völgyekben ónos párák lebegtek, a tanyákat és a városokat mindig sűrűbb ködök burkolták be. A kopasz fákon varjak ültek, a nádasokban rókák ugattak, amikor a fagyott földet bámulta a téli hold. Aztán lassan kezdtek gyülekezni nyugat felől az ólomfényű, nehéz testű hófelhők, később pedig sűrűn, apró zizegéssel hullt a megfagyott porhó.

A csapat lassan közeledett. A lovak súlyos teste füstölni látszott a szürke reggelben. Az elindult szél vörösre cserzette a lovasok arcát.

A csapat mögött újabb és újabb lovasok körvonalai látszottak, magyarok, németek, olaszok . . .

A sereg élén, Vid és Markvart között, nehéz lován Salamon lovagolt. A Rába eltűnt a jég és a hó alatt, csak a téli álomba dermedt fűzek, topolyák és galagonyabokrok jelezték, merre lehet a folyó útja.

– Krisztus urunk születésének ünnepét Ikerváron üljük meg – kezdte a király a beszélgetést.

– Onnan azonban jó, ha továbbmegyünk – mondta Vid ispán, de gondolatait még elhallgatta.

– Ünnepe után cselekednünk kell! – szálalt meg komoran Markvart úr. – A késedelem sohasem használ, király úr.

– Nem bizony! – kapott a szón Vid ispán, és egy káromkodást fojtott el, mert a szél éles hókristályokat vágott a szemébe.

– Opos már előrement, Kesztlöcnnél, Szekszárd felett lesz a tábor. Nem késünk le semmiről sem, Markvart – tette hozzá a király.

Vid mégsem tudott hallgatni. Az esze kereke csak a hercegek elvesztésén forgott.

– Igaz, tél vagyon, nehezebb a seregek járása. Mégis most könnyebben győzheted le őket. Télen nem gondol senki támadásra. Jelentették, hogy Gézának segítsége még nincsen. Én nem várnám meg a fegyverszünet végét. Akkor már tavasz lesz, könnyebben eliszkolhat, aztán fűthatunk utána.

– Még meg is erősödhet, segítséget is kaphat – szólt közbe töprengőn Markvart.

– Karácsony után majd beszélünk – vágta el a beszéd fonalát Salamon, és mogorva arccal gyorsabb ügetésre ösztökélte lovát.

Karácsony után Salamon előbb Zalába ment, onnan át Tolnába, majd január közepe felé a kesztölci táborba érkezett, ahol éjjel-nappal nagy tüzek égtek, mellettük melegedtek a prémekbe öltözött királyi sereg legényei. Itt talált rá a Megváltóról elnevezett monostor apátjának, Vilmosnak a küldötte azzal a nem várt hírral, hogy a királyné a monostorban várja a királyt.

– A monostorba nő nem léphet be, de az apát, tekintettel felségtekre, a szerzeteseket máshol helyezte el, és tisztelettel vár, király úr ...

A fráter sűrűn hajlongott, majd alázatosan köszönt. Salamon megdöbbsent, és tétova tekintettel meredt a vasszürke köpönyeget viselő kámzsás barát eltűnő alakja után.

– Gyertek utánam! Majd a monostorban vecsernye után tanácskozunk – parancsolta rövid habozás után, és a fráter után sietett.

– Hogyan kerülsz ide? – kérdezte Juditot, amikor a feleségéhez belépett.

– Látni akartalak – válaszolta olyan egyszerű természetességgel, hogy feleletében nem lehetett kételkedni. – Te már azt is elfelejtetted, hogy feleséged van. Mint a száműzöttek élünk abban a komor mosoni várban, pedig élhetnénk Esztergomban vagy Fejérvárott, ahogy hozzánk illik. Anyád is csak búsul és nyugtalankodik.

Haragudni akart, de nem tudott. Judit ravaszkodott, nem beszélt a hercegekről, csak a kettőjük viszonyáról.

– Egyetlen asszony sem szereti, ha az ura hosszú időre magára hagyja. Én megértettem, amikor az úzok ellen mentél, a belgrádi ostromkor sem szóltam, és nem hánytam szemedre a görög császár elleni hadjáratot sem. Vártalak, mindig vártalak, de hiába. Most azonban nem támadt senki az országra, te mégis katonáid közt élsz hóban-fagyban ...

Az asszony szavait puha simogatásnak érezte. Íme, úgy szereti őt a császár leánya, hogy télvíz idején, fáradtságot nem kímélve, utána jön. Önteltségét még nagyobbra dagasztotta hiúsága. Olyasmit érzett, mint amikor a vörös német király Nordheimi Ottóval bevezette őket a fejérvári bazilikába. A hangja újra tiszta volt, és dallamosán csengett.

– Boldog vagyok, Judit, hogy eljöttél – szólalt meg, és szelíden magához vonva megcsókolta asszonyát.

– Mikor megyünk Esztergomba? – kérdezte Judit színlelt tudatlansággal, mintha sohasem hallott volna a kitört viszálykodásról.

– Talán nemsokára – válaszolta elbizonytalanodva. – Géza herceg le akar taszítani a trónról. Vele kell először leszámolnom. Egy országban nem

lehet két úr.

Judit nem beszélte le, nem tiltakozott, mint Anasztázia tette volna. Nem mondta, hogy jobb a béke a harcnál, mert mindent akart tudni. A belsejében azt a mindenkinél fejjel kimagaslóbb, gyönyörű arcú, fiatal férfit látta, arcán az erények ragyogásával, aki, amikor mellé telepedett a pécsi ház udvarán, könnyű és édes szédülésbe ringatta testét, lelkét. Azóta sokszor jelent meg előtte, még álmában is, László herceg barnapiros arca, sötét gesztenyehaja, kerek szakálla, tömött bajuszkája. Érezte, hogy amit Salamon gyűlöletében Géza ellen forral, az László vesztét is okozhatja.

– Te tudod, Salamon, én ehhez nem értek. Én csak azt szeretném, ha már tavasz lenne, és együtt labdázhatnánk a palotakertben!

Amikor besötétedett, megszólalt a vesperára hívó harang szava. A kis templomban a fráterek már karban mondták az ideillő zsoltos részét. Judit és Salamon együtt hallgatták a szavak mormolását.

Vecsernye után a refektóriumban gyűltek össze Salamon és tisztesei vacsorára, ivásra és tanácskozássra. Judit a szomszéd cellában, szolgálóleányát kiküldve, éber figyelemmel, maga hallgatta titokban a beszélőket. A főhelyen Salamon ült, mellette a hercegek legvadabb ellenségei, Vid, Markvart, Szvatopluk, Bogát fia Radovan és a megöregedett Tibold ispán. Vid ispán hangja hallatszott a legtöbbször, a többiek inkább csak dünnyögtek, de ő harsányan, csaknem ellentmondást nem tűrő hangon mondta a magáét, mintha a királynak már csak engedelmességet kellene.

– Tudod, uram, hogy László Oroszországba ment, Lambert pedig a lengyel Boleszlávhoz, hogy haddal térjenek vissza. Emlékeztetni akarlak, milyen erővel tört be vagy tíz esztendeje Boleszláv, hogy a rokonát megsegítse. Ha megint ilyen sereggel jön, kemény és gyilkos harcra számíthatunk, mert a papok szava másodszer nem fogja megállítani egyesült seregüket.

– Ez igaz! – erősítette Tibold ispán Vid szavait.

– Vid jól beszél – mondta Radovan.

A bácsi ispán elégedetten mosolygott, érezte, a többiek vele tartanak Salamon meggyőzésében.

– Éppen ezért – folytatta – most menjünk a hercegre, aki erdejében nyugodtan vadászik! Kémeim szerint napjai jó részét vadászattal tölti, mert bízik a fegyvernyugvásban. Éjjel, titokban rátörhetünk. Három ispánja velünk tart. Nem kell megölnünk, elég, ha elfogjuk és megvakítjuk, így alkalmatlanná tesszük az uralkodásra. Ha László és Lambert sereggel tér is vissza, már semmit sem tehetnek. Talán, ha megtudják, mi történt, vissza

sem jönnek, félnek majd, hogy hasonló sorsra jutnak. Te pedig, uram, azután nyugodtan alhatsz. A hercegséget nekem adod, hogy én is erősítsek a trónon.

Judit a szomszédban szívdobogva hallgatta az ispán tervét. Okos és ravasz magatartásával megtudott mindent. Moccanás nélkül feküdt az egyszerű fekhelyen, és közben Lászlóra gondolt.

Vid elhallgatott. A többiek némán lestek a királyra, vajon beleegyezik-e Vid tervébe. Tibold úrnak nem tetszett, hogy Vid herceg akar lenni, de jobbnak vélte, ha hallgat.

Salamon sokáig nem válaszolt. Némán ültek mindnyájan a pattanásig feszült csendben. A király ujjai görcsösen egymásba fonódtak, arcán árnyék suhant át, sötét szeme az imbolygó mécs lángba meredt. Szája összezárult. A gyűlölet égette a lelkét. A cselekvésről szóló döntést mégsem tudta kimondani. Vid ajánlata váratlan volt, ezért habozott. Észrevette, hogy mindnyájan őt lesik, és a válaszát várják. Ekkor végre megtörte a kínos csöndet,

– Váratlan dolgokat tanácsoltál, Vid – kezdte. – Ezen még gondolkodnom kell. Most már nagyon fáradt vagyok, ittunk is eleget. Reggel újra összeülünk. Akkor majd megadom a választ. Addig eldöntöm ... – tette még hozzá. Felállt, és imbolygó, részeg járással megindult kifelé a refektóriumból.

Vid hagyta. Ismerte urát, és tudta, egy januári éjszaka már nem számít. Ha hosszú is, utána reggel lesz.

– Judit hol van? – kérdezte Salamon a szolgálóleányt boros nyelvvél.

– A királyné asszony már régen lepihent – válaszolta az asszonya parancsa szerint. – Fáradt volt, kérte, reggel se keltsük, hadd aludjék.

Salamon nem mert a keresésére indulni. Fogalma sem volt róla, hogy a közelében virraszt.

Nemsokára sötét csend borult a monostorra. A boros főemberek nehéz fejjel zuhantak mély álomba. Csak Judit királyné nem aludt.

„Lászlót meg kell mentenem! – mondogatta magában csaknem eszelős konoksággal, majd belépett a refektóriumba, ahol az asztalon felejtett mécses apró lángocskája birkózott a homállyal. – Salamon beleegyezik – gondolta, hiszen jól ismerte. Vidtől megundorodott. – Herceg akar lenni a nyomorult!” – Ez a gondolat is segítette elhatározásában. Fogakna sem volt arról, hogy valójában nemcsak Salamon és Vid, hanem önmaga ellen is cselekszik, hiszen Géza győzelmével elveszíthet mindent. Néhány pillanatig lélegzetfojtva figyelt. A csönd sűrű volt, csak egy-egy ajtón át hallatszott ki az alvók nehéz szuszogása. Kézbe vette a mécses, és elszánt

léptekkel, óvatosan indult meg Vilmos apát cellája felé. Amikor az apát ajtaja elé ért, megállt. Megörült, mert észrevette, hogy az ajtó résein át vékonyka fény szivárog ki a folyosóra. Egészen halkan kopogott. Az ajtó néhány pillanat múlva feltárult. Széles vállú, erős arcvonása ember csodálkozó, szürke tekintete tapadt rá ámulva. Szinte testileg érezte ennek a szempárnak a sugárzását.

– Királyasszony! – hebegte az apát megzavarodva.

– Gyónni akarok! – suttogta.

– Most? – kérdezte az megnyugodva.

– Most! – válaszolta. – De ez olyan gyónás lesz, amelyet nem kell titokban tartanod. Engedj be! – mondta parancsolva.

– Királyasszony, a regula ... – dadogott újra.

– Ha gyilkosság készül, akkor is a regulával törődsz? – suttogta most már indulatosan.

Vilmos apát meghajolt, majd szélesre tárta cellája ajtaját. Judit besurrant. Az egyetlen székre leroskadt, és sebes beszéddel elmondott mindent, amit hallott. Az apát feszülten figyelte. Nem szólt egy szót sem közbe, az arca is mozdulatlan maradt.

– A király úr tehát reggel ad választ? – csak ennyit kérdezett, hogy még egyszer hallja.

– Reggel! – válaszolta. – Ha tudsz, segíts a hercegen! Nem akarom, hogy az uram gyilkos legyen! De hallgatnod kell! – Tette hozzá majdnem fenyegetően.

– A sír sem tud nálam jobban hallgatni – válaszolta olyan komoran, hogy a királyné beleborzongott.

– Mit teszel? – kérdezte Judit.

– Még nem tudom. Előbb gondolkodom. De te, úrnőm, ne menj vissza abba a cellába! Reggel magam akarom meghallani a király választát.

– A helyemre megyek – válaszolta az asszony.

– Légy óvatos! – kérte még Vilmos apát.

Megvárta, amíg a királyné eltűnt a folyosó végén, azután saruját letéve, meztelen talpán suhant tova a jéghideg kőkockákon. Csöndesen nyitott be helyettesének, a francia származású Bernónak a cellájába.

– Ébredj, Berno! – suttogta, és megérintette a fráter vállát.

– Mi történt? – kérdezte a mosolytalan arcú ember. Vilmos apát röviden elmondta, mire készül Vid ispán.

– Csak te segíthetsz, Berno! Béla úr fiairól van szó. Tudom, Béla úrnak hű embere voltál, és a fiait is szereted. öltözz fel, ragadj kardot, és lovagolj a herceghez! Ha a király nem egyezik bele Vid tervébe, akkor sem árt, ha

Gáza herceg megtudja, mit forral ellene. A hajnali homályban senki sem kérdezi, hová igyekszel.

– Bízatsz bennem – válaszolta Berno, és készülődni kezdett.

Vilmos apát visszament a cellájába, magához vette breviáriumát, friss olajat töltött a mécsre, és elrejtőzött abban a cellában, amelyben előbb a királyné hallgatózott.

Berno több napi lovaglás után ért a herceghez. Bikács ispán társaságában találta. Amikor elmondta, hogy mit üzent az apát, Bikács ispán hahotázni kezdett, majd letorkolta a frátert.

– Részeg lehetett az apát, hogy ilyen badarságot üzent! – kiáltotta. – Most, úgy látszik, ő akarja megszegni a békét, és Géza urat meggondolatlan tette ragadtatni. Gyere, uram, vadászni! Szép, tiszta, csendes idő van! – hívta Gézát.

Berno hiába erősködött, Géza sem hitte el a veszélyt, bízott az ország színe előtt kötött békében. A frátert pihenni küldte, maga pedig Bikács és Petrud ispánnal farkasvadászatra ment. Ezen a télen sok volt a farkas, betörték az emberlakta területekre is, hogy egy-egy juhot elragadjanak.

* * *

A monostorban megvirradt. Vilmos apát elfújta a méceszt, és várta a reggelt. Nem értette a királyné viselkedését. Egész éjjel törte a fejét, vajon miért tette, amit tett. Még a breviáriumot sem tudta olvasni, mert szeme előtt összefutottak a sorok, annyira felizgatta Judit királyné vallomása. Senkitől sem hallotta, hogy megromlott volna a viszony a királyi pár között. „Német asszony, a császár leánya, miért aggódik a hercegekért? Miért hagyta ott Mosón várát? Salamont akarta látni, ez bizonyos. Ez érthető is lenne, ha ...” – Ilyen gondolatok emésztették, de nem tudott a titok nyomára jutni. Azt is tudta, hogy a királyné még talán nem is beszélt a hercegekkel, de ha beszélt is, nem jelenthet semmit, hiszen legfeljebb egyszer-kétszer ha találkozhattak, talán akkor, amikor az unokatestvérek kibékültek.

„Érthető lenne, ha... Ha nem szeretnék egymást... –De hallotta, hogy Salamon csókkal köszöntötte asszonyát. Abban nem hitt, hogy egy császárléány gyilkosnak vélné a férjét, ha az végez ellenfeleivel. – Ez is lehetetlen, de el kell hinnem, mert mást nem tudok” – jutott el többször is erre a gondolatra, akárhogy forgatta agyában, amit hallott.

Végre megvirradt, majd reggel lett. A téli nap megindult rövid pályáján, amikor az urak a refektóriumba léptek, hogy reggelizzenek. Húst és

kenyeret ettek, bort ittak. Az asztalnál csönd volt. A király mohón evett, a többiek nem akarták vagy nem merték kérdéseikkel megzavarni. Még Vid ispán is némán várákozott. Salamon ivott, majd erős mozdulattal vágta le a kupát, hogy csak úgy koppant az asztalon. Azután határozottan mondta:

– Megfogadom Vid ispán tanácsát. A királynét visszaküldöm Mosonba, azután megindulunk. Menjete a táborba, urak! Én elkísérem a királynét. Gyertek!

Felálltak, szó nélkül követték. Vilmos apát kisurrant a cellából, majd utánuk lesett. A király egész kíséretével és a feleségével elvonult. Az apát gyorsan cselekedett. Attól félt, hogy talán Berno nem találja meg a herceget. Ledobta csuháját, világi öltözéket vett elő a ládájából, és kardot kötött.

– Mondjátok, hogy az espereshez mentem, ha keresnének! – parancsolta az egyik szolgáló fráternek, majd tarisznyját a vállára akasztotta, de előbb néhány ezüstpénzt tett bele, és kelet felé elügetett. A szolgáló fráter tátott szájjal bámult utána.

A Tizsánál találkozott a hazatérő Bernóval, akitől megtudta, hogy Géza herceg nem vette komolyan figyelmeztetését.

– Vigyázz a monostor rendjére! El ne áruld, hogy hol voltál, és velem találkoztál!

– Beleegyezett a király? – kérdezte Berno.

– Saját fülemmel hallottam galádságát. Ha az Úr velem lesz, megmentem Géza herceget – mondta búcsúzóul.

Amikor a herceghez ért, már ott volt László és Lambert is. László nem kapott orosz segítséget, Lambert is üres kézzel jött meg Boleszlávtól. Ezen a napon Géza herceg sem vadászott.

Vilmos apát látta a hercegeket, de tudta már, hogy az egyik ispán őt részegnek nevezte, a házban pedig több ispán is tanakodott a herceg előtt.

Amikor Fekete György, Géza káplánja, bevezette, Géza herceg csodálkozva fogadta, mert nem ismert rá.

– Ki vagy, és mit akarsz tőlem?

– Mindent megmondok, ha magunk leszünk – válaszolta. Géza szobájába vezette.

– Vilmos apát vagyok. Nem ismertél meg világi ruhában. Egy szerzetesemet már elküldtem hozzád, uram, de hiába. A király elfogadta Vid ispán gálád tervét. Néhány nap múlva itt lehetnek, és elfognak, hogy a szemedet kitolassák. Apád emlékére kérlek, menekülj! Ha tudsz, szerezz segítséget, mert a királynak német és olasz zsoldosai is vannak. Magam nyargaltam hozzád, hogy megmentselek. Én hallottam a saját fülemmel,

mit akar Salamon. Nem vagyok részeg, uram – mondta még keserűen.

Géza most már mindent elhitt. Parancsot adott embereinek, készüljenek a harcra. Aztán Lászlót hívatta. Vilmos apát neki is elmondta, mi történt a monostorban. Géza töprengve mondta:

– Csak a sógorainktól kaphatunk segítséget. Sajnos, Zsófia testvérünk mostani férje, Billungi Magnus, szász herceg, Henrik király fogságában sínylődik. De Eufémia testvérünk férje, a derék Ottó, Morva hercege, bizonyosan segíteni fog.

László herceg még aznap elvágtatott kíséretével Morvaország felé. Útközben a Tiszán inneni seregek gyülekezésére is parancsot adott, és Ungig, Trencsénig küldte futárait, hogy az Ipoly torkolata körül gyülekezzenek katonái.

Vilmos apát megnyugodva lovagolt hazafelé, ígéretét nem szegte meg, a királynéről egy szót sem ejtett.

XVII.

A MOGYORÓDI CSATA

Váratlanul déli szél kerekedett, simogatására a hó megkásásodott, mocskos latyakká változva járhatatlanná tette az utakat. Salamon tombolt haragjában, mert most már ő is gyorsan szeretne volna Gézát meglepni.

– Várnunk kell, király úr! – nyugtatta Markvart. – Ilyen időben nem szabad a sereget elindítani. Mire a Tiszához érénk, vitézeink elcsigázva támolyognának, nem is beszélve lovainkról.

A többi főember is hasonlóképpen vélekedett, még Vid is hallgatott, és nyugtalanul kémlelte az eget, amelyen sötét felhők gomolyogtak észak felé, a vitorlájukat dagasztó déli szélről úzve.

– Nyomban indulnunk kellett volna, amikor határozta, uram! – dohogott Vid ispán.

– Igazad volt, Vid – csillapodott a király. – De Juditot is el kellett kísérem, azután meg kellett várnunk a soproni és a mosoni páncélos lovasokat.

– Várjunk hát, király úr! – mondta vigasztalva Vid ispán; – Markvartnak igaza van, a németek utálják a latyakot.

Vártak. Az enyhülés nem tartott nagyon sokáig. Egyik reggelre megfordult a szél. Száraz volt, és mindig hidegebb lett. Szhite felszívta a vizeket, a megmaradt tócsákra csillogó jégpáncélt húzva nyargalt a Dráva felé, és szerteszagatta az ég felhőit.

Most már együtt volt a díszes királyi sereg, főképpen a Duna melléki és a nyugati megyék népe. Amikor a szél ereje is csökkent, a király parancsára megmozdult a tolnai tábor. Az előhadat Márton fia Opos vezette. A fiatal vezér fakó lován ült, és olyan csuklyás vasing védte, mint amelyet akkoriban a francia normann lovagok viseltek. A sereg zömének élén Salamon lovagolt főemberei társaságában. Az udvari német seregnek Markvart úr parancsolt, de mellette lovagolt Rudolf úr is. A szláv segélyhadat Szvatopluk vezette. Az út hosszú és nehéz volt, csak lassan haladhettek előre.

Géza herceg sem maradt tétlen, de csak négy megye, Szatmár, Szabolcs, Borsóvá és Szolnok népét tudta zászlója alá gyűjteni. Érezte gyenge erejét, ezért a harcot mindenképpen el akarta kerülni. A Tisza bal partján észak felé vonult, hogy majd a folyón átkelve, valahol nyugaton László és Ottó

seregével egyesülhessen.

A Tiszát vastag jégpáncél takarta, lovas sereg is átkelhetett rajta. Ekkor már bőjtelő havának, februárnak vége volt. Géza hadával a dorogmai révhez érkezett. A jobb parti Dorogmától a Zagyva torkolatáig és keletre a Hortobágy mocsaras pusztaságáig elterülő tájat Kemejnek nevezték. A csatát Géza nem kerülhette el. Salamon serege Karcagtól északra érte utol.

A csata előtt Géza híve, Aba nembeli Péter ispán, a király serege elé vágatott, és a kor szokása szerint párviadalra hívta ki Salamon vitézeit. Péter ispán sárga lován ült, felsőtestét ragyogó vasing védte, fején aranyos sisak csillogott.

A kihívást Márton fia, a bátor Opos fogadta el, és ő is a két sereg közé vágatott fakó lován. Csuklyás vasinge nem volt olyan ragyogó, mint Péteré. Egymást becsmélve, a két sereg hangos buzdítására, lándzsáikat előrszegezve rontottak egymásnak. Csak egy roppanás hallatszott, és a nagy erejű Opos lándzsája átszakítva a páncélinget, egyenesen Péter úr szívébe fűrődött.

A király serege üdvrivalgásban tört ki, majd a kürtök megharsantak, és Salamon szavára a királyi sereg vadul tört a hercegére.

Bikács ispán titkos követe már előző éjjel átszökött Vid ispánhoz, elmondva, hogy Bikács, Szolnok és Petrud ispánok egész népükkel megfutamodnak majd a harc kitörésekor. A futók magasra fogják emelni pajzsukat, hogy a király harcosai felismerjék és csak látszólag üldözzék őket.

Péter úr eleste után, egy adott jelre, a három ispán legényei nyomban futásnak eredtek. Hiába emelték fel azonban magasra pajzsukat, Salamon vitézei nem ismerték a megbeszélte jelet, talán Vid ispán elfelejtette, vagy nem is akarta kihirdetni, ezért aztán az üldözők aprították a futókat. A felbomlott, futó sereg most már akkor sem tudott volna ellenállni, ha akart volna. A győztes üldözők kaszabolták, vágták, ölték őket, ezért legnagyobb részük elpusztult az ispánokkal együtt.

Géza herceg seregének sorsa megpecsételődött. Embereit csaknem egy szálíg levágták. A megmaradtakkal nagy nehezen átvergődött a Tiszán Kotajnál. Csak a korán leszálló téli este mentette meg a haláltól. A folyón átkelve sem mert megpihenni, hanem maradék hadával továbbmenekült nyugat felé. Éjfél lehetett, amikor egy tanyáig vergődtek. Itt megpihentek, ételt-italt és a lovaiknak abrakot kaptak.

A herceg csüggedten hevert a vályogház szalmáján. A gazda ijedten sürgött-forgott körülötte. Géza arca a mécs lángban holtfakónak tetszett, a keserűség és a sötét gond mély redőket szántott rajta.

– Hívd be a papjaimat! – parancsolta az öreg gazdának, aki tüstént engedelmeskedett. Hamarosan előtte hajlongott a fekete hajú György káplán és Ivánkává deák klerikus.

– Ide figyelj, György! – mondta felülve a szalmán. – Kiválasztod a legjobb lovakat, ha kell a gazda lovait is, és már a hajnal előtti derengésben elindulsz nyugat felé! Az öcsémet, Lászlót kell megkeresned! Tőle függ mindnyájunk élete. Tudom, hogy sem ő, sem Ottó sógorom nem késlekedik, de ha rájuk bukkansz, mondd meg nekik: siessenek. Az Isten szent szerelmére kérem őket. Azt is mondd meg nekik, miképpen árultak el beste és lator ispánjaim! Itt ez a zacskó ezüstpénz, néhány görög arany is lapul köztük. Friss lovakat is vehetsz rajtuk. Válassz ki négy-öt markos, fegyveres legényt, hogy kísérjenek! Akik idáig jöttek velem, hűségesek hozzám halálig. Reggel én is útra kelek Vác felé. Megértetted?

– Megértettelek, uram. Istenben bízva reménykedem, hogy rátalálok László herceg úrra. Akkor pedig minden jóra fordul.

– Csak a halottaink nem támadnak fel többé, György.

– Isten veled, uram! Máris készülök – a káplán köszönt, majd meghajolt, és kilépett a hideg éjszakába.

– Te meg, Ivánka, keresd meg Lambertet! Mondd meg neki, hogy Vác felé mentem! Ha tud, jöjjön utánam! Talán össze bír szedni néhány jó lovast. Fogd ezt a zacskót, pénz van benne! Lehet, hogy szükség lesz rá ...

Reggel aztán Géza herceg is továbbvergődött. Akkor már böjtelő havának vége volt. A hideg megenyhült, de még fagyott, és karmolt a nyugati szél.

* * *

A kemeji csata után Vid ispán felkiáltott:

– Győztünk! – és örömeiben a talpig véres Opos vállát veregette. Opos mindenkinél jobban osztogatta a harcban halált okozó csapásait, és most a tűz mellett pihente ki fáradságát.

– Ez még nem győzelem, Vid! – szólalt meg komoran Salamon. – Majd ha elém hozzátok a hercegek levágott fejét, vagy élve, de vakon tántorognak előttem, akkor hiszem el, hogy enyém a győzelem. Akkor merem hinni, hogy nyugodtan ülhetek atyám trónján. Te is csak azután lehetsz herceg ...

– Uram, nem méltó hozzád ez a beszéd! – szólalt meg Ernye ispán. – A kiontott testvérvér még ott párolog a csatatéren. Vallom ma is, békében élhetnél, ha rám hallgattál volna.

– Hallgass, Ernye! – mordult rá a király. – Te olyan vagy, mint a papok. Nem hiszek nektek. A hercegek ellenségeim, de most majd megismerik hatalmamat. Sógorom, Henrik király, újabb segítséget ígért, akkor aztán jöhet László is, Lambert is. Nem félek a harctól, nem félek a vértől.

Hívei némán hallgatták a királyt. Ilyen vad szavakat még sohasem mondott.

– Győzni fogsz, uram! – szólalt meg a csöndben Vid ispán. – Géza erejét megtörted, senki sem állíthatja meg hadaidat.

Salamon a győzelem tudatában néhány napig pihentette seregét, főképpen a német és olasz katonák miatt. Mégis meg kellett állniuk, amikor indulni akartak az elmenekült herceg és csapata után. Böjtmás havának elején, vagyis márciusban, egyik napról a másikra lágyult meg a kemény hideg. A hó megroskadt, a folyó jege repedezni kezdett, a földekről apró erceskében szivárgott a hólé, itt-ott patakokká növekedve, szennyesen keresték útjukat a folyó felé, amelynek jegét megemelte az áradás. A síkság mélyebb részein tavak születtek, tetejükön arányló ragyogással játszottak a kék égről tündöklő nap sugarai. Mintha a váratlanul korán beköszöntött tavasz időt akart volna adni az ellenfeleknek a felkészülésre. A madarak is megszólaltak, és a felébredt fák és bokrok ágain néhol már apró rügyek pattantak. Szerte az országban aggódva várták a rokonharc eldőlését. A hercegeket sokan szerették. László tetteit az énekmondók szájáról ismertek, benne látták a jövő reményét. A német segítőcsapatok megjelenése pedig nem növelte a király népszerűségét.

Géza herceg a Duna partjához ért maroknyi csapatával.

A folyó hátán egymást üzve, széttöredezve bukdácsolták a jégtáblák. A víz zavarosan hömpölygőit, kimosott bokrokat, fadarabokat pörgetve a jégtáblák között. Déli fény ömlött. A száraz nádasok susogtak, ahogy a szél ringatta tavalyi bugáikat. Érezni lehetett, hogy láthatatlan, friss nedvek indulnak meg a fákban, bokrokban és a fűszálakban. A herceg mégis szorongva meredt észak felé. Arcán meglátszott lelkének minden kétsége. Szeme vérelesen, kialvatlanul csillogott. Ekkor nagyon messze, a partig nyúló, még fekete erdő alján, a füstszínű párákban mozgást vett észre. Nem mert moccanni sem. Attól félt, a szeme káprázik a sugárzásban.

– Látsz valamit, Karcsa? – kérdezte halkán a mellette sündörgő legénykétől, aki kutyaként követte, bárhová ment. A fiú kiugró szemmel vallatta a távot. Sokáig nem felelt, azután hirtelen válaszolta:

– Mintha lovasok mozognának, herceg úr! Majd kiderül, hovatovább meglátszanak.

– Figyelj, Karcsa! – biztatta. A fiú figyelt. A szeme tágra nyílt. Alig

suhant el egy miatyánknyi idő, amikor felkiáltott :

– Lovasok! Négy lovas!

– Már látom én is. Lovasok! – felelte a herceg, és remegett a hangja.

Csöndben várakoztak, tekintetüket belefűrva a messzeségbe. Az apró, mozgó, fekete pontok nagyon lassan nőni kezdtek, lóvá és emberré változtak. Egyenletes mozgással közeledtek. Géza herceg arca az izgalomtól kivörösödött.

– Vajon kik lehetnek? – motyogta önmagának.

– György káplán és legényei! – ordított fel ebben a pillanatban örömtáncot járva Karcsa.

„Hiába járt!” – gondolta csaknem letaglózva.

Egyszerre változott meg minden. György káplán arcán mosoly fényesedett, integetett és kiáltozott. Amikor közel ért, megértette:

– László és Ottó hercegek hatalmas serege Vácon túl várakozik!

Nem kellett parancsolni. A tépett, kis csapat először örömkialtásban tört ki, azután sorakozott. Törött és kicsorbult fegyverekkel, nyúlt ruhában, sokan sebesülten, de mosolyogva kaptak lóra.

– Beszélj, György! – kérte Géza a papot. Nem kellett kétszer mondania, megeredt annak a szava, mint a patak.

– László úrral jött a felső vidék várkatonasága Ungtól Trencsénig valamennyien. Vele vannak a bihariak is. Aztán Ottó úr fényes, páncélos lovasai. Mintha erdő indulna meg, olyanok ég felé tartott lándzsáikkal, ahogy tömött sorokban lovagolnak. Ottó herceg szép, piros arcú legény. Állandóan mosoly ül az arcán. Ügy szereti László urat, mintha a testvére volna. Jól imádkoztunk, herceg úr. Beszélük, hogy Ottó úr testvér és rokonszerető. Nemcsak Konrád herceget és Jaromir prágai érseket, a testvéreit szereti, hanem magyar sógorait, titeket is, uram.

György káplán tovább áradozott a morva hercegről, László nyugodtságáról és a sereg harci kedvéről. A pap szavaitól Géza lecsillapodott. A veszített harc, az ispánok árulása, a menekülés rémülete még égette a lelkét, de miként a ködfelhőkön átfénylő, messzi csillag, megvillant benne a remény vékony sugárzása.

A két testvér találkozott. László rohant a bátyja elé. Amikor Géza megpillantotta, kicsordult a könny a szeméből.

– A seregem elveszett, a gaz ispánok elárultak – mondta fuldokolva.

László megölelte és vigasztalta:

– Ne sírj, bátyám! Inkább imádkoznál, és kérd a mindenható Úristen nagy kegyelmét, hogy adjon győzelmet teneked, a legyőzöttek, ahogyan ez a háborúban szokott lenni. Most pihenjete! Látom, legényeidnek is

szükségük van a pihenésre. Aztán majd megindulunk az elbizakodott győztesek ellen. Vid ispán tartja markában Salamont, mert a mi elpusztításunk után ő akar herceg lenni. Egyik katonájuk hozzánk menekült. Az én emberem volt Salamonnál is, tőle tudom, amit tudok. Vid és Salamon a halálunkat akarják, vagy a szemünk világát szeretnék kioltani...

* * *

Salamon serege Pest felé közeledett. Eddig nem bukkantak Géza nyomára. Közel Pesthez ütöttek táborn. Már esteledett, amikor a kiküldött fürkészők megérkeztek, és jelentették:

– László herceg nagy serege és Ottó herceg morvái egyesültek Géza herceg maradék csapatával. Készülj, király úr, mert hamarosan nagy sokasággal jönnek ellened!

A körülállók látták, hogy Salamon elsápad a hírre. Vid ispán tért először magához. Nem hitte el a fürkészők jelentését, vagy nem akarta elhinni. Most is gúnyosan elmosolyodott, megnyalta vastag szája szélét, azután harsányan mondta:

– Híg agyvelejű volnék, ha ezt így elhinném. Géza seregét tönkrevetük, vitézeinek a javát levágtuk. Most a szolgálait és jámbor parasztjait ültette lóra. Az első összecsapásnál felaprítjuk őket. A morvakkal pedig magam végzek bácsi legényeimmel, ha beleegyeztek.

Salamon sápadt arcára visszatért a pirosság.

– Jól beszélsz, Vid! Végzünk velük.

– Ó, urain, uram, gondold meg, mit beszélsz! Én a te helyedben követeket küldenek a hercegehez, hátha meg lehetne még menteni a békét! – esengett Ernye ispán.

A király haragosan válaszolta:

– Úgy látszik, Ernye, hogy te a hercegekkel tartasz, és csak színlelésből maradsz velem.

– Ne hidd, uram! Nekem csak az fáj, hogy a véreiddel harcolsz. Magyar a magyar ellen dühöng, és apa a fiát, fiú az apját öli.

– Ne küldj követeket a hercegekhez! – kiáltotta Vid. –A csürhéj ükkel hamar végzünk, és akkor nyugodtan alhatsz, Salamon.

Most szólította először ilyen bizalmasan, minha egy rangban lett volna királyával. A többiek felkapták tekintetüket, de Vid ispánt ez nem zavarta. Ernye azonban fejcsóválva mondta:

– Te, Vid ispán, dicséred a királyt, amiért megtámadja rokonait,

testvéreit. Azt is mondd, nem tudom, honnan vetted, hogy csak jámbor kaszásokat, vasvillás szolganépet szedett össze a herceg. Méglásd, hogy amit ezer kaszás vág le, tízezer villás sem tudja majd összegyűjteni, és az Istenen kívül senki sem tudja megszámlálni ... Máskülönben nekünk, főembereknek, illik, hogy meghaljunk királyunkért, de bizony mondom tinéktek, jobb lenne, ha okosabban cselekednének.

A király nem szólt semmit, hirtelen ott hagyta főembereit és sátrába ment.

– Salamon rám hallgat, Ernye – jegyezte meg Vid gúnyosan, és ő is táborhelyére sietett.

Az esti beszélgetés után nem esett több szó a békülésről Március tizenkettedike volt. Verőfényes hajnal hasadt. A szél meglebbent, a fűszálakon reszkettek a gyémántos harmatcseppek. Salamon, Vid szavaiban bizakodva, parancsot adott az indulásra. Kürtök harsantak, lovak nyerítettek, fegyverek csörrentek. A királyi sereg megmozdult, és egyenesen szembehaladt a felhágó nappal, majd északra fordult. Két hét múlt el a kemeji győzelem óta. A Rákos völgyén át, Gödöllő irányában lovagoltak Vác felé. De hamar megállt a sereg, mert a kémek hírül hozták, hogy a hercegek már elhagyták Vác tájékát, és a mogyoródi, csömöri dombok irányában Cinkota felé tartanak. Rövid tanácsot tartottak, majd Salamon az északra nyomulás helyett most már keletre fordult, és Mogyoród meg Cinkota között vezette a hercegek ellen seregét.

A hercegek Fót és Cinkota között, háttal a Dunának, szedték hadi rendbe csapataikat. A Csömör felett északra és délre terjedő homokos halmok és völgyek választották el a két sereget egymástól. Mindenki másnapra, csütörtökre várta az összecsapást, de az időjárás megint közbeszólt. Csütörtök reggelre sűrű, tavaszi köd lepte el az egész tájat, nemcsak a völgyeket, hanem a halmok tetejét is. Vak és szürke volt a hajnal, sárgásán bolyhodzó ködben múlt el a reggel és a délelőtt. A nap valahol a tőzegbarna felhők mögé bújt, és mivel teljes szélcsend volt, hiába szakadtak szét később a felhők, a nap délután is csak sápadtan derengett át a vastag ködtakarón. A két sereg mégis aggódva figyelt. A legények a lovak mellett álltak, és kantárral a kezükben váraoztak egész nap és éjjel is, meglepetéstől, alattomos támadástól félve. Ilyen kétséges lépésre azonban a vezérek nem vállalkoztak.

Péntek volt, március tizennegyediké. Már a hajnal előtti félderengésben könnyű szellő osont végig a tájon, szétborzolva, elűzve a vastag ködöt. A hajnali, foszló párákat azután gyorsan itták fel a megtisztult égről alámosolygó nap vörösarany sugarai.

Tisztán látszott a hercegi sereg hadrendje. Fóttól délre egymás után sorakoztak az egyes csapattestek. Balra, Mogyoród irányában, a bihariak élén László herceg állt az első sorban. A középet a nyitraiak foglalták el Géza herceg parancsnoksága alatt. A hercegi sereg jobb szárnyát a morvák alkották Ottó herceg vezérletével. A sereg mögött három-három hadtest alkotta a tartalékot. Az egész sereg három nagy hadtestből állt, és mindegyikben négy-négy sort lehetett megszámlálni. A magyarok mind Lászlóért lelkesedtek. Bátyja, Géza még Vácnál tett fogadalmat, hogy ott templomot épít Mária tiszteletére, itt pedig a felsorakozott egész sereg előtt László hullt térdre, imádkozott, majd hangos szóval fogadta meg, hogy győzelmük esetében ezen a helyen épít monostort Szent Márton tiszteletére. Ezután lovára pattant, és a sereg előtt elnyargalva harcra buzdította a vitézeket, akik ujjongva éltették. Amikor az egyik hadrend előtt előreszegezett lándzsája egy bokrot érintett, a már zöldülő bokorból egy kis hölgyeményét (hermelin) ugrott ki, és felszaladva a lándzsán, az ölébe bújva keresett menedéket. A legények szájról szájra adták tovább az állat szokatlan viselkedését, és mindnyájan hinni kezdtek a győzelemben.

– Bátyám, cseréljünk zászlót! – kérte László Gézát. –Úgy vélem, hogy Salamon téged akar megtámadni főerejével. Majd meglepődik, ha velem találja magát szemben.

Géza örömmel cserélt zászlót. Még mindig fáradt volt, és a lelkében mély nyomot hagyott a kemeji vereség.

A hajnal fényeiben a királyi csapatok is készülődtek. A vezérek itt is hadirendbe állították a vitézeket. Salamon is lóra kapott, és átnyargalt a mogyoródi dombgerincen. Szekerészeinek, poggyászhordozóinak megparancsolta, hogy kövessék, majd a domb tetején álljanak meg, hogy az ellenfél tartalék seregnek higgye őket. A mellette lovagló Vid ispán konokul ismételte:

– Ha meglátják seregünket, egyszerre hátat fordítanak, és megszaladnak.

Ernye ispán fejcsóválva válaszolt a hallgató király helyett:

– Csoda lenne ez, Vid! Ez a hercegi sereg nem akar megfutamodni. Ha ezt akarnák, nem hagyták volna maguk mögött a Dunát. Bizony a folyóba nem szaladhatnak bele. Én úgy vélem, bár ne lenne igazam, ezek győznek, vagy meghalnak.

A nap mindig magasabbra hágott. A két sereg mozdulatlanul várakozott farkasszemet nézve egymással. Egyik sem akarta elkezdni az ütközetet. Látszott, hogy az összecsapás a fennsíkhöz hasonló mogyoródi völgyben megy majd végbe. Salamon volt az, aki nem bírta tovább elviselni a

várakozást és a tétlenséget. Parancsot adott a támadásra. Arca tüzelt, a szeme villogott, a hangja zihált, ahogy kiáltotta:

– Előre!

Kürtök harsántak, pajzsok döngtek, és a lovak patáinak tompa dobogása hallatszott, belevegyülve a magyar, német, olasz, morva csatakiáltások sűrűjébe.

Vid ispán vitézei a megegyezés szerint a morvákra rontottak, de ez a roham megtorpant a morvák első sorain. A vasba öltözött lovasokról szinte visszapattantak a bácsi legények. Aztán, miképpen György káplán mondta, tömören és ellenállhatatlanul indult meg a morva lándzsaerdő, maga előtt sodorva, szétzilálva, eltaposva, levágva Vid ispán hadi népét. Maga Vid úr is holtan bukott le lováról. Szívét lándzsa döfte át, fejét súlyos kard hasította ketté.

Salamon egész erejével nekitámadt a Géza zászlóit lobogtató László seregének, mert benne látta a főellenséget. Csak akkor hökkent meg, amikor észrevette, hogy nem Gézával, hanem Lászlóval áll szemben. Zavarában parancsot adott zászlótartójának, hogy forduljon a közép felé. A sereg megzavarodva engedelmeskedett. Az oldalra forduló királyi hadnak a hibás parancsot felismerő László nyomban nekitámadt. A bihariak hátba és oldalba támadták a királyi sereget, szemben pedig a nyitraiak friss erővel fogadták őket, és törtek rájuk.

A harc ekkor eldőlt. A hercegi sereg katonái főképpen a németeket kaszabolták és a Salamon segítségére jött cseheket és olaszokat. A csata Salamon megsemmisítő vereségével végződött. Ispánjai közül többen holtan heverték. Markvart és Szvatopluk sebesülten estek fogságba. A király magyarjai közül is sokan elesetek. A futókat sokáig üldözték a bosszúra szomjas hercegi legények.

A király megmenekült. Amikor minden veszni látszott, a bátor Opos termett mellette, kiragadta az ütközetből, és futott vele nyugat felé. Opost senki sem merte megtámadni.

A győztes sereg ujjongott, ünnepelt. Zsákmányoltak, osztozkodtak, nagy tüzeket raktak, ettek-ittak és kurjongattak.

A két herceg földre borulva mondott hálaimát.

Lászlóról ezeket jegyezte fel a késői krónikás:

László pedig, aminthogy mindig kiváló jámborságú vala, látva az elhullottak ezreit, ámbár ellenségei voltak, mégis megrendült belé a szíve, és keservesen sírt, tépte orcáját és haját, mint ahogy az anya sír fia halálán. A hullák közt járva, megismerte Ernye ispán tetemét. Leugrott lováról, megölelte, és így szólt: Ernye ispán, siratlak, mint testvéremet, mert szíved

és tanácsod békét lehelt. Fölemelte, megcsókolta, és meghagyta, temessék el Vácott nagy tisztességgel. Meglátta aztán Vid tetemét is. Téged is sajnállak, bár mindig ellenségünk valál. Bárcsák élhetnél, jobb útra térhetnél, és megerősíthetnéd a békét! De hisz nem voltál hercegi vérből való, minek kívántad a hercegséget, nem voltál királyi sarj, minek akartad a koronát, íme szívedet, mely a hercegségre áhítozott, átdöfte a lándzsa, fejedet, mely a koronára gondolt, kettéhasította a kard. Temessétek el őt is!

A vitézek azonban csak Ernyét temették el tisztességgel, László Vidre vonatkozó kérését nem teljesítették. Azok, akik hozzátartozóikat veszítették a harcban, Videt okolták halálukért. Vak dühükben nekiestek hullájának. Mellét felhasították, szemét kiszúrták, és a sebeit porral szórták tele. Egyikük ezt kiáltotta:

– „Sohasem tudott szemed jóllakni vagyonnal és fényvel, most lakjék jól a szemed és a szívod földdel...”

XVIII.

AZ ÁTKOZOTT KIRÁLY

A halál a sarkukban volt, mint a tulajdon árnyékuk, csak akkor éreztek nyugalmat, amikor esti szél sugdosott a fák fekete ágai között. A nap már régen lebukott a budai hegyek kéklő karéja mögött, amikor Pest közelében egy tanyán meg mertek pihenni.

– Itt megállhatunk, király úr! – szólalt meg bizakodva Opos. – A győztesek ilyenkor már nem üldözik a menekülőket, hanem visszatérnek a harc színhelyére, hogy ki ne maradjanak az osztozkodásból.

A tanya megrémült gazdája ételt, italt hordatott szolgálival a jövevényeknek. Hallott a készülő harcról, de nem mert kérdezősködni, miképpen folyt le az ütközet, ki a győztes, ki a legyőzött. Először a sötét páncélú Opos előtt hajlongott, de hamarosan rádöbbsent, hogy Opos és a legények a fiatalabb, szomorú vitézt szolgálják ki, lesik kívánságait a tanya egyetlen szobájában, ahol egy árva mécses pislá fénye világított.

– Uram – suttogta az egyik szolga a gazdájának –, az a szomorú arcú úr a király. Bort vittem neki, amikor a sötét páncélú, véres ember király úrnak szólította.

– Hallgass, szerencsétlen! – ripakodott a gazda a szolgájára. – Nem szabad tudnunk, kinek adtunk menedéket! Ha a király futott hozzánk, akkor Géza herceg győzött. Ha üldözik, és itt kapják nálunk, még mi is bajba keveredhetünk, amiért befogadtuk őket. De hát ki merne fegyveres vitézekkel szembeszállni?

A szolga is félt, ezért elhallgatott. Az ólakba húzódva várták a hajnalt.

Lassan tüzesedést a keleti égbolt. Salamon és megmaradt néhány legénye már a derengés első fehér villanására talpon volt. Szó nélkül sorakoztak, csak Opos köszönte meg a vendéglátást, néhány pénzdarabot vetve a gazdának, majd a pesti révet tudakolta, aztán kiügettek a tanyából. A gazda keresztet vetett örömeiben, a kapott ezüstöket is csak ezután merte felszedgetni.

– A király volt nálam! – motyogta, és sokáig bámult a tovatűnő kis csapat után, amíg el nem nyelte őket a távol párák homálya.

A pesti révhez azonban hiába lovagoltak. A révész jobbnak vélte, ha legényeivel, kompjával és dereglyéivel együtt a budai parton várja meg a mogyoródi csata kimenetelét. A révészház és az egész part üres volt, sem

délre, sem északra egyetlen ember sem látszott.

– Nem tudunk átkelni – mondta Opos, és néhány pillanatig habozva tűnődött, mit lehetne csinálni.

Fényes reggel volt, Kelen hegye felett magasan, ezüstfehér felleg foszladozott. Opos leugrott a lováról, és még egyszer fürkészte, kutatta a partot. Odaát, a budai parton, mozgás látszott, de az emberek, amikor észrevették integetését, sietve tűntek el a budai révházban.

– Ezt is a gazok tették! – dühöngött Salamon a hercegekre, és az arca szürke-sárga lett az indulattól.

Opos nem szólt semmit, csak köpött egyet, majd visszatért lovához. Megsimogatta ruganyos ajkát, megveregette a nyakát, azután mondta a királynak:

– Itt nem maradhatunk. A csatától félnek az emberek. A révész is azért kelt át. Délnek megyünk, király úr! Arra még talán nem tudhatnak a harc eldőlteről. Siessünk! – mondta még parancsolva, azután újra nyeregbe ugrott, és a part mentén húzódó, keskeny ösvényen kezdett ügetni dél felé. A király és a fásult vitézek szó nélkül követték.

Fáradt lovaikon csak nagyon lassan haladhattak. A part mentén halászcsonakokra bukkantak, a halászok át is vitték volna őket Csepel szigetére, de Opos a fejét rázta.

– Nem válók meg a lovamtól, ilyen fáradtan pedig egyik ló sem bír átúszni a csónak mögött.

Éjjel megint egy tanyában pihentek, és csak harmadnap délben tudtak átkelni Szigetfőnél a Dunán.

– Most már nyugodt vagyok – mondta Opos, és a somlyai puszta felé fordította a lova orrát, hogy majd Polgárdiba érjenek.

Egy kis erdő szélén pihentek meg. Valahonnan harangszót hozott a szél.

– Maradjatok! Pihenjete! – mondta a király, mert kíváncsi volt, honnan hallatszik a harang szava, és meleg ételre vágyott.

– Maradunk – válaszolta Opos, mivel csaknem letaglózta a fáradtság, amely a csata óta gyötörte, és nyomban lefeküdt a tavalyi avarra. A kísérő harcosok is leugráltak a nyeregből. Érezték, itt végre békességben pihenhettek.

Salamon gyalog indult tovább. Nem tudott nyugton maradni. A hosszú lovaglástól meggémberedett lábának jólesett a gyaloglás. Egy kis dombra kapaszkodott fel. Innen jól látta, hogy a szemközti domb oldalában, a már zöldellő völgy felett, fehér falú kis templom és mellette egy nagyobb épület falai ragyognak a napsütésben.

„Régen nem imádkoztam – gondolta büntudattal. – A templom nincs

messze, onnan könnyen visszatalálok.”

Most már frissen lépkedett arrafelé. Amikor közelébe ért, akkor vette észre, hogy a templom mellett egy külön ház is fehéredik, amely előtt durván faragott fakereszt áll.

„Egy remete háza, szent ember élhet benne, aki a monostort is kényelmesnek tartja” – gondolta, mert hallott a vezeklő remetéről, de még sohasem látott egyet sem.

Hirtelen állt meg. A kunyhó ajtajában megjelent a remete. Ez a remete azonban nem férfi volt, hanem nő. Az arcát majdnem egészen eltakarta fekete, lenvászon fátyola, amelyet az idő megkeményíthetett, mert mereven hullt a vállára. Vastag, sötétszürke gyapjúruhája földig ért, elrejtve termetét. A nő nem látszott észrevenni a megtorpant királyt. Lehajtott fejjel, lassan ment a keresztfához, ott előtte térdre hullt, és keresztet vetett.

„Imádkozik! Vajon öreg lehet-e, vagy fiatal?” – kérdezte magában a király, és hosszas habozás után megindult az imádkozó nőalak felé. Amikor közelébe ért, először latinul, majd magyarul köszönt:

– Laudetur! Dicsértessék! Mit csinálsz itt a pusztai magányban, derék nővér? – kérdezte felbátorodva, már azért is, hogy meglássa az arcát.

A szerzetesnő azonban nem emelte fel a tekintetét, hanem lehajtott fejjel, tiszta hangján válaszolta:

– Imádkozom a testvérharcban elhunyt lelkekért. Adjon nekik az Úr békés nyugalmat, és tisztítsa meg lelküket a földi bűnöktől!

Salamon döbbsen állt az elfödött arcú, csengő hangú, karcsúnak tetsző alak előtt.

– Milyen harcról beszélsz, tisztelendő nővér?

– Arról a harcról, amelynek hírének már a monostorba is elhozták.

A király nem akart erről beszélni, ezért halkán esedezve hazudta:

– Segíts rajtam, Isten kegyes szívé szolgáloánya! Eltévedt vadász vagyok, fáradt és éhes ...

A remetenő megmozdult erre a kérésre, de még mindig nem emelte fel a tekintetét, de a hangja most erősebben csengett:

– Te nem vagy eltévedt vadász. Salamon vagy, Magyarország volt királya. Menekülsz, hiert átkozott kardod éle kicsorbult a véres testvérharcban.

– Ha ismersz, akkor még jobban kérlek, segíts rajtam!

Ismét király leszek, és kincsekkel teszem gazdaggá és hatalmassá ezt a kis monostort.

– Nem leszel te soha többé király! Megszegted esküdet, elhagytad az Istent. Nem tudsz te már ezen a földön senkit sem hatalmassá tenni.

– Ki vagy te, hogy jósolni mersz?! – kiáltotta. – Elvesztett csatát még meg lehet nyesni egy új, győztes csatával.

– Nem fogod megnyerni azt az új csatát, Salamon. Egyszer kértelek: ne üldözz bennünket, mert egykor üldözni fognak téged is, király ...

– Cseperke! – kiáltott fel Salamon megrendülve.

– Cseperke régen meghalt, még ott, abban a faluban, ahol a nagyanyját, Mandula anyót eltemette.

Most felnézett, és a királyra emelte mályvaszínű szemének fénylő tekintetét, és így folytatta:

– Akkor még tudtalak gyűlölni, mert szerettelek. Most Karitás az nevem, és Karitás szívében nincsen se szerelem, se gyűlölet. Csak sajnállak, Salamon, de szeretlek is, mert a te üldözésed vezetett Istenhez. Bárcsak egyszer te is istenfélő lennél!

– Meg tudsz-e bocsátani nekem? – kérdezte a király.

– Régen megbocsátottam, hiszen én Bekény vadászt szerettem, aki abban a pillanatban halt meg bennem, amikor Salamon király állt előttem. Pihenj meg, ha akarsz! Gyere velem-a monostor kapujához! Be nem léphetsz, mert oda férfi nem teheti be a lábát.

Salamon engedelmeskedett. Karitás kérésére két idős apáca egy tányér levest és köleskását adott a királynak.

– Egyél, lovag! – mondta az egyik öreg apáca, de rideg maradt, a mosolynak még az árnyéka sem tévedt az arcára. Karitás szó nélkül elsuhant, többé nem is jött elő.

Salamon evett. Még sohasem érezte ilyen ízetlennek az ételt. Amikor befejezte az evést, valamilyen köszönetfélét mormogott, és már nagyon megbánta, hogy idevetődött.

„Jobb lett volna, ha sohasem találkozom Cseperkével!” – gondolta. Keserűen felsóhajtott, majd megindult visszafelé, ahol Opos pihent a legényekkel. Körülötte tavaszi, éles napfényben ragyogott a mező és az erdő, de ő észre sem vette. Csak a remetenő vasszürke, hosszú gyapjúruháját látta maga előtt, és ettől megborzongott.

* * *

A mosoni vár tornyai körül suhogott az esti szél. A sötét, bolthajtásos folyosón szurokfáklyákkal világítottak a szolgák. A nagyteremben vártak. Anasztázia szemében sötét rémület fénylett. Egykori aranyszőke haját ősz tincsek tarkázták, mintha hamut szórt volna hajszálai közé az idő. A karja régi mozdulattal tárult ölelésre, de csak ennyit tudott mondani:

– Jaj, fiam!

Judit sápadt arccal, mozdulatlanul várta. Amikor magához vonta, megérezte, hogy az asszony megrázkódik, mintha ettől a testi érintéstől dideregne.

Megzavarodott. Most kezdte érezni, hogy valamilyen jóvátehetetlen szörnyűség történt vele és a családjával. A torkában fojtogató szorítást érzett. Anasztázia ekkor sírva jajgatni kezdett:

– Koldussá lettél, fiam! Nem hallgattál rám, édes fiam! Nem hallgattál Ernyére, sem igazi híveidre, és íme, megrontottad magadat és családodat, mert Vidre hallgattál, őt követted. Ó, hányszor mondtam, elégedj meg a koronával, és hadd a hercegséget békében atyádfiáinak! Most sem Vid ispán nem lehet herceg, és te sem leszel többé király.

Ekkor engedett a torkát fojtogató szorítás. A leikéből feltörő dac és gőg vörös hullámot kergetett az arcára.

– Megmaradt a kardom, anyám! – válaszolta a sirámokra csaknem kiáltva.

Az anyakirálynő felhördült erre a gőgös beszédre.

– Veszett volna el átkozott kardod! A kihúzott kard hozott rád pusztulást.

– Vénasszonybeszéd! – válaszolta durván, aztán villant a szeme, és keserűen folytatta: – Ennek a sorscsapásnak is te vagy az oka! – kiáltotta. – Avagy talán nem te adtad oda a jöttment bajor hercegnek Attila kardját? Hej, ha kezemben lett volna Mogyoródnál, nem így tértem volna ide vissza!

– Ostoba vagy! – hörögte most már dühösen Anasztázia.

– Ha nincs Ottó, nem vagy király! Henrik még gyermek volt akkor. Azzal a karddal és még mással nyertem meg a Nordheimit. Elég volt a vérből, Salamon! Elvesztetted néped szeretetét. Véres árnyék lebeg a családod felett. Atyádat lovak taposták agyon, Bélára rászakadt a trónja, te pedig testvérvért ontottál Mogyoródnál és a Tiszánál. Beszélük, ezrek és ezrek hulltak véresen a porba. Ne onts több vért, fiam! – sikoltotta önkívületben.

– Ha kell, ontok ezután is, de a jussomat nem hagyom! – felelte dölyfösen.

– Ó, hát verjen átok! – kiáltotta Anasztázia tébolyodottan. – Hamut hintek a fejemre, és siratni fogom halott fiamat...

Most megvakult a dühtől. Vörös fátyol lebegett a szeme előtt, ahogy felemelt ököllel rohant az anyja felé.

– Megállj! – kiáltotta az eddig néma Judit, és egyetlen ugrással köztük

termett, megragadva izmos kezével a felemelt kéz csuklóját.

– Sohasem bocsátanád meg magadnak, ha anyádat megütötte volna!
– Rámosolygott, és el vonszolta a háborodottat.

Roggyanó térdekkel, levegő után kapdosva, égő szégyennel, megalázva támolygott asszonya mellett, akinek a keze bilincsként fonódott a csuklójára.

– Pihened kell! Aludnod kell, Salamon! – nyugtatta az összetört lelkű, hideglázás önkívületben, vacogó fogakkal reszkető embert, a férjét, a bukott királyt, akit most sajnált, de nem szeretett. Lefektette, betakarta, majd mákfőzettel megitta, hogy a hosszú álom meggyógyítsa...

* * *

A Duna partján búcsúztak. Géza és László hálálkodva, szeretettel ölelte meg a morva sógort, Ottót.

– Sohasem feledjük el, amit értünk tettél! – mondta elérzékenyülve Géza herceg.

– Nélküled földönfutók vagy halottak lennénk. Isten akarta, hogy segíts rajtunk – tette hozzá László herceg.

– Eufémia kedvéért tettem, amit tettem. A feleségem testvérei olyanok nekem, mintha igazi testvéreim lennének.

– Fogadd el hálánk jeléül! – kérte Géza herceg, és intett vitézeinek, akik a drágaságok tömegét rakták Ottó herceg lábához.

A morvák lelkes éljenzésben törtek ki. A katonák zsákmányolt lovakon vitték, amit az osztozkodáskor szereztek.

– Ezt a testvérünknek küldjük! Csókoltatjuk és kérjük, gondoljon ránk! – búcsúzkodott Géza, és gyapjútakaróban védett, bizánci selyemszövetet mutatott Ottónak. A zöld szövetet aranyhímzés borította. – A feleségem kapta rokonaitól. Előreküldtem Vácra, hogy neked átadhassam. Varrass ruhát belőle Eufémiának!

Ottó is elérzékenyült. A hercegek még egyszer megölelték egymást, azután a morva sógor lovára ült, búcsút intett, és serege élén megindult a parton észak felé. Géza és László sokáig nézett a morvák után, akik dalolva lovagoltak hazafelé.

– Ha nem jön Ottó, talán már vakon tántorognék Salamon előtt – törte meg a csendet Géza könnyes szemmel.

– Az Úr akarta, hogy segítsen rajtunk – válaszolta László, és mosolyogva nézett át a folyó felett Budára, ahol a tavaszi melegben kékes párák gegsztek a hegyeken.

A pesti révnél keltek át a Dunán. Most már ott volt a révész legényeivel. Nagy kompja sokszor fordult, amíg átszállította a sereget. Sokáig tartott az átkelés, mert az áradó folyóba egyik vitéz sem akart, lovát féltve, beleugratni, csak néhány könnyű fegyverzetű, bihari legény úsztatott át, ősi szokás szerint, lóra kötözött tömlővel. A víz hideg volt, de a nap már szokatlan meleget árasztott.

A hercegi sereg előretörése nyugat felé valóságos diadalmenetnek számított. Mindenütt tárt karokkal fogadták őket. A német segítségben bizakodó, dölyfös Salamont nem szerette népe. Géza és László sehol sem talált ellenállásra, ezért gyors menetben foglalták el az országot egészen a nyugati gyepükig.

Salamon megerősítette Mosont és Pozsonyt, úgy várta a német segítséget.

A hercegek nem háborgatták a bukott királyt, hagyták váraiban, de ők is megerősítették végváraikat, Kapuvárt, Babótot és Székesfejérvárt. Hallottak Henrik király gondjairól, ezért tudták, egyelőre nem kell német támadástól tartaniuk.

Nemsokára Géza, az ország kívánságára, elfoglalta a trónt, és 1075-ben Székesfehérvárott királlyá koronázták azzal a koronával, amelyet a görög császár küldött.

* * *

Ebben az időben történt, hogy a Fertő tó vidékén élő, még a múltban letelepített besenyők vezére követeket küldött az új királyhoz.

– Király úr – kezdte a követ –, az én uram, a te legalázatosabb szolgád, Zoltán vezér, kéri tőled, tedd szabaddá a népét! Hálából megszorongatja ellenségedet, Salamont, aki váraiból kitörve még árthat neked.

– Várjatok, amíg határozok! – válaszolta, és kiküldte a fejérvári palota trónterméből a besenyő követséget.

– Mit gondolsz, Gyula ispán? – fordult nádorához a király.

Gyula úr mosolyogva válaszolta:

– Salamon valóban árthat neked a jövőben, király úr, de igazán csak akkor, ha német segítséget kap. Szerintem a besenyők ajánlkozását fogadd el! Legalább megzabolázzák a bajkeverőt, ha legyőzni nem is tudják. Nekünk az is jó, ha a váraiba szorítják. Nem mi támadjuk meg, és mégis támadás éri. A besenyők kósza népétől az országnak más haszna úgyszólván.

Géza válaszával örömmel nyargaltak vissza Zoltán vezér követei.

Útközben fecsegték is jobbra-balra, mint a fecskék. Nem is maradt titokban, műre készülnek. Salamon is hamarosan megtudta. Tüstént követeket küldött Ernő osztrák markgrófhoz, és pénzt ígért neki, ha megsegíti a besenyők ellen.

Ernő grófnak talán mindene volt, csak pénze nem, Salamon pedig aranyhoroggal halászott.

– Mondjátok meg a királynak, hogy megsegítem! – küldte vissza Salamonnak segítséget kérő embereit.

Ernő úr meg is érkezett a Fertő tó partjára szép, páncélos seregével. Vitézei széles pallost, nehéz lándzsát és háromszögletű pajzsot hordtak. Fejükön sisak ragyogott. A tó partján azután nyugodtan vertek tábor, mert a besenyőknek nyoma sem látszott, és a kémek szerint a túlsó parton lapultak. Ernő herceg óvatos ember volt, gondolta, megvárja az ellenség támadását.

Egyik reggel Ernő úr és vitézei a parton állva kémlelték a távot. A táj egészen kihalt volt. Ekkor kiáltott fel az egyik vitéz:

– Uram, jön a nádas!

A vitézeknek a szájuk is tátva maradt a csodálkozástól, mert bámulva látták, hogy egy úszó nádas közeledik a part felé, éppen oda, ahol ők tanakodtak. Találgatták is, hogy ugyan micsoda csodálatos jelenség, amit látnak. Nem kellett sokáig töprenkedniük. Az úszó nádas a parthoz ért. A következő pillanatban besenyő harcosok ugráltak ki a vízből, eldobva a nádszálakat, amelyek segítségével a víz alatt úszva és a sekélyebb vízben lábolva a levegőt szívták. övükből kardot rántva, vad ordítással vetették magukat a meglepett osztrákokra. Mire az osztrákok magukhoz tértek, a félmeztelen besenyők, amit lehetett, magukhoz vettek, a sátrakat feldöntötték, néhány vitézt megsebeztek, több lovat oldalba szúrtak, aztán uzsgyi, beleugráltak a tóba, és úsztak, láboltak visszafelé, ahonnan jöttek.

Ernő úr úgy megijedt a marcona alakoktól, hogy egyszeriben elment a kedve az ilyen ellenséggel folytatott harcától. Eszébe jutott Tübingi Vilmos, Potho gróf és Eppo püspök sorsa, félt, hogy ő is fogságba kerülhet. Üzent is nyomban Salamonnak, hogy nem harcol nagybőjtben. A király azonban ne féljen, mert ő felvonul a parendorfí dombra, ahonnan jól lehet látni a mosoni síkot, hogy közbeléphessen, ha a besenyők a harcban felülkerekednének.

Salamon magára maradt, de nem esett kétségbe. Tudta, harcolnia kell, nem engedheti meg, hogy Mosón környékét elveszítse.

– Rájuk megyünk, Opos! – mondta elszántan.

– Rájuk bizony! – válaszolta Opos. – Vannak elegenden, de szedett-vedett

népség, csak nyilazni tudnak, aztán páncéljuk sincsen.

Salamon nem habozott. Tudott ő bátor hős lenni. Kis serege élére állt, hogy meginduljon a besenyők ellen, akik már felvonultak ellene.

– Várj, király úr! – kérte Opos. – Álljunk oda a domb elé! – és felnézett az égre, amelyen nyugat felől komor felhők tornyosultak. Salamon szót fogadott. A kis sereg a dombnak vetette hátát. A domb előtt kiszáradt rét terült el, amely a hosszú szárazság után most járható volt.

– Megesszük ezt a kis sereget! – mondta Zoltán vezér hetvenkedve alvezéreinek, akikkel előző este előre ivott a medve bőrére. – Támadunk, de előbb lenyilazzuk őket.

A száraz, nagy réten ömlött előre a besenyő sereg. Nyilaik záporozni kezdtek sűrűn koppanva a király katonáinak pajzsain, páncéljain.

Opos kinyújtotta a kezét, azután mosolyogva mondta:

– Már esik! .

A zápor hirtelen tört ki. Olyan sűrűn zuhogott, hogy látni sem lehetett. Az ömlő égi zuhatagban egyszeriben eláztak a besenyő íjak húrjai. Rövid idő alatt a rét is mocsárrá változott, csak a közepét átszelő, feltöltött szekérút maradt járható.

– Az Isten bennünket segít! Előre! – kiáltotta Salamon, és nekieresztette lovát a szekérúton. Vitézei követték. Kardok csapásai hulltak, buzogányok, szekercék zuhantak a nyilaikat nem használható besenyőkre, akik maguk is a járható szekérúton iparkodtak most már menekülni, de a nagy tömörülésben egymást taposták, a többiek pedig a réten küszködtek az ingoványos földön.

Délben Idderült az ég, szárító sugarak hulltak az ázott földre, ahol a levágott besenyők hevertek. Akik meg tudtak menekülni, eszeveszett futásban kerestek menedéket. Egy későbbi betűvető írta erről a harcról: „A besenyők elfogytak Salamontól, mint ahogy a viasz elolvad a tűztől.”

A király serege diadallal tért vissza a mosoni várba.

Judit mosolyogva fogadta.

– Hős vagy, Salamon! – mondta, és megcsókolta elfáradt férjét.

Nemsokára jelentkezett Ernő markgróf a pénzért. Salamon azonban gúnyosan kinevette.

– Bőjtben nem fizethetek, gróf úr! – kiáltotta. – Ha nem takarodsz a váramból, még fel is jelentelek gyávaságodért a sógoromnál, a német királynál.

Ernő grófot elöntötte a düh. A kardját is kirántotta, hogy a királyra rontson, de megijedt, amikor Salamon is kardot rántott. Valójában urától, Henrik királytól félt jobban, ezért visszacsúsztatta kardját hüvelyébe,

sarkon fordult, kiment a várból, és népével együtt hazakullogott.

XIX.

HENRIK KIRÁLY VISSZAFORDUL

A mosoni vár toronyszobájában fogadta Salamon a fogságból kiváltott Markvart urat.

– Köszönöm, király úr, hogy megszabadítottál a herceg fogságából – hálálkodott a német testőrök vezére. Mereven ült a királlyal szemben, ahogyan szokott. Bal arcán, a halántékától majdnem az állaig, vörös sebforradás húzódott ferdén lefelé, és ez a Mogyoródnál kapott kardvágásnak a nyoma olyanná tette a német lovag arcát, mintha bal oldalán torz mosoly fintorogna.

– Benned bízom, Markvart úr! – kezdte a király.

– Mindenben számíthatsz rám, uram – szólt közbe őszintén, és hidegzöld szemének tekintete Salamonra tapadt. – Mit kell tennem? – kérdezte.

– Követséget vezetsz a sógoromhoz, Henrik király úrhoz! Már előbb is küldtem követeket, de a király nem jöhetett. Géza herceg sógora, a szász herceg, Billungi Magnus, régebben lázadást szított a király ellen. Most fogságban ül, de a szászok tovább nyugtalankodnak. A kormányt Adalbert, brémai érsek vezette, de őt Hanno párthívei a templomban gyilkolták meg. A zavarok ellenére Henrik úr mégis megindult, hogy megsegítsen, de Hódító Vilmos támadásának a hírére megfordult, és a Rajna felé sietett. A hír nem volt igaz, a segítség azonban elmaradt. A királynak a pápával is meggyűlt a baja, nekem is – tette hozzá, és legyintett egyet.

Felállt és járkálni kezdett, majd szembefordult a helyéről felugró Markvart úrral.

– Ülj le, Markvart! – és mosolygott. – El kell mondanom mindent, hogy megértsd a történeteket. Hallottam, hogy Géza, trónom bitorlója is, levelez a pápával. Tegye! – hangsúlyozta fölényesen, majd ismét a székbe ereszkedett.

Kezének ujjai egymásba fonódtak, szemhéja összeszűkül, és tompa hangon folytatta:

– Mennél későbben kapok segítséget, annál nehezebb lesz a helyzetem Mosonban és Pozsonyban, ahová be vagyok szorítva. Papjaink szerint a jogos király én vagyok, de hallgatnak. Talán a hercegektől félnek, vagy azért nem szólalnak meg, mert ravasz rokonaim egyre-másra alapítanak

monostorokat. Ispánjaim jórészt odavesztek Mogyoródnál, akik megmaradtak, öregek. Tanácsot is nehezen adnak. Anyám engem okol mindenért, ami történt. Csak te segíthetsz rajtam Rudolf úrral együtt. Ti jól ismeritek Henrik urat és a feleségemet, Juditot.

– Mikor induljak, uram? Hol van Henrik úr? – kérdezte.

– Wormsban – felelte Salamon.

– Ismerem a várost, sokszor jártam benne fiatalkoromban.

– Annál jobb! – élénkült fel a király. – A hírek szerint május óta Henrik úr országában változott a helyzet. Ha okosan érvelsz, a király még a nyáron vagy ősszel segítségemre jöhet. Sok függ tőled, Markvart, és attól, mit mondasz a királynak.

– Mit kell mondanom? – kérdezte a német lovag.

– Nem fogsz menni üres kézzel. Emlékezteted Henrik urat közös gyermekkorunkra! Arra is, hogy nemcsak rajtam segít, hanem a testvérén, Juditon is! Idézd fel előtte a fejevári koronázást! Ő tett királlyá, ne engedje, hogy a trónomról letaszítva, más üljön rajta! A segítsége fejében hűbérül adom Magyarországot. Hűségem zálogául tizenkét kezest állítok, és az ország hat legerősebb nyugati várát engedem át neki...

– Henrik úr segíteni fog, uram! – mondta meggyőződéssel Markvart. – Mikor induljunk?

– Amikor kipihented a fogság fáradalmait.

– Ha parancsolod, már holnap útra kelhetek. Eleget pihentem a fogságban.

– Köszönöm neked, Markvart úr! – kiáltotta Salamon, és örömeben megölelte hűséges emberét.

* * *

Kisasszony, azaz augusztus havának közepén mozdulatlan forróság állt a levegőben. A völgyekben álmos párák foszladoztak. Henrik király seregét Böngér fia Böngér vezette keresztül a gyeplűn. Salamon csekély hadával Pozsonynál valuta sógorát.

Markvart lovag jó követnek bizonyult. Salamon ígéreteire Henrik király, nem törődve országa bajaival, kihirdette a magyarelles birodalmi háborút. Futárai szertevitték parancsát a hűbéres hercegekhez. Nagy hűbéresei azonban nem mozdultak. Hadra kelés helyett hercegségük bajaira hivatkoztak, vagy nem is válaszoltak a királynak. Henrik mégis konokul ragaszkodott tervéhez.

– A sors kínálja most nekünk Magyarországot! – hangoztatta Hanno

érseknek, aki Adalbert meggyilkolása után kezében tartotta a kormánygyeplőjét.

A komor ember szürke arcán is reménykedés látszott felvillanni.

– Ha tudod, szerezd meg! Salamon erős hűbéresed lehet a német hercegekkel szemben. Jó lenne már letörni a szarvukat! De honnan veszel hadsereget? – kérdezte aggódva.

A kicsapongó zsarnok vörös arcán fiatalkora ellenére mély ráncok húzódtak. Hanno kérdésért ezek a ráncok most dühös táncot jártak, miközben gögösen felelte:

– Van saját seregem. Zsoldosokat is fogadhatok. Salamon hadával együtt megbirkózunk a bitorlóval, aki királynak meri nevezni magát.

Néhány héttel a Hanno érsekkel folytatott beszélgetés után a pozsonyi vár alatt rokoni csókkal köszöntötte egymást a két fiatal király. Henrik fogadásán ott volt a nővére, Judit és az öreg anyakirályné, Anasztázia is.

Henrik király arca csak akkor komorodott el, amikor Géza ellen indulva meglátta Salamon csekély seregét.

– Több katonád nincsen? – kérdezte, és szeplős arcán aggódás látszott.

– Elestek Mogyoródnál. A morva herceg nagy sereggel rontott rám. De mi ketten legyőzzük Gézát, a bitorlót, mert erősebbek vagyunk nála. Aztán, ha előremegyünk, majd többen csatlakoznak hozzánk.

– Elkapom és legyőzöm Géza seregét! – dölyfösködött Henrik király.

Mindketten tévedtek. Salamonhoz nem pártolt senki, Géza serege pedig sehol sem volt, Henrik király hiába kereste. Géza harci taktikája éppen olyan volt, mint hajdan az apjáé. A Duna bal partján, ahol a német király előrenyomult, kiürítettett minden lakott helységet, elhajtatta az állatokat, elvermeltette a gabonát. Pozsonytól Nyitraig, a Vágón, Zsitván, Garamon és az Ipolyon átkelve, egészen Vácig üres, letarolt földön nyomult előre Henrik király, reménytelenül keresve Géza seregét.

Géza király ugyanekkor biztonságban táborozott a Csallóközben, ahová a megáradt vizek miatt ellenségei be nem tehettké a lábukat.

Salamonék Nyitra előtt megálltak, mert a várbeliek nem voltak hajlandók hódolni. A védők még ki is törtek a falak közül, és rácsaptak Salamon odaérkező előhadára. Opos egymaga vette fel velük a harcot. Egyet levágott, a többi visszafutott, de dárdáikat ráhajigálták, lovát pedig megölték. Ő azonban sértetlenül tért vissza a csetepatéből, és csak a lovát siratta.

A viadalt Henrik király is végignézte, és a visszatérő Opost megdicsérte, majd egy szép lovat adatott neki kárpótlásul.

– Gézának és Lászlónak is vannak ilyen derék vitézei? – kérdezte Henrik

Salamontól.

– De vannak ám, még jobbak is! – büszkélkedett oktalanul Salamon.

– No, ha vannak, akkor bizony nehezen szerezzük vissza tőlük országodat – válaszolta a német király, aki már aggódott az élelemhiány miatt.

Amikor Salamonék Vác felé tartottak, Géza már régen elhagyta a Csallóközt, és a Duna jobb partján követte ellenfeleit, majd Váccal szemben egy erdőben táborozott.

– Hol akarsz megütközni velük, uram? – kérdezte Gyula nádor.

– Sehol – válaszolta. – Elég volt a vérontásból. Apám is harc nélkül győzött a nagy császár ellen.

– Hogyan gondolod, király úr? – kérdezte a nádor. Géza mosolygott, majd így válaszolt:

– A kémek szerint Henrik serege már éhezik. A Tisza felé találnának ennivalót, de odáig, remélem, nem jutnak el. A vér többet ér az aranyból, Gyula úr. Aranyhorgot kell bevetni a sors vizébe, hogy a legnagyobb csuka ráakadjon!

Gyula nádor elképedve meredt a királyra.

– Nem értelek, uram – szólalt meg akadozva.

– Mindjárt megérted. Henrik király legfőbb tanácsadó-ja, bizalmasa, a plainei gróf, aquilejai pátriárka, Sieghard úr. Beszélnek róla, hogy jobban imádja az aranyat, mint az Istent. Szent ember, csak a füle mögött kormos.

– Őt akarod megvesztegetni? – csillant meg Gyula úr szeme.

– Őt és a zsoldosok vezéreit. Ha pénzt kapnak, szívesen lemondanak a háborúról. György káplán és Ivánka deák be tudnak jutni a császár táborába. A papok szabadon mozognak, főképpen, ha Sieghard pátriárka előtt akarnak tisztelegni.

* * *

Kisasszony havának vége volt, meleg alkonyat következett. György és Ivánka mélyen hajlongott a vörös arcú, puffadt testű főpap előtt. György beszélt:

– Engedd meg, főtisztelendő atya, hogy az én uram, a békeszerető Géza király nevében mély tisztelettel köszöntselek.

– A király Salamon! – horkant fel Sieghard.

– A mi királyunk Géza úr, aki tisztelete jeléül ezt a csekély ajándékot küldi tisztelendő atyaságodnak – folytatta beszédét György káplán, és egy nagy zacskó aranyat adott a pátriárkának.

Sieghard úr belenézett a bőrzacskóba, és egyszerre meglágyultak arcának komor vonásai.

– Mit akar a királyod? – kérdezte megenyhülten.

– Békét akar, főtisztelendő atya. Géza úr herceg korában is csak a békét akarta, még akkor is, amidőn az unokaöccse, Salamon, fegyverrel tört rá. Tanú erre egész Magyarország.

– De hát én miképpen teremtsék békét? – szuszogta a pátriárka.

– Te vagy, uram, Henrik király tanácsadója. Tanácsold neki, hogy forduljon vissza! Géza király még hálásabb lesz, ha ez megtörténik.

– Itt vannak a zsoldosok is, fiam! – esett színlelt kétségbeesésbe a plainei gróf. – Őket hogyan győzöm meg?

– Így, atyám! – felelte mosolyogva György káplán, és Ivánka deák kezéből még három zacskó aranyat vett ki, és mély meghajlással letette Sieghard úr hatalmas lábfeje mellé.

– Megpróbálom. Talán sikerül – motyogta a kövér ember, és széles, vörös arca verejtékezni kezdett izgalmaiban. Két nap múlva már csak fél adag kenyeret osztottak a szekeresek Henrik király hadinépének. Ugyanekkor Sieghard atya a sietségtől zihálva, levegőt kapkodva lépett be Henrik úr sátrába, és rémülten dadogta:

– Király úr! Rettenetes álmom volt az éjjel. Seregünket láttam, uram, ahogy a hajnal első sugaraiban csatára készült. Velünk szemben sorakozott fel a bitorló herceg nagy serege. A kürtök megharsantak, aztán a lovak dobogása hallatszott. Ijedten láttam, hogy katonáink tantorogni kezdenek. Az ellenségre néztem, de az már nem látszott. Helyette toronymagas hullámok emelkedtek, mint viharban 'és dagálykor a tenger partján, és ez a fenyegető, roppant vízárral nagy morajlással zúdult felénk. Csak egy rettenetes halálordítást hallottam, és láttam, hogyan vesznek el lovasaink a rájuk ömlő áradatban. Ekkor ébredtem fel, és rohantam ide hozzád. Félek, király úr! Ez az álom rosszat jelent. A zsoldosok máris zúgolódnak. Gottfried zsoldoskapitány már csak úgy tudta lecsendesíteni népét, hogy pénzt osztott ki közöttük.

Sieghard úr mindezt egy szuszra hadarta el a tábori székre roskadva, izzadó homlokát törülgetve, rémült arcán táncoló ráncait mutatva Henrik királynak.

– Mit tegyünk? – kérdezte riadtan a szeplős arcú király, és tanácstalanul tekintett atyai bizalmasának felhevült arcába.

– Hívd, össze a haditanácsot! Döntsenek a vezérek! Én csak az Úristen egyszerű szolgája vagyok – tette hozzá ravasz alázatossággal.

Még dél sem volt, amikor Géza király parti örei örvendezve, hangos

kiáltozással adták tudtára uruknak:

– Király úr! Henrik király népe hazamegy!

A kiéhezett sereg valóban felkerekedett. Rendezetlen tömegként vonult nyugat felé, A katonák útközben vadásztak, halásztak, hogy valamit egyenek. Még az ürgéket is kiásták és megsütötték. Pozsonynál a király felégette hajóit.

– Velem mi lesz? – kérdezte Salamon elkeseredve.

– Majd visszajövök, ha a birodalom egész erejét egyesíteni tudom – vigasztalta Henrik kevés meggyőződéssel.

Salamon azonban akkor döbönt meg igazán, amikor Judit szolgálóleányaival, szekerekre rakott holmijaival várta öccsét, Henrik királyt.

– Te is itt hagysz? – kérdezte elfulladva.

– Félek itt maradni, Salamon. Majd ha újra Esztergomban élhetünk, és király leszel, visszajövök hozzád.

A német király harc nélküli hadjárata véget ért, arról azonban nem feledkezett meg, hogy az ország nyugati részeit és a várakat, amelyeket Salamon neki ígért, a Fertő és a Lajta között fekvő vidékekkel együtt meg ne tartsa.

* * *

Napokig nem beszélt senkivel. A pozsonyi vár toronyszobájában hevert, órák hosszat a mennyezetet bámulva. A fáklyák füstjétől megfeketedett falakon tévovázott sötét tekintete. Szobája előtt örök álltak, akik parancsára senkit sem engedtek közelébe.

Anasztázia, a roskatag öregasszony, többször próbálkozott fiához bejutni.

– Urunk megparancsolta, senkit se engedjünk színe elé, királyné asszony – hajtogatta keserűen Böngér fia Böngér. – Hidd el, úrnőm, keserves nékem nemet mondani a király anyjának. De mondd, mit tehetek! Neki esküdtem hűséget, magad is tudod.

– Testőreim hadnagya voltál, Böngér – emlékeztette az őrség parancsnokát, és görnyedt testét görcsös zokogás rázta meg.

Böngér arcáról lefagyott a királynét üdvözlő mosoly. Fejét lehajtotta töprengő szégyenében.

– Én átkoztam meg a fiamat – motyogta Anasztázia suttogva. Böngér nem érthette az összetört matróna suttogását, mégis felemelte a tekintetét.

– Úrnőm! Megpróbálom – mondta elszántan. – Lehet, hogy haragjában

hozzám vágja a boroskupáját, de a te kedvedért, királyné asszony ...

Belépett. A halk neszre Salamon feléje fordította bortól pókhálós tekintetét.

– Mit akarsz? – kérdezte tompa hangon.

– Anasztázia királyné szeretne bejönni hozzád, felséges úr – szólalt meg.

Sokáig nem válaszolt. Arca mozdulatlan maradt, mintha nem is a régi Salamon lett volna. Böngér zavartan állt, még azt is jobban szerette volna, ha királya tombolni kezd haragjában.

– Mit mondjak a királynénak, felséges uram? – kérdezte, és izgalomban nyelt egyet.

Az arc még mindig mozdulatlan maradt, mintha egy szoborarcú ember feküdt volna a heverőn. Szeme üres volt és sötét. Végre megmozdult. Salamon lassan ült fel, és erős ujjai görcsösen egymásba fonódtak, mintha birkóztak volna egymással.

– Senkit sem akarok látni!

Mást nem mondott. Csak ült, és eszelősen nézte, hogyan játszadoznak kezének ujjai, mintha nem is az ő akaratából kulcsolódtak volna össze.

Böngér mélyen meghajolt.

– Parancsodra, király úr – mondta engedelmesen, majd ahogy belépett, olyan nesztelenül távozott.

A szerencsétlen öregasszony még jobban magába roskadt, amikor Böngér fia Böngér megismételte előtte a király szavait.

– Nincs már fiam! Nincs már fiam! – mondogatta halkán, és vánszorgó léptekkel botladozott a rossz kőpadlón lakosztálya felé. A folyosó hajlatában azonban nem bírta tovább. Az erő kiszaladt a lábából. A falnak dőlt, és hangtalanul csuklott össze. Később udvarhölgyei találtak rá, és hangos jajveszékéléssel vitték a szobájába, ahol lázasönkívületben, fogvacogva feküdt órák hosszat.

Amikor Böngér kiment, Salamon még sokáig ült a heverő szélén.

„Ó, hát verjen átok! – égtek a belsejében Anasztázia Mogyoród után elmondott szavai. – Most mégis be akart jönni az átkozott királyhoz. Jó, hogy nem engedtem be! – lobbant fel benne a régi dacos gőg, és torz, gonosz mosoly jelent meg a szája csücskén. – Mégis, ő az anyám ... Majd legközelebb beengedem” – és fáradt mozdulattal legyintett.

Ekkor pillantotta meg az asztalán az ételt, amelyhez nem nyúlt, csak a bort kóstolgatta mostanáig. A kis ablakon a lenyugvó, őszi nap már vöröslő sugarait lopta be a szobába. Hirtelen ugrott fel. Kinyújtózkodott. Gyomrában mart az éhség. Jó fogaival tépte a húst, és tömte magába a

kenyeret. Amikor éhszomját elverte, megemelte a boros kannát, és nagy kortyokban itta ki maradék borát. Az étel és ital szétáradt egész testében. A hosszú pihenéstől és az evéstől új erőt érzett izmaiban.

„A gazok!” – gondolt rokonaira, és nagy léptekkel rőtta a toronyszobát faltól falig, bezárt fenevadként, észre sem véve, hogy kezét ökölbe szorítja a tehetetlen harag.

Megállt az ablaknál, és szembenézett a bukó nappal.

„Te is lebúsz, de reggel újra felkelsz!” – gondolta a nap vörös korongjába meredve, hogy belekönnyezett.

„Én is felkelek még! Henrik megígérte, hogy visszajön. Onnan fog jönni, ahol most a nap leáldozik. Elvisz Esztergomba, és akkor Judit is visszatér...”

Most megint olyannak képzelte asszonyát, mint amilyen hajdan volt az esztergomi palotakertben, ahol szelíd őzek suhantak, és feketerigók osontak a bokrok között. Kis, szőke leánynak . . . kék szemében frissen csillogó örömmel.

Karcsú alakján ibolyaszínű köntös libeg, nyakát pedig nefelejcskék kendő díszíti. Csak nézett a leszálló napba, de hajdani múltjába tekintett. Észre sem vette, hogy a szeme megtelik futó könnyel, amely kimossa az emberből a reménytelenség testet, lelket bénító közönyét. A király újra élni akart.

(Henrik király szeptember végén már Wormsban volt, és maga szorult segítségre lázongó hívei ellen. A pápával is egyre romlott a viszonya. VII. Gergely pápa nem ismerte el Gézát királynak, csak hercegnek, de Salamont sem támogatta, amiért ellenségének, Henriknek a hűbérese lett, sőt meg is rőtta.)

Egyik reggelen Opos lépett a király szobájába. Ő volt az egyetlen ember, aki hívás nélkül is bemehetett Salamonhoz. Márton úr fia most is vasinget viselt. – Mi történt, Opos? – kérdezte Salamon, amikor Oposon a vasinget észrevette.

– A bitorló király, Géza, öccsének, Lászlónak adta a hercegséget. Az új herceg pedig itt van Pozsony alatt. Embereivel körülfogatta a várat.

– Ostromolni akar? – ugrott fel riadtan-a király.

– Nem hiszem. Ostromhoz nincs elég katonája, és hadigépei sincsenek. Talán éheztetni akar bennünket, azért szállta meg az utakat. Vitézei a falakhoz és a kapukhoz merészkednek, becsmérő szavakat kiáltoznak párviadalra ingerelve bennünket. Nézz ki, uram, magad is megláthatod okét!

Salamon az ablakhoz ment és kinézett. Akkorra már behallatszott László

herceg bihari legényeinek gúnyos kiáltozása:

– Salamon! Felkötted a nyúlbocksort? Váctól futottál idáig? – hangzott az ellenséges kórus. – Nyúl volt az apád, futó király ?

Sápadt arccal fordult vissza az ablaktól.

– Hozd a páncéloom! Nyergeltesd fel a lovamat! – kiáltott Oposra, és a hirtelen haragtól most már megpirosodott az arca.

– Ne tedd, király úr! – nyugtatta Opos. – Bárkivel lándzsát törhetsz, nem féltelek senkitől, csak Lászlótól.

– Miért? – kérdezte meghökkenően.

– Mert Lászlótól mindenki fél, mint kutya az ézengéstől. Én is félek ... – tette hozzá csöndesen.

– Te, a bátor Opos? – csodálkozott Salamon.

– Én. Kiállók veled, de félek.

– Hozd a fegyvereim! – parancsolta Salamon. – Nem tűröm, hogy tovább gúnyolódjanak!

A legények kara most már ezt harsogta:

– Nyúlkirály! Nyúlkirály!

Opos beöltöztette páncéljába Salamont.

– Mindenkiel megmérkőzhetsz, uram, csak Lászlóval nem.

A kaput kinyitották. A király talpig vasban, leeresztett sisakrostéllyal, kezében lándzsával megjelent a vár kapujában.

– Velem vívj, ha mersz! – kiáltotta László Töböröcsök nevű hadnagyra, és a király elé rúgta.

László vitézei nyomban tágultak, majd félkörben állták körül a mezőt. A várfalak is megteltek. A védők megismerték Salamont, és hangosan éljenezni kezdtek.

– Told fel a rostélyod, hadd lássam, kit küldök a pokolba! – kiáltotta kérkedve a hosszú legény.

– Inkább te nézz körül, és búcsúzz el Isten szép világától! – válaszolta Salamon.

– Hajrá, Töböröcsök! – ordították a bihariak.

A falakon csak éljeneztek, nem ejtették ki a király nevét.

Töböröcsök lehúzta sisakrostélyát, és a királyra támadt. Salamon pajzsán azonban elcsúszott lándzsája, lova nem tudott megállni, elrohant a király mellett.

– Ne fuss, te gyáva! – ingerelte a hadnagyot, majd a megforduló Töböröcsökre rontott. A hadnagy is támadni akart, de a király gyorsabb volt. Lándzsája hegye a melle közepében szakította át vértjét. Töböröcsök lezuhant. Bal lába beszorult a kengyelébe, és a megvadult ló végighurcolta

haldokló testét a földön.

Salamon ekkor feltolta sisakrostélyát. A falakon katonái ujjongani kezdtek. László legényei hallgattak. A megvadult lovat elfogták, és Töbörcsök holttestét táborukba cipelték. A király mögött döngve csapódott be a várkapu.

– Győztél, uram! – örvendezett Opos, és lesegítette urát a lováról.

Az idő őszre járt. Pozsony körül még ott táborozott a herceg serege. A párviadalok azonban megritkultak. Salamon nem engedte ki vitézeit, bárhogy csúfolták őt és embereit.

– Kevesen vagytok, nem akarom, hogy elfogyjatok –mondogatta. – Ha győztök is, mit ér? Ők többen vannak.

Az egyik párás reggelen hatalmas termetű lovag léptetett a vár kapuja elé. Gesztenyebarna haja a válláig omlott fényes sisakja alól.

– Gyere ki, Salamon, ha mersz! – hangzott kihívása.

– László herceg! – járt szájról szájra a falakon álló védők között. Ugyanekkor a bihariak harsogva biztatták urukat.

Salamon már magára huzattá páncélját. Fegyverhordozói is készen álltak, hogy a királyt a mezőre kísérjék. A király arca nyugodt volt és elszánt. Mégsem jelent meg a viadal színhelyén.

Valaki megelőzte. A várkapu feltárult, és német lován, sötét vasingében Opos ugratott előre László felé. A következő pillanatban a német ló megbotlott, lovasa pedig elveszítve egyensúlyát, olyan szerencsétlenül zuhant le, hogy fejjel esett a mező szélén felhalmozott kőrakásba. A köveket már régen odahordták a falak kijavításához.

Halálos csend támadt. A német ló a földön fekvő kapált a lábaival a talajt keresve. Lovasa mozdulatlanul feküdt, félig a ló alatt. László herceg sietett először a segítségére. Felsegítette a lovat, majd kiemelte nyergéből az élettelen testet. Belenézett az ismeretlen arcba, azután megcsóválta a fejét. Letérdelt a fekvő Opos mellé, keresztet vetett, és imádkozni látszott. Mindkét sereg megdermedve figyelte. László felállt, és kantárszáron vezetve lovat visszament táborába.

– Készüljetek! Hazamegyünk! – parancsolta. Katonái némán engedelmeskedtek. Délben lassan kocogva el is indult a sereg kelet felé. Pozsonyt nem fenyegette többé az éhínség réme.

Opóst becipelték a várba, ahol szobájába fektették, miután megszabadították vértjétől. Arca kékesfehér volt, ajkai szétnyíltak, szeme fennakadva, üveges fénnel meredt a mennyezetre. Az orvos fráter megvizsgálta, azután mondta:

– Opos úr meghalt.

A legények térdre hulltak, és a pappal együtt imádkoztak a halott lelki üdvéért.

Ebben a pillanatban rontott be Salamon.

– Opos! – kiáltotta kétségbeesetten. – Itt hagyta! Opos! Miért hagyta! itt? Ó, Isten, légy átkozott! – üvöltötte, és kezét ökölbe szorítva fenyegette az eget.

A fráter rémülten kelt fel, és fogvacogva állt eléje.

– Uram! Ne vetkezz! Ne botránkoztass!

A király rá sem figyelt. Eszelős tekintettel meredt a halottra, tombolva fenyegette az eget, azután a földre roskadt, és ráborult legkedvesebb embere hűlő testére, úgy zokogta:

– Miért hagyta el? Miért? Nincs már senkim! Tebenned bízom, amióta eszemet tudom. Ó, gonosz Isten! Miért vetted el? Miért?

A fráter rémülten hánytá magára a keresztek. A riadt legények egymást noszogatva kisompolyogtak.

– Uram, uram! Csillapodj! Az Üristen akarata volt! – dadogta reszketeg hangján.

– Hallgass, fráter! – ordította zavaros tekintetét ráemelve, mire a pap még egyszer keresztjét vetett, és ő is iszkolt kifelé.

Síri csönd borult a várra. A halottat és a királyt messze elkerülték. A nyitott ajtón át sokáig hallatszott Salamon kétségbeesett zokogása és átkozódása. Csak másnap reggel tántorgott elő, véreres szemmel pislogva a reggeli fényben. De a temetésen ismét erős volt. Mozdulatlanul állt díszes ruhájában Opos koporsója mellett, és sötét tekintettel meredt maga elé.

* * *

Géza király sohasem vágyott szíve szerint a trónra. Sokszor marcangolta az önvád, amiért a koronás királyra fegyvert fogott. Hiába bizonygatták hívei cselekedetének jogosságát. Igazát a papok sem vitatták, hiszen a harcot Salamon kezdte, mégis a felkent és kétszer megkoronázott királyt tekintették jogos uralkodónak.

Esztergom felett komor felhők takarták el a téli napot. A palotába már délelőtt homály osont be a szűkre épített, félkörös ablakokon. Géza úr nyugtalan tekintettel figyelte az ajtó fűrészfogas ívét, amely alatt az érseknek be kellett lépnie a vörös márvány padlójú, lombard fonatú faragott oszlopokat és színes falfestményeket őrző trónterembe. A király arca sárgásfehér volt, mintha valamilyen titkos kórság emésztene korán megrokkoló testét. Tekintete az ajtón és az ajtó melletti zöld, oroszlanos

címerrajzon tétovázott. Végre meglebbent a nehéz vörös bársonytakaró és Tege fia Gyalán, a testőrség hadnagya jelentette:

– Felsőleges úr! Nehemiás érsek kér bebocsátást.

– Várom az érsek urat, Gyalán – szólalt meg halkán, és kettéválasztott körszakállát simította meg, mintha ebben a pillanatban ez volna a legfontosabb dolga.

Az öreg főpap lassú mozgással ült le. Verteien szájáról szárazon, de mégis hajlékonyán rebbentek a szavak.

– Köszöntelek, felsőleges fiam! – és a királyra nézett. Tekintete fáradtan révedt rá nedves kékségében, szeme olyan volt, mintha két drágakő ragyogott volna szarkalábas keretében. Géza barna szemében gyanakvás fénylett. Figyelte, miképpen vonják szelíd fénybe a kopasz ember félarcát a gyertyák libegő lángocskái.

– Hozott Isten, atyám! – válaszolt az üdvözlésre, és érezte, hogy az igo az izmaiban bujkál.

Az öregember arcán boldog, könnyű mosolygás játszadozott. Az Isten jólelkű szolgálói mosolyognak így, ha érzik, mindenben az egyház parancsai szerint élnek.

– Szeretném tudni, hol akarod megünnepelni Urunk születésének közeledő ünnepét – kezdte nyugodtan, mintha csak ezért jött volna a királyhoz.

– Hívták Vácra, a Boldogságos Szűz templomába, mert én építettem fogadalmam szerint. László öcsém hívott az általa alapított Szent Márton-egyházba, de én Szekszárdra megyek, a monostorba, amelynek apátja mentette meg az életemet.

– Jól teszed, felsőleges fiam. A hála a királyok legszebb erénye. Dezső érsek üzenete, hogy ő szeretné teneked a karácsonyi misét mondani.

– Szeretem az érseket – mondta eltűnődve a király. –Ő mindig a békét akarta, és én sem akartam mást. Mégsem az történt, amit akartunk.

– Király lettél, fiam, és én elhiszem, hogy nem akartál király lenni. De az öcséd is király. Isteni, és emberi törvényeink szerint egy országnak nem lehet két királya. Te, felsőleges fiam, jogosan védekeztél, és a fegyvereid erősebbek voltak. A nép is melléd állt, de a hazai egyház és a pápa úr is azt szeretné, ha igazi béke lenne ebben a sokat szenvedett országban. Nehéz ez, felsőleges fiam, nagyon nehéz. Én nem is tudok tanácsot adni, csak azt szeretném, ha gondolkodnál mindazon, ami történt.

Horpadt, keskeny száján továbbra is az a halovány mosolyféle játszadozott. Világoskék gyermekszeme a királyon tétovázott. Kopasz feje fénylett, és erről a fehérén villogó fejbőréről Gézának az apja jutott eszébe,

egy-két pillanatig azt vélte, az apja ül mellette. A száraz hang azonban visszahúzta a valóságba, és különös kábulatfélét érzett, amely mögött lelkének mélyén megint az önvád kínzó mardosása lappangott.

– Te nagyot cselekedtél, felséges fiam. Az ilyen nagy tetteknél legtöbbször kétségek kísértének, de te erős voltál, legyőzted kétségeid, és ez a győzelemnek a titka. Ezek a rejtelmes és néma kétségek azonban gyakran visszatérnek. Egyszer te is beszéltél róluk, fiam. Sokszor töprengtem már én is azon, vajon hány lélek él az emberben, jobban mondva, hogy ne vetkezzünk, a lelkünkben hányféle természet lapul. Én úgy vélem, egy hűséges áll harcban a lázadóval. Bennem is ilyen kétféle természet harcolt fiatalkoromban, amíg az Úristen kegyelmével le nem győztem a lázadót.

A király az érsek vékony kezét nézte, ahogy beszédesen kísérték mozgásukkal gazdájuk szavait. Nem célzott ezután főbbet a két királyra, sem a lázadó és hűséges lélek milyenségére, hanem az érsekség földi dolgairól beszélt. Látogatásának végén így búcsúzott:

– Dezső érsek boldog lesz, ha karácsony ünnepén találkozhat veled a szekszárdi monostorban.

* * *

Az 1076. év karácsonyát Szekszárdon ülte meg Géza király. Vele érkezett a monostorba Gyula nádor és néhány ispánja. Kísérő lovasait Gyalán vezette. Elkísérte György káplán és a király gondolatait is kileső inasa, Karcsa. Vilmos apát Berno társaságában a monostor kapujában régi ismerősként köszöntötte.

– Boldog vagyok, király úr, hogy holnap én misézhetem – állított be a király részére berendezett cellába Dezső érsek. Az elsuhant évek nyomot hagytak rajta is. Alakját meghajlította az idő, haja és szakálla deres lett, de a szeme örvendezve fénylett, és a hangja régi fátyolos érdességgel zendült.

Másnap, mise után Dezső érsek így prédikált:

– Krisztus születésnapján a szeretetnek és a békességnek kell éltölnie lelkünket! A múltó hétköznapok csendjében vagy gonosz viharaiban, amikor az ördög zsoldjában álló, kárhözatra méltó főemberek a harcot hirdették ezen a földön, én, Krisztustól nyert hatalmamnál fogva, mindig a béke és a szeretet szószólója voltam. Adj, Uram, békét! Imádkoztam naponként, és nem lázadoztam akkor sem, ha háború dúlt ezen a földön, mert Isten jogos büntetésének tartottam a megpróbáltatásokat, és reménykedtem a megbocsátó kegyelemben.

Dezső érsek arca megpirosodott a belső tüztől. Barna szeme ragyogott, erős kezének mozdulatai nyomatékot adtak mondanivalójának. Emelt hangon folytatta az egyház tanítását:

– Az élet értelmét ne keressétek önmagában! Amihez ti érzékeitekkel ragaszkodtok, az legtöbbször csak a múlt öröme, avagy a bűn. Életek csak annyit ér, amennyit az égi kegyelem rátok sugárzik, amennyi fény átdereng a kéklő magasból a földre. Az ég függőnye leér egészen a földre, ezért ennek a világnak minden parányát átjárják az istenség sugarai, ha az égi kéz meglebbenti a természet függönyét. Figyeljétek, híveim, és legyetek mindig készen az Isten látogatására, az égi jelre, hogy el ne mulasszátok a legnagyobb pillanatot!

Gézára függesztve tekintetét így beszélt tovább:

– Az Ég és a Föld között nincs határ, ezért a királyok céljai is beletartoznak az isteni világtervbe. Két királynak azonban nem lehet egy célja. Igazi béke csak egy király uralmából születhet. A királynak éppen olyan magasztos a feladata, mint az egyház szolgálójának. Kormányoznia kell országát Isten szolgálatában az alattvalók lelki üdvéért.

A hajlott hátú érsek kiegyenesedett, ebben a pillanatban újra szálfatermetűnek látszott. Hangja zengett:

– Nemcsak az érsek és a püspök, hanem a szent olajjal felkent és megkoronázott király is Krisztustól kapta hatalmát, ezért Krisztus helytartójaként uralkodik országában. Neki is szentnek kell lennie, mert Krisztus megbízásából a lelkek őre. De jaj a királyoknak is, ha békesség helyett karddal támadnak egymásra!

Sokáig beszélt. Szavai megdöbentették hallgatóit, mert kicsendült belőlük az egyháznak az a felfogása, hogy az a jogos király, akit krizmával felkentek, és az ország koronájával koronáztak meg. A beszéd véget ért. Géza parancsára világi kísérete elhagyta a templomot, csak az érsek, az apát, Berno és György káplán maradt bent.

Géza király könnyes szemmel hajtott térdet Dezső érsek előtt.

– Atyám, meggyőztél! Vetkeztem, amikor a törvényes király országát elfoglaltam. Lemondok a trónról, megelégszem a hercegséggel, bírja a többi országrészt Salamon király!

A király gyónására a papok örvendezve adtak hálát Istennek, aki megvilágosította Géza lelkét.

Az ünnep után Géza király Dezső érsekkel tért székhelyére, majd követeket küldött Salamonhoz, levélben tudatva vele békülési szándékát és feltételeit. A követek mentek, a követek jöttek, az urak azonban másképpen gondolkoztak, mint a papok.

– Salamontól, a német király hűbéresétől, nem kell félnünk többé! – hangoztatta Gyula nádor, és a főméltóságok hasonló véleményen voltak. Tudták már, Henrik király nem segíthet többé. Előbb a bajorok lázadtak fel ellene, majd Rudolf sváb herceg ütött pártot Henrik ellen, akit VII. Gergely pápa kiátkozott. Henrik télvíz idején zarándokolt a pápához, mezítláb könyörögve Canossa várában, hogy oldja fel az átok alól. Canossa hírére az urak nem engedték, hogy Géza átadja a hatalmat a meggyűlölt Salamonnak. Tavaszra azután Géza király már nem békülhetett. Súlyos betegség verte le a lábáról, és az 1077. esztendő Szent György havának huszonötödik napján elragadta a környörtelen halál.

Az egész ország halottja volt. Minden templomban gyászmiséket mondtak. Ravatalánál éjjel-nappal imádkoztak, zsoltárokat énekeltek. Zúgtak a harangok, amikor nyitott koporsóban, legszebb ruhájába öltöztetve megindultak vele Esztergomból, hogy Vácra kísérik, és az általa alapított egyházban helyezték örök nyugalomra. A halottas menet élén három lovas haladt. A király lovain ültek, és ruháiba voltak öltözve. A koporsót zokogó emberek sokasága követte: érsekek, püspökök, főméltóságok, nemesek, polgárok és parasztok gyászolva a jóságos Magnus királyt.

XX.

SALAMON BUKÁSA

Tavaszi sugárözönben ragyogott a táj, a Duna aranylóan fénylő háta az erdők lombjátára, a szőlővel beültetett dorrn bök és a kék párákban rezgő, távoli hegyek hullámos gerince. Salamon ott állt megszokott helyén, a torony tetején, ahonnan a négy világtáj felé lehetett ellátni, de a tavaszról semmit sem vett észre. Egyre csak nyugat felé nézett résnyire húzott szemmel. Keményre szorított szájáról még a gúnyos mosoly is lehervadt, helyette mély ráncok telepedtek az orra tövétől lefelé húzódva. Ez az arc még most is konok görbülést árukkodott, a legyőzhető, de meg nem törhető és meg nem bocsátó ember dölyfjéből táplálkozó erejéről. Karcsú, fiús teste ráhajolt a kőpárkányra, szeme kitágult, ahogy a távolba meredt az utat vallató tekintete.

– Jönnék! – kiáltotta.

– Kik jönnek, király úr? – kérdezte Bogát fia Radovan, ez a megkeseredett főember, aki urának bukása után mindent elveszítve ragaszkodott Salamonhoz, mert csak benne reménykedhetett. Rövidlátó szeme pislogott, szétnyíló szájából sárgásán villantak rosszul nőtt fogai, arcbőrét pedig összeráncolta a sok bor, amelyet bánatában ivott.

– Remélem, hogy Markvart jön! – válaszolta, és remegett a hangja. – A bátyám, Géza, dögvőz van. Így mondják. Ha most jönne Henrik ... Ha Géza meghalna, csak én lennék a király ...

– Ó, uram! – sóhajtott Radovan reménykedően. Beszélt, de nem vette le tekintetét a folyó mentén húzódó útról.

– Talán ő! Markvart lesz! Nagy, barna lova van. Ha közelebb érnek ... Ó, ha Henrik most!...

Szagatottan törtek elő szavai, nem tudta cikázó gondolatait befejezni...

Radovan pislogott. Ő csak a Duna csillogását látta, és a parti fákat. A király elhallgatott, nem akart beszélni ő sem. Szuszogott Salamon közelében, és magában átkozódott, amiért meggyöngült a szeme.

– Ő az! Markvart! – kiáltotta Salamon rekedten. – Gyere! – parancsolta Radovánnak, és rohant a lépcső felé.

A teremben ültek. A falakból még a téli hideg áradt, ezért vasserpenyőkben parazsat hoztak be a szolgák. Böngér fia Böngér vezette be Markvartot és Rudolf lovagot, aki szintén hű maradt Judit távozása után

is.

– Ülj le és beszélj! – parancsolta Markvartnak.

– Nem kertelek, király úr – kezdte Markvart. – Nincs remény!

– Miért? – kérdezte Salamon elsápadva.

– Harc dúl a hazám földjén.

– Mondj el mindent! Tudni akarom, mi történt. Markvart fejet hajtott, tekintete végigfutott a mozdulatlan főembereken, azután beszélt:

– Sógorod, Henrik király, apja, a nagy császár harcát folytatta a szászok ellen. Billungi Magnus, szász herceget elfogatta, majd a fellázadt szászokat leverte még az 1075. esztendő nyarán. Elfogatta a szász urakat és papokat is. Ez aztán nem tetszett a bencés Hildebrandnak, aki most VII. Gergely pápa néven az egyház uralmát a királyokra is ki akarja terjeszteni. Megtiltotta, hogy a királyok nevezzék ki a főpapokat. A szász háború után azt követelte Henrik királytól, hogy bocsássa szabadon a foglyokat, és a néppel kegyesen bánják.

– Henrik mit válaszolt? – vágott közbe a király.

– Várj, uram! Mondom. A pápa még azt is követelte, hogy Henrik király menjen hozzá Rómába, adjon számot bűnös életéről és a simóniáról, vagyis arról, adott-e egyházi méltóságot pénzért híveinek.

– Mondd tovább! – nógatta Salamon, amikor Markvart úr rövid szünetet tartott.

– Mondom, uram, mondom – nyugtatta Markvart. – Henrik király mérhetetlenül felháborodott. Hívei apja példájával biztatták a pápa ellen: „Atyád – mondták –, a nagy császár, három pápát fosztott meg méltóságától, négyet pedig kinevezett. Tedd le ezt az okvetetlenkedő barátot!” így biztatták, nem figyelve arra, hogy más idők járnak.

– Letette a barátot? – faggatta Salamon mind nagyobb izgalommal.

– Sajnos, ilyen elhamarkodottan cselekedett. A püspököket Wormsba rendelte, és tavaly júniusban megfosztotta Gergely pápát méltóságától.

Markvart úr szavait mindnyájan csöndben hallgatták. A pozsonyi magányba gyéren szivárogtak be a nagyvilág hírei. Salamon is hallgatott, csak az arcán ugráló ráncok árulták el hullámzó érzéseit.

– Azt mondtam, sajnos – folytatta Markvart úr –, Gergely pápa nem ijedt meg, hanem az egyház fegyverével, a rettenetes egyházi átokkal válaszolt. A pápa átka kiközösítette a királyt. Ez azt jelentette, hogy alattvalóit feloldotta a hűségesküjük alól. Bárki a király ellen támadhatott. A német fejedelmek örültek, hogy elpártolhatnak a kiátkozott királytól. Ki is jelentették, ha Henrik király egy éven belül nem szabadul meg az átoktól, vagyis nem nyer feloldozást, akkor leteszik trónjáról.

Markvart úr beleizzadt a beszédbe. Kendőjével a homlokát és az arcát törölgette. Salamon összeszorított szájjal hallgatott, attól félt, hogy fájdalmában felordít, ha megszólal.

– Ez év február másodikán járt le a fejedelmektől megszabott esztendő. Henrik király érezte a veszélyt. Én azt hiszem, hogy ez az 1077. év bekerül az emberiség történetébe. Ilyesmi nem esett meg, mióta világ a világ. Január volt, csikorgó hideg. Henrik király feleségével és néhány szolgájával útra kelt Itália felé. Jön Henrik király! Vitték a hírt a pápának, aki azt hitte, a német király sereggel vonul ellene, ezért elmenekült Rómából Matild, tusciai örgrófnő Canossa nevű várába. Vele ment Henrik király anyja is, a kegyes életű Ágnes császárnő.

– Ismertem Ágnes császárnét, az udvarában éltem – szólalt meg Salamon, és maga előtt látta a sovány, sápadt arcú asszonyt, magas nyakú, szürke ruhájában, hegyes főkötőjéről kétoldalt aláhulló kendőjével. Mintha siránkozó hangját is hallani vélné, olyan elevenen támadt fel benne gyermekkorának az emléke.

– Canossa! – emelte meg a hangját Markvart úr. – Henrik király ennek a várnak az udvarában vezekelt mezítláb, hajadonfővel három napig, amíg Ágnes császárné rimánkodására, Matild örgrófnő kérésére a kőszívű pápa végre maga elé engedte, és megbocsátott neki...

– Nem igaz! – üvöltött fel Salamon. – Én szétzúztam volna a pápa fejét! Henrik! Henrik! Hogyan tehetted? Megcsúfoltad atyád emlékét... – felállt, és nyugtalanul járkált fel és alá. Markvart úrban megrekedt a beszéd. Csak amikor a király tombolása véget ért, kezdte el újból mondanivalóját.

– Sajnos, igaz, amit elmondtam, király úr. Egész Németországot és Itália erről beszél. Igaz és szomorú, mert a fejedelmek így is letették Henrik királyt, és Rudolf sváb herceget választották meg ellenkirállyá. A Rajna menti városok azonban Henrik mellé álltak, és most Németországban harc dúl a két király között.

– Akkor mi nem tehetünk semmit, pedig Géza a hírek szerint halálos nyavalyában szenved.

– Csak ha Henrik király győz, uram – jegyezte meg Markvart úr, és nagyon komor volt az arca.

A királyi család belső harcai miatt kilencszer taposták a magyar földet idegen seregek, és István király halála óta öt uralkodó alázkodott meg a német király előtt. A sok harc, pusztítás az erkölcsöket is megrontotta, a keresztény államrendből megszületett magántulajdont csak nehezen tisztelték az előzőén közös törzsi birtokokon élő szabadok unokái. Ezért szaporodtak el a tolvajlások, az erőszakos foglalások. Még a papok között

is akadtak tolvajok. A szökött szolgák pedig néhol csapatokba tömörülve kóboroltak rablásból és tolvajlásból élve.

A kereszténység felvétele előtt az ország népe két osztályból állott, a szabad magyarokból, akik alig különböztek egymástól, és a szolgákból. A kereszténység új rendje széttagolta ezt a társadalmat. A rabszolgák és dolgozó parasztok uruk földjén éltek, tőle el nem mehettek, de saját földjüket is művelték. Hozzájuk hasonlók voltak az inek, a kicsinyek, másképpen inasok, vagyis az udvarnokok és a vármegyék földjén élő szolgálónépek. Felettük az előkelők voltak, a jobbak, azaz a jobbágyok és a várakban élő cívisek, mert a várat civitasnak nevezték a latin oklevelekben. A cívisek, az ispán vitézei, a várőrök. A nemesek fiai, a nemes birtokos magyarok, a nobilesek. Belőlük emelkedtek ki a főemberek, a tisztségviselők, akik birtokaikat a királynak tett szolgálataikért kapták. Ha a király tanácsba hívta őket, széket vihettek magukkal, hogy a király mellé leülhessenek. Közéjük jutottak azok az idegenek, úri vendégek is, akik itt birtokot kaptak, összeházasodtak a magyarokkal és ivadékaik magyarrá lettek. Először István király hívására jöttek be, és telepedtek le, mint például a Gutkeled nemzetség tagjai.

Ebben a társadalomban a dolgozó osztály tagjai jobban éltek, mint Nyugat-Európa országaiban, ahol a birtokokon dolgozókat egészen kizsákmányolták.

Géza király halála után az ország helyzete jobb volt, mint az ő trónra lépésekor, mert a német veszély megszűnt. A régi felfogás győzött: a királyi család legidősebb tagja foglalta el a trónt, Géza fiai: Kálmán és Álmos, nem lehettek királyok; a németeknek tett hűbéresküje miatt Salamont senki sem akarta a trónon látni, néhány főpap kivételével, ezért aztán Géza öccse, László herceg lett a király.

Most is az uralkodó osztály tagjainak akarata érvényesült, mint Géza trónra emelésekor, amidőn szándéka ellenére tették meg uralkodónak. László is tiltakozott trónra ültetése ellen, de a főemberek akaratára végül belenyugodott a királyság elfogadásába.

Az öreg érsek, Nehemiás megjelent az új király előtt a koronázás megbeszélése végett.

– Király lettem, mert az ország akarta, de nem engedem, hogy megkoronázzatok. Van ebben az országban koronás király, aki akkor is az, ha bűnei miatt nem uralkodhatik. Én a királyi méltóságot nem azért fogadtam el, hogy első legyek, hanem mert használni akarok.

Az érsek csodálattal nézte a királyt, majd megáldotta, és távozott.

A leghíresebb prépostság a székesfejérvári volt. Ezt a társaskáptalant

Fábián prépost igazgatta. Őalá tartozott az a negyven kanonok, akik tudásukkal, munkájukkal segítettek az egyházmegye kormányzásában. A kanokokok a templomban karinget, máshol térdig érő nagy gallért, kapát viseltek. László király kedvelt papja Fábián prépost volt. Még egy esztendő sem telt el, hogy Lászlót trónra emelték, amikor országjáró körútja során betoppant a prépostságba, ahol örömmel fogadták.

– Veled akarom megbeszélni az ország dolgát – kezdte a király, amikor Fábián cellájában maglikra maradtak.

– Ó, uram, úgy hiszem, túlságosan nagyra tartasz – szerénykedett.

László mosolygott. Szeretettel nézte a tudós férfiút, nyílt tekintetű arcát, okos szemét, magas homlokát, kissé duzzadtnak látszó orrát és vékony száját.

– Ismerlek, Fábián! – felelte befelé sugárzó mosollyal. – Először az ország belső bajairól kívánok beszélni. A rend megbomlott. Rablások, tolvajlások, erőszakoskodások történnek, noha nyugalomra lenne szükség. Mit tanácsolsz, prépost?

– István úr törvényeit kell megújítanod és szigorítanod, király úr. A pannonhalmi bencések elvégzik ezt a munkát. Bízd meg őket az új törvények elkészítésével! Csak szigorú törvényekkel lehet megzabolázni a gonoszságot.

– Ezt fogom cselekedni, Fábián. Salamont békében hagyom, Canossa óta Henrik király nem segítheti. Üzent a franciák királya.

– Mit üzent? – hajolt előre a prépost figyelmesen.

– Pütkösdre elküldi követeit Goslarba, Rudolf úrhoz, az új német királyhoz. Kéri a francia király, hogy Isten és Szent Péter szerelméért, én is ígérek segílyt Rudolf úrnak és Németországnak oltalmára. Téged akarlak Goslarba küldeni, mert Henrik ellen Rudolf és a pápa mellé akarok almi. A pápa Nehemiásnak küldött levelében azt írta, jóakarattal van irántam, és elismer királynak. Most már a hűbériséget sem hangoztatta. Belátta tévedését, és talán azért is, mert tőlem vár segítséget.

– Elmegyek Goslarba, király úr. Amit tenni akarsz, az az ország javát szolgálja. De ha megengeded, tanácsolnék valamit.

– Beszélj, Fábián!

– Nem jó, ha a király egyedül van – mondta Fábián, és úgy tett, mintha a kőpadló réseit vizsgálgatná.

– Nem értelek. Mit akarsz ezzel mondani?

– Megözvegyültél, király úr. Rheinfeldi Rudolf király úrnak, leendő szövetségeseidnek pedig van egy tizenhét éves szép leánya, Adelhaid. Szeretnék leánykérő követ is lenni Goslarban, hogy ne csak vigyek, hanem

hozzak is.

Száraz és meleg kora őszi volt. Szőlőt érlelő, édes sugárzásban gyülekezett Fejérvár körül a királyi esküvőre érkező vendégsereg. A város hamarosan megtelt. A későn sereglőknek csak a falakon túl jutott hely. Sátrakban és szekereken tanyáztak. Rengeteg ajándékot hoztak: gyümölcsöt, állatokat, prémeket, ötvöstárgyakat, ruhákat, fegyvereket. A bazilika körül a sebeiket mutogató koldusok még össze is verekedtek a jobb helyekért, mert a lakodalmas nép pénzt is osztogatott.

Fábián prépost a templom kapujában várta a királyi párt. A tömeg áhítattal gyönyörködött László és Adelhaid szépségében.

– Akartok-e törvényes házasságot kötni? – kérdezte a prépost a szertartás szövege szerint, majd arról beszélt, hogy életüket Isten parancsainak megtartásával éljék. Mivel Adelhaidnak nem lehettek itt a szülei, a nádor felesége adta át a menyasszonyt a vőlegénynek. A prépost ezután felolvasta, hogy a király milyen ajándékot és birtokot adott asszonyának. Még a templom kapujában történt a gyűrű átadása. Egy gyűrű volt, ezt a pap megáldotta, és a vőlegény Adelhaid ujjára húzta. Ezután vonult be az esküvői menet a templomba, ahol az új pár, kezükben égő gyertyát tartva, hallgatta a misét. A Pax Domini előtt szalaggal összefűzte a pap a vőlegényt a menyasszonnyal, jelezve azt, hogy az oltár előtt kötött szövetség felbonthatatlan. A miséző Fábián prépost békecsókot adott Lászlónak, ő pedig Adelhaidot csókolta meg.

A lakodalom ezután három napig tartott.

* * *

A német polgárháború váltakozó szerencséivel folyt. Bajorországban Henrik győzött, és a bajor ménékülteket, Ekbert formbachi grófot és társait, László befogadta országába, Welf, volt bajor herceg Henrik elleni támadását László támogatta, amiért Henrik be akart törni Magyarországra, de sikertelen támadása meggyőzhette Salamont, hogy sógorától nem várhat segítséget. Rudolf király, László apósa, több csatában győzött Henrik ellen, még az utolsóban is, amikor 1080. októberében ő maga is halva maradt a csatatéren. László Luitpold osztrák örgróffal kötött szövetséget, és ezzel elszigetelte Salamont a németektől. Henrik különben is főellensége, a pápa ellen vonult Itáliába.

1081-et írtak. László király magához hívatta Fábiánt.

– Elérkezett az idő, hogy Salamont ártalmatlanná tegyem.

– Meg akarod támadni, király úr? – kérdezte a prépost elkomorodva.

– Ez botorság lenne, prépost. Eddig is megtehettem volna. Én azonban nem támadom meg a megkoronázott és felkent királyt. Tudom, Salamon dölyfös, nem fog megbékélni velem, és mégis ...

Fábián kérdően nézett a királyra, de hallgatott.

– Hat esztendeje, hogy az ország nyugati kapui valójában német kézen vannak, elválasztva az ország testétől, mert Salamon Henrik hűbérese. Ez most nem jelent veszélyt, hiszen a német király gyenge. De mi lesz akkor, ha később egy új, erős király, esetleg német-római császár kerül a hatalmas birodalom trónjára? Ez az új király és császár igényt támaszthat az ország nyugati részére.

– Igazad van, király úr! – helyeselt Fábián.

– Rád gondoltam, prépost. Te mégy el Salamonhoz, hogy megszerezd tőle Pozsonyt és Mosont.

– Én? Hogyan, király úr? – hüledezett Fábián, és olyan csodálkozva nézett Lászlóra, hogy a király arcán kiszélesedett a mosolygás.

– Az ország megosztását főembereim nem engedik, ezt te is tudod. Ha Salamon átadja a két várat, királyi tartást kap tőlem. Király lesz, hatalom nélkül. Meglesz mindene, ami egy királyt megillet, csak hadserege nem. Neked kell meggyőznöd Salamont!

– Parancsodra, király úr, megpróbálom.

* * *

Salamon a pozsonyi vár tornyának tetején, megszokott helyén állt, de most keletre nézett, ahonnan fényes követség közeledett a vár felé a tavaszi napsütésben. Az egész vár egyszerre felbolydult. Böngér fia Böngér saját szakállára lovagolt néhány legénye élén a közeledő követség elé. Markvart és Rudolf lovagok a torony aljában tanakodtak.

– Végre történik valami velünk – mondta Radovan Iván ispánnak, de a komor ember nem válaszolt semmit, csak a vállát vonogatta.

Egy legény visszavágtatott a hírrel, ahogy Böngér a szájába rágta:

– A bitorló herceg követsége érkezik a fejevári prépost vezetésével.

– Gyertek a trónterembe! – parancsolta keményen Salamon. – A papok velem vannak! – és nagyot villant a szeme.

A karosszékekben ült, egyenes derékkal, mint hajdan, amikor még igazi király volt. Megkopott, reményt vesztett hívei csendesen álltak körülötte.

– Ki vagy, és miért jöttél? – kérdezte régi, dallamos hangján.

– Fábián fejevári prépost áll előtted, uram – válaszolta, és meghajolt. – Az én uram, a legkegyesebb László király küldött hozzád. Baráti jobbját

nyújtja általam feléd, minden viszályt elfeledve, hogy békesség legyen ezen a földön.

– Az igazi király én vagyok! – válaszolta epés göggel, és sötét tekintettel szúrósan nézett a prépostra.

A prépost arca mozdulatlan maradt. Ismét meghajolt, és meleg hangon így felelt:

– Király vagy, uram, és László úr királyként hív udvarába. Mindened lesz, ami egy királyt megillet. Szolgák lesik majd a parancsaid, és békességben élhetsz birtokodon.

Hökkenten meredt a prépostra, majd akadozva kérdezte:

– Mit kíván tőlem László?

– Moson és Pozsony várát, a nyugati kaput – válaszolta a prépost, és okos, szürke szemének nyílt tekintete szembenézett a megzavarodott királlyal, aki sokáig nem tudott megszólalni. Kétségek tépték, gyötörték. Moson és Pozsony jelentette Henriket, ha egyszer mégis megérkezik. Ha ezekről lemond, sohasem jöhet vissza hozzá Judit, akinek emléke már csak álmaiban jelent meg. De hívei kevesen vannak. Opos halott. Ha ez a László akarja, fegyverrel veheti el tőle, amit most kér. Ez a prépost igazat mond, és egy szó kezdett benne dobolni: Canossa. Itt gyalázta meg a királyságát Henrik. A csönd megnőtt körülötte. Vére lüktetett. Úgy érezte tüzes hullám önti el egész testét. A trón, akarta mondani, de megérezte, ez most nevetséges lenne.

Ebben a pillanatban törte meg Radovan a csöndet. Ráncos szája megvonaglott, mély hangja dörrent:

– Uram, nincsen más választásod, és bennünket is megment László úr békés jobbja.

Tétova tekintete Radovánról ráfutott a többiekre, akik reménykedve lesték válaszát, hiszen rabként éltek a várakban.

Pillantása kireszketett az ablakrészen a szabad mezőkre, ahol virágoztak a fák, és jó illatokat lengetett a tavaszi fuvalom.

– Elfogadom rokonom békejobbát – mondta csendesen, és hirtelen felugrott. – Tegyetek, amit akartok! –kiáltotta, és faképnél hagyott mindenkit. Senki sem mert megszólalni, senki sem merte követni. Imbolygó alakját elnyelte a vár sötét folyosója.

Néhány nap múlva híveivel, szolgálival és megmaradt testőreivel elindult kijelölt birtokára, de előbb Fejérvárott meglátogatta Lászlót.

– Békülj meg velem! – hangzottak sokáig a fülében László szavai, és kezében érezte erős kezének szorítását, de máris megbánta, hogy elhagyta Pozsonyt. Még egyszer látta a királyt, ahogy kivonult a városból, és hallgatta híveinek lelkendezését.

– Engem sohasem szerettek így – marta a keserűség, és megint megnőtt lelkében a vad gyűlölet.

Egy évig élt a birtokán tétlenségben. Naphosszat vadászott, vagy vendégelte híveit, de éjszakákon át nem tudott aludni. Emlékei nem engedték. Megvolt mindene, de a hatalom, amely éltette, hiányzott. Lázás álmaiban sokszor látta magát sógora, a szeplős német király oldalán, aztán Judit alakja jelent meg képzeletében, eljegyzésüktől kezdve az asszony távozásáig.

– Majd ha újra Esztergomban élhetünk, és király leszel, visszajövök hozzád – hallotta búcsúszavait, és őrjöngve ébredt, amikor rádöbbsent, hogy ott László és Adelhaid él boldogságban helyette.

Nyugtalan éjszakáinak sötétje gonosz tanácsot sugott neki: „Ha László nem élne ...”

Eleinte megrettent a gondolattól, de aztán játszott vele, dajkálta szívében a gonoszt.

Két német testőre örködött felváltva az ajtaja előtt évek óta. A vörös, szeplős Volkmár, aki Henrik királyra emlékeztette, és a szőke óriás, Gottsalk. Mindketten még Judittal jöttek az országba, és itt ragadtak az udvarában, ahol jól élhettek. Sokszor beszélgetett velük, főképpen amióta bukott ember lett, ahogyan az úr szokott bizalmas szolgálival. Szerette hallgatni őket, ahogy szülőföldjükéről, Hessen tartomány fővárosáról, Mainzról beszéltek.

– Ti királlyá tudnátok tenni engem, én meg akkor főemberré, ispánná tennélek benneteket. Magyarul már jobban tudtok talán, mint németül – mondta egyik nyugtalan éjszakája után a két testőrnek. Emberei bárgyú tekintettel válaszoltak erre a kijelentésre, de Salamon csak legyintett, és otthagya őket. A két testőr elképedve nézett a király után, majd napokig pusmogtak egymás között, de nem tudták kisütni, mit akart mondani Salamon. Nem kellett azonban sokáig várniuk. Magához hívatta az ajtaja előtt lebzselő legényeket, akik már valójában jóval túl voltak a legénykoron.

– Ide figyeljete! – kezdte gonosz beszédét. – Tudtok mindent! Igazi király lehetnék, ha László király nem élne. Megmondtam, ispánok lesztek, ha a király eltűnik ebből az árnyékvilágból. Könnyen közelébe férközhettek. Láttam már, milyen jól vág a kardotok. Vállaljátok?

A két német öreglegény nem mert nemet mondani. Salamon egy-egy zacskó aranyat adott nekik, és már másnap Esztergomba küldte őket. Útközben az okosabb, Volkmár, így szólt Gottsalkhoz:

– Hej, komám, én nem viszem a bőrömet a vásárra! Tudod, mire gondoltam?

– Nem tudom, Volkmár.

– Mainzra, Gottsalk. Eleget szolgáltuk ezt a nyugtalan vért, ezt a Salamont. Semmi kedvem, hogy összekaszaboljanak László király híres legényei. Én inkább hazamennék Mainzba.

– Én is, te! – kiáltotta Gottsalk. – Mit tegyünk?

– Elmegyünk Esztergomba, aztán bevalljuk, hogy mit akar Salamon, de mi csak színleg fogadtunk szót neki. Eleget gyötört, eleget gorombáskodott velünk Mosonban és Pozsonyban. Még jutalmat is kaphatunk László úrtól, aztán mehetünk haza. Talán élnek még a szüleim.

A két német jelentkezett László király testőrségénél, és bevallottak mindent. Amikor a király elé kerültek, neki is elmondták, mivel bízta meg őket Salamon, és kérték Lászlót, engedje őket haza Mainzba, mert ők nem akarják többé Salamont szolgálni. A király megajándékozta a két embert, és a határig kísértette őket.

Másnap Bakony fia Bodos, László király hadnagya, elfogta Salamont. Az egész ország felháborodott, amikor kiderült Salamon gyilkos szándéka. A király parancsára aztán Visegrádra vitték a fogoly Salamont, ahol egy várba zárták. (Ez a vár hajdan a mai Sibrik-dombon állt, de elpusztult az idők viharában.) Salamon innen nem árthatott többé, mert Bakony fia Bodos jól őrizte.

* * *

Gergely pápa másodszor is kiátkozta Henrik királyt, de ennek az átoknak már nem volt nagy hatása. Henrik a hozzá hű egyházfőkkel megfosztotta Gergelyt a pápai tróntól, majd országát vejeire bízta, és sereggel vonult Róma ellen, hogy III. Kelemen ellenpápával német-római császárrá koronáztassa magát.

A szorult helyzetbe került Gergely pápa mindent elkövetett, hogy a magyar szövetséget megszerezze, ezért a magyar egyházat és államot, a kor szellemének felfogása szerint, a legnagyobb kitüntetésben részesítette. Elrendelte: „hogy azok testeit fel kell emelni, akik Pannóniában a keresztény hit magvait elhintették, az országot tettel és szóval a kereszténységre térítették”. Ezzel a rendeletével a szentek közé avatta

István királyt, Imre herceget, Gellért püspököt, valamint Zoerardot és Benedeket, a zoborhegyi remetéket.

István király koporsójánál mindeddig nem történtek csodák, és a papok ezt azzal magyarázták, fáradt rajta valami a földi salakból, amelyet a tisztító tűz megsemmisít majd, hiszen a világ hatalmasságai nem élhetik le életüket vétkek nélkül. Ennek a gondolatnak hangoztatása akkor természetes volt, hiszen az István parancsára megvakított Vazul leszármazottja, László ült a trónon.

László király mégsem tévózott, az 1083. esztendő Kisasszony havában összehívta a főpapokat és a főméltóságokat. A tanácskozás eredményeként háromnapos böjtöt rendeltek el az eleváció, a szentek testének kiemelése előtt.

A tanácskozás után az öreg Nehemiás érsek félrevonta Fábián prépostot.

– Nyugtalan vagyok, fiam, amiért az ország felkent és megkoronázott királya, ha bűnei miatt is, közeledő nagy ünnepen fogságban tengődik.

– Szóljak az érdekében László úrnak? – kérdezte habozva a prépost.

– Ne szólj, fiam! Ha elutasítja kérésedet, semmit sem tehetünk. Csak kegyes család segíthet. Fraus pia... – mondta és mosolygott.

– Hogyan gondolja atyaságod?

– Papjaid mindaddig ne tudják felemelni a király koporsójának fedelét, amíg egy szent életű remetenő meg nem üzeni, hogy mit kell tennetek. Salamon király egykori szolgájától tudtam meg a szent életű nő titkát. A bakonyosomlyói remetenő, Karitás, a király galádsága miatt vonult félre a világtól. Ha ő üzen, és a király teljesíti, amit kíván, akkor ti felemelhetitek István király koporsójának a fedelét. Vedd úgy, fiam, hogy ez az egyház parancsa! Hallgass, és engedelmeskedjél!

– Minden úgy léssen, ahogy atyaságod parancsolja – válaszolta fejét hajtva Fábián prépost.

Az ország népe Fejérvárra sereglett, hogy jelen legyen, amikor felnyitják a templom oldalhajójában István király koporsóját. Csakhamar híre járt mindenfelé, hogy a papok nem tudják felemelni a koporsó fedelét. Az érsek újabb böjtöt rendelt el, és az egyház papjai együtt imádkoztak a hívőkkel.

Ekkor jelent meg a bakonyosomlyói egyház mellett remetéskedő Karitás, a rongyos csuhájú, még mindig szép arcú szerzetesnő. A tömeg áhítattal nyitott neki utat. Lehajtott fejjel lépett be a székesegyházba. Megállt István király koporsója előtt, és csengő hangon így szólt:

– Nem használ sem böjt, sem ima. A király koporsójának a fedelét csak akkor tudjátok felemelni, ha a fogoly Salamon király kiszabadul

fogságából.

Mást nem mondott. Letérdelt, keresztet vetett, majd felemelkedett, és lehajtott fejjel indult vissza Bakonyosmlyó felé.

László király tüstént futárokat küldött Visegrádra, és augusztus huszadikán, amikor Salamon kiszabadult, már könnyen fel tudták emelni István úr koporsójának a fedelét.

* * *

– Szabad vagy, Salamon király! – mondta Bakony fia Bodos, és meghajolt az ajtóban.

– Tréfálni mersz velem? – kérdezte, és megszűkültséggel nézett őrzőjére.

– Nem szoktam tréfálni, király úr. Nézz ki az udvarra, magad is láthatod a király futárait, akik a kapott parancs szerint vágatva érkeztek, kétszer is lovat váltva.

Kitámolygott a szobájából. Amikor László vitézeit meglátta, mosoly lebbent a szájára. Apró szellő járt a fák között, és a friss levegőben kora őszi illatok játszadoztak. Keleten, a sápadtkék égbolton az augusztusi nap arányló gömbje lebegett. A hegy zölden emelkedett mögötte, alatta pedig a vén folyó ringatta hajjait.

– De hát mi történt? Miért tette a király? – kérdezte Bodost még mindig hitetlenkedve.

– Csak a parancsot tudom. Nyomban lássalak el útravalóval, pénzzel, lóval, és engedjelek szabadon! Élhetsz, ahol akarsz, birtokodon is, de királyi tartásban nem részesülsz.

– Nem értem – motyogta még mindig hitetlenkedve.

– Az egyik futár beszélt valamit, uram.

– Mit beszélt? – kérdezte mohón.

– Nagy ünnepség van Fejérvárott. István királyt szentté avatta a pápa. A koporsó fedelét azonban nem tudták felemelni, bárhogyan is erőlködtek. Ekkor valahonnan a Bakonyból bejött a városba egy szent asszony. Ő mondta volna, hogy csak akkor tudják leemelni a király koporsójának fedelét, ha te szabad leszel.

– Cseperke – mormogta a foga között, és elfordult, Bodos ne lássa könnyekkel telt szemét.

– Mikor akarsz útra kelni, uram? – kérdezte Bodos.

– Még ma! – válaszolta legyűrve pillanatnyi gyengeségét.

Pénzt, fegyvert és lovat kapott. Néhány fegyveres is kísérte, hogy

rangjához illően mehessen útjára. Bodosnak búcsút mondott, leügetett a Duna partjára, hogy nyugat felé haladva megkeresse híveit. Tekintete konokul előremeredt. A szél szembe fújta vele, és ettől megmámorosodott. Többször is megérintette kardját, mint az olyan emberek, akik mindent a kardjuktól várnak. Salamont legyőzni lehetett, de megadásra, alkura bírni nem.

Markvart, Rudolf és a németek nyomban csatlakoztak hozzá, de magyar hívei közül csak a fiatalabbak.

– Mi már megöregedtünk, király úr – mondta Bogát fia Radovan, és öreg ispánjai megkeseredetten ugyanezt hajtogatták.

– Henrik királyhoz megyünk! – hangoztatta bizakodva, de valójában Juditra gondolt.

Alig pihent meg, máris útnak indult. A kis csapatot a még fiatalos Böngér fia Böngér vezette át a gyeplő mocsarain.

Már hideg ősz volt, mire a Duna jobb partján lovagolva elérték a bajor főváz'ost, Regensburgot. Akkor már tudta, hogy Henrik királyt hiába keresi, mert a pápát ostromolja Rómában.

Egyenesen a palotához lovagolt. Hosszas várakozás után jutott be a feleségéhez. A büszke császárlány keresztülézett rajta.

– Judit! – kiáltotta. – Hát nem ismersz?

– Nem ismerlek többé – válaszolta fagyos göggel. –Ha éhes vagy, üzenek a szakácsnak ...

Többet nem mondott. Salamon kirohant a palotából. Attól félt, hogy Judit kivezetteti a szolgálival.

„Ennek is László az oka” – gondolta a palota előtt, ahol már csak magyar hívei várazkodtak. A németek elhagyták a bukott embert, és szülőföldjükre mentek.

XXI. NYUGTALAN VÉR

– Itt élhetsz, uram, de még egyszer nem mehetsz a népetek földjére. A király kegyes hozzád, nem tűrheti azonban, hogy ellenségéhez kimenj. Henriket pápája császárrá koronázta, ha győz Gergely pápa ellen, még nekünk is veszedelmes ellenségünk lehet. A király parancsát vedd tudomásul! Ne akard, hogy újra fogoly legyél Visegrádon!

Bakony fia Bodos nagyon komolyan beszélt.

– Nem megyek nyugatra – felelte. – Most sem Henrikhez mentem, hanem a feleségemhez, Judithoz. Mondd meg uradnak, nincs már feleségem!

– Megmondom – válaszolta Bakony fia Bodos. Köszönt és Salamont magára hagyta.

A király hadnagya nem árulta el, hogy László tudja, mi történt Regensburgban. Ne sejtse Salamon, óvatosságból figyelik tetteit.

Naphosszat hevert a birtokon levő kis kőházában, amelyet földhányással, vesszőfonattal és árokkal öveztek építői. Szolgái rakták a tüzet, ő pedig az izzó hasábokat bámulta, és tétlenül várta a tavaszt.

A tavasszal együtt szaracén kalmár is érkezett, valahonnan a görög császár földjéről. Fülében aranykarika csüngött, turbánját drágaköves tű ékesítette. Barna bőrű, sudár termetű, szikár férfi volt. Hajlott orra alatt vékony bajuszt viselt, állán gyér szakáll bolyhosodott.

– Köszöntelek, király úr, Allah áldása kísérfje lépteid! – mondta mosolyogva, és ahogy beszélt, fehér fogai csillámlóan kiragyogtak húsos ajkai közül.

– Honnan ismersz? – kérdezte gyanakodva.

– Még Esztergomból, uram. Egy szép gyűrűt is vettél tőlem.

– Hol tanultad meg a nyelvünket? – kérdezte csodálkozva.

– Abu Karnak sok nyelvet kell ismernie, ha élni akar.

– Milyen gyűrűről beszélsz?

– Vastag aranygyűrű volt, keleti gránát fénylett benne. Arab betűk hirdették, hogy aki hordja, szerencsés lesz.

– Emlékszem. A feleségemnek ajándékoztam.

– Allah áldjon meg! Rosszul tetted. A gyűrű kövének bűvös ereje volt.

Salamon legyintett.

– Van egy másik gyűrűm! – ravaszkodott a szaracén.
– Szegény vagyok, kalmár, nem vehetek gyűrűt. A király legyőzött, híveim elhagytak, csak a kardom maradt.

– Jó kézben jó karddal országot is lehet szerezni, uram. Szeretném, ha újra trónon lennél! Bőkezű és gazdag király voltál. Sokat vettél tőlem.

– A kard már nem elég, Abu Kar – válaszolta, és fáradtan legyintett.

– Talán elég. Ha megengednéd, uram, itt maradnék a tüzednél éjszakára. Aksam geldí, jó az este.

– Maradj! Van még néhány fegyverem, megvédenék. Juhokat is vághattok vacsorára.

– Köszönöm, király úr – és letelepedett, de előbb parancsot adott embereinek, hogy készítsék el a vacsorát.

A birkanyáj a szállás közelébe érkezett. A barik az anyjuk nyomában jártak. Abu Kar az állatokat nézte, azután mély hangján megszólalt:

– Bari, bárány, juh, ez a sorrend, de kell egy vezérkos, amelyik vezeti őket. Amerről jöttem, uram, sokféle nép él a pusztákon. Vannak köztük barik, bárányok és juhok, de nincs igazi vezérkos, aki erős nyájja tömörítse őket.

Salamon felkapta a fejét, és tekintete belemeredt a kalmár barna arcába.

Abu Kar mosolyogva folytatta a beszélgetést.

– Elhiszem, hogy nem vehetsz tőlem, uram. Az én népemnek van egy mondása, amely szerint három dolgot nem lehet eltitkolni: a szerelmet, a köhögést és a szegénységet. Tanácsot azonban adhatok, és már adtam is, ha megértetted. Látni annyi, mint képzelni. A nyáját látod, uram?

– Hogyan gondolod? – kérdezte rekedten az izgalomtól.

– A Duna mellett kell haladnod, amerre a víz folyik! Egy elűzött királyt a puszták népei jól fogadnak, a barik, bárányok és juhok. Van egy fiatal szolgám, Uzur a neve. Szép kun legény, jó és hűséges. Az életét mentettem meg. Beteg volt, amikor rátaláltam. Ő ott nőtt fel a sötét tenger közelében. Neked adom. Most pedig engedd meg, hogy imádkozhassam!

Abu Kar tapsolt. A kun fiú mosolyogva hozta gazdája imaszőnyegét. A kalmár letérdelt, és kelet felé fordulva mondani kezdte az imát:

„Dicsőítem az örökkévaló Isten tökéletességét, Istennek, az Áhítottnak, a Létezőnek, a Legmagasabbnak tökéletességét; az Egyetlen igaz Isten tökéletességét; tökéletességét Annak, aki nem fogad magához sem hímsem nőmemű társat, senkit, aki hasonlatos Őhöz, sem olyant, aki engedetlen, sem követet, sem egyenlőt vagy ivadékot. Dicsérjük az ő tökéletességét!”

Salamon mozdulatlan arccal nézte az imádkozás közben hajlongó,

idegen szavakat mondó kalmárt, aki mellett mint egy finom árnyék ott állt csodáló tekintettel a kun legény, Uzur.

Abu Kar továbbment karavánjával, Uzur ott maradt Salamonnál. Zömök, erős, kékesfekete hajú legény volt. Inge fölött fekete gubát viselt, ha lépett, rojtos gatyája ide-oda mozgott. Szabályos arcáról sugárzott a szépség, szeme csillogott, mint egy madárszem. Amikor beszélt, élesebbek lettek arcának puha vonásai.

Az esti Duna párákat lehelt, a tűz parázsló szemei villogtak.

– Beszélj a hazádról, a népedről! – kérte a király.

– Az én népem hatalmas – kezdte büszkén. – A Dnyeper folyótól a Duna torkolatáig terjed a földünk. Egyszer vadászni voltam a társaimmal. Engem leterített a láz. Lemaradtam. Abu Kar megtalált, meggyógyított. Téged szerethet, uram.

– Miért? – kérdezte Salamon csodálkozva.

– Mert neked adott.

– Nálam szabad ember vagy, olyan, mint a híveim. Beszélj még! – kérte nyomban.

– Apám Kuteszk fejedelem főembere. Régen sirathat, azt hiszi, meghaltam. Ó, ha tudná, hogy élek! – sóhajtotta.

– Majd megtudja.

– Hogyan? – kiáltott fel.

– Üzenünk neki, vagy másképpen – tette hozzá rejtelmesen. – Milyenek a leányaitok? – faggatta tovább.

– Szépek, király úr. De legszebb Kuteszk leánya. Gyöngy a neve. Mindenki őt csodálja. De büszke nagyon. Apja nem adja akárkinek.

Így beszélgettek a tavaszi estéken, és Salamonban megérlelődött a nagy terv. Álmatlan éjszakáin Abu Kar szavai jártak az eszében a juhokról...

„Ha én lehetnék a barik, bárányok és juhok vezére, velük rátörhetnék életem megrontójára, Lászlóra!” – lassan érlelődött meg ez a gondolat az agyában. Ez égett benne később éjjel-nappal. Kiküldött Regényei azzal tértek vissza, hogy csak a nyugat felé vezető utakat figyelik László király katonái. A Duna dél felé tartó folyását nem figyelik.

Egyik napon maga köré gyűjtötte megmaradt híveit.

Kevesen voltak. Az öreg ispánok már nem éltek vagy elszéledtek, olyanok is akadtak, akik az új király szolgálatába álltak. Az öregebbek közül csak Böngér és néhány kisebb rangú ember maradt vele, no meg a fiatalok, a senkik, akik benne bíztak, tőle remélték életük jobbra fordulását.

– Itt elpusztulunk valamennyien – kezdte. – Nyugatra nem mehetünk, és sógorom, a császár, nem akar már rajtam segíteni. Arra gondoltam, máshol

kell segítséget keresnem. A szabad pusztákon élő népeket akarom megnyerni. Ha sikerül, király leszek újra, ti pedig főemberek. Velem jöttök?

– Veled megyünk, király! – kiáltották egy szívvvel, örültek, hogy végre történik valami, és kijutnak a tespedésből.

* * *

A szökevények hosszú utat tettek meg a Duna partján. Salamon lovagolt csapata élén. A bosszú vágya űzte, hajtotta előre. A réveket, őrhelyeket elkerülték, a várak mellett az éji homályban osontak tovább. Mire László király megtudta Salamon szökését, több napi járőföldre jártak. Hetek teltek el. Dél volt, amikor a nagy pusztá szélére érkeztek. Perzselt a nyári nap, a mező gyepe felszakadozott a lovak patája alatt.

– Az én hazám! – hangzott Uzur kiáltásának zengő, lágy varázsa.

A nagy síkságon lófarkas jurták sorakoztak. Nyílásuk kelet felé nézett. Hosszú varkocsú, villogó szemű legények terelték a nyájakat. A párás kékség alatt legelő ménest mutatott a ragyogó fény. A lovak alacsonyak és nagy fejűek voltak, farkuk befonva, sörényük levágva. Salamonon átborzongott a múlt. Dajkája meséjének ködboxótjából tört elő hajdan a bölény, amelyet kopasz fejű, három hajsimbókos vadászok űztek. Most ilyenek vágtattak feléjük a legnagyobb jurta felől. Kezükben görbe szablya, mellükön bőrvért, övükben csákány, a vezéren sodrott, ezüst páncéling. Uzur felkiáltására megtorpantak.

– Fiam! – kiáltotta vissza az ezüst páncélinges, és lova nyergéből leugorva, Uzurhoz futott. Salamon legényei és a kunok mozdulatlanul figyelték apa és fiú találkozását.

A fiatal Uzur sebes beszéddel mondott el mindent. Az öreg Uzur örvendezve és hajlongva lépett Salamonhoz.

– Magyarok királya, köszöntelek! Megtisztelsz, ha addig a vendégem leszel, amíg a fejedelemnek elmondom érkezésem.

Az üdvözlés után jurtájába vezette, jobb oldalára ültette, étellel-itallal vendégelte. Másnap Kuteszk fejedelem ünnepélyesen fogadta Salamont. Testőrei élén várta. Leugrott lováról, meghajolt előtte, majd megölelte és megcsókolta. Tiszteletére lovasai mutatványokkal szórakoztatták a vendéget. Ezután Kuteszk jurtájában lakoma következett. Sült húst, kását és bort szolgáltak fel a selyemnadrágos leányok. A legszebb leány Gyöngy, Kuteszk büszkesége, Salamont szolgálta ki.

„Szebb, mint Judit, szebb, mint Cseperke!” – gondolta a király, és a

szíve egyszerre lángra lobbant.

A lakoma után magukra maradtak. Kuteszk szibériai tigris bőrén ült, Salamonnak is ilyen bőrt készítettek a szolgák.

– Mi a terved, ó, király – kérdezte Kuteszk ravaszul. Szeme feketén villant, száján rejtelmes mosoly ült, ahogy vendégét fürkészte vallató tekintete.

– A bosszú! – felelte sötéten.

Kuteszk lesütötte szemét. Néhány pillanatig töprengett.

– Mit nyerek én, ha megsegítelek? – kérdezte, amikor újra Salamonra nézett.

– Megkapod Erdélyt, és magyar királyné lesz a leányod. Apósom leszel, a magyar király apósa.

Kuteszk arcán szélesedett a megelégedett mosoly, de apróra húzódó szemében még gyanakvás lapult. Előrehajolt, széles mellén megfeszült a köntöse, az izgalomtól szaporábban szedte a levegőt, azután csaknem fuldokolva mondta rekedten:

– Esküdj meg, király!

– Megesküszöm arra, amire akarod – felelte nyugodtan.

– A fekete kutyára is? – kérdezte fojtott hangon.

– A te istenedre és a fekete kutyára. Meggyülöltem az én Istenemet, mert elhagyott.

– Feleségül veszed Gyöngyöt?

– Feleségül veszem. Nincs már feleségem. Megtagadtam, pedig a világ urának a leánya volt.

Másnap este magasra csaptak az áldozati tűz lobogó lángjai. A pusztán este volt, de a másvilágon ilyenkor virradt. A garaboncok hatalmas, fekete kutyát hoztak. A vén, eszelős tekintetű sámán a tűzbe nézett, ősi hitének szavait dadogta, majd széles kése villant, és kettészelte a fekete kutyát. Szívét, máját az áldozati kőre rakta.

– Esküdj meg, király! – hangzott Kuteszk dercés, mély hangja. – Tedd jobbodat a kutya szívére és májára!

Salamon az áldozati kőhöz lépett. Néhány pillanatig mozdulatlanul állt a kő előtt. A lángok rőt fényében márványarcú szobornak látszott. A kun főemberek méltóságteljesen hallgattak. Jobb keze kinyúlt, erős ujjai szétnyíltak. Megragadta a kutya véres szívét és máját. A hangja tisztán, dallamosán csengett:

– Esküszöm a fekete kutya szívére és májára, hogy hadaitok élén rátörök a bitorló magyar királyra, Lászlóra és országára! Esküszöm, hogy Erdőelvé, azaz Erdélyt, nektek adom! Esküszöm, hogy Kuteszk

fejedelem leányát, Gyöngyöt, feleségül veszem, mielőtt hadra kelünk!

Egy lépést tett hára. Jobb kezére rászáradt a kutya vére, de nem törölte le.

Ezután Kuteszk lépett a kőhöz. Roppant tenyerét rátette az állat szívére, májára. Hangja harsányan törte szét a király esküjét követő csendet:

– Istenünk, Okán, látod és hallod, hogy igazat szólok. Esküszöm a legszentebb esküvéssel, a fekete kutya szívére és májára, hogy Salamon magyar királyt minden hadammal trónjára visszasegítem.

A szövetség megkötését lakoma követte. Másnap Salamon a fejedelem leányát jurtájába vezethette. Kuteszk bőkezű volt. Arany-, ezüsttálak, ékszerek, szőnyegek, prémek kerültek a jövőendő magyar királyné pusztai sátrába, szolgálóleányai, szolgálói lesték parancsait.

Salamon kun lett egészen. A fejedelem hívására messze földről is érkeztek a kun vitézek. Estéknként jól lehetett látni, milyen sokan táboroznak a nagy síkságon, mert tábortüzeik körös-körül fel-fellobogtak. Amikor pedig felkelt a nap, kürtök rivalltak, dobok peregtek, és vitézek harci alakzatokat, formálva, ijazással, lovas rohamok gyakorlásával készültek László király országának megtámadására. Salamon és apósa gyönyörködve figyelték a vad harcosok mozdulatait.

– Király leszel, fiam! – mondogatta büszkén Kuteszk.

Salamon arca ragyogott. Minden, ami elmúlt, gyűlöletesnek látszott, és a jövő fényesnek. Hiú és konok gögijében talán észre sem vette, hogy megtagadja és elárulja nemzetét és hitét. A kun lovak lábának dobogása és az új asszony friss, tüzes csókjai maradék lelkiismeretét is elaltatták. Mielőtt álomba merült, a napokat számlálta, mikor jön el a hadra kelés ideje, „Lászlót kell letipornom!” –suttogta felálomban, és az édes bosszúvágy elöntötte egész valóját.

* * *

A kerlési csata óta keletről nem fenyegette veszély az országot. Salamon és Kuteszk vad lovasai pusztító áradatként özönlöttek Borgó és Radna felől Ungvár és Borsava vidékéig. Felgyújtott falucskák lángja kormozta az eget, menekülők jajkiáltásaitól volt hangos a táj. A kunok öltek, raboltak, fosztogattak és foglyokat ejtettek. Nyájakat, méneseiket hajtottak el.

– Menjünk László ellen! – mondta az egyik este a tábortűznél Salamon Kuteszknak. – Ha csak raboltok, nem lesz velem az ország népe.

Kuteszk tehetetlenül tárta szét a kezét..

– Így szokták a legények. Ha nincs zsákmány, nem harcolnak.

A megtámadott országrész ispánjai hírvivőket küldtek a királyhoz, maguk pedig váraikba húzódva várták a felmentő seregét. Nyugodtak lehettek, a kunok elkerülték a várakat, várostrommal nem is próbálkoztak, nem is értettek hozzá, ők csak rabolni szerettek.

A Nyírségből való Ölyves hadnagy mindenképpen László király elé akart kerülni. A király már indulásra készen állt, néhány megye katonáira várva.

– Mit akarsz, hadnagy? – kérdezte komoran. – Már előtted tízen is meghozták a betörés hírért. Ha lehet, még ma indulok, és éjjel sem fogunk pihenni.

Ölyves még egyszer meghajolt, azután ezt kérdezte:

– Azt is tudod, király úr, hogy ki vezeti a kunok rabló csordáját?

– Tudom. Kuteszk nevű fejedelmük.

– Az igazi vezérük nem Kuteszk, király úr.

– Hát kicsoda? – kérdezte László kíváncsian.

– Salamon, a mi áruló királyunk.

László király döbbsen nézett Ölyvesre. Nem kételkedett a hírhezó szavaiban, mégis megkérdezte:

– Honnan tudod, Ölyves?

– Egy öreg vitéz, Tege fia Gyalán, megszökött tőlük. ő beszélt is Salamonnal. Ismerte még Esztergomból. Géza herceg követeként járt nála, amikor az üzök betörték. Akkor ő vezette Salamon királyt Géza herceghez, a Tiszához.

– Emlékszem Gyalánra. Hiszek neki és hiszek teneked, ölyves – mondta keserűen. Arcán szomorúság látszott. –Mindig Salamon miatt ömlik a vér ezen a földön. Bűnös vagyok én is, mert nem őriztettem.

Többet nem szólt. Vezéreihez sietett. Még pirkadáskor megindult seregével, nehéz, páncélos lovasaival. Mire a Tiszához ért, megnőtt ez a sereg. A keleti országrészek könnyűlovasai is csatlakoztak hozzá. Kémei hírül hozták, hogy a kunok a Nyírség szélén táboroznak.

Kora reggel volt, amikor László király lovasai tömör hadrendben megindultak a kunokra. Rikoltottak a kürtök, megdördültek a nagydobok, előremeredtek a hosszú lándzsák. A kun sereg is felsorakozott. Nyilaik ezrei süvöltöttek, suhogtak a napfényes levegőben. Felriogtak kürtjeik is. A páncélos lovasok lassan, de ellenállhatatlanul törtek előre. Roppantak a lándzsák, villogtak a szablyák, csattogtak zuhogva a szöges buzogányok az ércsisakokat is beszakítva. A lovak, szeme kidülledt, orrlyukaik kitágultak, ahogy prüszkölve vitték elszánt lovasaikat. Dongott a föld a patáik alatt. A zárt menetben előretörő lovasok pajzsáról, páncéljáról leperdültek a

süvöltő kun nyilak. Néhány percig csak véres gomolygás látszott, fegyvercsörgés és halálordítás hallatszott, azután akiket le nem tapostak László király vitézei, megfordították lovukat, és eszeveszett meneküléssel próbálták menteni életüket. A zsákmány ott maradt a táborral együtt, a foglyok kiszabadultak. A király könnyűlovasai a határig üldözték a menekülő kunokat. Egy későbbi írástudó ezt írta a nyírségi csatáról: Salamon és Kuteszk, miként a karvaly körmétől megtépett rucák, futva menekültek.” Az írástudók feljegyezték a csata évét is. Salamon király utolsó támadása az 1085. esztendőben történt. Többé nem háborgatta hazáját.

Két esztendő múlt el. Salamon megmaradt magyar híveivel újabb terveket szőtt.

– Tégy, amit akarsz! – mondta Kuteszk reménytelenül, mert nem felejtette el a nyírségi vereséget.

Salamon nem tudott nyugodni. Követei jöttek-mentek a körülöttük élő népek vezéreihöz. Hívó szavára össze is gyűltek a különféle népek töredékei: szkíták, szarmaták, dákok, ezek csatlakoztak Salamon kalandor magyarjaihoz és a velük tartó kunokhoz. A besenyők megnyerése végett maga is elment a Balkán-hegység és a Duna táján élő leghatalmasabb besenyő fejedelemhez, Cselguhoz, aki nagy tisztelettel fogadta.

– Szeretném, ha velem jönnél Magyarországba! – mondta Cselgunak.

– Jobbat ajánlok teneked, király – válaszolta Cselgu, és mosolygott.

– Mit akarsz tenni? – kérdezte Salamon a sebforradásokkal elrútított arcú, villogó szemű, sötét szakállú besenyőtől.

– A görög császár földje gazdagabb. Hallottam, te már legyőzted egyszer a bizánci császárt.

– Kétszer győztem le! – gőgösködött büszkeséggel Salamon.

– Ez az új császár még gazdagabb a réginél. Ketten legyőzhetjük, aztán ha sok kincset szerzünk, lesz katonánk bőven a bitorló magyar király ellen is. Akkor talán én is veled megyek majd, de az én ellenségem a bizánci császár.

Salamon habozott. Tudta, apósára nem számíthat többé, és Cselgu népével hatalmas sereggel törhetnek rá a görög császár földjére. Cselgu szája szögletén kérlelhetetlen kifejezés bujkált. Erős, előreugró álla hajthatatlan erőszakosságról árulkodott. Szélcserzett arcán lila-vörösén fénylettek a sebforradások. Egérszürke szeme ide-oda cikázott.

Az ezüstkupába nézett, amelyben hűvös aranyként ragyogott Cselgu valahonnan rablott bora. Alkonyodott. A júliusi ég alja sárgás fényben égett. A selymes árnyak lassan-lassan hulltak a puha fűvű mezőre.

Felemelte a kupát, és egy hajtásra kiitta borát.

– Veled megyek, Cselgu! – kiáltotta.

A besenyővezér szája mosolyra torzult. Megmaradt fél bajusza alól sárgás fogaival úgy vicsorgott, mint egy öreg ordas a zsákmányára. Felugrott, és megölelte Salamont.

– Mától kezdve a testvérem vagy, király ...

Néhány hét múlva a Marica folyó gazdag völgyébe tört be Cselgu és Salamon csaknem százezer főnyi serege. Dúlva, pusztítva és rabolva tort előre a fegyelmetlen tömeg. A császár népe rémülten menekült. Sírva néztek vissza elhagyott otthonaikra, amelyek lángolva égtek az éjszakában.

A bizánci trónon azonban most nem a verseket faragó, élheterlen császár ült, hanem egy kemény katona, Komnenosz Alexiosz, aki a császári gárda fegyelmezett, páncélos katonáival indult a gyülevész sereg ellen. A császári biborsátor egy kis dombon állott. A lenyugvó őszi nap utolsó sugarai megvilágították a bizánci sereg zászlóit, a labarumokat, amelyekre Krisztus nevének kezdőbetűi voltak rávarrva. A császári sátor körül a halhatatlanoknak nevezett gárdaegységek táboroztak, ők voltak Komnenosz Alexiosz legjobb katonái. Tőlük jobbra ütött tábor a konstantinápolyi gárda, amely négy lovassági tagmát, egységet foglalt magába, de hozzátartozott két gyalogsági egység is. A lovas tagmákat a patrikioszok, a főnemesekből kiválasztott főtisztek vezették. A főszeregtől jobbra és balra helyezkedtek el a tartományok seregei, a themák, amelyeket a sztratégoszok vezéreltek. Egy-egy thema kétezer embert is számlált. Az egyes themák a tartományok nevét viselték, mint például az Anatólikon és az Armeniakon.

Az esthomály leszálltakor a lándzsák hegyére tűzött gyertyák égni kezdtek. A bizánci táborban elcsendesedett minden. A patrikioszok és a sztratégoszok és a domesztikosz ton szkholon, a főparancsnok is letérdelt Alexiosz istencsászár parancsára, őket követték a harcosok. A vespera ideje volt. A gyertyaerdő alatt térdeplő hatalmas sereg az énekvezetők, a melodoszok jeladására, énekelni kezdte a mennyei himnuszokat. Az esti imádságok dallama ezer meg ezer torokból zengve, harsogva szállt fel az égre.

Salamon és Cselgu egymás mellett állva, dermedten figyelte a félelmetes látványt. A másnapi csatára gondoltak.

A császár serege Philippopolisz táján állta útjukat, Erkenen túl, a Bizáncba vezető úttól délre, rettenetes csatában leverte őket. Cselgu már a harc elején elesett. Salamon hősiezen harcolt, több görögöt levágott, de a harc vége felé lova halálos sebet kapott, és összerogyott. Az a hír járta a

megmenkültek között, hogy Salamont, súlyos sebet kapva, az ellenség lovai taposták halálra. Senki sem látta többé a csata után.

Halálhíre eljutott magyar és német földre. Felesége, Judit már az 1088. esztendőben férjhez ment Ulászló Hermán lengyel herceghez.

László királyt Salamon halála után, országos ünnepség közepette, most már királlyá koronázták Székesfejérvárott.

Salamonról sokáig nem beszélt senki Magyarországon.

XXII. A LEGENDÁK

A nyugtalan vér elpihent örökre, de nem pihent el a nép képzelete. Az egyházi férfiak sem nyugodtak bele a krizmával felkent, a szent ékszerrel kétszer is megkoronázott király kegyetlen sorsába. A képzelet idők folyamán legendát szőtt a nyugtalan vérű, szerencsétlen sorsú, vitéz királyról, és a legendában kibékítette Istenével, és kibékítette elárult hazájával.

A legenda szerint a Philippopolisznál vívott csata végén a könnyűfegyverzetű kunok gyors lovaik hátán elmenekültek, elérték a Dunát, és szerencsésen átkeltek rajta. A nehézfegyverzetű, páncélos király és kísérete nem tudta követni a gyors futású kun lovasokat. Sűrűn havazott, a hó elvakította őket, nem láthatták, merre menekülnek Salamon kunjai. El is tévedtek menekülés közben, de meg nem állhatták, mert hallották az üldöző bizánciak kiáltásait. Már lassan leszállt a téli este, amikor egy elhagyott várhoz értek. Itt bújtak meg fázva és rettegve egy egész napon és éjjelen át. Az ellenség azonban felfedezte rejtekhelyüket, és körülfogta a várat. A menekülőknél nem volt ennivalójuk, és mivel nem akartak éhen halni, elhatározták, inkább kitörnek, és harcban esnek el dicső módon.

Másnap reggel ki is rontottak a várból. Csaknem mind hősi halált haltak, de Salamon néhány társával áttörte az üldözők gyűrűjét, elérték a Dunát, és a jégen átkelve a túlsó partot. Nemsokára egy nagy erdő szélére jutottak. Salamon azt mondta társainak, pihenjenek meg, majd pajzsát letéve bement az erdőbe, és kérte őket, várják meg, nemsokára visszajön. De sohasem tért vissza, mert: A Szentlélek által meglátogatva, érezte a legirgalmasabban fenyegető Isten kezét. Elkövetett tetteinek emlékezetére följajdulva, amennyire igazságos emberi ítélet szerint ítélni lehet, vétkeik szíve törődésével és vezeklésével megbáná, és egész életét zarándoklásban, imádkozásban, böjtben, virrasztásban, munkában és könyörgésben töltötte el.

* * *

Más legenda szerint Salamon a bizánciakkal vívott csatából kevesedmagával megmenekült, és a Duna jégén átlovagolva egy nagy

erdőben elbujdosott társaitól. Később álruhában, kolduló barátként látták Székesfehérvárott a Nagyasszony templomának ajtajában a többi koldus között, akinek László király alamizsnát osztott. A király megismerte, de nem szólt, átadta az alamizsnát, majd továbblépett. Később kerestette, de hiába, Salamon eltűnt a városból.

A legenda szerint ezután Pola nevű isztriai helységben remeteként élt, vezekelve bűneiért. Barlangja annak a dombnak az oldalában volt, amelyen a Fort San Michele állt. A barlang később beomlott. Az egész környék népe mély tiszteletben részesítette a magas kort megélt, szent hírében álló, öreg remetét. Halála után sokáig mutogatták sárból tapasztott ágyát és azt az agyagmécsest, amelyet maga készített. Sírköve is állt, amelyen ez a latin felirat volt olvasható: *Hic requiescit illustrissimus Salamon rex Pannoniae.* „Itt nyugszik a legtiszteletreméltóbb Salamon, Pannónia királya.”

-oOo-

::y::0934::

HU ISSN 0324-3222

ISBN 963 11 2507 6

Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest

Felelős kiadó: Szilvásy György igazgató

Szikra Lapnyomda (4906), Budapest, 1981

Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató

Felelős szerkesztő: Rónaszegi Miklós

Szakmailag ellenőrizte: Periés Géza

Műszaki vezető: Haás Pál

Képszerkesztő: Szecskó Tamás

Műszaki szerkesztő: Seebauer Gabi

77000 példány.

Terjedelem: 16,97 (A/5) ív. IF 4194